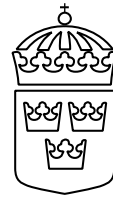


Regeringens proposition 2015/16:180



En ny lag om personnamn

Prop.
2015/16:180

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 16 juni 2016

Stefan Löfven

Morgan Johansson
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen en ny lag om personnamn.

Personnamn är en viktig och naturlig del av vårt samhälle. Ett namn är något som ger individen en identitet och en möjlighet att visa samhörighet med en viss familj och släkt. Personnamn bidrar även till att skapa vår gemensamma identitet. Lagregleringen av personnamn fyller alltså en betydelsefull funktion och det är angeläget att den utvecklas i takt med samhället i övrigt.

Förslagen i propositionen syftar till att stärka enskildas möjligheter att själva välja sitt namn och att göra lagstiftningen mer tillgänglig för den enskilde. Det handlar bl.a. om följande.

- Automatiska förvärv av efternamn genom födelsen och adoption avskaffas. Alla efternamn ska förvärvas genom ansökan.
- Det ska finnas många möjliga efternamn att förvärva, bl.a. ska de vanligaste efternamnen i Sverige bli fria att förvärva för alla. Det ska också bli möjligt att förvärva ett dubbelt efternamn.
- Det ska bli enklare att byta namn.
- Hindren mot att ändra namn flera gånger tas bort.

För att förenkla hanteringen av namnarenden föreslås också att Skatteverket blir ensam namnmyndighet.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2017.

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagtext	5
2.1	Förslag till lag om personnamn	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrörelse	14
2.3	Förslag till lag om ändring i firmalagen (1974:156)	16
2.4	Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	18
2.5	Förslag till lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877)	19
3	Ärendet och dess beredning	20
4	En ny lag om personnamn införs	20
5	Efternamn och mellannamn	23
6	Barns efternamn	26
6.1	Förvärv av efternamn genom födelsen	26
6.2	Adoptivbarns efternamn	29
6.3	Byte till ett efternamn med föräldraanknytning	31
6.4	Byte till en familjehemsförälders efternamn	33
7	Makars efternamn	34
7.1	Makar behåller som huvudregel sina efternamn när de gifter sig	34
7.2	Rätten att förvärva och behålla den andra makens efternamn	35
8	Byte av efternamn i administrativ ordning	39
8.1	Byte till ett nybildat eller befintligt efternamn	39
8.2	Ändring av ett efternamn	44
8.3	Administrativt skydd för efternamn	47
8.4	Byte till ett gammalt släktnamn	53
8.5	Byte till efternamn vid särskilda skäl	54
9	Byte till ett tidigare efternamn	55
10	Förlust av efternamn	56
11	Särskilt skydd för efternamn	60
12	Förnamn och gårdsnamn	64
12.1	Förnamn	64
12.2	Gårdsnamn	68
13	Internationella förhållanden	69
14	Förfarandet i mål och ärenden	70
14.1	Gemensamma handläggningsbestämmelser vid ansökan om namn	70
14.2	Skatteverket blir ensam namnmyndighet	73
14.3	Handläggningen hos Skatteverket	75
14.3.1	Handläggningen av en ansökan	75

14.3.2	Möjligheten att hämta in yttrande från myndighet eller annan	76
14.3.3	Kungörande av en ansökan om efternamn	78
14.3.4	Överklagande av Skatteverkets beslut	79
14.3.5	Möjligheten att förelägga vårdnadshavare att ansöka om sitt barns förnamn	81
14.4	Handläggningen i allmän domstol	81
14.4.1	Ärenden om förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa	81
14.4.2	Twist om efternamn	83
15	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	85
16	Konsekvenser	88
17	Författningskommentar	90
17.1	Förslaget till lag om personnamn	90
17.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrhörelse	137
17.3	Förslaget till lag om ändring i firmalagen (1974:156) ...	137
17.4	Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)	139
17.5	Förslaget till lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877)	140
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet En ny lag om personnamn (SOU 2013:35)	141
Bilaga 2	Betänkandets lagförslag	148
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	162
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag	163
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	178
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 juni 2016	187

Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om personnamn,
2. lag om ändring i lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrörelse,
3. lag om ändring i firmalagen (1974:156),
4. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
5. lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om personnamn

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens innehåll

1 § I denna lag finns bestämmelser om förvärv och ändring av personnamn. Med personnamn avses efternamn, förnamn och gårdsnamn.

Lagen innehåller också bestämmelser om

- förlust av efternamn,
- särskilt skydd för efternamn,
- internationella förhållanden,
- samtycke eller prövning vid byte av barns efternamn,
- tidpunkten för förvärv eller ändring av personnamn,
- förfarandet i mål och ärenden.

Allmänt om förvärv och ändring av personnamn

2 § En person får förvärva eller ändra ett personnamn enligt vad som föreskrivs i denna lag.

Ett efternamn kan förvärvas genom födelsen eller adoption enligt 4–8 §§, genom byte enligt 9–12 §§, 13 § första stycket och 14–20 §§ eller enligt 30 §. Ett efternamn kan ändras enligt 13 § andra stycket.

Ett förnamn eller ett gårdsnamn kan förvärvas eller ändras enligt 26–30 §§.

3 § Den som vill förvärva eller ändra ett personnamn ska ansöka om detta hos Skatteverket.

Efternamn

Förvärv av efternamn genom födelsen

4 § När ett barn har fötts ska barnet ges ett efternamn.

Barnets efternamn får vara

1. ett efternamn som föräldrarna eller någon av dem bär,
2. ett efternamn som någon av föräldrarna har burit,
3. ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av efternamn som föräldrarna bär,
4. ett efternamn som är bildat av något av föräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna -son eller -dotter, eller som är bildat på jämförligt sätt, eller
5. ett efternamn som något av föräldrarnas gemensamma barn bär.

Ett efternamn enligt andra stycket 2 får inte vara ett namn som har förvärvats genom äktenskap, utom i det fall en förälder som avlidit bar namnet vid sin död.

Prop. 2015/16:180 **5 §** En ansökan om förvärv av det efternamn ett barn ska ges enligt 4 § ska göras inom tre månader från barnets födelse. Det är förhållandena vid ansökningstillfället som är avgörande för bedömningen av om ett namn får förvärvas.

Om det inte görs någon ansökan inom den tid som anges i första stycket, förvärvar barnet det efternamn som den förälder som har fött barnet bär eller, om den föräldern har avlidit, det efternamn som den föräldern bar vid sin död.

Förvärv av efternamn genom adoption

6 § Efter ett beslut om adoption ska adoptivbarnet ges ett nytt efternamn. Detta gäller dock inte om en make adopterar den andra makens barn eller om en domstol har beslutat enligt 8 §.

När makar adopterar gemensamt får adoptivbarnets efternamn vara

1. ett efternamn som adoptivföräldrarna eller någon av dem bär,
2. ett efternamn som någon av adoptivföräldrarna har burit,
3. ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av efternamn som adoptivföräldrarna bär,
4. ett efternamn som är bildat av något av adoptivföräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna -son eller -dotter, eller som är bildat på jämförligt sätt, eller
5. ett efternamn som något av adoptivföräldrarnas gemensamma barn bär.

Ett efternamn enligt andra stycket 2 får inte vara ett namn som har förvärvats genom äktenskap, utom i det fall en adoptivförälder som avlidit bar namnet vid sin död.

När ett adoptivbarn adopteras av en person ensam gäller andra stycket 1, 2 och 4 och tredje stycket den föräldern.

7 § En ansökan om förvärv av det efternamn ett adoptivbarn ska ges enligt 6 § ska göras inom tre månader från beslutet om adoption. Det är förhållandena vid ansökningstillfället som är avgörande för bedömningen av om ett namn får förvärvas.

Om det inte görs någon ansökan inom den tid som anges i första stycket, förvärvar adoptivbarnet den äldre av adoptivföräldrarnas efternamn eller, när ett adoptivbarn adopteras av en person ensam, adoptivföräldrarnas efternamn.

8 § En domstol får i adoptionsärendet besluta att adoptivbarnet ska behålla sitt efternamn, eller förvärva ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av det efternamn som barnet bär och ett efternamn som en adoptivförälder bär.

Byte till ett efternamn med anknytning till en förälder

9 § En person får byta sitt efternamn till

1. ett efternamn som föräldrarna eller någon av dem bär,
2. ett efternamn som någon av föräldrarna har burit,
3. ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av efternamn som föräldrarna bär eller har burit, eller

4. ett efternamn som är bildat av något av föräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna -son eller -dotter, eller som är bildat på jämförligt sätt.

Ett efternamn enligt första stycket 2 och 3 som någon av föräldrarna har burit får inte vara ett namn som har förvärvats genom äktenskap, utom i det fall en förälder som avlidit bar namnet vid sin död.

10 § En person som har förvärvat sitt efternamn genom adoption enligt 6 § får byta namnet till ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av det efternamn som han eller hon bär och det efternamn som bars före adoptionen.

Byte till en familjehemsförälders efternamn

11 § Ett barn som för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem har tagits emot av någon annan än barnets föräldrar, får byta sitt efternamn till

1. ett efternamn som familjehemsföräldern eller någon av familjehemsföräldrarna bär,

2. ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av efternamn som familjehemsföräldrarna bär, eller

3. ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av det efternamn som barnet bär och ett efternamn som en familjehemsförälder bär.

Byte till en makes efternamn

12 § En make får byta sitt efternamn till den andra makens efternamn.

En make får byta sitt efternamn till ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av det efternamn som maken bär och det efternamn som den andra maken bär.

Första och andra styckena gäller även en efterlevande makes byte till den avlidna makens efternamn.

Byte till andra efternamn och ändring av efternamn

13 § En person får byta sitt efternamn till ett nybildat efternamn eller till ett befintligt efternamn som inte kan förvärvas enligt 4–12 eller 30 §, om förutsättningarna i 14–19 §§ är uppfyllda eller om det annars finns särskilda skäl.

En person får ändra sitt efternamn utan att det anses som byte till ett annat efternamn genom

1. en enkel stavningsändring som inte förändrar namnets uttal,

2. en ändring av namnets genusform, eller

3. en ändring av ordningsföljden mellan namnen i ett dubbelt efternamn.

14 § En person får byta till ett nybildat efternamn endast om namnet inte

1. används som förnamn,

2. består av mer än ett ord,

3. kan väcka anstöt,

4. kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet, eller

5. av någon annan anledning är olämpligt som efternamn.

15 § Om inte annat följer av 16–19 §§, får en person endast byta till ett efternamn som inte kan förväxlas med

1. ett efternamn som någon annan lagligen bär,
2. ett historiskt känt efternamn som har burits av en utdöd släkt,
3. ett allmänt känt utländskt efternamn,
4. någon annans allmänt kända konstnärsnamn eller ett likartat namn,
5. en beteckning för en stiftelse, en ideell förening eller en liknande sammanslutning,
6. någon annans i Sverige skyddade näringskännetecken eller varukännetecken, eller
7. något som finns i ett litterärt eller konstnärligt verk och som kränker någon annans upphovsrätt till verket.

Vid en prövning enligt första stycket ska ett dubbelt efternamn anses som två efternamn.

16 § En person får byta till ett efternamn som lagligen bärs av minst 2 000 personer.

En person får även byta till ett efternamn som lagligen bärs av färre än 2 000 personer, om namnet någon gång har kunnat förvärvas enligt första stycket.

Vid en prövning enligt första eller andra stycket ska ett dubbelt efternamn anses som två efternamn.

17 § Om en person har förvärvat ett nybildat efternamn enligt denna lag, får därefter den personens förälder, syskon eller syskonbarn byta till det namnet, om personen samtycker till det. Om det första förvärvet har gjorts av flera, krävs att alla samtycker.

18 § En person får byta till ett efternamn som har funnits i hans eller hennes släkt i rakt uppstigande led i minst två generationer. Det får dock inte vara längre sedan någon i släkten bar namnet än fyra generationer tillbaka, räknat från och med personens föräldrar.

19 § En person får byta till ett efternamn som han eller hon tidigare har burit utan att ha förlorat det enligt 21 §.

En person får byta till ett efternamn genom att stryka ett av namnen i sitt dubbla efternamn.

Byte till dubbelt efternamn

20 § En person får byta sitt efternamn till ett dubbelt efternamn som inte kan förvärvas enligt 4–13 eller 30 §.

Ett dubbelt efternamn enligt första stycket får endast bestå av två enkla efternamn som den personen kan förvärva var för sig enligt denna lag. Namnen i det dubbla efternamnet ska bäras i en bestämd ordning och får förenas med ett bindestreck.

Förlust av efternamn

21 § Om någon har förvärvat ett efternamn som han eller hon inte har rätt till och detta leder till besvär för någon annan, ska en domstol på

talans av den sistnämnde besluta att namnet förloras, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Om någon förlorar sitt efternamn enligt första stycket, ska domstolen besluta att också den som genom denne har förvärvat namnet förlorar namnet, om talan förs om detta och det inte finns särskilda skäl mot det. Detsamma gäller om någon som skulle ha förlorat sitt efternamn enligt första stycket har avlidit.

En talan enligt första stycket som grundar sig på att ett faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken har hävts får inte väckas senare än ett år efter hävandet. I övriga fall får talan inte väckas senare än fem år efter det att Skatteverkets beslut fick laga kraft.

22 § Om någon förlorar sitt efternamn enligt 21 §, ska domstolen med tillämpning av 4–12 §§ fastställa vilket namn som förvärvas i stället för det som förloras.

Särskilt skydd för efternamn

23 § Ingen får obehörigen, till nackdel för den som har skydd för sitt efternamn enligt 15 §,

1. använda ett namn som kan förväxlas med efternamnet,
2. i näringsverksamhet använda en beteckning för en stiftelse, en ideell förening eller en liknande sammanslutning som kan förväxlas med efternamnet, eller
3. i näringsverksamhet använda ett näringskännetecken, varukännetecken eller annat kännetecken som kan förväxlas med efternamnet.

Vid en prövning enligt första stycket ska ett dubbelt efternamn anses som två efternamn.

24 § Rätten till ett inarbetat näringskännetecken eller varukännetecken eller ett allmänt känt konstnärsnamn eller likartat namn ska gälla vid sidan av en äldre rätt till ett sådant efternamn som har särskilt skydd enligt 23 § och som kännetecknet eller konstnärsnamnet kan förväxlas med, om den som bär efternamnet inte inom rimlig tid vidtar åtgärder för att hindra användningen av kännetecknet eller konstnärsnamnet.

På yrkande av en part får en domstol, om det är skäligt, besluta att ett kännetecken eller ett konstnärsnamn endast får användas på ett särskilt sätt.

Vid en prövning enligt första stycket ska ett dubbelt efternamn anses som två efternamn.

25 § Den som gör intrång i någon annans rätt enligt 23 § är skyldig att ersätta den kränkning och annan skada som intrånget har medfört, om han eller hon har insett eller borde ha insett att användandet var till nackdel för den andre.

Förnamn

26 § Varje barn ska ges ett eller flera förnamn.

En ansökan om förvärv av barnets förnamn ska göras inom tre månader från barnets födelse.

Prop. 2015/16:180 27 § En person får förvärva eller ändra förnamn genom

1. tillägg av ett eller flera namn,
2. byte av ett eller flera namn,
3. strykning av ett eller flera namn, dock inte alla,
4. ändring av ordningsföljden mellan två eller flera namn.

28 § Som förnamn får endast förvärfvas ett namn som inte

1. kan väcka anstöt,
2. kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet, eller
3. av någon annan anledning är olämpligt som förnamn.

Gårdsnamn

29 § Ett gårdsnamn som enligt gammal sedvänja används eller har använts som tillnamn får förvärfvas av den som har anknytning till gårdsnamnet genom släktskap eller äktenskap. Gårdsnamnet ska bäras närmast före eller efter förnamnen.

Den som bär ett gårdsnamn får stryka namnet eller ändra ordningsföljden mellan namnet och förnamnen.

Internationella förhållanden

30 § Den som har förvärvat ett namn i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz genom födelse, ändrat civilstånd eller annat familjerättsligt förhållande har rätt att förvärva det namnet också i Sverige, om han eller hon vid förvärvet i den andra staten var medborgare eller hade hemvist där eller hade någon annan särskild anknytning dit.

Första stycket ger inte en person rätt att som förnamn förvärva ett namn som

1. kan väcka anstöt,
2. kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet, eller
3. av någon annan anledning är olämpligt som förnamn.

31 § Lagen gäller inte för svenska medborgare som har hemvist i Danmark, Finland eller Norge.

32 § Lagen tillämpas på danska, finska och norska medborgare som har hemvist i Sverige.

Lagen får tillämpas på andra utländska medborgare som har hemvist i Sverige. I fråga om efternamn som har förvärvats enligt lagen gäller 21–25 §§.

När utländska medborgare adopteras här i landet tillämpas alltid 6–8 §§.

33 § Lagen tillämpas på statslösa personer som har hemvist i Sverige eller, om de inte har hemvist i något land, har sin vistelseort här.

Samtycke eller prövning vid byte av barns efternamn

34 § Om ett barn bär någon av föräldrarnas efternamn utan att denna förälder är vårdnadshavare, krävs för att barnet ska få byta efternamn att

föräldern har samtyckt till bytet eller att en domstol har förklarat att bytet är förenligt med barnets bästa. Prop. 2015/16:180

För att ett barn ska få byta efternamn enligt 11 § krävs att den eller de vars namn ska förvärvas har samtyckt till bytet och att en domstol har förklarat att bytet är förenligt med barnets bästa.

Tidpunkten för förvärv eller ändring av personnamn

35 § Ett personnamn förvärvas eller ändras när namnet registreras, om inte annat anges i andra-fjärde stycket.

Ett efternamn enligt 4 eller 5 § anses vara förvärvat vid födelsen. Detsamma gäller ett efternamn enligt 22 §, om det namn som har förlorats har förvärvats vid födelsen.

Ett efternamn enligt 6 eller 7 § anses vara förvärvat vid adoptionen. Detsamma gäller ett dubbelt efternamn enligt 8 §.

Ett efternamn enligt 12 § anses vara förvärvat vid vigseln om ansökan görs senast samma dag som vigseln.

Förfarandet i mål och ärenden

Förfarandet hos Skatteverket

36 § Skatteverket beslutar om förvärv eller ändring av personnamn efter en ansökan enligt 3 §. Om namnet beslutas av domstol enligt 8 eller 22 §, ska dock ingen ansökan göras.

37 § En ansökan ska vara skriftlig.

Ansökan ska innehålla uppgifter om

1. sökandens namn och personnummer eller samordningsnummer,
2. sökandens adress och telefonnummer,
3. det som yrkas, och
4. de omständigheter som åberopas till stöd för ansökan.

38 § Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om avgifter för ansökan om namn enligt denna lag.

39 § Om en ansökan är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för en prövning i sak, ska Skatteverket förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom en viss tid. Detsamma gäller om sökanden inte har betalat ansökningsavgiften. Föreläggandet behöver inte delges.

Om sökanden inte följer föreläggandet, ska ansökan avvisas. Sökanden ska upplysas om detta i föreläggandet.

40 § Skatteverket ska begära in ett yttrande från en myndighet eller annan om det behövs för att pröva ett namns lämplighet med hänsyn till språkliga eller andra förhållanden eller namnets förenlighet med namnskyddet.

41 § Om en ansökan om förvärv av ett efternamn enligt 13 § inte avvisas eller avslås, ska den kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Detsamma gäller en ansökan om förvärv av ett dubbelt efternamn enligt 20 § om något av namnen som ingår i det dubbla efternamnet inte kan förvärvas

Prop. 2015/16:180 enligt 4–12 eller 30 §. Ett kungörande behöver dock inte ske om det skulle sakna betydelse.

När kungörande har skett ska den som vill invända mot ansökan göra detta skriftligen inom en månad från kungörelsedagen. Skatteverket får inte meddela beslut i ärendet innan tiden för att göra en invändning har gått ut.

Överklagande av Skatteverkets beslut

42 § Skatteverkets beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Den som har gjort en invändning med anledning av en ansökan som anges i 41 § får överklaga ett beslut som innebär att ansökan bifalls. Den som har avstått från att göra en sådan invändning får inte överklaga beslutet.

Beslutet överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets personen vars namn det gäller var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. Om det inte finns någon sådan behörig domstol, överklagas beslutet till Förvaltningsrätten i Stockholm.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Föreläggande att ansöka om barns förnamn

43 § Om barnets vårdnadshavare inte har ansökt om förvärv av sitt barns förnamn inom den tid som anges i 26 § andra stycket, får Skatteverket förelägga vårdnadshavaren att inom en viss tid fullgöra denna skyldighet.

Ett nytt föreläggande om samma sak får förenas med vite.

En fråga om utdömande av vite prövas av den förvaltningsrätt som är behörig att pröva ett överklagande av ett beslut enligt 42 §.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Förfarandet i allmän domstol

44 § En ansökan om förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa enligt 34 § prövas av den tingsrätt som tar upp frågor om vårdnaden om barnet.

Domstolen ska, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet bär, om han eller hon inte är vårdnadshavare. Domstolen ska även, om det kan ske, höra den vars namn barnet ska få.

Domstolen ska hämta in ett yttrande från socialnämnden, om det inte är uppenbart obehövligt. Socialnämnden ska ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dem för domstolen.

Domstolen får besluta att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader. Vid domstolens handläggning tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

45 § En talan i tvist om efternamn väcks i tingsrätten i den ort där den mot vilken talan förs ska svara i tvistemål i allmänhet.

En talan om förlust av efternamn som grundar sig på att ett faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken har hävts väcks i tingsrätten i den ort där barnet har sin hemvist. En sådan fråga får väckas även i samband med ett mål om hävande av faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

Om barnet är under 18 år, ska domstolen även hämta in ett yttrande från socialnämnden, om det inte är uppenbart obehövligt. Socialnämnden ska ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dem för domstolen.

Om det inte finns någon behörig tingsrätt enligt första eller andra stycket, väcks talan i Stockholms tingsrätt.

Gemensamma bestämmelser

46 § En ansökan för ett barn som har fyllt 12 år i ett mål eller ärende enligt denna lag får inte göras utan barnets samtycke, utom i de fall barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke till följd av en psykisk sjukdom eller något annat liknande förhållande.

Vid bedömningen av om ett namnbyte är förenligt med barnets bästa enligt 34 § ska domstolen, även när barnets samtycke inte behövs, ta hänsyn till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad.

47 § Ett samtycke enligt denna lag ska lämnas skriftligen.

Om ett samtycke har lämnats till en domstol i ett ärende enligt 34 §, behöver det inte lämnas något nytt samtycke när en ansökan görs enligt 3 §.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.
 2. Genom lagen upphävs namnlagen (1982:670).
 3. Ärenden som vid ikraftträdandet handläggs av Patent- och registreringsverket ska överlämnas till Skatteverket.
 4. Den upphävda lagen gäller fortfarande vid överklagande av Patent- och registreringsverkets beslut.
 5. Om det före ikraftträdandet har fastställts att en viss person inte är far eller förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken till ett barn som har förvärvat personens efternamn eller ett efternamn som personen har burit, ska i fråga om förlust av barnets efternamn den upphävda lagen gälla.
 6. Den upphävda lagen gäller fortfarande för talan om förlust av efternamn som har väckts vid domstol enligt 17–19 §§ i den lagen före ikraftträdandet.
 7. Den upphävda lagen gäller fortfarande för mål om skydd för egenartade efternamn som har väckts vid domstol före ikraftträdandet.
 8. Namn som har förvärvats enligt den upphävda lagen eller enligt namnlagen (1963:521) anses som personnamn som har förvärvats enligt den bestämmelse i den nya lagen som gäller för motsvarande fall.
 9. Den som vid ikraftträdandet bär ett mellannamn får till Skatteverket ansöka om att namnet ska strykas eller förvärvas som ett enkelt efternamn eller som en del i ett dubbelt efternamn.
 10. Vid byte till ett dubbelt efternamn ska mellannamnet strykas.
 11. Vid en prövning enligt 15, 16, 23 och 24 §§ ska ett dubbelt efternamn som har förvärvats före lagens ikraftträdande anses som ett enda efternamn.

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrörelse ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 §¹

Ansökan om tillstånd att driva hotell- eller pensionatrörelse *skall* vara skriftlig och *åtföljas av*

En ansökan om tillstånd att driva hotell- eller pensionatrörelse *ska* vara skriftlig och

a) uppgift om sökandens fullständiga namn, firma och postadress samt, om sökanden tidigare haft annat *släktnamn*, detta;

a) *innehålla en* uppgift om sökandens fullständiga namn, firma och postadress samt, om sökanden tidigare haft *ett annat efternamn*, detta,

b) för sökande, som är enskild person, uppgift om födelsetid och yrke eller titel samt bevis att han *ej* är underårig eller i konkurstillstånd eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken;

b) för sökande, som är enskild person, *innehålla en* uppgift om födelsetid och yrke eller titel samt *ett* bevis att han *eller hon inte* är underårig eller i konkurstillstånd eller har *en* förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken,

c) uppgift om fullständigt namn, födelsetid och yrke eller titel för den som utsetts till föreståndare eller ersättare samt bevis att han inte är underårig eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken;

c) *innehålla en* uppgift om fullständigt namn, födelsetid och yrke eller titel för den som utsetts till föreståndare eller ersättare samt *ett* bevis att han *eller hon inte* är underårig eller har *en* förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken,

d) uppgift om *belägenheten* av den byggnad eller lägenhet där rörelsen *avses skola* drivas, det största antal gäster som *skall* kunna *mottagas* samtidigt och det största antal gästrum som rörelsen *skall* omfatta;

d) *innehålla en* uppgift om *var* den byggnad eller lägenhet där rörelsen *ska* drivas *ligger*, det största antal gäster som *ska* kunna *tas emot* samtidigt och det största antal gästrum som rörelsen *ska* omfatta.

e) om bygglov meddelats för hotellet eller pensionatet, handlingar som visar att så har skett.

Om ett bygglov har meddelats för hotellet eller pensionatet, ska till ansökan bifogas handlingar som visar att så har skett.

¹ Senaste lydelse 1991:1651.

Beviljas tillstånd skall skriftligt bevis utfärdas. Har bygglov inte meddelats och är det inte uppenbart att lov inte behövs, skall beviset innehålla en upplysning om att bygglov kan fordras. Finns inte någon godkänd ersättare eller, i fall när det skall finnas föreståndare enligt 3 §, godkänd föreståndare, skall det i beviset anges att tillståndet inte får utnyttjas förrän ersättare eller föreståndare utsetts och godkänts. Kopia av beviset skall sändas till den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom räddningstjänsten, inom plan- och byggnadsväsendet och inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

Om godkännande av föreståndare eller ersättare skall skriftligt bevis utfärdas.

Om tillstånd beviljas, ska ett skriftligt bevis utfärdas. Om ett bygglov inte har meddelats och det inte är uppenbart att ett bygglov inte behövs, ska beviset innehålla en upplysning om att ett bygglov kan krävas. Om det inte finns någon godkänd ersättare eller, i de fall när det ska finnas en godkänd föreståndare enligt 3 §, en godkänd föreståndare, ska det i beviset anges att tillståndet inte får utnyttjas förrän en ersättare eller en föreståndare har utsetts och godkänts. En kopia av beviset ska skickas till den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom räddningstjänsten, inom plan- och byggnadsväsendet och inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

Det ska utfärdas ett skriftligt bevis om godkännande av en föreståndare eller en ersättare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

2.3 Förslag till lag om ändring i firmalagen (1974:156)

Härigenom föreskrivs att 10, 13 och 14 §§ firmalagen (1974:156) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse²

Föreslagen lydelse

10 §

En firma får inte registreras om den

1. strider mot lag eller annan författning eller mot goda seder eller allmän ordning,

2. utan tillstånd innehåller en sådan statlig eller internationell beteckning som enligt lag eller annan författning inte får användas obehörigen som firma, eller något som lätt kan förväxlas med en sådan beteckning,

3. utan tillstånd innehåller ett sådant kännetecken som enligt lagen (2014:812) om skydd för kännetecken i den internationella humanitära rätten inte får användas obehörigen som firma, eller något som kan förväxlas med ett sådant kännetecken,

4. i annat fall är ägnad att vilseleda allmänheten,

5. är identisk med ett äldre näringskännetecken för verksamhet av samma slag,

6. är identisk med eller liknar ett äldre näringskännetecken för verksamhet av samma eller liknande slag, om det finns en risk för förväxling, inbegripet risken för att användningen av firman leder till uppfattningen att det finns ett samband mellan den som använder firman och innehavaren av näringskännetecknet,

7. är identisk med eller liknar ett äldre näringskännetecken som är känt inom en betydande del av omsättningskretsen, om användningen av firman skulle dra otillbörlig fördel av eller utan skälig anledning vara till skada för näringskännetecknets särskiljningsförmåga eller anseende,

8. kan förväxlas med ett kännetecken som användes här i landet eller i utlandet av någon annan vid tidpunkten för ansökan och som fortfarande används, om sökanden var i ond tro vid tidpunkten för ansökan,

9. innehåller eller består av något som är ägnat att uppfattas som någon annans *egenartade* efternamn, allmänt kända konstnärnamn eller likartat namn, om användningen av firman skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden,

10. innehåller något som kränker eller konstnärligt verk, eller

9. innehåller eller består av något som är ägnat att uppfattas som någon annans efternamn *som har särskilt skydd* eller någon annans allmänt kända konstnärnamn eller ett likartat namn, om användningen av firman skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden,

annans upphovsrätt till ett litterärt

² Senaste lydelse 2016:373.

11. innehåller något som är ägnat att uppfattas som benämning på en stiftelse, ideell förening eller liknande sammanslutning. Prop. 2015/16:180

De hinder för registrering som anges i första stycket 5–7 gäller på motsvarande sätt för

1. ett varumärke som är registrerat enligt 2 kap. varumärkeslagen (2010:1877) eller en internationell varumärkesregistrering som gäller i Sverige,

2. ett varumärke som är registrerat enligt rådets förordning (EG) nr 207/2009 av den 26 februari 2009 om EU-varumärken eller en internationell varumärkesregistrering som gäller i Europeiska unionen, samt

3. ett inarbetat varukännetecken.

Om den firma som ansökan om registrering avser ska gälla i hela landet och den äldre rättigheten utgörs av ett inarbetat näringskännetecken eller av ett sådant namn eller inarbetat varukännetecken som är skyddat enligt 2 a §, finns det hinder mot registrering endast om skyddet för den äldre rättigheten gäller inom en väsentlig del av landet.

Trots första stycket 5–11 och andra stycket får registrering ske, om den vars rätt är i fråga medger det och hinder inte finns enligt första stycket 1–4.

13 §

Firma får överlåtas endast i samband med överlåtelse av den näringsverksamhet i vilken firman användes.

Överlåtelse av verksamheten omfattar även firman, om *ej* annat avtalats. Detta gäller dock *ej* om firman innehåller överlåtarens eller, vid överlåtelse av handelsbolags verksamhet, bolagsmans *släktnamn*.

Ingår i dödsbo firma som innehåller den avlidnes *släktnamn*, får boutredningsman *ej* överlåta firman utan samtycke av dödsbodelägarna.

En firma får överlåtas endast i samband med överlåtelse av den näringsverksamhet i vilken firman användes.

En överlåtelse av verksamheten omfattar även firman, om *inte* annat *har* avtalats. Detta gäller dock *inte* om firman innehåller överlåtarens eller, vid överlåtelse av *ett* handelsbolags verksamhet, *en* bolagsmans *efternamn*.

Om det i *ett* dödsbo *ingår* en firma som innehåller den avlidnes *efternamn*, får *en* boutredningsman *inte* överlåta firman utan samtycke av dödsbodelägarna.

14 §

Firma får *ej* tagas i mät. *Försättes* innehavaren i konkurs, ingår dock rätten till firman i konkursboet, om *ej* firman innehåller gäldenärens eller, vid handelsbolags konkurs, bolagsmans *släktnamn*. *Firma* som *ej* ingår i konkursbo får likväl användas under den tid verksamheten *fortsättes* för boets räkning.

En firma får *inte* utmätas. *Försätts* innehavaren i konkurs, ingår dock rätten till firman i konkursboet, om *inte* firman innehåller gäldenärens eller, vid *ett* handelsbolags konkurs, *en* bolagsmans *efternamn*. *En firma* som *inte* ingår i *ett* konkursbo får likväl användas under den tid verksamheten *fortsätts* för boets räkning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

2.4 Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Härigenom föreskrivs att 31 § folkbokföringslagen (1991:481) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 §¹

Skatteverket får besluta att förelägga en person som kan antas vara skyldig att göra en anmälan enligt denna lag, att antingen göra en sådan anmälan eller skriftligen eller muntligen lämna de uppgifter som behövs för bedömningen av personens folkbokföring. Skatteverket får även i annat fall besluta att förelägga en person att lämna sådana uppgifter som behövs för kontroll av bosättningen enligt denna lag eller för kontroll och komplettering av övriga uppgifter om en folkbokförd person som får föras in i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet. I ett beslut om föreläggande ska det anges vilka uppgifter som ska lämnas.

Skatteverket får besluta att förelägga ett barns vårdnadshavare att inom viss tid anmäla barnets förnamn, om vårdnadshavaren inte har fullgjort denna skyldighet inom föreskriven tid enligt 30 § namnlagen (1982:670).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

¹ Senaste lydelse 2013:380. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

2.5 Förslag till lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877)

Prop. 2015/16:180

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 10 § varumärkeslagen (2010:1877) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

10 §

Ett varumärke får inte registreras om det innehåller eller består av

1. något som är ägnat att uppfattas som någon annans firma,
2. något som är ägnat att uppfattas som någon annans *egenartade* efternamn, allmänt kända konstnärsnamn eller likartat namn, om användningen av märket skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden,
3. en bild av någon annan som uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden, eller
4. något som kränker någon annans upphovsrätt till ett litterärt eller konstnärligt verk eller någon annans rätt till en fotografisk bild eller ett mönster.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

3 Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 21 december 2009 att ge en parlamentarisk kommitté i uppdrag att göra en översyn av namnlagen (1982:670). Kommittén, som antog namnet Namnlagskommittén, överlämnade i maj 2013 betänkandet En ny lag om personnamn (SOU 2013:35). En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Kommitténs lagförslag finns i *bilaga 2*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. Remissyttrandena finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (Ju2013/04023/L2).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 14 april 2016 att hämta in Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 4, 5, 7.2, 8.2, 10, 13, 14.1, 14.2, 14.3.4 och 14.4.1 och i författningskommentaren.

I förhållande till lagrådsremissens lagförslag görs också vissa språkliga och redaktionella ändringar. Vidare görs ett tillägg i 29 § andra stycket i förslaget till lag om personnamn som möjliggör ändring av ordningsföljden mellan en persons gårdsnamn och förnamn. Förslaget är författningstekniskt och även i övrigt av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

4 En ny lag om personnamn införs

Regeringens förslag: En ny lag om personnamn ska införas.

Regeringens bedömning: Regleringen bör moderniseras och för-
enklas i syfte att stärka enskildas möjlighet att själva välja sina namn.

Namnlagskommitténs förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser är positiva till förslaget och bedömningen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Personnamn är en viktig och naturlig del av vårt samhälle. Ett namn är något som ger individen en identitet och en möjlighet att visa samhörighet med en viss familj och släkt. Genom namn kommunicerar vi med varandra och skapar relationer. Personnamn bidrar även till att skapa vår gemensamma identitet. Lagreglering av personnamn, i första hand en fysisk persons efternamn och förnamn, är en relativt modern företeelse i Sverige. I slutet av 1800-talet fanns det endast ett fåtal regler, som gällde adel, sjömän och militärer. I övrigt kunde i princip namn fritt tas och bytas. Sverige fick en samlad namnreglering först i och med 1963 års namnlag. Den ersattes den 1 januari 1983 av den nuvarande namnlagen.

Regleringen av personnamn präglas av en avvägning mellan offentlig-rättsliga och privaträttsliga hänsyn. Samhället har ett intresse av namnstabilitet och av att bevara namnskicket. I det ligger att genom namn möjliggöra identifiering av medborgarna och förhindra namn som kan anses olämpliga, t.ex. på grund av sin språkliga utformning eller på grund av att de kan vilseleda allmänheten. Det finns även behov av att skydda t.ex. vissa immaterialrättsliga intressen. Samtidigt har en persons namn främst betydelse för den enskilde själv. Namnet visar vem man är och vilka man har samhörighet med. Eftersom rätten till ett visst efternamn är nära förknippad med personligheten, omfattas den också av rätten till privatliv enligt den Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europa-konventionen). Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) har barnet rätt till sin identitet, vilket innefattar bl.a. namn och släktförhållanden såsom dessa erkänns i lag. Lagregleringen av personnamn fyller alltså en viktig funktion. Det är därför angeläget att den utvecklas i takt med samhället i övrigt.

1982 års namnlag har nu varit i kraft i över 30 år utan att några större ändringar har gjorts i den. Lagen har kommit att kritiserats i olika avseenden och sammanhang. Bland annat har synpunkter förts fram om att namnlagen är omodern och i alltför stor utsträckning begränsar enskildas möjlighet att fritt välja namn. Lagen är vidare i många avseenden svår att förstå och tillämpa, både för allmänheten och berörda myndigheter.

Regeringen konstaterar att det inte längre finns samma behov av att genom namnet särskilja olika individer. I dag används personnummer som identifikationsmedel. Inte heller anses det lika viktigt att hålla efternamnet inom den ursprungliga släktkretsen. I stället har samhällsutvecklingen visat att det är andra värden – framför allt, individens frihet att själv få välja sitt namn – som prioriteras. Enligt regeringen bör detta få genomslag i namnrätten.

Synen på namn varierar i samhället. Många behåller de namn de förvärvat genom födelsen eller bara byter namn när de ingår äktenskap. Intresset för att byta namn har dock ökat. Det kan bero på att namnet i större utsträckning ses som ett sätt att skapa sig en egen identitet eller t.o.m. ett varumärke. Enligt regeringens uppfattning har en persons namn i första hand betydelse för individen själv. En viktig utgångspunkt är därför att den enskilde – i så stor utsträckning som möjligt – bör få välja vilket namn han eller hon ska ha. Detta bör inte bara gälla ursprungliga förvärv av namn genom födelsen, utan även vid byte av namn senare i livet. Den som har bytt efternamn bör också på ett enkelt sätt kunna byta tillbaka till ett namn som han eller hon tidigare har burit. För många är det vidare viktigt att kunna visa samhörighet inom familjen genom att ha samma efternamn. Det bör därför som utgångspunkt inte finnas regler som hindrar medlemmar i samma familj från att uppnå namngemenskap.

Samtidigt är det inte möjligt att fullt ut tillgodose allas önskemål. Enskildas intressen står ibland mot varandra. Det är inte rimligt att vem som helst ska kunna få ta ett namn som redan bärs av någon annan eller som kan förväxlas med någon annans namn. Den enskildes valfrihet kan därför behöva få stå tillbaka för andra enskildas intresse av att skydda sitt namn. Ett namn måste också fortsatt fylla sin funktion som namn och fungera i samhället. Namnet som begrepp får inte förlora sin betydelse.

Prop. 2015/16:180 Namnskicket är en oskiljaktig del av språket och det finns ett berättigat intresse av att det utvecklas under ordnade former.

I de flesta fall är ett namnbyte okomplicerat. Vissa personer väljer dock namn som vid tidpunkten för bytet kan betraktas som ovanliga eller till och med kontroversiella. Det innebär inte att sådana namn bör motverkas eller förhindras. Namn som avviker från det vedertagna har genom åren fyllt på och berikat det svenska namnförrådet. Namnskicket har en betydande förmåga att acceptera nya och främmande inslag. I en allt mer gränsöverskridande och internationell värld ökar också behovet av en dynamisk och tillåtande namnrätt. En utveckling av namnskicket över tid är alltså bra och nödvändig. Lagstiftaren kan aldrig leda den utvecklingen men däremot se till att reglerna utformas så att utvecklingen kan ske under ordnade former.

De bestämmelser som regeringen föreslår i denna proposition har tagits fram efter en bred översyn av 1982 års namnlag. Flera förändringar föreslås i syfte att stärka enskildas möjlighet att själva välja sina namn. *Lagrådet* konstaterar att den enskildes valfrihet är begränsad även med de förslag som lämnas i lagrådsremissen. Regeringen vill med anledning av detta understryka att förslagen ger den enskilde betydligt ökade valmöjligheter, t.ex. genom att många fler familjerättsliga efternamn kan förvärvas, att det blir möjligt att förvärva dubbla efternamn och att de vanligaste efternamnen i Sverige blir fria att förvärva för alla. Vidare avskaffas de hinder som finns för namnbyten, vilket innebär att det blir möjligt för en person att byta namn så många gånger han eller hon vill. Det blir också möjligt att alltid byta tillbaka till ett efternamn som man tidigare har burit. Att det trots detta fortfarande måste finnas vissa begränsningar är både nödvändigt och naturligt. En enskilds valfrihet kan, som anförts ovan, nämligen i vissa fall behöva stå tillbaka för att tillgodose en annan enskilds intresse av att skydda sitt namn.

Förslagen syftar till att skapa en modern och lättillgänglig reglering för personnamn som bygger på enkelhet, förutsebarhet och valfrihet. De ändringar som föreslås motiveras enligt regeringens mening att den nuvarande namnlagen ersätts av en ny lag.

Även om regeringens förslag till ny lag om personnamn innebär stora förändringar mot vad som gäller i dag, betyder det inte att alla delar av lagen behöver göras om. Vissa bestämmelser i 1982 års namnlag fungerar nämligen väl. Det gäller t.ex. flera regler om handläggningen av ett ärende hos Skatteverket eller i domstol. Vidare har reglerna om internationella förhållanden inte varit föremål för någon översyn. Dessa bestämmelser i 1982 års namnlag bör därför ha sin motsvarighet i den nya lagen (se vidare bl.a. avsnitt 13 och 14).

Utgångspunkten i den nya lagen är, i likhet med vad som gäller enligt 1982 års namnlag, att regleringen ska vara uttömmande i den meningen att förvärv och ändring av personnamn i Sverige endast kan göras i den utsträckning och på det sätt som föreskrivs i lagen. Detta bör som *Lagrådet* förordar komma till uttryck i lagen.

Regeringens förslag: Det ska vara möjligt att förvärva ett dubbelt efternamn. Ett dubbelt efternamn ska bestå av två enkla efternamn som var för sig kan förvärfvas som efternamn.

Den som förvärvar ett dubbelt efternamn ska få bestämma ordningsföljden mellan namnen och om dessa ska vara förenade med bindestreck eller inte.

Den som har ett dubbelt efternamn ska få ansöka om byte eller ändring av namnet.

Det ska inte längre vara möjligt att förvärva mellannamn.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Skatteverket* menar att det av lagen tydligt bör framgå att det dubbla efternamn personen förvärvar är personens efternamn.

Skälen för regeringens förslag

I dag är det tillåtet att förvärva mellannamn men inte dubbla efternamn

Efternamnet ger uttryck för gemenskapen inom en familj eller inom en släkt. Förvärv av efternamn som sker på grund av en familjerättslig anknytning, t.ex. förvärv av en förälders efternamn genom födelsen eller förvärv av en makes efternamn vid vigseln, kallas för familjerättsliga namnförvärv. Förvärv av efternamn kan också ske i administrativ ordning. Med ett s.k. administrativt namnförvärv avses ett förvärv av ett helt nybildat namn eller ett förvärv av ett redan existerande namn som inte kan förvärfvas enligt reglerna om familjerättsliga förvärv. Till skillnad från familjerättsliga namnförvärv, som i princip ger en enskild rätt att utan närmare prövning av en myndighet få ett visst namn, kräver administrativa namnförvärv en prövning av om namnet ska godtas eller inte.

De flesta personer har i dag ett s.k. enkelt efternamn. Det finns dock även ett fåtal dubbla efternamn. De dubbla efternamnen har historiskt sett varit en accepterad företeelse i det svenska namnskicket. Ett förbud mot bildandet av nya dubbla efternamn infördes dock genom 1982 års namnlag. Det främsta motivet till förbudet var att de dubbla efternamnen befarades medföra praktiska svårigheter, genom att en person kunde komma att bära många efternamn (se prop. 1981/82:156 s. 15). Den enskildes behov av att markera samhörighet med flera familjemedlemmar ansågs i stället kunna tillgodoses genom att det infördes en möjlighet att bära ett s.k. mellannamn.

Rätt att bära mellannamn har enligt 1982 års namnlag make och barn. Ett mellannamn består av ett efternamn som man tidigare har burit eller som tillkommer någon annan. Till skillnad från efternamn är mellannamn personliga och kan inte föras vidare till barn eller make.

Ordningen med mellannamn är avsedd att göra det möjligt för en make att synliggöra både sin nuvarande och tidigare familjeanknytning och för ett barn att visa samhörighet med den av föräldrarna vars efternamn bar-

Prop. 2015/16:180 net inte bär. Det finns inte någon möjlighet för makar att korsvis bära varandras efternamn som mellannamn. Mellannamnet bärs, utan bindestreck, närmast framför efternamnet.

Det bör vara möjligt att förvärva dubbla efternamn

Ordningen med mellannamn har kommit att kritiserats. Enligt kommittén fungerar möjligheten att markera en familjesamhörighet med hjälp av mellannamn dåligt och det finns ett stort missnöje hos allmänheten över att de nuvarande reglerna inte är tillräckligt tillåtande. Det är t.ex. många som anser att ett mellannamn bör kunna föras vidare som ett efternamn. Det är också vanligt att en enskild tror att han eller hon har fått ett dubbelt efternamn vid förvärv av ett mellannamn. Det har alltså visat sig att enskildas behov av att visa samhörighet med olika familjemedlemmar inte kan tillgodoses i tillräcklig utsträckning genom ordningen med mellannamn. I vissa familjer, t.ex. familjer med barn där båda föräldrarna vill behålla sina efternamn, kan en fullständig namngemenskap bara uppnås om det införs en möjlighet att ta två efternamn som ett dubbelt efternamn. Regeringen anser därför att möjligheten att anta nya dubbla efternamn bör återinföras. En sådan ordning kan också komma att inverka positivt på jämställdheten. I dag väljer nämligen många kvinnor att ta mannens efternamn efter vigseln. En ordning med dubbla efternamn kan medföra att fler kvinnor väljer att behålla sitt eget efternamn som en del i ett dubbelt efternamn. Som *Skatteverket* påpekar är ett dubbelt efternamn en persons efternamn och det kommer alltså inte vara möjligt att välja att bara bära en del av det dubbla efternamnet.

Alla namn som kan förvärvas som enkla efternamn bör kunna tas som en del i ett dubbelt efternamn

För att det dubbla efternamnet ska fylla sitt syfte – att över tid tillgodose enskildas önskan att på olika sätt kunna visa samhörighet med såväl äldre som nyare familjerelationer – bör det finnas en stor frihet för den enskilde att välja vilka efternamn som ska förenas till ett dubbelt efternamn. I följande avsnitt redovisas de många möjliga efternamn som en enskild kan förvärva. Det är enligt regeringens uppfattning rimligt att dessa enkla efternamn också bör kunna bilda dubbla efternamn. Härigenom stärks den enskildes valfrihet. Vidare undviks sådana begränsningar som finns i nuvarande namnlag och som har gett upphov till frustration och orimliga resultat.

Vid förvärv av ett dubbelt efternamn bör den enskilde kunna bestämma ordningsföljden mellan namnen. Det bör också vara möjligt att välja om det ska vara bindestreck mellan namnen eller inte. Den som har ett dubbelt efternamn bör vidare kunna ansöka om byte av namnet till exempelvis ett annat dubbelt efternamn eller – genom att stryka en av delarna i namnet – till ett enkelt efternamn. Det bör även vara möjligt att när som helst ansöka om ändring av det dubbla efternamnet, t.ex. att ändra ordningsföljden mellan namnen eller att lägga till eller stryka ett bindestreck mellan namnen (se vidare avsnitt 8.2).

Ett dubbelt efternamn är ett efternamn som består av två enkla efternamn. Som redovisas i avsnitt 8.1 får ett enkelt efternamn bara bestå av ett ord. Kommittén anser att ett efternamn inte bör kunna bestå av fler än två namn. Ingen remissinstans invänder mot detta. Det kan självklart inte uteslutas att en enskild i något fall kan ha önskemål om fler än två efternamn för att kunna visa samhörighet med alla olika familjerelationer han eller hon har eller har haft. Enligt regeringens uppfattning kan dock detta behov inte anses vara särskilt stort. För att tillgodose allas önskemål skulle det inte heller räcka med att tillåta namn som består av tre enkla efternamn. Det finns vidare tydliga nackdelar med efternamn som består av många namn. Ett efternamn måste vara funktionellt och förenligt med namnskicket. Oavsett hur många led ett efternamn har är det alltid fråga om ett namn. Det är alltså inte upp till den enskilde att i det dagliga livet välja att bara använda sig av ett av leden i efternamnet. Det efternamn som finns antecknat i folkbokföringen är det som ska användas i kontakt med olika myndigheter, t.ex. för att hämta ut recept eller i pass.

Genom de andra förslag som lämnas i denna proposition kommer en enskild att kunna välja mellan många olika efternamn, som alla kan utgöra en del i ett dubbelt efternamn. Det kommer vidare alltid att vara möjligt att byta tillbaka till ett tidigare namn och det kommer inte att finnas några begränsningar i hur många gånger man får byta efternamn. Härigenom skapas goda möjligheter att vid olika tidpunkter i livet bära ett dubbelt efternamn som speglar samhörigheten inom familjen. Det bör därför inte införas en möjlighet att förvärva fler än två namn. Den som redan har ett dubbelt efternamn och, t.ex. på grund av nya familjeförhållanden, vill lägga till ett nytt namn måste alltså samtidigt välja bort ett av de namn som ingår i det dubbla efternamnet.

Den nya lagen kommer i viss utsträckning att gälla även för äldre befintliga dubbla efternamn, vilka inte nödvändigtvis är utformade på det sätt som beskrivs ovan. Som *Lagrådet* framhåller bör det då inte, som föreslogs i lagrådsremissen, i lagen finnas en definition av dubbla efternamn. I stället bör det av bestämmelserna om nybildade dubbla efternamn framgå hur dessa ska vara beskaffade.

Mellannamnen bör avskaffas

Ordningen med mellannamn har som nämns ovan kritiserats under en längre tid. Som kommittén framhåller råder det en betydande förvirring hos allmänheten när det gäller mellannamnen och deras tillåtna bruk. Det är t.ex. inte ovanligt att ett efternamn i kombination med ett mellannamn felaktigt uppfattas eller betecknas som ett dubbelt efternamn eller att namnen förenas med bindestreck så att de ger intryck av att vara ett dubbelt efternamn.

Den nya lagen ska bygga på enkelhet, förutsebarhet och valfrihet. Mellannamnets konstruktion som personligt namn har inte bara skapat osäkerhet hos enskilda om vad som är tillåtet utan också begränsat deras valfrihet genom att förhindra att namnet förs vidare till make eller barn. Mellannamnet hör därför inte hemma i en modern lag. Genom att det nu blir möjligt att förvärva ett dubbelt efternamn för att visa samhörighet med andra familjemedlemmar får vidare behovet av mellannamn anses

Prop. 2015/16:180 ha spelat ut sin roll. Regeringen anser därför att möjligheten att förvärva mellannamn bör upphöra. Som regeringen återkommer till i avsnitt 15 kommer dock de personer som har ett mellannamn att kunna behålla det.

6 Barns efternamn

6.1 Förvärv av efternamn genom födelsen

Regeringens förslag: De automatiska namnförvärven genom födelsen avskaffas. I stället ska det alltid göras en ansökan om barnets efternamn.

Barnets efternamn ska få vara ett efternamn som någon av föräldrarna bär eller har burit, om inte det senare namnet har förvärvats genom äktenskap, eller ett efternamn som något av föräldrarnas gemensamma barn bär. Barnets efternamn ska vidare få vara föräldrarnas efternamn som ett dubbelt efternamn eller ett efternamn som är bildat av en förälders förnamn med tillägg av ändelsen -son eller -dotter eller som är bildat på jämförligt sätt.

En ansökan om barnets efternamn ska göras inom tre månader från födelsen. Om det inte görs någon ansökan inom den tiden, förvärvar barnet det efternamn som den förälder som har fött barnet bär eller, om den föräldern har avlidit, det efternamn föräldern bar vid sin död. Barnet anses vid födelsen ha förvärvat det efternamn som registreras.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock att barnet ska förvärva moderns efternamn om det inte görs någon ansökan inom tremånadersfristen. Kommittén lämnar inte något förslag om att barnet genom födelsen ska få förvärva ett efternamn som någon av föräldrarnas gemensamma barn bär.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Kammarrätten i Jönköping* anser att om ingen ansökan om barnets efternamn görs, kan en från jämställdhetssynpunkt lämplig ordning vara att barnet förvärvar båda föräldrarnas namn som ett dubbelt efternamn. *Patent- och registreringsverket* anser att det bör vara möjligt att ansöka om att barnet ska få samma efternamn som föräldrarnas senast födda barn bär. *Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL)* och *RFSL Ungdom* menar att ordet moder är olämpligt som beteckning på den som har fött ett barn och förordar att ”moderns efternamn” ersätts med ”det efternamn som den förälder som har fött barnet bär”.

Skälen för regeringens förslag

De automatiska förvärven av efternamn genom födelsen avskaffas

För många föräldrar finns det i dag små möjligheter att välja vilket efternamn deras barn ska förvärva genom födelsen. Barn till föräldrar med gemensamt efternamn förvärvar enligt 1982 års namnlag automatiskt föräldrarnas efternamn. Om föräldrarna har olika efternamn och de sedan

tidigare har barn under sin gemensamma vårdnad, förvärvar barnet i stället automatiskt det efternamn som det senast födda syskonet bär. Det är endast i de fall det inte finns något syskon som föräldrarna har en viss möjlighet att välja barnets efternamn. Valmöjligheterna är dock begränsade till antingen något av föräldrarnas nuvarande efternamn eller ett efternamn som någon av dem har burit som ogift.

Som kommittén påpekar kan de automatiska namnförvärven kritiseras. Ibland leder de nämligen till att barnet får ett namn som föräldrarna inte önskar. Så kan vara fallet om barnets äldre syskon har bytt efternamn till ett patro- eller metronymikon, dvs. ett efternamn som har bildats på genitivformen av faderns eller moderns förnamn med tillägg av ändelsen -son eller -dotter, och som alltså ingen av föräldrarna bär. Syftet med de automatiska namnförvärven är att ge barnet ett namn som visar samhörighet med familjen. Att detta ska bestämmas av lagstiftaren utifrån en traditionell syn på familjen framstår inte som tidsenligt. Det måste rimligen vara föräldrarna som, utifrån den familjesituation som råder i deras fall, bäst kan avgöra hur barnets samhörighet med familjen bör uttryckas. Som framhålls i avsnitt 4 bör den nya lagen om personnamn ge individen stor frihet att själv välja sitt namn. Regeringen instämmer därför i kommitténs bedömning att de automatiska namnförvärven bör avskaffas och att barnets föräldrar i stället bör ges friheten och ansvaret att välja barnets efternamn. Valet av efternamn bör göras genom en ansökan senast tre månader efter barnets födelse och barnet bör redan vid födelsen anses ha förvärvat det efternamn som registreras.

Det bör finnas stor valfrihet när det gäller vilka efternamn ett barn får förvärva genom födelsen

Efternamn ger uttryck för gemenskapen inom en familj eller inom en släkt. Det har länge varit en tradition att visa samhörighet inom familjen genom valet av efternamn och för många människor är denna möjlighet till namngemenskap viktig. Även med en utökad valfrihet bör därför, enligt regeringens uppfattning, regleringen om barns efternamn genom födelsen fortsatt syfta till att möjliggöra för nyfödda barn att visa samhörighet med sina föräldrar genom att välja ett efternamn med anknytning till dem. Barnet bör ha möjlighet att genom födelsen förvärva ett efternamn som föräldrarna eller någon av dem bär eller ett efternamn som någon av föräldrarna har burit, om det senare namnet inte har förvärvats genom äktenskap. Om en förälder inte längre bär ett efternamn som har förvärvats genom äktenskap, har nämligen barnet inte någon familjerättslig anknytning till namnet. Det bör dock finnas även andra valmöjligheter.

Enligt 1982 års namnlag kan ett patro- eller metronymikon förvärvas som efternamn endast i begränsad utsträckning. Regeringen anser att det inte längre finns skäl för en sådan restriktiv inställning till patro- eller metronymikon som efternamn. Efternamnets betydelse som individualiseringsinstrument minskade drastiskt redan när ordningen med personnummer infördes, och från folkbokföringssynpunkt saknar det numera betydelse om antalet vanliga sonnamn skulle öka ytterligare något. Intresset av att tillgodose enskildas individuella önskemål och att låta barn

Prop. 2015/16:180 vid födelsen få efternamn bildade på något av föräldrarnas förnamn med ändelsen -son eller -dotter får därför anses överordnat.

Möjligheten att välja ett patro- eller metronymikon som efternamn till sitt barn bör, enligt regeringens uppfattning, inte begränsas till den i Sverige mest vanliga formen, nämligen faderns eller moderns förnamn med tillägg av ändelsen -son eller -dotter. Det bör även finnas en möjlighet för föräldrarna att välja ett patro- eller metronymikon som är bildat på jämförligt sätt, t.ex. namn med ändelsen -sen eller -dottir eller sonnamn med bara ett s. Patronymikonbildningar förekommer i många andra språk än i svenskan och de övriga nordiska språken, t.ex. är sådana bildningar vanliga i Ryssland, södra Asien, Mellanöstern samt i delar av Afrika. Även patro- eller metronymikon som är bildade i enlighet med andra länders namnskick bör alltså kunna förvärvas.

Kommittén föreslår att det ska vara möjligt för ett barn att genom födelsen förvärva föräldrarnas efternamn som ett dubbelt efternamn. Som framgår av avsnitt 5 anser regeringen att det bör införas en möjlighet att ta två enkla namn som var för sig kan förvärvas som efternamn som ett dubbelt efternamn. Ett barn bör därför genom födelsen kunna få förvärva sina föräldrars efternamn som ett dubbelt efternamn.

Kommittén lämnar inte något förslag om att det fortsatt ska vara möjligt för barnet att få samma efternamn som föräldrarnas senast födda barn bär. *Patent- och registreringsverket* invänder mot detta och menar att det kommer att försvåra för barn i inflyttade familjer att förvärva samma namn som ett äldre syskon har förvärvat enligt hemlandets namnlag. Problemet gäller enligt verket främst familjer från länder där barnet har förvärvat faderns förnamn som efternamn. Enligt regeringens uppfattning utgör den möjlighet som i dag finns för ett barn att förvärva samma efternamn som ett helsyskon redan bär ett bra sätt att visa samhörighet inom familjen. Det är inte rimligt att nu begränsa denna valmöjlighet. Tvärtom bör valmöjligheten utökas till att avse föräldrarnas samtliga gemensamma barn, i stället för enbart det senast födda barnet.

Tyvärr inträffar det undantagsvis att en förälder avlider före eller kort tid efter det att barnet har fötts. En avliden förälder anses inte längre bära sitt efternamn. Det innebär att det inte är möjligt för barnet att förvärva den avlidna förälderns efternamn om den föräldern i sin tur förvärvat namnet genom äktenskap, även om sådana förvärv i vissa fall synes ha tillåtits i praxis. Enligt regeringens uppfattning är detta inte en rimlig ordning. Det kan finnas starka skäl för ett barn att genom namngemenskap få identifiera sig med en avliden förälder. Det bör därför vara möjligt för ett barn att genom födelsen förvärva det efternamn en avliden förälder bar vid sin död.

Om det inte görs någon ansökan bör barnet förvärva det efternamn som den förälder som har fött barnet bär

Om barnet inte inom tre månader från barnets födelse ges ett efternamn, förvärvar barnet enligt 1982 års namnlag moderns efternamn. Kommittén föreslår att denna ordning ska behållas. *Kammarrätten i Jönköping* anser att en från jämställdhetssynpunkt bättre lösning är att barnet i stället förvärvar båda föräldrarnas namn som ett dubbelt efternamn. Alla barn har dock inte två föräldrar. Det förekommer att ensamstående kvinnor

skaffar barn på egen hand. Om en ensamstående kvinna får barn genom assisterad befruktning inom svensk hälso- och sjukvård, blir hon barnets enda rättsliga förälder (1 kap. 3 § föräldrabalken). Det finns även fall då barnet visserligen ska ha två föräldrar men socialnämnden inte har lyckats fastställa faderskapet eller föräldraskapet för den person som inte har fött barnet. Regeringen anser därför att det inte är en lämplig ordning att barnet förvärvar båda föräldrarnas namn som ett dubbelt efternamn i de fall en ansökan inte görs inom tremånadersfristen. I stället bör barnet i dessa fall förvärva det efternamn som den förälder som har fött barnet bär eller, om den föräldern har avlidit, det efternamn föräldern bar vid sin död. Som bl.a. *RFSL Ungdom* påpekar är det inte alltid en kvinna som föder barnet och det är därför mindre lämpligt att använda ordet moder i detta sammanhang.

6.2 Adoptivbarns efternamn

Regeringens förslag: De automatiska namnförvärven genom adoption avskaffas. I stället ska det göras en ansökan om adoptivbarnets efternamn. En ansökan ska dock inte göras om en make adopterar den andra makens barn.

Adoptivföräldrar ska ha samma valmöjligheter när det gäller namn till sitt barn som föräldrar har när ett barn föds. Vidare ska en domstol i adoptionsärendet kunna besluta att adoptivbarnet ska behålla sitt efternamn, eller förvärva ett dubbelt efternamn som är bildat av det befintliga efternamnet och en adoptivförälders efternamn.

En ansökan ska göras inom tre månader från adoptionsbeslutet. Om det inte görs någon ansökan, förvärvar adoptivbarnet adoptivförälderns eller den äldre av adoptivföräldrarnas efternamn. Adoptivbarnet anses vid adoptionen ha förvärvat det efternamn som registreras.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår att en ansökan om efternamn alltid ska göras i adoptionsärendet. Kommittén lämnar inte något förslag om att adoptivbarnet genom adoptionen ska få förvärva ett efternamn som något av adoptivföräldrarnas gemensamma barn bär.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Myndigheten för internationella adoptionsfrågor* påpekar att beslut om adoption meddelas på olika sätt, men att detta inte återspeglas i kommitténs förslag. Att uttrycket ”genom adoptionen” inte finns med i förslaget, utan endast ”i adoptionsärendet”, leder enligt myndigheten till att frågor uppkommer om hur lagen ska tillämpas när beslutet om adoption meddelas utomlands.

Skälen för regeringens förslag

Reglerna om förvärv av efternamn genom adoption bör i allt väsentligt överensstämma med reglerna om förvärv av namn genom födelsen

Tillstånd till adoption kan ges åt en ensamstående person eller åt makar. En make kan även adoptera den andra makens barn.

Enligt 1982 års namnlag förvärvar ett adoptivbarn genom adoptionen automatiskt adoptivföräldrarnas eller, om barnet adopteras av makar, adoptivföräldrarnas efternamn. Om adoptivföräldrarna har olika efternamn och de sedan tidigare har barn under sin gemensamma vårdnad, förvärvar adoptivbarnet automatiskt genom adoptionen det efternamn som det senast födda syskonet bär. Om det inte finns något sådant syskon, får adoptivföräldrarna välja vilket av deras namn barnet ska ha genom att ange detta i adoptionsärendet. Adoptivföräldrarna får även välja ett namn som någon av dem har burit som ogift.

Av de skäl som anförs i avsnitt 6.1 anser regeringen att de automatiska förvärven av efternamn genom adoption nu bör avskaffas. Adoptivföräldrarna bör ges friheten och ansvaret att välja adoptivbarnets efternamn.

Kommittén föreslår att en ansökan om ett adoptivbarns efternamn ska göras i adoptionsärendet. Som *Myndigheten för internationella adoptionsfrågor* (numera Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd) påpekar meddelas dock beslut om adoption på olika sätt. De flesta beslut om internationella adoptioner meddelas utomlands. I dessa fall finns det inte något adoptionsärende i Sverige, utan det utländska adoptionsbeslutet erkänns här. Enligt regeringens uppfattning bör därför förvärv av adoptivbarns efternamn ske på samma sätt som andra namnförvärv. Som föreslås i avsnitt 14.2 ska namnförvärv ske genom att en ansökan görs till Skatteverket. Ansökan bör lämnas in senast tre månader efter beslutet om adoption och adoptivbarnet ska vid adoptionen anses ha förvärvat det efternamn som sedan registreras. En ansökan ska dock inte göras om en make adopterar den andra makens barn. Vid en s.k. närståendeoption ska alltså, i likhet med vad som gäller i dag, adoptionen inte medföra någon ändring av barnets efternamn.

För närvarande kan sambor inte adoptera. I betänkandet Modernare adoptionsregler (SOU 2009:61) föreslås dock att sambor ska ges möjlighet att adoptera. Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Det är rimligt att adoptivföräldrar ska ha samma valmöjligheter när det gäller efternamn åt sitt barn som genetiska föräldrar har. Ett adoptivbarn bör alltså genom adoptionen kunna förvärva ett efternamn som adoptivföräldrarna eller någon av dem bär, ett efternamn som någon av adoptivföräldrarna har burit, om det namnet inte har förvärvats genom äktenskap, eller ett efternamn som något av adoptivföräldrarnas gemensamma barn bär. Ett adoptivbarn bör vidare kunna förvärva adoptivföräldrarnas efternamn som ett dubbelt efternamn eller ett efternamn som är bildat av någon av adoptivföräldrarnas förnamn med tillägg av ändelsen -son eller -dotter. Adoptivbarnet bör också kunna förvärva det efternamn en avlidne adoptivförälder bar vid sin död.

När ett barn har adopterats av en person ensam, och det inte är fråga om en närståendeoption, får adoptivbarnet endast en adoptivförälder och kan då av naturliga skäl inte förvärva det efternamn som någon av adoptivföräldrarnas gemensamma barn bär eller adoptivföräldrarnas efternamn som ett dubbelt efternamn. Detta bör framgå av lagtexten.

I de fall ett adoptivbarn ska ges ett efternamn men detta inte sker inom föreskriven tid, förvärvar adoptivbarnet enligt 1982 års namnlag genom adoptionen adoptivmoderns efternamn eller, om adoptivföräldrarna är av samma kön, det efternamn som den äldre av adoptivföräldrarna bär. Vid en gemensam adoption blir dock båda adoptanterna föräldrar till adoptiv-

barnet samtidigt. Det finns, enligt regeringens mening, därför inga skäl att ha olika regler beroende på om makarna som adopterar är av samma eller olika kön. En bestämmelse som ger moderns efternamn företräde framstår som föråldrad och oförenlig med dagens syn på det jämställda föräldraskapet. Om en ansökan inte görs, bör adoptivbarnet i stället förvärva den äldre av adoptivföräldrarnas efternamn.

Ett adoptivbarns möjligheter att behålla sitt ursprungliga efternamn

Enligt 1982 års namnlag kan domstolen i adoptionsärendet besluta att den som adopteras ska behålla det efternamn som han eller hon hade före adoptionen. En sådan prövning får domstolen göra på begäran av en part eller på eget initiativ. Kommittén föreslår att denna regel ska behållas och kompletteras med en möjlighet för adoptivbarnet att med domstolens godkännande förvärva ett dubbelt efternamn som är bildat av det efternamn han eller hon har före adoptionen tillsammans med en adoptivförälders efternamn. Regeringen instämmer i denna bedömning. I vissa fall, särskilt när det är en vuxen person som adopteras, kan adoptivbarnet ha en stark önskan om att få behålla det efternamn till vilket han eller hon har knutit sin identitet.

6.3 Byte till ett efternamn med föräldraanknytning

Regeringens förslag: En person ska kunna byta sitt efternamn till något annat efternamn som har anknytning till föräldrarna. Valmöjligheterna ska i huvudsak motsvara de som gäller för barns förvärv av efternamn genom födelsen eller adoption.

Ett adoptivbarn ska dessutom ha rätt att byta till det efternamn som han eller hon hade före adoptionen som en del i ett dubbelt efternamn.

Det ska vara möjligt att göra upprepade namnbyten.

Regeringens bedömning: Om en förälder har förvärvat sitt efternamn genom äktenskap med någon annan än den andra föräldern, bör det inte längre krävas samtycke från maken i det äktenskapet för att barnet ska kunna byta till det namnet.

Namnlagskommitténs förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen och delar bedömningen eller invänder inte mot dem. *Bolagsverket* anser att det bör finnas någon form av spärregel för byte av efternamn.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Möjligheterna att byta till en förälders efternamn bör i stort motsvara möjligheterna att förvärva en förälders namn genom födelsen

Enligt 1982 års namnlag kan ett barn senare i livet byta sitt genom födelsen förvärvade efternamn till ett annat efternamn som någon av föräldrarna bär. Byte kan också ske till ett efternamn som en förälder senast bar som ogift. Om föräldern har förvärvat sitt nuvarande namn genom äktenskap med någon annan än den andra föräldern, krävs sam-

Prop. 2015/16:180 tycke från den berörda maken. Reglerna gäller också om ett adoptivbarn vill byta ett efternamn som barnet har förvärvat genom adoptionen eller som barnet har behållit från tiden före adoptionen.

Regeringen anser, i likhet med kommittén, att möjligheterna att byta till en förälders efternamn bör utökas och i huvudsak motsvara de möjligheter ett barn har att förvärva efternamn genom födelsen eller adoption. Detta innebär att en person bör kunna byta till ett efternamn som någon av föräldrarna bär, ett efternamn som någon av föräldrarna har burit eller ett dubbelt efternamn som är bildat av efternamn som föräldrarna bär eller har burit. Detta bör dock inte gälla efternamn som föräldern förvärvat genom äktenskap och inte längre bär. Om en förälder inte längre bär ett efternamn som har förvärvats genom äktenskap, har nämligen barnet inte någon familjerättslig anknytning till namnet. Om en förälder har avlidit bör dock ett efternamn som denne har förvärvat genom äktenskap få förvärras av barnet om föräldern bar namnet vid sin död. Det bör även vara möjligt att byta till ett efternamn som är bildat av något av föräldrarnas förnamn med tillägg av ändelsen -son eller -dotter.

Det finns däremot inte – till skillnad från vad regeringen föreslår ska gälla vid barns förvärv av efternamn genom födelsen eller adoption – anledning att möjliggöra byte till ett efternamn som något av föräldrarnas gemensamma barn bär. Frågan om att byta till ett annat efternamn med anknytning till föräldrarna kan uppkomma under olika skeden i livet, både under barndomen och i vuxenlivet. Möjligheten för ett barn att genom födelsen förvärva ett äldre syskons efternamn handlar om att möjliggöra för barnet att visa samhörighet med den familj barnet ska växa upp i (se avsnitt 6.1). När frågan om namnbyte uppkommer senare i livet har dock många syskon efternamn som saknar anknytning till någon av föräldrarna. Detta beror på att syskonen skaffar egna familjer och förvärvar efternamn för att uppnå namngemenskap med den nya familjen.

För att få byta till ett efternamn som en förälder bär och som har förvärvats genom äktenskap med någon annan än den andra föräldern, krävs i dag samtycke från den berörda maken. Ett efternamn som förvärvas blir dock förvärvarens namn, oavsett på vilken grund detta sker. Enligt regeringen bör en namnförvärvare som utgångspunkt fritt kunna disponera sitt namn. Det är därför inte rimligt att möjligheten att överlåta namnet till sitt barn ska vara beroende av samtycke från någon annan. Ett sådant samtycke krävs inte heller om barnet förvärvar namnet genom födelsen. Samtyckeskrevet bör därför inte föras över till den nya lagen.

Som framgår av avsnitt 14.1 ska en ansökan om byte av ett barns efternamn göras av barnets vårdnadshavare. Om barnet står under gemensam vårdnad, krävs att båda vårdnadshavarna gör ansökan. Om barnet har fyllt 12 år, måste vidare barnet självt i regel ha samtyckt till namnbytet.

Adoptivbarn bör kunna byta namn till sitt ursprungliga efternamn

Som framgår av avsnitt 6.2 ska en domstol i adoptionsärendet kunna besluta att adoptivbarnet får behålla sitt ursprungliga efternamn. De möjligheter till byte av namn till ett efternamn med föräldraanknytning som föreslås ovan gäller även adoptivbarn.

Kommittén föreslår att ett adoptivbarn som inte har behållit sitt ursprungliga efternamn bör ha möjlighet att knyta an till sitt ursprung

genom att förvärva det namnet som en del i ett dubbelt efternamn. Enligt regeringens uppfattning kan det finnas starka skäl för ett adoptivbarn som har förvärvat ett efternamn med anknytning till en adoptivförälder att senare i livet återanknyta till sitt ursprung. Det kan t.ex. handla om någon som adopteras i vuxen ålder och som då inte ville behålla sitt ursprungliga efternamn, men som senare i livet ångrar sig och vill markera sin samhörighet med sina genetiska föräldrar. Regeringen anser därför att den möjlighet som kommittén föreslår bör införas.

Det bör inte finnas några hinder mot upprepade byten

I 1982 års namnlag finns det regler som hindrar upprepade byten till en förälders efternamn. Vuxna får bara göra ett byte, medan barn under 18 år kan göra fler namnbyten. *Bolagsverket* anser att det fortsatt finns behov av någon form av spärregel för byte av efternamn. Om man öppnar upp för möjligheten att byta namn ett obegränsat antal gånger, kan detta enligt verket komma att utnyttjas av personer med oärliga syften. Enligt regeringens uppfattning är risken för ett sådant missbruk dock liten. Sedan ordningen med personnummer infördes har namnets betydelse från säkerhets- och identifieringssynpunkt vid kontakt med myndigheter, banker, andra företag och även privatpersoner stadigt minskat. Erfarenheter från Danmark – där spärreglerna för namnbyte avskaffades 2005 – visar vidare att avsaknaden av spärregler inte orsakar problem för staten. Som kommittén framhåller står i vart fall den eventuella nyttan med sådana regler inte i rimlig proportion till värdet av den ökade friheten för medborgarna, särskilt inte när det gäller familjerättsliga namnbyten. Det är naturligt att en individ vill visa samhörighet med sin familj genom att byta efternamn och familjebilden kan förändras genom olika skeden i livet. Spärreglerna bör därför avskaffas.

6.4 Byte till en familjehemsförälders efternamn

Regeringens förslag: Ett barn som har placerats i familjehem ska få byta sitt efternamn till ett namn som någon av familjehemsföräldrarna bär. Barnet ska även få byta sitt efternamn till ett dubbelt efternamn som är bildat av familjehemsföräldrarnas efternamn eller till ett dubbelt efternamn som är bildat av någon av familjehemsföräldrarnas efternamn tillsammans med barnets efternamn.

För att ett sådant namnbyte ska beviljas ska det krävas att den eller de vars namn ska förvärvas samtycker till bytet och att en domstol förklarar att det är förenligt med barnets bästa.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem.

Skälen för regeringens förslag: I 1982 års namnlag anges att ett barn under 18 år som har tagits emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem av någon annan än barnets föräldrar, får byta till någon av familjehemsföräldrarnas efternamn. Ett byte kräver dels att familjehemsföräldrarna samtycker till bytet, dels att en domstol vid en prövning av

Prop. 2015/16:180 om namnbytet är förenligt med barnets bästa kommer fram till att så är fallet. Regeringen vill i detta sammanhang förtydliga att barnets bästa ska ses som en process i linje med barnkonventionen.

För ett barn som har varit placerat i familjehem under en längre tid kan det vara viktigt att få visa sin samhörighet med familjehemsföräldrarna genom att byta sitt efternamn till ett efternamn som familjehemsföräldrarna eller någon av dem bär. Regeringen anser därför att möjligheten för ett barn att byta namn till en familjehemsförälders efternamn bör finnas kvar. Därutöver bör ett familjehemsplacerat barn även kunna förvärva ett dubbelt efternamn som är bildat av familjehemsföräldrarnas efternamn eller barnets efternamn tillsammans med någon av familjehemsföräldrarnas efternamn. Det senare är viktigt då det möjliggör för barnet att kunna visa samhörighet med en familjehemsförälder och samtidigt behålla en koppling till sina föräldrar. För att ett byte ska beviljas bör det krävas att den eller de vars efternamn barnet ska förvärva samtycker till bytet och att en domstol förklarar att det är förenligt med barnets bästa.

Även för familjehemsplacerade barn gäller i övrigt reglerna om byte till ett efternamn med anknytning till en förälder (se avsnitt 6.3), vilket innebär att barnet kan byta tillbaka till ett sådant efternamn om förhållandena skulle förändras.

7 Makars efternamn

7.1 Makar behåller som huvudregel sina efternamn när de gifter sig

Regeringens förslag: Var och en av makarna behåller sitt efternamn, om de inte ansöker om att byta till ett gemensamt namn.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget eller invänder inte mot det.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 1982 års namnlag får de som ska ingå äktenskap med varandra välja antingen att ta den enes efternamn som gemensamt efternamn eller att behålla sina egna efternamn från tiden närmast före äktenskapet. Makarna ska anmäla valt efternamn till Skatteverket senast i samband med vigseln och detta gäller även om inget byte ska ske. Om den ena makens efternamn har valts som gemensamt efternamn, förvärvar den andra maken det i samband med vigseln. Vilket namn makarna ska bära om de inte gör någon anmälan är inte reglerat.

Många makar har i dag ett gemensamt efternamn. Det är naturligt att makar vill kunna befästa sin samhörighet genom att ha samma efternamn. En sådan namngemenskap kan också ha flera praktiska fördelar. Det bör därför även i fortsättningen vara möjligt för dem som gifter sig att ha samma efternamn (se vidare avsnitt 7.2). Frågan är dock vad som ska krävas i de fall makarna vill behålla sina egna efternamn.

Den nuvarande ordningen bygger närmast på att makar ska ha ett gemensamt efternamn och att en make aktivt måste motsätta sig detta för att

få behålla sitt namn. Detta har naturligtvis historiska skäl som utgår från att det är kvinnan som tar sin makes namn. En sådan ordning är enligt regeringens uppfattning otidsenlig och bygger inte på en modern och jämställd syn på äktenskapet. Som framgår av kommitténs attitydundersökning är det i dag inte längre givet att makar ska förvärva ett gemensamt efternamn. I stället går samhällsutvecklingen mot att namngemenskap inom ett äktenskap inte spelar lika stor roll för familjesammanhållningen. Vidare väljer många människor att leva i samboskap i stället för att gifta sig. När två personer ingår samboskap behåller de sina respektive efternamn och kommittén föreslår ingen ändring av detta. Enligt regeringens uppfattning är det inte lagstiftarens uppgift att styra makarna utifrån en traditionell syn på vad som bör gälla inom ramen för deras äktenskap. Det är i stället rimligt att makarna själva får avgöra om de vill ha ett gemensamt efternamn och i så fall ansöka om det.

7.2 Rätten att förvärva och behålla den andra makens efternamn

Regeringens förslag: Makar ska kunna uppnå namngemenskap aningen genom att den ena maken förvärvar den andra makens efternamn eller genom att makarna förvärvar varandras efternamn som ett gemensamt dubbelt efternamn.

Om bara en av makarna vill ha ett dubbelt efternamn, ska den maken kunna förvärva den andra makens efternamn som en del i ett dubbelt efternamn.

Om ansökan görs senast samma dag som vigseln, anses namnet förvärvat vid vigseln.

En efterlevande make ska få förvärva den avlidna makens efternamn som ett enkelt efternamn eller som en del i ett dubbelt efternamn.

Regeringens bedömning: En ansökan om gemensamt efternamn bör inte längre kräva den andra makens samtycke.

Det bör inte längre finnas hinder mot att ett efternamn som har förvärvats i ett tidigare äktenskap tas av maken i ett nytt äktenskap.

De spärregler som hindrar makar som har haft gemensamt namn från att uppnå ny namngemenskap bör avskaffas.

Namnlagskommitténs förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock att en make som inte har förvärvat den andra makens efternamn under äktenskapet ska, med den andra makens samtycke, få förvärva detta namn som en del i ett dubbelt efternamn efter en äktenskapsskillnad. Kommittén föreslår också att den efterlevande maken ska kunna förvärva den avlidna makens efternamn men endast som en del i ett dubbelt efternamn.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen och delar bedömningarna eller invänder inte mot dem. *Riddarhuset* anser att förbudet mot att en make förvärvar ett efternamn som den andra maken har förvärvat genom ett tidigare äktenskap bör bestå. *Hovrätten för Övre Norrland* menar att ett sådant förvärv bör kräva den tidigare makens samtycke. *Familjerättssociomernas Riksförening* anser att det finns en

Prop. 2015/16:180 risk för fler konflikter mellan föräldrar om förbudet mot att föra en tidigare makes efternamn vidare till en ny make avskaffas.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

En make bör ha rätt att förvärva den andra makens efternamn

Om makar vill ha samma efternamn, kan de enligt 1982 års namnlag ta något av makarnas namn som gemensamt efternamn. För att ett namn ska kunna antas som ett gemensamt efternamn av dem som ingår äktenskap krävs samtycke av den som bär namnet.

För många makar är det viktigt att kunna befästa sin samhörighet genom att ha samma efternamn. En sådan namngemenskap kan också ha praktiska fördelar. Det bör därför även i fortsättningen vara möjligt för dem som gifter sig med varandra att förvärva ett gemensamt efternamn.

Makarna bör enligt regeringens uppfattning kunna uppnå namngemenskap på flera sätt. Detta bör alltså inte bara vara möjligt genom att makarna tar något av deras namn som ett gemensamt efternamn. Makarna bör även kunna uppnå namngemenskap genom att förvärva varandras efternamn som ett gemensamt dubbelt efternamn. Om bara en av makarna vill ha ett dubbelt efternamn, bör det vara möjligt för den maken att förvärva den andra makens efternamn som en del i ett dubbelt efternamn. En ordning som möjliggör dubbelt efternamn kan, som anges i avsnitt 5, komma att inverka positivt på jämställdheten genom att fler kvinnor väljer att behålla sitt eget efternamn som en del i ett dubbelt efternamn. Det skapar också bättre förutsättningar för fler makar att kunna visa samhörighet med en ny familj och samtidigt kunna behålla samhörigheten med den tidigare familjen. Om en ansökan om namnbyte görs senast samma dag som vigseln, bör det nya efternamnet anses förvärvat vid vigseln. Makar kan också, som framgår av avsnitt 8.1, administrativt förvärva ett gemensamt nytt efternamn.

För att kunna förvärva den andra makens efternamn bör det, enligt regeringens uppfattning, inte längre krävas att den maken samtycker till förvärvet. Äktenskapet bygger på förtroende mellan makarna och risken för att någon av dem skulle lida en rättsförlust genom att den ena maken mot den andra makens vilja byter till dennes namn bör vara ytterst liten.

En efterlevande make bör ha rätt att förvärva den avlidna makens efternamn

Kommittén föreslår att det ska finnas vissa möjligheter för en make att förvärva den andra makens efternamn även sedan äktenskapet har upplösts. Enligt kommittén bör en frånskild make som har haft rätt att förvärva den andra makens efternamn under äktenskapet, med den andra makens samtycke, få förvärva detta namn som en del i ett dubbelt efternamn. Vidare bör alltid en efterlevande make få förvärva ett sådant namn som en del i ett dubbelt efternamn.

Namngemenskap är ett sätt för medlemmar i samma familj att visa samhörighet med varandra. Många makar väljer därför ett gemensamt efternamn när de gifter sig. Önskan om namngemenskap kan dock förändras över tid. En make som vid äktenskaps ingående behåller sitt eget efternamn kan senare under äktenskapet, t.ex. på grund av att makarna

får gemensamma barn eller av något annat skäl, vilja ta den andra makens namn som en del i ett dubbelt efternamn. Det bör därför, som framgår ovan, alltid vara möjligt för makar att under äktenskapet ta varandras efternamn som en del i ett dubbelt efternamn.

En önskan om namngemenskap kan emellertid även uppstå efter det att en make avlidit, särskilt om det är fråga om ett plötsligt dödsfall och den efterlevande maken därför ännu inte hunnit ta ställning till frågan om namngemenskap. Regeringen anser att det bör vara möjligt för en efterlevande make att förvärva den avlidna makens efternamn. I lagrådsremissen föreslogs, i likhet med kommitténs förslag, att den efterlevande maken ska kunna förvärva den avlidna makens efternamn som en del i ett dubbelt efternamn. Som *Lagrådet* påpekar kommer det dock enligt andra bestämmelser i lagen att vara möjligt för den efterlevande maken att efter ett sådant förvärv stryka sitt eget namn i det dubbla efternamnet och på så sätt förvärva den avlidna makens efternamn som ett enkelt efternamn. Enligt *Lagrådet* kan det ifrågasättas varför den efterlevande maken inte ska ha rätt att byta efternamn till den avlidna makens utan att behöva genomföra ändringen i två led. Regeringen delar den uppfattningen. Det bör alltså vara möjligt för en efterlevande make att förvärva den avlidna makens efternamn både som ett enkelt efternamn och som en del i ett dubbelt efternamn.

Situationen är annorlunda när äktenskapet har upplösts genom äktenskapsskillnad. I det fallet har makarna själva valt att bryta upp sin familjegemenskap. Eftersom syftet med de dubbla efternamnen främst är att möjliggöra för medlemmar i samma familj att markera sådan gemenskap och med hänsyn till de goda möjligheter som finns att uppnå detta under äktenskapet finns det, enligt regeringens uppfattning, inte beaktansvärda skäl att tillåta ett förvärv av den f.d. makens efternamn som en del i ett dubbelt efternamn. Det lär också vara mycket ovanligt att en fränskild make som har behållit sitt eget efternamn under hela äktenskapet vill få namngemenskap med den tidigare partnern. Kommitténs förslag i denna del bör därför inte genomföras.

Förbudet mot att föra vidare ett namn som har förvärvats genom äktenskap till en ny make bör avskaffas

Enligt 1982 års namnlag får en make som har förvärvat den andra makens efternamn behålla namnet efter äktenskapets upplösning. Maken får även behålla namnet i ett senare äktenskap. Namnet får däremot inte – inte ens med samtycke av den tidigare maken – förvärvas av maken i det nya äktenskapet. Det innebär att makar som gemensamt efternamn inte kan ta ett efternamn som den ena maken bär, om det har förvärvats på grund av ett tidigare äktenskap. Kommittén föreslår att detta förbud avskaffas. De flesta remissinstanser delar den uppfattningen. *Riddarhuset* och *Hovrätten för övre Norrland* avstyrker dock kommitténs förslag.

Förbudet mot att föra över ett giftasnamn till en ny make har motive-rats med att namnkretsen annars skulle tänjas ut på ett sätt som alltför mycket kunde urholka släktnamnsbegreppet (prop. 1981/82:156 s. 22). Det finns dock redan i dag möjligheter att föra vidare ett efternamn utanför den ursprungliga släkten. En make får t.ex. behålla ett giftasnamn efter äktenskapets upplösning och får även föra namnet vidare till ett

Prop. 2015/16:180 barn med en ny partner. Kommitténs attitydundersökning visar också att inställningen till släktnamn har förändrats över tid. I dag värdesätts den individuella friheten generellt sett högre än sammanhållningen i en släkt.

Familjer kan se ut på olika sätt och många barn lever i dag i s.k. ombildade familjer. Förbudet mot att föra vidare ett giftasnamn till en ny make kan innebära att det i vissa fall inte är möjligt att uppnå namngemenskap i en sådan familj. Enligt regeringens uppfattning bör det krävas starka skäl för att behålla regler som hindrar medlemmar i samma familj från att uppnå namngemenskap. En utgångspunkt vid namnförvärv bör vidare vara att ett efternamn som en gång har förvärvats ska få disponeras fritt av namnbäraren, dvs. även få föras vidare till andra familjemedlemmar. Det är därför inte lämpligt att, som *Hovrätten för Övre Norrland* föreslår, göra möjligheten att föra vidare ett giftasnamn beroende av den tidigare makens samtycke.

Som *Familjerättssociomernas Riksförening* påpekar kan det inte uteslutas att en ny makes förvärv av en tidigare makes efternamn i något enskilt fall kan bidra till en ökad konfliktnivå mellan separerade föräldrar. Även dagens regler, som möjliggör för en ensam vårdnadshavare att ansöka om att barnet ska byta efternamn från den andra förälderns efternamn till den nya makens, kan dock leda till konflikter. Risken för att en förälder på detta sätt utnyttjar namnregleringen för att skapa eller förvärra en konflikt får dock bedömas som liten. Sammantaget anser regeringen att tiden nu är mogen för att låta förbudet mot vidareföring av en tidigare makes namn till en ny make utgå ur lagstiftningen.

De spärregler som hindrar makar som har haft gemensamt namn från att uppnå ny namngemenskap bör avskaffas

Om en make har förvärvat den andra makens efternamn, får han eller hon enligt 1982 års namnlag genom anmälan till Skatteverket byta till det efternamn som han eller hon senast har burit som ogift. En make som har behållit sitt efternamn vid äktenskapets ingående kan senare under äktenskapet, med den andra makens samtycke, byta till dennes efternamn genom anmälan till Skatteverket. Ett byte till en makes efternamn får dock inte avse ett efternamn som den maken har förvärvat genom ett tidigare byte. En make som under äktenskapet har bytt efternamn kan därefter inte byta till den andra makens efternamn. Dessa begränsningar innebär att makar har möjlighet att en gång få namngemenskap och att därefter, om de så önskar, byta tillbaka till sina namn som ogifta. Om makarna vill göra ytterligare namnbyten, måste de ansöka om tillstånd hos Patent- och registreringsverket, vilket innebär att byte endast beviljas om det finns särskilda eller synnerliga skäl.

De spärregler som i dag finns för makars rätt att byta efternamn är komplicerade och leder ofta till missförstånd och ibland även till en felaktig tillämpning. Spärreglerna kom främst till för att hindra alltför många byten och tillgodose intresset av namnstabilitet. Enligt regeringens uppfattning motiverar intresset av namnstabilitet inte längre den ofrihet och de avsevärda olägenheter som ett upprätthållande av spärreglerna innebär. De regler som hindrar makar som har haft ett gemensamt efternamn från att uppnå ny namngemenskap bör därför avskaffas.

8.1 Byte till ett nybildat eller befintligt efternamn

Regeringens förslag: En person ska få byta sitt efternamn till ett nybildat efternamn eller till ett befintligt efternamn som inte kan förvärvas enligt reglerna om familjerättsliga förvärv, allt under förutsättning att namnet inte är skyddat.

En person ska dock endast få byta till ett nybildat efternamn som inte kan väcka anstöt, som inte kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet eller som inte av någon annan anledning är olämpligt som efternamn. Det ska inte heller vara möjligt att byta till ett nybildat efternamn som används som förnamn eller som består av mer än ett ord.

Det ska vara möjligt att göra upprepade byten.

Regeringens bedömning: Det bör inte längre finnas hinder mot att byta till ett nybildat efternamn som kan uppfattas som en benämning på en järnvägsstation, ett postkontor eller liknande.

Namnlagskommitténs förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock att ett namn inte ska godtas som nybildat efternamn när det kan antas leda till väsentligt obehag för den som bär namnet eller när det av språkliga eller andra skäl är uppenbart olämpligt som efternamn.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen och delar bedömningen eller invänder inte mot dem. *Patentbesvärsrätten* anser att det är endast sådana namn som i realiteten utgör ett betydande hinder vid kommunikationen med och om namnbäraren som inte bör godkännas. *Hugo Valentin-centrum vid Uppsala universitet* framhåller att förslaget att ett nybildat efternamn inte ska få godkännas om det består av mer än ett ord slår hårt mot flera av Sveriges minoritetsspråk. *Bolagsverket* menar att det bör finnas någon form av spärregel för byte av efternamn. Om man öppnar upp för möjligheten att byta namn ett obegränsat antal gånger, kan det enligt Bolagsverket komma att utnyttjas av personer med oärliga syften. Bolagsverket är vidare tveksamt till att införa ett generellt förbud mot nybildade efternamn som består av mer än ett ord och förordar en mer allmän olämplighetsprövning. *Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL)* anser att begreppet väcka anstöt riskerar att leda till en godtycklig rättstillämpning och därför bör tas bort ur lagstiftningen. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anser att rekvisitet väsentligt obehag kan medföra tillämpningsproblem om det, som kommittén föreslår, bedöms på olika sätt för barn och vuxna. I stället bör det övervägas om inte det rekvisitet som finns i dag, obehag, bör kvarstå med tillägget att det för vuxna personer krävs att namnet leder till väsentligt obehag. *Svenska kyrkan* framhåller att det är viktigt att den distinktion som görs mellan vad som anses vara väsentligt obehag för en vuxen respektive ett barn synliggörs.

Det bör vara möjligt att göra administrativa förvärv av efternamn

Förutom de familjerättsliga förvärven av efternamn – som ett barns förvärv av efternamn genom födelsen eller adoption eller en makes förvärv av efternamn genom vigsel – finns det i dag möjlighet att administrativt förvärva ett efternamn. Enligt 1982 års namnlag får den som vill byta sitt efternamn till ett nybildat namn eller till ett befintligt efternamn som inte kan förvärvas enligt reglerna om familjerättsliga förvärv göra det genom en ansökan till Patent- och registreringsverket. Med ett nybildat efternamn avses ett namn som inte tidigare har använts som efternamn. Det kan vara fråga om ett helt nykonstruerat namn men också om ord eller ordbildningar som redan finns men som inte tidigare har använts som efternamn (se prop. 1981/82:156 s. 58). Ett befintligt efternamn som inte kan förvärvas genom ett familjerättsligt namnförvärv kan t.ex. vara ett gammalt släktnamn eller något annat namn som den enskilde har särskild anknytning till. Det är dock inte möjligt att byta namn till ett befintligt efternamn som är administrativt skyddat (se avsnitt 8.3).

Förvärv av efternamn som sker i familjerättslig ordning ger enskilda en möjlighet att visa samhörighet med en eller flera familjemedlemmar. Eftersom de inte möjliggör förvärv av efternamn när det saknas en sådan familjerättslig anknytning är dock valfriheten begränsad. Enligt regeringens uppfattning bör individer ges stor frihet att själva få välja sina namn. De administrativa namnförvärven fyller därför en viktig funktion. De ger enskilda en möjlighet att skapa sig en egen namnidentitet som inte nödvändigtvis bygger på anknytning till familjen. Ordningen med administrativa namnförvärv bör därför behållas.

Det bör finnas vissa krav på ett nybildat efternamns beskaffenhet

Ett nybildat efternamn måste i dag uppfylla vissa krav för att kunna godkännas. Namnet ska vara lämpligt som efternamn här i landet och får inte väcka anstöt eller befaras leda till obehag för bäraren. Det får inte heller uppfattas som en benämning på en järnvägsstation eller liknande eller, om det inte finns särskilda skäl, användas som förnamn.

Som framgår av avsnitt 4 har det allmänna en språkvårdande roll och ett ansvar för att namnskicket utvecklas under ordnade former. Det bör därför även fortsättningsvis ställas vissa krav på ett namn för att det ska kunna förvärvas som ett nybildat efternamn. Frågan är dock vilka krav som ska ställas.

Det bör inte vara möjligt att byta till ett nybildat efternamn som används som förnamn

Enligt regeringens uppfattning finns det inte längre ett behov av att hindra byten till nybildade efternamn som kan uppfattas som en benämning på en järnvägsstation, ett postkontor eller liknande. I dagens samhälle finns det nämligen inte någon risk för att allmänheten vilseleds av att en person har ett efternamn som liknar namnet på t.ex. en järnvägsstation. Det finns däremot ett fortsatt behov av att förhindra byten till nybildade efternamn som används som förnamn eftersom sådana förvärv som huvudregel inte är förenliga med det svenska namnskicket. Förnamn och

efternamn är två olika former av namn med skilda syften. Det finns därför anledning att särskilja dessa och förhindra att konturerna suddas ut.

Prop. 2015/16:180

Det bör inte vara möjligt att byta till ett nybildat efternamn som består av mer än ett ord

Kommittén föreslår att ett nybildat efternamn inte ska få godkännas om det består av mer än ett ord. Undantag ska dock gälla om orden utgör led i ett dubbelt efternamn. Förbudet tar främst sikte på efternamn som är bildade av ett prefix och ett huvudord.

I dag finns det ett fåtal äldre efternamn som består av ett prefix och ett huvudord, t.ex. von Koch och af Wetterstedt. Sedan länge tillåts dock inte nybildningar av sådana namn. Namn bildade av ett prefix och ett huvudord anses nämligen inte ha en sådan språklig form att de är lämpliga som nybildade efternamn i Sverige (se bl.a. Patentbesvärslagens dom 2011-02-28 i mål nr 09-106).

Regeringen delar den uppfattning som har kommit till uttryck i praxis om att namn som består av ett prefix och ett huvudord i regel inte bör få tas som ett nybildat efternamn. Detsamma bör gälla för namn som består av fler än två huvudord. Som framgår av avsnitt 5 föreslår regeringen att det ska bli möjligt att som ett dubbelt efternamn ta två enkla efternamn som var för sig kan förvärvas. Genom förslaget möjliggörs alltså förvärv av efternamn som består av mer än ett ord. Det är då inte lämpligt att även tillåta att samma sak uppnås genom ett nybildat enkelt efternamn. En sådan ordning står, enligt regeringens uppfattning, inte i överensstämmelse med namnskicket i Sverige och innebär dessutom att det blir ottydligt vad som utgör ett enkelt respektive ett dubbelt efternamn. En ordning som innebär att ett efternamn kan komma att bestå av tre eller fler ord riskerar också att leda till stora praktiska svårigheter för enskilda. Som närmare beskrivs i avsnitt 5 är detta inte lämpligt.

Namn berör enskilda i stor utsträckning och det är därför viktigt att lagen är både enkel och förutsebar. Det är därför inte som *Bolagsverket* föreslår bättre att ersätta ett tydligt förbud med en generell olämplighetsregel. Av lagen bör det alltså framgå att det inte är tillåtet att byta till ett nybildat efternamn som består av mer än ett ord. Det ska dock inte gälla om orden utgör led i ett dubbelt efternamn.

Hugo Valentin-centrum vid Uppsala universitet uttrycker oro för att förslaget kan komma att slå hårt mot flera av Sveriges minoritetsspråk. Det är självklart viktigt att olika grupper i samhället ges möjlighet att kunna välja namn i enlighet med tradition och kultur. Detta gäller särskilt de nationella minoriteterna och det samiska folket där staten har ett särskilt ansvar att främja språk och kultur. Som närmare utvecklas i avsnitt 8.5 bör det finnas en generell möjlighet till dispens från kraven på ett nybildat efternamns beskaffenhet. Vid en bedömning av huruvida dispens ska meddelas bör det bl.a. beaktas om det valda namnet är bildat i enlighet med ett annat namnskick än det svenska språkets och som sökanden har anknytning till.

Det bör inte vara möjligt att byta till ett efternamn som kan väcka anstöt

Ett namn får enligt 1982 års namnlag inte godkännas som nybildat efternamn om det kan antas väcka anstöt. Enligt regeringens uppfattning bör

Prop. 2015/16:180 den enskilde i så stor utsträckning som möjligt själv få bestämma vilket namn han eller hon ska bära. Samhället bör därför inte göra andra inskränkningar genom lagstiftning än de som är nödvändiga för att värna om andra betydande allmänna eller enskilda intressen.

Namn är det vi använder i samhället för att interagera med andra människor. En persons namn är alltså inte enbart den personens angelägenhet, utan något som alla i hans eller hennes omgivning behöver notera och själva använda i sin kommunikation med personen i fråga. Det är därför rimligt att i viss mån kunna begränsa den enskildes valfrihet för att andra inte ska behöva konfronteras med det som enligt allmänna värderingar uppfattas som stötande, t.ex. namn av obscen karaktär. Regeringen anser därför att det finns ett fortsatt behov av att kunna förhindra byten till nybildade efternamn som kan väcka anstöt.

Uppfattningen om vad som anses vara anstötligt förändras successivt med ändrade tids- och samhällsförhållanden. Den praxis som har utvecklats i frågan får betecknas som tydlig och tillåtande och det bör den fortsätta att vara. Regeringen delar alltså inte *RFSL:s* uppfattning att kravet på att ett nybildat efternamn inte ska få väcka anstöt riskerar att leda till en godtycklig praxis.

Det bör inte vara möjligt att byta till ett efternamn som kan antas leda till obehag för bäraren

Enligt 1982 års namnlag får ett nybildat efternamn inte godkännas om det kan antas leda till obehag för den enskilde. Kommittén föreslår att det ska krävas väsentligt obehag för att detta ska kunna hindra namnbyte. Förslaget synes grundas på att kommittén anser att praxis har gått ifrån lagens krav och tillåter namn trots att de kan leda till obehag. Enligt kommittén får ett krav på väsentligt obehag bättre anses motsvara praxis. Regeringen delar inte den bedömningen.

Vad som utgör obehag ska grundas på den potentiella namnbärarens subjektiva uppfattning. Det är enligt regeringens uppfattning en rimlig utgångspunkt att en vuxen person som ansöker om att förvärva ett visst namn därigenom har gjort klart att han eller hon inte känner obehag inför att bära namnet. Det måste till någon särskild omständighet kopplad till sökandens person eller att namnet är sådant att det helt enkelt inte går att anse det möjligt att någon inte upplever obehag av att bära namnet för att kunna vägra förvärv. En sådan hållning får anses förenlig med den praxis som har utvecklats.

Som *Förvaltningsrätten i Stockholm* och *Svenska kyrkan* uppmärksammar är kommitténs förslag vidare problematiskt med hänsyn till barns förvärv av namn. Att införa en ordning som innebär att även ett barn får acceptera namn som väcker obehag hos honom eller henne är inte förenligt med regeringens syn på vad som är barns bästa. Även om bedömningen av vad som utgör obehag är subjektiv och alltså ska göras ur den enskildes synvinkel, går det inte att i rättstillämpningen omvandla ett lagstadgat krav på väsentligt obehag till obehag beroende på bäraren. Sammantaget anser därför regeringen att kravet på att ett nybildat efternamn inte ska få antas leda till obehag för bäraren bör föras över till den nya lagen.

Ett namn får enligt 1982 års namnlag inte godkännas som nybildat efternamn om det till bildning, uttal eller stavning har en sådan språklig form att det inte är lämpligt som efternamn i Sverige. Kommittén föreslår att det språkliga kravet ska föras över till den nya lagen, men att det ska få en mer generell utformning genom att avse sådana namn som av språkliga eller andra skäl är uppenbart olämpliga som efternamn. Förslaget har kritiserats av *Patentbesvärsrätten* som anser att det inte finns något behov av ett språkligt krav. I stället bör, enligt Patentbesvärsrätten, förbudet mot namnbyte bara gälla sådana namn som i realiteten utgör ett betydande hinder vid kommunikationen med eller om namnbäraren.

Namnskicket är emellertid en oskiljaktig del av språket. Det gäller inte bara det svenska språket, utan även de officiella minoritetsspråken och andra i Sverige talade språk. Oavsett vilket språk det handlar om är alltså namnskicket inte ett konturlöst utan ett ganska distinkt begrepp, som gör skillnad mellan namn och andra – befintliga eller påhittade – ord i språket. Namnskicket förändras kontinuerligt. Detta är nödvändigt. Även namnskicket måste följa med i samhällsutvecklingen. Det hindrar dock inte att det finns ett berättigat intresse av att namnskicket utvecklas under ordnade former. Regeringen instämmer därför i kommitténs bedömning att det även fortsatt bör finnas ett språkligt krav för nybildade efternamn och att detta bör få en mer generell utformning som möjliggör en lämplig intresseavvägning mellan den enskildes önskemål och respekten för såväl det svenska namnskicket som namnskicket i andra språkområden.

Regeringen delar kommitténs uppfattning att det ska krävas att efternamnet är olämpligt för att namnmyndigheten ska kunna neka namnbyte. Begreppet ger på ett bättre sätt än enligt 1982 års lag uttryck för att utgångspunkten är att den enskildes val av namn ska godtas om det inte är oförenligt med namnskicket. Det bör däremot inte uppställas krav på att namnet är uppenbart olämpligt. Ett sådant krav innebär nämligen att namnets olämplighet i stort sett måste stå klar för alla utan någon ingående prövning. Som regeringen återkommer till i avsnitt 14.3.2 finns det skäl att skärpa granskningen av namns lämplighet genom att uttryckligen i lagen ange att namnmyndigheten, vid behov, ska begära in yttrande från en myndighet eller någon annan med särskild kunskap. En sådan granskning kan bara aktualiseras om namnmyndigheten tillåts göra en reell prövning av namnets lämplighet.

Utgångspunkten för bedömningen av ett namns olämplighet bör, enligt regeringens uppfattning, vara att den enskilde har stor frihet att välja sitt namn. Syftet med att ha ett språkkrav i namnlagstiftningen är alltså inte att sätta stopp för efternamn enbart för att de framstår som oväntade eller ens kuriösa. Syftet är i stället att förebygga nybildning av namn som så påtagligt avviker från språkliga normer att de är direkt oförenliga med namnskicket. Ett exempel är ordet cykelpedal som är korrekt, lätt att stava till och lätt att uttala. Ordet utgör dock inte en namnbildning enligt det svenska namnskicket. Som nybildade efternamn bör inte heller godtas namn som har en alltför extrem stavning, inger en alltför stor uttalsmässig osäkerhet eller på annat sätt är oförenliga med det namnskick som namnet ska prövas gentemot.

Den som en gång har bytt efternamn i administrativ ordning får enligt 1982 års namnlag göra nya administrativa byten endast om det finns särskilda skäl. Begränsningen ger uttryck för den oro som tidigare fanns över att allt för stora möjligheter till namnbyten skulle missbrukas av personer som vill undandra sig sina förpliktelser mot enskilda eller samhället. Som regeringen framhåller i avsnitt 6.3 finns det i dag skäl att se annorlunda på dessa frågor. Det är viktigt att enskilda har stor valfrihet och att det är möjligt att anpassa sitt efternamn till livets olika skeden. Det bör därför inte, som *Bolagsverket* anser, finnas några spärar mot upprepade administrativa namnbyten.

8.2 Ändring av ett efternamn

Regeringens förslag: Det ska vara möjligt att ändra ett efternamn genom en enkel stavningsändring som inte förändrar namnets uttal, en ändring av namnets genusform eller en ändring av ordningsföljden mellan namnen i ett dubbelt efternamn. Sådana ändringar ska inte anses som byte till ett annat efternamn.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer delvis med regeringens. Kommittén föreslår att en ändring av ett efternamns stavning ska anses som ett byte till ett annat efternamn.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Skatteverket* anser att det är önskvärt med en modifierad syn på stavningsändringar och föreslår att en enkel stavningsändring, som innebär att namnets uttal inte ändras, inte ska anses som byte till ett annat efternamn.

Skälen för regeringens förslag

Det bör vara möjligt att ändra ett efternamn genom en enkel stavningsändring

Om en person vill göra en ändring i sitt efternamn anses detta som huvudregel som ett byte till ett annat efternamn, oavsett om det är fråga om en mindre eller mer genomgripande ändring. Om den önskade ändringen inte kan genomföras genom ett familjerättsligt förvärv, ska alltså reglerna om administrativt namnskydd tillämpas, vilket bl.a. innebär att en ändring av namnet som medför att det kan förväxlas med ett namn som någon annan lagligen bär inte godtas.

Enligt 1982 års namnlag anses alla ändringar av ett efternamns stavning som ett byte till ett annat efternamn. Varje stavningsändring kräver alltså tillstånd av Patent- och registreringsverket. Ordningen har motive-rats med att det annars skulle kunna uppstå gränsdragningsproblem. Sedan längre finns det dock i praxis en generös inställning till stavnings-ändringar. Trots lagens utformning godkänns i regel ändringar av ett efternamns stavning som inte förändrar namnets uttal.

Kommittén anser att stavningsändringar även i fortsättningen ska jämföras med byte av efternamn. Enligt *Skatteverket* behövs det dock en

modifierad syn på stavningsändringar. En stavningsändring är ofta den enda utvägen när det har konstaterats att namnet inte kan rättas i folkbokföringen som en felskrivning i det äldre folkbokföringsmaterialet, t.ex. Vesterlund till Westerlund. När det gäller utländska efternamn kan det uppkomma frågor om transkribering till latinska bokstäver. Skatteverket föreslår därför att en enkel stavningsändring, som inte påverkar efternamnets uttal, inte bör anses som ett byte till ett annat efternamn.

Regeringen instämmer i Skatteverkets bedömning att det finns ett behov av en mer nyanserad syn på stavningsändringar. Om alla stavningsändringar ska anses som byten till ett nytt efternamn, kommer möjligheterna att ändra ett efternamns stavning att bli begränsade. För att få genomföra ett namnbyte krävs nämligen som huvudregel att det nya namnet inte är identiskt eller kan förväxlas med ett namn som någon annan lagligen bär. Detta innebär att många enkla stavningsändringar – som Larsson till Larson eller Svensson till Swenson – inte kommer att godtas. Detta är enligt regeringens uppfattning inte en rimlig ordning. I allmänhet uppfattas nämligen inte en sådan stavningsändring som ett namnbyte, vilket bl.a. har visat sig genom den mer generösa inställning till stavningsändringar som har utvecklats i praxis. Regeringen anser mot denna bakgrund att det bör finnas en särskild ordning för stavningsändringar som innebär att en sådan ändring inte alltid är att bedöma som byte till ett nytt efternamn. När det gäller eventuella gränsdragningsproblem anser regeringen att de kan lösas i rättstillämpningen. Skatteverket bedömer t.ex. i dag huruvida en ändring av ett förnamns stavning förändrar namnets uttal. Frågan är nu vilka stavningsändringar som bör omfattas av denna ordning.

Stavningsändringar kan vara av olika slag. En stavningsändring kan vara sådan att den påverkar efternamnets uttal, t.ex. en ändring från Lövdal till Lovdal. En stavningsändring kan även vara sådan att den inte alls förändrar efternamnets uttal, t.ex. från Lövdal till Löwdal eller Lövdahl. Som nämns ovan godkänns i praxis i regel sådana stavningsändringar som inte förändrar namnets uttal. Enligt regeringens uppfattning är detta en rimlig utgångspunkt. Det bör dock även, som *Skatteverket* påpekar, krävas att stavningsändringen är av enkel beskaffenhet. Syftet med att tillåta en särskild ordning för stavningsändringar är att de inte anses innebära att det blir ett annat efternamn. Även om namnets uttal inte förändras kan dock en ändring av stavning ge ett helt annat visuellt intryck, vara utformat på ett språkligt tveksamt sätt eller i övrigt utformas så att det i realiteten framstår som ett nytt namn. Regeringen anser alltså att det bör vara möjligt att göra en enkel ändring av ett efternamns stavning som inte förändrar efternamnets uttal utan att detta anses som byte till ett annat efternamn. Som *Lagrådet* påpekar bör även ett tillägg eller en strykning av ett bindestreck mellan namnen i ett dubbelt efternamn anses som en sådan enkel stavningsändring.

Det bör vara möjligt att ändra ett efternamn genom en ändring av namnets genusform

I 1982 års namnlag finns det ett undantag från huvudregeln att alla ändringar av ett efternamn utgör namnbyte. Undantaget avser ändringar av

Prop. 2015/16:180 ett utländskt efternamns genusform. En sådan ändring anses alltså inte som byte till ett annat efternamn.

I vissa språk, som i grekiskan och i de slaviska språken, är det vanligt att efternamn har olika ändelser beroende på om det är en man eller kvinna som bär namnet. Det är dock enligt de aktuella ländernas namnskick fortfarande fråga om samma efternamn. Möjligheten att ändra ett efternamns genusform utan att detta anses som ett byte till ett nytt efternamn handlar i grunden om att möjliggöra familjerättsliga namnförvärv för alla. Enligt regeringens uppfattning är det viktigt att personer med en annan etnisk bakgrund kan behålla sitt ursprungliga namnskick för familjerättsliga namnförvärv. Ett efternamns genusform bör därför även fortsättningsvis kunna ändras utan att detta ska anses som ett byte till ett annat efternamn.

När ett utländskt efternamn registreras i den svenska folkbokföringen blir det ett svenskt efternamn. Det bör därför i lagtexten tydliggöras att undantaget om byte av ett efternamns genusform gäller alla efternamn och inte bara utländska sådana. I praktiken kommer dock undantaget endast omfatta efternamn med ursprung i ett annat land. Det förekommer nämligen inte olika genusformer i det svenska namnskicket. Ett byte av patronymikon från Andersson till Andersdotter är inte en ändring av genusform, utan ett byte av namn.

Det bör vara möjligt att ändra ordningsföljden mellan namnen i ett dubbelt efternamn

Regeringen föreslår i avsnitt 5 att det ska vara möjligt att förvärva dubbla efternamn. Namnen i ett dubbelt efternamn ska bäras i en bestämd ordning. Det är upp till den enskilde att bestämma vilken ordningsföljd han eller hon vill ha mellan namnen i sitt dubbla efternamn. Om den enskilde senare vill ändra ordningsföljden bör det vara möjligt utan att detta anses som byte till ett annat efternamn.

Det bör tydligt framgå vilka ändringar av efternamn som kan göras

En utgångspunkt i den nya lagen är, som anges i avsnitt 4, att regleringen är uttömmande i den meningen att förvärv och ändring av personnamn kan ske endast om lagen medger det. *Lagrådet* påpekar att det i lagrådsremissens lagförslag inte anges i någon bestämmelse att det faktiskt är tillåtet att ändra ett efternamn. Detta har inte varit avsikten. Som anges ovan bör ett efternamn kunna ändras på flera olika sätt. Detta bör komma till tydligt uttryck i lagen.

I lagrådsremissen föreslogs att möjligheterna till byte och ändring av dubbla efternamn skulle regleras i en särskild bestämmelse. Det handlar om byte av ett eller båda av namnen i det dubbla efternamnet, strykning av ett av namnen, ändring av ordningsföljden mellan namnen och tillägg eller strykning av ett bindestreck mellan namnen. Syftet var att skapa en enkel och lättillämpad reglering. Som *Lagrådet* påpekar innebär den dock i viss utsträckning en dubbelreglering och den är inte heller uttömmande eftersom det enligt en annan bestämmelse även ska vara möjligt att göra en enkel stavningsändring och ändra namnets genusform. Som *Lagrådet* förordar bör därför den särskilda bestämmelsen utgå och möjligheterna att byta eller ändra såväl enkla som dubbla efternamn regleras

8.3 Administrativt skydd för efternamn

Regeringens förslag: Det ska vara möjligt att fritt byta till ett efternamn som minst 2 000 personer lagligen bär i Sverige. Detsamma ska gälla efternamn som färre än så bär, om namnet tidigare har varit fritt att förvärva.

Det ska inte vara möjligt att byta till ett efternamn som kan förväxlas med ett historiskt känt efternamn som har tillhört en utdöd släkt, ett allmänt känt utländskt efternamn eller någon annans allmänt kända konstnärsnamn eller ett likartat namn. Detsamma ska gälla efternamn som kan förväxlas med en beteckning för en stiftelse eller liknande sammanslutning, någon annans skyddade närings- eller varukännetecken eller något som finns i ett litterärt eller konstnärligt verk och som kränker någon annans upphovsrätt till verket.

Det ska vara möjligt att byta till ett efternamn även om någon annan har en s.k. latent rätt till namnet.

Vid en prövning av om ett namn eller kännetecken är administrativt skyddat ska ett dubbelt efternamn räknas som två efternamn.

Det ska vara möjligt för föräldrar, syskon och syskonbarn till en person att med dennes samtycke byta efternamn till hans eller hennes nybildade efternamn (s.k. anslutningsförvärv).

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock inte att ett efternamn som en gång varit fritt att förvärva alltid ska vara det.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Patentbesvärsrätten* avstyrker förslaget om skydd för historiskt kända efternamn som tillhört utdöda släkter. Även *Bolagsverket* och *Förvaltningsrätten i Göteborg* är tveksamma till det förslaget. *Svenska Föreningen för Immaterialrätt* anser att det kan få märkliga praktiska konsekvenser att dra gränsen för vilka namn som ska vara möjliga att förvärva fritt vid ett absolut antal namnbärare. Även *Stockholms universitet* framhåller att gränsdragningen vid ett absolut antal bärare kan få praktiska konsekvenser och att bestämmelsen därför bör kompletteras med en mer nyanserad bedömning av myndigheter och domstolar som beaktar samtliga omständigheter i det aktuella fallet. *Patent- och registreringsverket* anser att ett dubbelt efternamn bör räknas som ett efternamn vid prövning av frågor om namnskydd. Prövningen bör alltså göras mot namnet som helhet. *Skatteverket* menar att det, för att tydliggöra vilka namn som inte är skyddade, bör framgå av lagen att Skatteverket årligen ska fastställa vilka namn som är fria att förvärva. *Kammarrätten i Jönköping* anser att det bör övervägas att låta regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer fastställa vilka efternamn som är fria att förvärva. *Sveriges advokatsamfund* anser att förslaget om att det upphovsrättsliga titelskyddet ska tas bort som hinder mot förvärv av efternamn, riskerar att leda till en icke önskvärd inskränkning av upphovsrätten. Enligt samfundet är det t.ex. inte önskvärt att ett upphovs-

Skälen för regeringens förslag

Det bör finnas ett administrativt skydd för vissa namn och kännetecken

Vissa namn och andra kännetecken utgör enligt 1982 års lag hinder mot godkännande av ett nytt efternamn. Lagen innebär alltså i dessa fall ett administrativt skydd. Ett efternamn får t.ex. inte godtas om det lätt kan förväxlas med ett annat efternamn eller ett allmänt känt efternamn som har burits av en utdöd släkt.

Som kommittén framhåller har intresset av ett administrativt namnskydd förändrats över tid. I dag används personnummer som identifikationsmedel och det finns därför inte längre något allmänt intresse av att kunna identifiera en person med hjälp av namnet. Däremot har det enskilda intresset av ett administrativt namnskydd ökat. Namnet betraktas nämligen i dag som en värdefull tillgång av många enskilda. Det har t.ex. blivit allt vanligare med namnbyten i administrativ ordning. För vissa ses namnbytet som ett sätt att skapa sig en ny unik identitet. För andra – som har förvärvat ett ovanligt efternamn i familjerättslig ordning – handlar det om att behålla sin identitet genom att skydda efternamnet från utomstående som gärna vill förvärva ett namn med en redan känd prägel. Regeringen anser därför att det även fortsättningsvis bör finnas ett administrativt skydd för vissa namn och kännetecken.

Frågan är vilka namn och kännetecken som bör omfattas av skyddet och hur starkt skyddet bör vara. Individens intresse av ett effektivt skydd av det egna efternamnet måste nämligen vägas mot ett annat enskilt intresse – intresset av att fritt kunna förvärva ett nytt efternamn.

Det administrativa skyddet bör syfta till att förhindra byten till efternamn som kan förväxlas med vissa namn och kännetecken

Syftet med det administrativa namnskyddet är i dag att förhindra byten till efternamn som lätt kan förväxlas med vissa namn och kännetecken. Enligt kommittén har kravet på att namnet inte får vara lätt att förväxla med ett befintligt namn eller kännetecken kommit att tillämpas på ett sätt som har försvagat skyddet. I praxis har nämligen namnförvärv i flera fall tillåtits när det förvärvade namnet bär stor språklig likhet med ett befintligt namn, t.ex. har Milmark godtagits som nybildat efternamn trots de redan befintliga namnen Millmark och Milemark. Kommittén anser därför att kravet på förväxlingsrisk bör skärpas något genom att kvalifikationen lätt avskaffas. Regeringen, liksom de flesta av remissinstanserna, delar den bedömningen.

Syftet med en skärpning av förväxlingsrisken är att det blir något svårare att byta till ett efternamn som påminner om ett annat namn eller kännetecken. Detta motiveras av rätten att slippa intrång i sin namnrätt. Även om möjligheten att fritt få välja namn bör vara stor, är det inte befogat att tillåta val som inkräktar på andras namnrätt. Genom de valmöjligheter – såväl familjerättsliga som administrativa – som föreslås i denna proposition kommer en enskild ha goda möjligheter att välja ett efternamn utan att samtidigt behöva inkräkta på någon annans namnrätt.

Sammantaget anser därför regeringen att det administrativa skyddet bör syfta till att förhindra byten till efternamn som kan förväxlas med vissa namn och kännetecken. Som redovisas nedan bör dock skyddet i vissa avseenden lättas upp i syfte att öka den enskildes valmöjligheter.

Det bör vara möjligt att byta till ett efternamn även om någon annan har en latent rätt till namnet

I dag omfattas alla efternamn av det administrativa namnskyddet, även namn som ingen bär men som någon har en latent rätt att bära, dvs. en rätt att anta namnet som efternamn enligt någon av namnlagens familjerättsliga förvärvsregler. Det kan t.ex. handla om en person som har gift sig och tagit sin makes namn, men som har rätt att byta tillbaka till sitt efternamn som ogift.

Som kommittén påpekar kan det vara svårt att i det enskilda fallet avgöra om det finns en latent rätt till ett namn eller inte. Skyddsvärdet för en sådan rätt är inte heller lika högt som när någon faktiskt bär namnet. Enligt regeringens uppfattning får det därför anses godtagbart att en innehavare av en latent namnrätt kan tvingas tåla att någon annan bär ett namn som är identiskt eller förväxlingsbart med ett namn som rättighetsinnehavaren i framtiden kan tänkas vilja byta till med stöd av reglerna om familjerättsliga förvärv. Det finns därför inte längre skäl att förhindra byten till efternamn som någon annan endast har en latent rätt till. Att det latent namnskyddet avskaffas innebär inte att det blir svårare för den enskilde att byta tillbaka till ett namn som han eller hon tidigare har burit. Som framgår av avsnitt 9 föreslår regeringen nämligen att det alltid ska vara möjligt att byta tillbaka till ett tidigare efternamn.

De vanligaste efternamnen behöver inget administrativt skydd

Att alla efternamn är administrativt skyddade innebär att det som huvudregel inte är möjligt att i administrativ ordning förvärva även vanliga efternamn, som Bergkvist, Eriksson, Johansson eller Lindberg. Kommittén föreslår att det administrativa skyddet ska avskaffas för de vanligaste efternamnen. De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget.

Som regeringen framhåller i avsnitt 4 bör enskilda i så stor utsträckning som möjligt fritt få välja sina namn. Valfriheten bör dock inte på ett orimligt sätt inkräkta på individens intresse av ett effektivt skydd av det egna efternamnet. Efternamnet är en del av individens identitet och när ett efternamn har ett mindre antal bärare får namnbärarnas intresse av att förhindra att efternamnet förvärvas av personer utan familjerättslig anknytning till det anses vara förhållandevis starkt. Det är därför rimligt att mindre vanliga efternamn, som bärs av bara en eller ett fåtal släkter, är administrativt skyddade. Skyddsintresset blir dock svagare ju fler bärare ett efternamn har.

Eftersom alla efternamn är administrativt skyddade i dag, oavsett hur vanliga de är, leder detta ofta till att en enskild som vill byta namn i administrativ ordning tvingas skapa ett nybildat namn. Det är dock långt ifrån alla som vill ha ett utmärkande namn. Många gånger handlar ett administrativt namnbyte i stället om att befria sig från ett namn som man av olika anledningar inte längre kan identifiera sig med eller vill bli förknippad med. Det kan t.ex. handla om trakasserade personer som vill

Prop. 2015/16:180 byta namn till mer all dagliga efternamn. Att underlätta för administrativa namnbyten till mer vanliga efternamn skulle också kunna göra det möjligt för personer i en familj, t.ex. sambor, att uppnå namngemenskap när en sådan inte kan uppnås enligt reglerna om familjerättsliga namnförvärv. Enligt regeringens uppfattning bör den enskildes valfrihet bara få stå tillbaka när intresset av att skydda ett efternamn är starkare. Detta kan inte anses vara fallet för efternamn som är så vanliga att de varken är förknippade med en viss individ eller en viss släkt. Det administrativa namnskyddet bör därför avskaffas för de vanligaste efternamnen.

Norge och Danmark avskaffade det administrativa namnskyddet för de vanligaste namnen för flera år sedan. I Norge skyddas endast efternamn som har färre än 200 bärare, medan Danmark har dragit gränsen för det administrativa skyddet vid 2 000 bärare. *Stockholms universitet* och *Svenska Föreningen för Immaterialrätt* framhåller att det är problematiskt att dra gränsen för vilka namn som ska vara möjliga att förvärva fritt vid ett absolut antal namnbärare. Enligt regeringens uppfattning är dock en sådan gränsdragning nödvändig för att skapa en enkel och förutsebar reglering och för att undvika missförstånd kring vilka namn som är fria att förvärva eller inte. Frågan är var gränsen bör gå.

Det är, enligt regeringens uppfattning, inte lämpligt att som i Norge göra det möjligt att fritt förvärva alla efternamn med fler än 200 bärare. En sådan ordning kommer nämligen att innebära att namnskyddet upphör för flera släkter som trots ett relativt stort antal bärare har en stark sammanhållning och i vissa fall också bedriver verksamhet i form av släktföreningar, som släkterna Geijer, Helsing, Huss och Ugglå. I stället bör gränsen, som i Danmark, och som kommittén föreslår, dras vid 2 000 bärare. En sådan gränsdragning kommer att innebära att det administrativa skyddet upphör för de cirka 530 vanligaste efternamnen, vilket med viss marginal kommer att undanta släkter inom vilka det trots ett stort antal bärare kan finnas en mer påtaglig känsla av samhörighet mellan dem som bär namnet.

I Danmark kan ett efternamn som en gång varit fritt att förvärva men senare får färre än 2 000 bärare inte återfå sitt administrativa skydd. Enligt regeringens mening skapar en sådan ordning inte bara förutsebarhet för enskilda som vill byta efternamn, utan underlättar också för namnmyndigheten att avgöra vilka namn som får förvärfvas. Till skillnad från namn som har behållit sitt administrativa skydd bedöms det inte heller finnas något beaktansvärt intresse av att skydda efternamn som en gång har varit fria att förvärva och således har kunnat spridas utanför släktkretsen. Regeringen anser därför att det bör införas en uttrycklig regel om att ett efternamn som en gång har blivit fritt att förvärva inte ska kunna återfå sitt administrativa skydd.

Som framgår av avsnitt 8.2 anser regeringen att en enkel ändring av ett efternamns stavning som inte förändrar namnets uttal inte bör anses som byte till ett annat efternamn. Detta gäller även för dubbla efternamn. Olika stavningar av ett efternamn som inte förändrar namnets uttal ska därför anses som samma efternamn vid bedömningen av om ett namn är fritt att förvärva eller inte. Som framgår i det följande ska vidare, vid prövningen av vilka namn som omfattas av det administrativa skyddet, dubbla efternamn anses som två efternamn.

Regeringen avser att i förordning föreskriva att Skatteverket ska fastställa vilka efternamn som vid en viss tidpunkt inte omfattas av det administrativa skyddet och alltså är fria att förvärva. Prop. 2015/16:180

Det administrativa skyddet för efternamn som har tillhört utdöda släkter bör stärkas

Enligt 1982 års namnlag omfattas allmänt kända efternamn som har burits av en utdöd släkt av det administrativa skyddet. Syftet med att skydda vissa utdöda släktnamn är att förhindra att den som saknar anknytning till släkten förvärvar namn som kan förväxlas med ett efternamn som har haft betydelse i t.ex. den svenska politiska eller kulturella historien.

Kommittén föreslår att ett efternamn som har burits av en utdöd släkt ska skyddas om det är historiskt känt. Några remissinstanser, bl.a. *Bolagsverket* och *Patentbesvärslagen*, är tveksamma till eller avstyrker en sådan ändring bl.a. med hänvisning till att det inte är tydligt hur en bedömning av om ett efternamn är historiskt känt ska göras.

Det finns enligt regeringens uppfattning ett allmänt samhällsintresse av att skydda efternamn av historisk betydelse. Det nuvarande kravet för att namnet ska omfattas av det administrativa skyddet – att det ska vara allmänt känt – har, som kommittén framhåller, dock kommit att tillämpas på ett mycket schablonmässigt sätt, vilket har fått till följd att vissa historiskt kända efternamn har blivit fria att förvärva. Detta är, enligt regeringens uppfattning, olyckligt. Det finns därför ett behov av att stärka skyddet för efternamn som har burits av utdöda släkter. En sådan ändring kan visserligen i viss utsträckning komma att begränsa möjligheten för enskilda att fritt få välja sitt eget efternamn. Det kan dock inte anses finnas ett befogat intresse för någon att förvärva ett efternamn av historisk betydelse som han eller hon inte har någon personlig anknytning till. Det administrativa skyddet för efternamn som burits av utdöda släkter bör därför utsträckas till sådana namn som är historiskt kända, dvs. även sådana namn som inte är allmänt kända.

Att det utdöda släktnamnet ska vara historiskt känt innebär att det måste vara fråga om ett namn som har burits av en eller flera personer av viss historisk betydelse. Namnet måste dock inte vara känt för en bredare allmänhet. Att namnet är historiskt känt innebär inte att det måste ha tillhört en för länge sedan utdöd släkt. Även namn som relativt nyligen har burits av personer som tillhör en numera utdöd släkt kan alltså omfattas av skyddet. Enligt regeringens uppfattning är begreppet historiskt känt tillräckligt preciserat. Hur begreppet ska tolkas utvecklas närmare i författningskommentaren.

Det bör finnas ett administrativt skydd mot kränkningar av någon annans upphovrätt till ett litterärt eller konstnärligt verk

Enligt 1982 års namnlag omfattas titeln på någon annans skyddade litterära eller konstnärliga verk av det administrativa skyddet, om titeln är egenartad. Bestämmelsen infördes ursprungligen för att reglerna om administrativt skydd i namnlagen skulle motsvara vad som då gällde i immaterialrättslig lagstiftning. Titelskyddet är dock numera borttaget i såväl varumärkeslagen (2010:1877) som firmalagen (1974:156). Enligt

Prop. 2015/16:180 regeringens uppfattning är det viktigt att reglerna om administrativt skydd för namn motsvarar det som gäller i immaterialrättslig lagstiftning. Det finns därför inte längre skäl att behålla titelskyddet för personnamn. Det bör däremot – i likhet med vad som gäller i varumärkeslagen och firmalagen – även fortsättningsvis finnas ett administrativt skydd mot kränkningar av någon annans upphovsrätt till ett litterärt eller konstnärligt verk. Ett sådant skydd kommer även att omfatta titlar som har sådan verkshöjd att de är upphovsrättsligt skyddade. Det finns därför inte, som *Sveriges advokatsamfund* påstår, en risk för att avskaffandet av titelskyddet leder till en icke önskvärd inskränkning av upphovsrätten.

I övrigt bör det administrativa skyddet i allt väsentligt behållas oförändrat

Det administrativa skyddet enligt 1982 års namnlag omfattar också allmänt kända utländska efternamn, någon annans konstnärsnamn eller ett likartat namn som är allmänt känt och en beteckning för en stiftelse, en ideell förening eller någon liknande sammanslutning. Det omfattar vidare någon annans i Sverige skyddade firma, varumärke eller ett annat kännetecken som inarbetats i en näringsverksamhet här. Skyddet syftar till att förhindra att en person genom namnbyte kan göra intrång i någon annans äldre rättighet. Som kommittén påpekar fungerar dessa regler i stort sett bra. De bör därför i allt väsentligt överföras till den nya lagen.

Vid prövning av frågor om administrativt skydd bör ett dubbelt efternamn räknas som två efternamn

I avsnitt 5 föreslår regeringen att det ska bli möjligt att förvärva dubbla efternamn och att ett sådant namn ska få bildas av alla efternamn som kan förvärfvas i familjerättslig eller administrativ ordning.

Enligt *Patent- och registreringsverket* bör ett dubbelt efternamn räknas som ett enda efternamn vid prövning av frågor om namnskydd. Regeringen instämmer dock i kommitténs bedömning att det är nödvändigt att ett dubbelt efternamn räknas som två namn vid prövning av om ett namn eller kännetecken är skyddat. Möjligheten att genom ett dubbelt efternamn kunna lyfta fram ett namn som tidigare förekommit i släkten skulle snabbt kunna bli mycket begränsad om det dubbla efternamnet som sådant blev namnrättsligt skyddat. Exempelvis skulle den som först förvärfvar det dubbla efternamnet Andersson-Nilsson kunna blockera alla andra personers möjlighet att – annat än i familjerättslig ordning – förvärva det dubbla efternamnet.

En följd av att dubbla efternamn i sig inte ska vara namnrättsligt skyddade blir att man vid fastställande av hur många bärare som finns av ett visst efternamn inte ska räkna det dubbla efternamnet, utan vart och ett av de namn som det dubbla efternamnet består av. Det innebär också att de båda namnen i det dubbla efternamnet ska prövas var för sig vid en prövning av om ett efternamn utgör hinder för registrering av ett varumärke eller en firma enligt varumärkeslagen eller firmalagen.

Det bör fortsatt finnas en möjlighet till anslutningsförvärv

När någon förvärvar ett nybildat efternamn kan hans eller hennes barn och make senare förvärva namnet genom ett familjerättsligt namnför-

värv. Motsvarande möjlighet till familjerättsligt namnförvärv finns inte för andra släktingar. I 1982 års namnlag ges därför föräldrar, syskon och syskonbarn möjlighet att med förvärvarens samtycke göra ett s.k. anslutningsförvärv, dvs. att förvärva samma nybildade efternamn som den anhörige har förvärvat. Syftet med reglerna om anslutningsförvärv är att möjliggöra för medlemmar i samma familj att uppnå namngemenskap. Som framhålls i avsnitt 4 är det viktigt att lagstiftningen inte i onödan hindrar eller försvårar för medlemmar i samma familj att uppnå namngemenskap. Regeringen instämmer därför i kommitténs bedömning att möjligheten till anslutningsförvärv bör behållas. Den avgränsning av familjekretsen som finns bedöms som fortsatt lämplig.

8.4 Byte till ett gammalt släktnamn

Regeringens förslag: En person ska få byta till ett efternamn som har funnits i hans eller hennes släkt i rakt uppstigande led i minst två generationer. Det får dock inte vara längre sedan någon i släkten bar namnet än fyra generationer tillbaka, räknat från och med personens föräldrar.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår att det även ska vara möjligt att byta till ett efternamn som har burits av någon i släkten inom de senaste 100 åren.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans invänder mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Det finns enligt 1982 års namnlag vissa möjligheter att få dispens från reglerna om administrativa namnförvärv. Om det finns synnerliga skäl, är det möjligt att t.ex. byta sitt namn till ett befintligt efternamn, även om någon annan redan lagligen bär det.

Dispensregeln har bl.a. tillämpats för att möjliggöra för en enskild att ta ett efternamn som tidigare har burits i släkten, dvs. ett namn som tidigare kunde förvärvas genom ett familjerättsligt namnförvärv. För att tillåta ett sådant namnbyte har det i praxis, utöver släktskap, krävts ett tidsmässigt samband mellan den som vill bära namnet och de tidigare bärarna av namnet. Förvärv har tillåtits när släktnamnet har burits i rakt nedstigande led i minst två generationer inom de senaste 100 åren (den s.k. 100-årsregeln). Förvärv har också tillåtits när släktnamnet har burits i rakt nedstigande led i minst två generationer inom fyra generationer räknat från och med sökandens föräldrar (den s.k. fyragenerationersregeln).

Kommittén föreslår att båda dessa dispensgrunder ska regleras direkt i lagen och därmed utgöra ett lagstadgat undantag från de hinder som annars uppställs mot att förvärva namnet i administrativ ordning.

Namnlagens berör enskilda i stor utsträckning och det är därför viktigt att lagen är både enkel och förutsebar. I dag framgår det dock inte av lagen att det, enligt fast praxis, finns vissa möjligheter att byta sitt efternamn till ett gammalt släktnamn. Detta är enligt regeringens uppfattning otillfredsställande och det finns därför ett behov av att tydliggöra vad som gäller. Till skillnad från kommittén ser dock regeringen inget behov av att lagreglera båda dessa i stora delar överlappande dispensgrunder. På motsvarande sätt som i Danmark och Norge bör därför den s.k. fyragenerationersregeln regleras i lag. Härigenom skapas en tydlig regel som

Prop. 2015/16:180 man som enskild lätt kan förhålla sig till. Om bestämmelsen inte skulle medge byte i ett enskilt fall, kan det inte uteslutas att omständigheterna skulle kunna vara sådana att det bedöms finnas särskilda skäl att ändå tillåta bytet (se vidare avsnitt 8.5).

8.5 Byte till efternamn vid särskilda skäl

Regeringens förslag: Byte av efternamn ska alltid få ske om det finns särskilda skäl.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget eller invänder inte mot det.

Skälen för regeringens förslag: Som nämns i avsnitt 8.4 finns det i 1982 års namnlag en allmän möjlighet till dispens från reglerna om administrativa namnförvärv. Vad som motiverar en dispensregel är att en namnlag måste vara generell och utgå från den avvägning mellan olika intressen som i allmänhet är rimlig. Detta innebär oundvikligen att lagen i ett enskilt fall kan komma att hindra ett byte trots att omständigheterna är sådana att det är rimligt att tillåta ett byte. Genom en dispensregel kan en individuell bedömning göras och orimliga resultat undvikas. Det bör mot den bakgrunden finnas en dispensregel även i den nya lagen.

Den allmänna dispensregeln innebär i dag att namnbyte medges om det finns synnerliga skäl. Synnerliga skäl är ett mycket högt ställt krav och antyder att dispens bör beviljas endast i rena undantagssituationer. Dispensregeln har dock inte kommit att tillämpas på detta sätt i praxis. Som framgår av avsnitt 8.4 har dispens t.ex. regelmässigt beviljats för förvärv av gamla släktnamn.

Även om dispensregeln ska utgöra ett undantag till huvudregeln om administrativa namnförvärv, är det enligt regeringens uppfattning viktigt att den allmänna dispensmöjligheten inte blir för begränsad. Det är angeläget att undvika orimliga resultat i det enskilda fallet, särskilt när en person har en beaktansvärd anknytning till ett befintligt efternamn. En sådan anknytning kan t.ex. finnas när någon faktiskt har burit ett efternamn under en lång tid och han eller hon nu vill ha en formell rätt att bära namnet. Det kan vidare finnas fall där det namn en person vill byta till inte når upp till kraven på ett nybildat efternamns beskaffenhet, men det ändå finns starka skäl för att bevilja namnbytet, t.ex. att det valda namnet är bildat i enlighet med ett annat namnskick än det svenska språkets och som personen har anknytning till. Sådana namnskick inkluderar de nationella minoritetsspråken. Det kan även handla om fall där en person under en längre tid har varit känd under sitt förnamn som signatur eller pseudonym och han eller hon vill ha en formell rätt att bära namnet som efternamn. Regeringen anser därför att ett namnbyte i administrativ ordning bör medges om det finns särskilda skäl.

Regeringens förslag: En person ska alltid få byta till ett efternamn som han eller hon tidigare har burit, om han eller hon inte har förlorat namnet genom avgörande i domstol.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer delvis med regeringens. Kommittén föreslår att det, utöver vad som gäller för byte till ett efternamn med anknytning till en förälder, ska vara möjligt att byta till ett tidigare efternamn när ett barn har förvärvat en familjehemsförälders efternamn och när en make har förvärvat sitt efternamn vid vigseln. I övriga fall ska det vara möjligt att byta tillbaka till ett tidigare efternamn endast om det finns särskilda skäl.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Skatteverket* anser att en make bör ha möjlighet att under eller efter äktenskapet fritt byta till ett efternamn som han eller hon tidigare burit, oavsett om det nuvarande namnet har förvärvats vid vigseln eller inte.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 1982 års namnlag kan ett barn som har förvärvat en familjehemsförälders efternamn byta tillbaka till det efternamn som han eller hon hade närmast före bytet. Vidare kan en make som har förvärvat den andra makens efternamn byta tillbaka till det efternamn som han eller hon senast har burit som ogift. I andra fall får en person byta till ett efternamn som han eller hon har burit tidigare utan att ha förlorat det ske om det finns särskilda skäl.

Kommittén föreslår att dessa regler i stort ska behållas oförändrade. Makars möjligheter att byta tillbaka till ett tidigare efternamn från ett namn som har förvärvats vid vigseln ska dock utsträckas till samtliga namn som maken tidigare har burit.

Kommitténs förslag kritiserar av *Skatteverket* som menar att en make bör ha möjlighet att under eller efter äktenskapet fritt byta till ett efternamn som han eller hon tidigare burit, oavsett om det nuvarande namnet har förvärvats vid vigseln eller inte. Regeringen delar Skatteverkets uppfattning, men anser att det finns skäl att vara ännu mer tillåtande.

Som framhålls i avsnitt 4 bör den nya lagen om personnamn ge individen stor frihet att själv välja sitt namn. Denna frihet kan uppfattas som illusorisk om den enskilde riskerar att förlora sitt efternamn när han eller hon byter namn. För många är efternamnet en viktig del av identiteten och ett sätt att visa samhörighet med andra familjemedlemmar. Det är inte ovanligt att familjekonstellationer förändras under livets olika skeden och att det på grund av detta uppstår ett behov av att återta ett tidigare namn. Det kan handla om en skilsmässa, men det kan också handla om att ett adoptivbarn vill återta det namn han eller hon hade före adoptionen. I praxis har det utvecklats en generös inställning till möjligheten att ta tillbaka ett tidigare efternamn. Ett namn som en gång har förvärvats har vidare, oavsett om förvärvet har skett i familjerättslig eller administrativ ordning, blivit prövat och godtagit som efternamn av namnmyndigheten. Det finns alltså inte något behov av en ny prövning av namnets lämplighet. Praxis ger uttryck för en rimlig syn på möjlighet-

Prop. 2015/16:180 en att byta tillbaka till ett tidigare efternamn och det finns enligt regeringen anledning att gå längre än vad kommittén föreslår.

Enligt regeringens uppfattning bör det alltid vara möjligt för en enskild att byta tillbaka till ett efternamn som han eller hon har burit under förutsättning att det tidigare namnet inte har förklarats förlorat på grund av att ursprungsförvärvaren inte har haft rätt till namnet (se avsnitt 10). Detta bör gälla oavsett hur det tidigare efternamnet har förvärvats, dvs. även om namnet har förvärvats i administrativ ordning.

Som framgår av avsnitt 8.3 ska ett efternamn få förvärvas även om någon annan har en s.k. latent rätt till namnet. Om en person byter bort ett nybildat efternamn som ingen annan lagligen bär, kan alltså någon annan förvärva ett namn som är identiskt med eller kan förväxlas med det namnet. Skyddsvärdet för en latent rätt är inte lika högt som när någon faktiskt bär namnet. Det får därför anses godtagbart att en innehavare av en latent namnrätt kan tvingas tåla att någon annan bär ett namn som är identiskt eller förväxlingsbart med ett namn som rättighets-havaren i framtiden kan tänkas vilja återta. På motsvarande sätt är det rimligt att den som tar ett efternamn som någon tidigare har burit får acceptera att den före bäraren senare byter tillbaka till det namnet.

10 Förlust av efternamn

Regeringens förslag: Ett barn ska inte längre automatiskt förlora sitt efternamn när det har fastställs att den vars namn barnet bär inte är far eller förälder till barnet.

Den som har förvärvat ett efternamn som han eller hon inte har rätt till ska kunna förlora det namnet genom att talan väcks i domstol av den som har rätt till namnet och som lider besvär av att någon annan bär namnet. Om det finns särskilda skäl, ska rätten kunna besluta att namnet ändå får behållas.

En talan som grundar sig på att ett faderskap eller föräldraskap har hävts ska väckas senast ett år efter hävandet. I övriga fall måste talan väckas senast fem år från det att Skatteverkets beslut fick laga kraft.

Om någon förlorar sitt efternamn, ska domstolen fastställa vilket namn som förvärvas i stället för det som förloras. Domstolens valmöjligheter ska omfatta alla efternamn som kan förvärvas i familjerättslig ordning.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock att det är den som har förvärvat ett efternamn på oriktiga grunder som ska kunna förlora sitt namn, inte den som saknar rätt till namnet. Kommittén lämnar inte något förslag om att ett barn som förlorar sitt efternamn på grund av att ett faderskap eller föräldraskap har hävts ska anses ha förvärvat sitt nya efternamn vid födelsen. Kommittén lämnar inte heller något förslag om en allmän preklusionsregel.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Skatteverket* ifrågasätter om uttrycket ”på

oriktiga grunder” kan anses omfatta ett lagenligt förvärv av ett efternamn som är en följd av en korrekt registrering av ett faderskap som dock senare har hävts i rättslig ordning. *Familjerättssociomernas Riksförening* förordar en kortare tidsfrist för att väcka talan om förlust av efternamn som grundar sig på att ett faderskap eller föräldraskap har hävts, förslagsvis sex månader. *Hovrätten för Västra Sverige* menar att en talan om förlust av efternamn även i andra fall bör kunna prekluderas efter viss tid.

Skälen för regeringens förslag

Ett barn bör inte automatiskt förlora sitt efternamn när faderskapet eller föräldraskapet till barnet hävs

Rätten att bära ett efternamn kan i vissa fall gå förlorad. Om det i en domstol fastställs att en man eller kvinna inte är far eller förälder till ett barn och barnet har förvärvat sitt efternamn på grund av faderskapet eller föräldraskapet, förlorar barnet enligt 1982 års namnlag automatiskt rätten till efternamnet.

Det förhållandet att ett faderskap eller föräldraskap hävs innebär visserligen att barnet har förvärvat ett efternamn som han eller hon egentligen inte har rätt till. Som kommittén framhåller kan barnet även i sådana fall ha en positiv relation till den man eller kvinna som tidigare ansågs vara barnets far eller förälder. Framöver kommer vidare barnet alltid självt eller genom sin vårdnadshavare att ha valt det aktuella efternamnet. Regeringen föreslår nämligen i avsnitt 6.1 och 6.2 att de automatiska namnförvärven genom födelsen och adoption ska avskaffas och att alla förvärv av efternamn i stället ska ske efter ansökan.

Följderna av en regel om automatisk namnförlust kan bli särskilt problematiska när det gäller ett vuxet barn som under lång tid har identifierat sig med efternamnet. Detta gäller särskilt om mannen eller kvinnan i fråga inte har något att invända mot att barnet fortsätter att bära hans eller hennes namn. Därtill kommer att efternamnets betydelse som släktmarkör generellt sett har minskat i samhället, medan individens eget intresse av att få bära ett visst namn värderas högre än tidigare. Sammantaget gör regeringen bedömningen att den statusförändring som ett hävande av faderskap eller föräldraskap innebär inte längre bör föranleda att barnet automatiskt förlorar sitt namn. Om den tidigare fadern eller föräldern inte vill att barnet ska bära hans eller hennes efternamn, bör han eller hon i stället väcka talan mot barnet om förlust av efternamnet. Om barnet senare inte vill ha kvar namnet, kan han eller hon ansöka om namnbyte på sedvanligt sätt.

Förlust av ett efternamn bör bara kunna ske efter ett beslut av domstol

Förutom i de fall ett faderskap eller föräldraskap hävs kan, enligt 1982 års namnlag, ett efternamn förloras om någon har förvärvat ett namn som han eller hon inte har rätt till och den vars namn har förvärvats väcker talan i domstol om att rätten att bära namnet ska förloras. Det kan t.ex. handla om att Skatteverket har beviljat en ansökan om byte till ett efternamn som rätteligen borde ha avslagits för att det fanns en formell brist i ansökan. Detsamma gäller om någon har bytt till ett efternamn som

Prop. 2015/16:180 medför olägenhet för någon annan till följd av risk för förväxling, t.ex. på grund av att den andre har ett allmänt känt konstnärsnamn som lätt kan förväxlas med det förvärvade namnet. Namnet kan dock få behållas om det finns synnerliga skäl.

Enligt 1982 års namnlag gäller alltså skilda regler för talan om namnförlust beroende på hur namnet har förvärvats. Detta är enligt regeringens bedömning inte en ändamålsenlig ordning. Det gäller särskilt mot bakgrund av att det framöver bara kommer att finnas en namnmyndighet (se avsnitt 14.2) och att det inte längre kommer att finnas några automatiska namnförluster vid hävande av faderskap eller föräldraskap. I stället bör det införas en enhetlig ordning.

Kommittén föreslår att en domstol ska kunna besluta om namnförlust på talan av någon som har olägenhet av att någon annan bär ett efternamn som han eller hon har förvärvat på oriktiga grunder. Som *Skatteverket* påpekar kan det dock ifrågasättas om uttrycket ”på oriktiga grunder” kan anses omfatta ett lagenligt förvärv av ett efternamn som är en följd av en korrekt registrering av ett faderskap som senare hävs i rättslig ordning. Bestämmelsen om namnförlust bör därför förtydligas så att det uttryckligen framgår att det, oavsett grunden för förvärvet, är fråga om ett namn som namnhavaren inte har rätt till.

I lagrådsremissen berördes som exempel den situationen att Skatteverket, efter att ha konstaterat att det inte finns förutsättningar att förvärva ett visst efternamn, ändå godkänner namnbytet på grund av att det finns särskilda skäl (se avsnitt 8.5). Enligt exemplet kunde det, trots att ett sådant beslut normalt inte ska anses som oriktigt, inte uteslutas att det t.ex. efter beslutet tillkommer ytterligare omständigheter som, om de varit kända i ärendet, skulle ha lett till en annan bedömning. Enligt *Lagrådet* är det oklart hur exemplet ska förstås och hur möjligheterna till förlusttalan i en sådan situation förhåller sig till exempelvis reglerna om extraordinära rättsmedel. En förlusttalan kan sägas utgöra ett komplement till möjligheten att överklaga Skatteverkets beslut och även till att ansöka om resning av det beslutet. Regeringen konstaterar att den situation som beskrivs i lagrådsremissen är mycket speciell och därför bör inträffa endast i undantagsfall. Bedömningen av hur frågan ska hanteras i en sådan situation överlämnas bäst till rättstillämpningen. Det finns därför inte, som Lagrådet förordar, skäl att i lagtexten ange alla de rättsmedel som står till bud för den som av en eller annan anledning är missnöjd med ett beslut om namnförvärv.

Enligt *Lagrådet* framstår vidare en talan om förlust av efternamn som meningslös i det fall namnet saknar administrativt skydd, eftersom den som förlorar namnet kan återta det genom ett administrativt namnförvärv. Om en sådan situation skulle uppkomma är det, enligt regeringens uppfattning, dock en rimlig konsekvens av att det administrativa skyddet avskaffas för de vanligaste namnen i Sverige (se avsnitt 8.3).

Enligt 1982 års namnlag får ett efternamn ändå behållas om det finns synnerliga skäl. Som anförs i avsnitt 8.5 anser regeringen att kravet på synnerliga skäl antyder en mycket restriktiv tillämpning. Enligt regeringens uppfattning är det viktigt att möjligheten att få behålla ett namn inte blir för begränsad. Det bör därför vara möjligt för domstolen att besluta att namnet ska få behållas om det finns särskilda skäl, t.ex. att

förvärvaren har burit namnet under lång tid när frågan om förlust uppkommer. Prop. 2015/16:180

Om den som inte har rätt till efternamnet (huvudpersonen) har förlorat sitt namn, bör domstolen på motsvarande sätt kunna besluta att den som har förvärvat namnet genom huvudpersonen (bipersonen) förlorar sitt namn. Detsamma bör gälla om huvudpersonen har avlidit, men skulle ha förlorat sitt namn. En biperson är i första hand make, barn, adoptivbarn eller familjehemsbarn, som har förvärvat namnet enligt de familjerättsliga reglerna om namnförvärv.

En talan om namnförlust bör prekluderas efter en viss tid

Som framgår ovan förlorar ett barn i dag automatiskt sitt efternamn när faderskapet eller föräldraskapet för barnet hävs. När det nu kommer att krävas att den tidigare fadern eller föräldern för talan om namnförlust är frågan om en sådan talan bör kunna föras utan begränsning i tiden.

Kommittén föreslår att en talan om förlust av efternamn som grundar sig på att ett faderskap eller föräldraskap har hävts inte ska få väckas senare än ett år efter hävandet. Det är enligt regeringens uppfattning angeläget att ett barn inte ska behöva riskera att för all framtid leva i ovisshet om huruvida han eller hon får behålla sitt efternamn eller inte efter det att ett faderskap eller föräldraskap har hävts. Samtidigt är det rimligt att den tidigare fadern eller föräldern får möjlighet till viss betänketid innan han eller hon måste bestämma sig för att väcka talan. Regeringen delar mot den bakgrunden kommitténs uppfattning att ett år är en rimlig gräns och anser alltså inte att det finns något behov av att, som *Familjerättssocionomernas Riksförening* föreslår, ha en ännu kortare tidsfrist.

I 1982 års namnlag finns det en särskild regel om preklusion för förlust av efternamn efter ett namnförvärv i administrativ ordning. En talan om förlust av efternamn får inte väckas senare än fem år efter det att beslutet att godkänna ansökan fick laga kraft. Detsamma gäller en talan som väcks mot en biperson. Någon motsvarande preklusionsregel finns inte för förlust av ett familjerättsligt förvärvat efternamn.

Enligt kommittén finns det inte längre något behov av en allmän preklusionsregel med hänsyn till att det bl.a. är svårt för en namnhavare att lång tid efter förvärvet visa att detta leder till besvär, vilket i sig får anses vara starkt avhållande. Som *Hovrätten för Västra Sverige* framhåller är det dock många gånger till fördel från effektivitetssynpunkt att vissa ansökningar inte behöver prövas i sak. Det blir också tydligt för den enskilde när denne inte längre kan nå framgång med att väcka en talan om förlust av efternamn. Det är vidare inte rimligt att namnhavaren ska behöva leva i ovisshet för all framtid. Detta gäller både om namnet har förvärvats i administrativ ordning eller genom ett familjerättsligt förvärv. Regeringen anser därför att preklusionsregeln bör föras över till den nya lagen och då även omfatta talan om förlust av ett familjerättsligt förvärvat namn.

Ett barn som förlorar sitt efternamn på grund av att faderskapet eller föräldraskapet har hävts förvärvar enligt 1982 års namnlag i stället moderns efternamn vid tiden för barnets födelse. Den som i andra fall förlorar sitt efternamn återfår det efternamn som han eller hon hade före namnbytet.

Enligt regeringens uppfattning bör det vara domstolen som fastställer vilket namn som ska förvärvas i stället för det förlorade namnet. När det gäller valet av nytt efternamn bör domstolen – så långt det är möjligt – tillgodose de önskemål som den som har förlorat sitt namn har. Domstolens valmöjligheter bör därför omfatta alla efternamn som kan förvärvas i familjerättslig ordning. Däremot bör valmöjligheterna inte omfatta förvärv av efternamn i administrativ ordning. Sådana förvärv kräver nämligen i regel en mer omfattande prövning, som inte lämpar sig i domstol som första instans. Om den enskilde ändå skulle vilja ha ett nytt efternamn eller ta tillbaka ett administrativt förvärvat efternamn som tidigare burits, får han eller hon göra en ansökan om detta efter domstolsprövningen (se avsnitt 8 och 9). Den som förlorar ett efternamn som har förvärvats genom födelsen, bör anses ha förvärvat även det nya namnet genom födelsen.

11 Särskilt skydd för efternamn

Regeringens förslag: Det ska inte vara tillåtet att obehörigen, till nackdel för den som har ett administrativt skydd för sitt efternamn, använda ett namn som kan förväxlas med det namnet. Detsamma ska gälla för att i näringsverksamhet använda bl.a. en firma, ett varumärke eller en beteckning för en stiftelse som kan förväxlas med namnet.

Om ett konstnärsnamn eller ett likartat namn har blivit allmänt känt och någon annan har en äldre rätt till ett skyddat efternamn med vilket konstnärsnamnet kan förväxlas, måste den andra inom rimlig tid väcka talan mot användandet. Annars ska konstnärsnamnet få användas fritt. Detsamma ska gälla för kännetecknen som har inarbetats. Domstolen ska kunna besluta att konstnärsnamnet eller kännetecknet ska få användas endast på ett särskilt sätt.

Vid en prövning av frågor om namnskydd ska ett dubbelt efternamn räknas som två efternamn.

Intrång till nackdel för namnhavaren ska medföra skadeståndsskyldighet för den som i ond tro gör sig skyldig till intrånget.

Regeringens bedömning: Den särskilda regeln om fastställsetalan bör avskaffas.

Namnlagskommitténs förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock att det materiella skyddet mot privat bruk av efternamn ska avskaffas.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen och delar bedömningen eller invänder inte mot dem. *Bolagsverket* är tveksamt till förslaget att stärka skyddet för unika efternamn. Om skyddet ska

stärkas, anser verket att man måste se över namnrättens relation till varumärkes- och firmarätten. Enligt verket står förslaget inte i rimlig proportion till det svaga efternamnskydd som nu finns i firma- och varumärkeslagen och "lätt förväxlas" bör därför följa med in i den nya namnlagen. Bolagsverket anser vidare att det bör övervägas om en efternamnsbärare alls ska ha möjlighet att väcka intrångstalan. *Svenska Föreningen för Immaterialrätt* motsätter sig förslaget om en ny avgränsning av det materiella skyddet och anser i stället att det nuvarande skyddet för egenartade efternamn bör kvarstå. Föreningen anser vidare att det materiella skyddet också i fortsättningen bör omfatta obehörig användning av namnet i privata sammanhang. *Patent- och registreringsverket* anser att det bör finnas ett materiellt namnskydd som väsentligen speglar det administrativa skydd som följer med namnlagen, vilket innebär att det materiella namnskyddet bör gälla även annan otillbörlig användning än sådan som sker i näringsverksamhet. Enligt verket kan det vara rimligt att förse den generella skyddsregeln med ett skaderekvisit, så att viss användning lagligen kan hindras bara om användningen är till nackdel för den rättmätiga bäraren. Patent- och registreringsverket anser vidare att ett dubbelt efternamn bör räknas som ett enda efternamn vid prövning av fråga om namnskydd.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Ett administrativt skyddat efternamn bör även skyddas materiellt

I 1982 års namnlag finns det särskilda regler till skydd för egenartade efternamn. Ett efternamn ska anses som egenartat om det är ägnat att utmärka tillhörigheten till en viss släkt. Den som har ett egenartat efternamn är skyddad mot att någon annan använder ett efternamn som lätt kan förväxlas med det egenartade namnet. Skyddet gäller även mot att någon obehörigen i näringsverksamhet använder firma, varumärke eller annat kännetecken som lätt kan förväxlas med namnet. Med firma likställs beteckning för stiftelse, ideell förening eller därmed jämförlig sammanslutning.

Som framgår av avsnitt 8.3 föreslår regeringen beträffande det administrativa namnskyddet att kravet på förväxlingsrisk skärps något genom att kvalifikationen "lätt" avskaffas. En rimlig utgångspunkt är, som kommittén anför, att kravet på förväxlingsbarhet i fråga om det materiella namnskyddet motsvarar det som gäller för det administrativa skyddet. *Bolagsverket* anser dock att kravet på förväxlingsrisk inte bör vara lika strängt eller strängare inom namnrätten än inom firma- och varumärkesrätten och att "lätt förväxlas" därför bör följa med in i den nya lagen. Regeringen kan dock konstatera att kravet på förväxlingsrisk inom namnrätten varken i dag eller tidigare har motsvarat det krav på förväxlingsrisk som finns inom den immaterialrättsliga lagstiftningen. Detta beror bl.a. på att det inom t.ex. firma- och varumärkesrätten aktualiseras andra intressen och avvägningar. Det finns, enligt regeringens uppfattning, därför inte något hinder mot att skärpa kravet på förväxlingsrisk inom namnrätten trots att motsvarande ändring inte görs i den immaterialrättsliga lagstiftningen.

När det gäller skyddets omfattning föreslår kommittén att det materiella namnskyddet ska behållas för användningen av skyddade namn i

Prop. 2015/16:180 kommersiellt syfte, men avskaffas för den privata användningen. Enligt kommittén används skyddet mot privat användning inte i praktiken, samtidigt som det finns ett behov av att förenkla lagstiftningen. Kommittén föreslår vidare att det materiella skyddet för användningen i kommersiellt syfte ska förenklas genom att begreppet egenartat efternamn utmönstras ur lagstiftningen.

Kommitténs förslag kritiserar av *Patent- och registreringsverket*. *Svenska Föreningen för Immaterialrätt* är av samma uppfattning och anser att det materiella skyddet även fortsättningsvis bör omfatta obehörig användning av namnet i privata sammanhang. Föreningen motsätter sig vidare förslaget om att utmönstra begreppet egenartat efternamn ur lagstiftningen.

Enligt regeringens uppfattning är det en rimlig utgångspunkt att det administrativa skyddet för efternamn motsvaras av ett materiellt skydd. Om möjligheten till materiellt skydd för privat användning av ett administrativt skyddat namn tas bort, innebär detta att en namnhavare kan tvingas tåla att någon annan använder hans eller hennes namn i syfte att hos allmänheten framkalla föreställningar om anknytning till en viss släkt eller i rent skadesyfte. Att det i praxis hittills inte förekommit några exempel på sådant intrång innebär inte att det saknas behov av skydd. Bara det förhållandet att det finns ett skydd kan nämligen verka preventivt och ha en god avhållande effekt. Som Patent- och registreringsverket framhåller är det dock rimligt att förse den generella skyddsregeln med ett skaderekvisit, så att viss användning lagligen kan hindras bara om användningen är till nackdel för den rättmätiga bäraren.

Att det administrativa namnskyddet bör motsvaras av ett materiellt skydd innebär vidare att samtliga administrativt skyddade efternamn – och inte bara de som har viss egenart – bör omfattas av det materiella skyddet. Som kommittén påpekar kommer detta inte att innebära några större skillnader i praktiken. Kravet på att namnet ska vara egenartat för att komma i åtnjutande av skydd bör nämligen inte ha någon större betydelse vid sidan av de begränsningar som redan ligger i att namnet inte får användas obehörigen och inte heller till nackdel för den som lagligen bär namnet. I samtliga fall som förekommit i rättspraxis har det stått klart att de berörda efternamnen varit egenartade i lagens mening. I stället har den centrala frågan i prövningen varit om intrånget orsakat namnhavaren någon skada.

Sammantaget anser regeringen att efternamn som är administrativt skyddade bör skyddas även materiellt, genom att obehörig användning av det administrativt skyddade namnet i privat eller kommersiellt syfte till nackdel för namnhavaren förbjuds. På motsvarande sätt som vid förvärv av efternamn (avsnitt 8.3) är det rimligt att ett dubbelt efternamn räknas som två enkla efternamn vid en prövning av det materiella namnskyddet.

Det bör finnas ett passivitetsskydd för allmänt kända konstnärsnamn och vissa inarbetade kännetecken

Om ett konstnärsnamn eller likartat namn har blivit allmänt känt och någon annan har en äldre rätt till ett egenartat efternamn med vilket konstnärsnamnet lätt kan förväxlas, måste enligt 1982 års namnlag den andra, om han eller hon vill förhindra fortsatt användning av konstnärs-

namnet, inom rimlig tid väcka talan mot användandet. Detsamma gäller för kännetecken som har inarbetats. Domstolen kan besluta att konstnärsnamnet eller kännetecknet ska få användas endast på ett särskilt sätt, t.ex. att användningen endast får ske i visst utförande med tillägg av en ortsangivelse eller med annat förtydligande som undanröjer den omedelbara risken för förväxling.

Detta s.k. passivitetsskydd innebär att en namnhavare i vissa fall måste tåla ett namnintrång – om han eller hon inte inom rimlig tid vidtar någon åtgärd för att hindra detta – och har utformats med motsvarande bestämmelse i varumärkeslagen (2010:1877) som förebild. Syftet är att skydda inarbetade kännetecken av olika slag (prop. 1963:37 s. 121).

Enligt regeringens uppfattning finns det ett fortsatt behov av ett passivitetsskydd. Det är nämligen inte rimligt att en namnhavare får en obegränsad rätt att utverka förbud mot användningen av ett allmänt känt konstnärsnamn eller ett inarbetat kännetecken. Bestämmelserna om passivitetsskydd bör därför, i allt väsentligt oförändrade, föras över till den nya lagen. I likhet med vad som anges ovan bör ett dubbelt efternamn räknas som två enkla efternamn vid denna prövning.

Det bör inte längre finnas en särskild regel om fastställsetalan

I 1982 års namnlag finns det en särskild bestämmelse om fastställsetalan. Enligt denna får en talan om fastställsetal om huruvida en rätt till ett egenartat efternamn består eller inte består eller om huruvida ett förfarande utgör intrång i en sådan rätt, prövas av domstol när det råder ovisshet om förhållandet och ovissheten är till nackdel för den som har väckt talan. Bestämmelsen infördes på grund av att det tidigare inte ansågs möjligt att föra en talan om huruvida ett visst förfarande utgör eller inte utgör intrång i en namnrätt med stöd av den allmänna bestämmelsen om fastställsetalan i 13 kap. 2 § rättegångsbalken (prop. 1963:37 s. 122).

Begreppet rättsförhållande i 13 kap. 2 § rättegångsbalken har emellertid utvidgats efter hand och anses numera omfatta även s.k. orättshandlingar. I varumärkeslagen och firmalagen (1974:156) har den särskilda regleringen om fastställsetalan för rättighetsintrång därför avskaffats (se prop. 2009/10:225 s. 277–279). Enligt regeringens uppfattning saknas det mot denna bakgrund anledning att föra över särbestämmelsen för fastställsetalan till den nya lagen. Tillåtligheten av tvister som avser frågan om huruvida en rätt till ett efternamn består eller inte eller om huruvida ett förfarande utgör intrång i en sådan rätt eller inte, får alltså i framtiden prövas i domstol enligt de allmänna bestämmelserna om fastställsetalan i rättegångsbalken.

Den som gör intrång i ett materiellt skyddat namn bör kunna vara skadeståndsskyldig

Enligt 1982 års namnlag medför intrång i någon annans egenartade namn till nackdel för namnhavaren skadeståndsskyldighet för den som i ond tro gör sig skyldig till intrånget.

Kommittén föreslår att motsvarande bör gälla även enligt den nya lagen. *Bolagsverket* anser dock att det kan ifrågasättas om en efternamnsbärare ska ha möjlighet att väcka en intrångstalan. Enligt regeringens uppfattning är det dock rimligt att den som har ett materiellt skyddat

Prop. 2015/16:180 efternamn också har rätt till ersättning för den skada som han eller hon åsamkas genom ett namnintrång som gjorts i ond tro. Att behålla skadeståndsskyldigheten kan också ha en avhållande effekt. Regeringen anser därför att den som gör intrång i annans rätt till ett materiellt skyddat efternamn ska vara skyldig att ersätta namnhavarens skada, om han eller hon har insett eller borde ha insett att förfarandet var till nackdel för denne. Liksom i dag bör ersättningen kunna omfatta såväl ekonomisk som ideell skada.

12 Förnamn och gårdsnamn

12.1 Förnamn

Regeringens förslag: Alla barn ska ges ett eller flera förnamn. En ansökan om förvärv av ett barns förnamn ska göras inom tre månader från barnets födelse.

Det ska vara möjligt att, utan begränsningar, förvärva förnamn genom att lägga till eller byta ut ett eller flera namn. Det ska också vara möjligt att stryka ett eller flera förnamn, dock inte alla, eller ändra ordningsföljden mellan förnamnen.

Ett förnamn ska kunna förvärfvas under förutsättning att det inte kan väcka anstöt, kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet eller av någon annan anledning är olämpligt som förnamn.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer delvis med regeringens. Kommittén föreslår att det i lagen inte närmare anges vilka förvärv eller ändringar av förnamn som får ske. Kommittén föreslår vidare att ett namn inte ska godtas som förnamn om det kan antas leda till väsentligt obehag för den som bär namnet eller om det av någon anledning uppenbarligen inte är lämpligt som förnamn.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Förvaltningsrätten i Göteborg* och *Förvaltningsrätten i Härnösand* anser att det bör finnas någon form av spärr mot för många byten av barns förnamn. *Riddarhuset* lämnar en liknande synpunkt. *Myndigheten för internationella adoptionsfrågor* anser att det inte bör vara möjligt för adoptivföräldrar att byta ut adoptivbarnets samtliga förnamn utan att barnet självt har gett sitt samtycke till detta. *Skatteverket* framhåller att det tydligt bör framgå att även en ansökan bör göras även vid ändring av ett förnamns stavning eller ordningsföljden mellan förnamnen. *Statistiska centralbyrån* vill att tilltalsnamnets status höjs genom att det vid ansökan om barns förnamn blir obligatoriskt att ange vilket eller vilka av namnen som ska vara tilltalsnamn. *Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL)* och *RFSL Ungdom* anser att det i lagen bör förtydligas att könskonträra förnamn ska godkännas och att detta gäller även för barn under 12 år. RFSL anser vidare att begreppet väcka anstöt riskerar att leda till en godtycklig rättstillämpning och därför bör tas bort ur lagstiftningen. *Förvaltningsrätten i Stockholm* anser att rekvisitet väsentligt

obehag kan medföra tillämpningsproblem om det, som kommittén föreslår, bedöms på olika sätt för barn och vuxna. I stället bör det övervägas om inte det rekvisit som finns i dag, obehag, bör kvarstå med tillägget att det för vuxna personer krävs att namnet leder till väsentligt obehag. *Svenska kyrkan* framhåller att det är viktigt att den distinktion som görs mellan vad som anses vara väsentligt obehag för en vuxen respektive ett barn synliggörs.

Skälen för regeringens förslag

Nuvarande regler om förvärv av förnamn bör i huvudsak behållas

Enligt 1982 års namnlag ska varje barn ges ett eller flera förnamn. Som förnamn får inte godtas namn som kan väcka anstöt eller kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet eller namn som av någon annan anledning uppenbarligen inte är lämpligt som förnamn.

Enligt regeringens uppfattning ska alla ha minst ett förnamn. En ansökan om förvärv av barnets förnamn bör även i fortsättningen göras inom tre månader från barnets födelse. Förnamnet är en del av en persons identitet och det är därför viktigt att ett barn ges ett förnamn relativt kort tid efter födelsen. Om barnets vårdnadshavare inte gör någon ansökan, bör de föreläggas att fullgöra denna skyldighet (se avsnitt 14.3.5).

Den som har mer än ett förnamn har i regel ett av namnen som s.k. tilltalsnamn. *Statistiska centralbyrån* anser att tilltalsnamnets status bör höjas genom att det vid en ansökan om att förvärva ett barns förnamn ska bli obligatoriskt att ange vilket eller vilka av namnen som ska vara tilltalsnamn. Tilltalsnamnet är enligt regeringens uppfattning viktigt, inte minst när människor kommunicerar med varandra i det vardagliga livet. Det finns i dag möjlighet att meddela Skatteverket vilket förnamn som ska markeras som tilltalsnamn i folkbokföringen. Denna ordning innebär att uppgift om tilltalsnamn kan få spridning i samhället för den som så önskar. Att särskilja tilltalsnamnet som en särskild form av förnamn framstår dock inte som angeläget. Det har hittills inte ansetts finnas något behov av att särskilt reglera ordningen med tilltalsnamn. Varken kommittén eller någon annan remissinstans uppmärksammar frågan. Det finns därför, enligt regeringens mening, inte skäl att nu införa någon särskild reglering för tilltalsnamn. Det bör i stället vara upp till den enskilde själv att fortsatt bestämma med vilket namn han eller hon vill bli tilltalad, med en möjlighet att få detta namn markerat som tilltalsnamn i folkbokföringen.

När det gäller de krav som bör ställas på ett namn för att det ska få förvärvas som ett förnamn fungerar de nuvarande reglerna i stort sett bra. Kommitténs genomgång av praxis visar bl.a. att denna är tillåtande och har utvecklats i takt med samhället i övrigt. Det är enligt praxis t.ex. möjligt för både vuxna och barn att byta till ett s.k. könskonträrt förnamn, dvs. ett namn som av tradition förknippas med det motsatta könet. Regeringen välkomnar denna utveckling och ser med tillfredsställelse på att möjligheterna att leva i enlighet med sin könsidentitet har stärkts. Som regeringen återkommer till nedan stärks möjligheterna ytterligare genom att det hinder som i dag finns mot att byta ut samtliga förnamn tas bort. Det finns därför inte, som bl.a. *RFSL Ungdom* anser, något behov av ytterligare förtydliganden i detta avseende.

RFSL har haft synpunkter på begreppet väcka anstöt och menar att detta kan leda till en godtycklig rättspraxis. Som närmare utvecklas i avsnitt 8.1 anser regeringen dock att det är rimligt att i viss mån kunna begränsa den enskildes valfrihet för att andra inte ska behöva konfronteras med det som enligt allmänna värderingar uppfattas som stötande, t.ex. namn som har likheter med ord av obscen karaktär. Det har inte heller framkommit att bestämmelsen skulle vara svår att tillämpa eller att den har lett till resultat som kan ifrågasättas. Namn som kan väcka anstöt bör därför även fortsättningsvis inte kunna tas som förnamn.

När det gäller det nuvarande kravet på att ett förnamn inte ska få antas leda till obehag för den enskilde, föreslår kommittén att det i stället ska krävas väsentligt obehag för att detta ska kunna hindra förvärv; kommittén föreslår detta med hänvisning till att ett sådant krav bättre får anses motsvara den praxis som har bildats.

Som regeringen närmare utvecklar i avsnitt 8.1 beträffande nybildade efternamn, bör dock en rimlig utgångspunkt vara att en vuxen person som ansöker om att förvärva ett visst namn därigenom har gjort klart att han eller hon inte känner obehag inför att bära namnet. En sådan hållning får anses förenlig med den praxis som har utvecklats. Kommitténs förslag är vidare, som också *Förvaltningsrätten i Stockholm* och *Svenska kyrkan* uppmärksammar, problematiskt med hänsyn till barns förvärv av namn. Det kan, enligt regeringens uppfattning, inte anses förenligt med barnets bästa att införa en regel som innebär att barnet får acceptera namn som väcker obehag hos honom eller henne. Även om bedömningen av vad som utgör obehag är subjektiv och alltså ska göras ur den enskildes synvinkel, går det inte att i rättstillämpningen omvandla ett lagstadgat krav på väsentligt obehag till obehag beroende på bäraren. Kravet på att ett förnamn inte ska få antas leda till obehag för bäraren bör därför föras över till den nya lagen.

I likhet med vad som gäller i dag bör det även av annan anledning än att namnet kan väcka anstöt eller kan antas leda till obehag för namnbäraren vara möjligt att neka förvärv av ett namn som är olämpligt som förnamn. Kommittén föreslår att det nuvarande kravet på att namnet inte ska godtas om det uppenbarligen inte är lämpligt som förnamn behålls. Enligt regeringens uppfattning omöjliggör dock ett sådant krav en reell prövning av namnets lämplighet med hänsyn till språkliga eller andra förhållanden.

Som närmare utvecklas i avsnitt 4 är det viktigt att de språkliga formkraven för nybildade efternamn och förnamn upprätthålls. När det gäller förnamn handlar det främst om att namn av mer påtaglig efternamnskaraktär inte ska kunna förvärvas. Regeringen föreslår därför i avsnitt 14.3.2 att namnmyndigheten, vid behov, ska hämta in yttrande från t.ex. Institutet för språk och folkminnen. Syftet med förslaget är att stärka bl.a. den språkliga granskningen. En sådan granskning kan dock bara aktualiseras om namnmyndigheten ska göra en reell prövning av namnets lämplighet. Regeringen anser därför inte att kravet på att namnet inte ska godtas om det uppenbarligen inte är lämpligt bör överföras till den nya lagen. I stället bör det vara tillräckligt att namnet bedöms olämpligt som förnamn för att namnmyndigheten ska kunna neka förvärv.

Sammanfattningsvis gör alltså regeringen bedömningen att det i dessa delar ska gälla samma regler för ett förnamns beskaffenhet, som föreslås för nybildade efternamns beskaffenhet i avsnitt 8.1.

Prop. 2015/16:180

Det bör vara möjligt att utan begränsningar förvärva nya förnamn och ändra befintliga förnamn

Enligt 1982 års namnlag är det möjligt att förvärva eller ändra förnamn genom att senare byta ut, lägga till eller stryka ett eller flera namn. Ett av de ursprungliga förnamnen måste dock som regel behållas, vilket innebär att en person som t.ex. vill byta till s.k. könskonträra förnamn som huvudregel inte kan genomföra ett sådant byte beträffande alla sina namn. Det krävs vidare särskilda skäl för att förvärva förnamn mer än en gång. Detta gäller dock inte en ändring av ett förnamns stavning, om namnets uttal inte ändras, eller en ändring av ordningsföljden mellan förnamnen. Sådana ändringar kan göras ett obegränsat antal gånger.

De nuvarande reglerna ger individen relativt begränsade möjligheter att förvärva nya förnamn eller ändra sina förnamn. Begränsningarna ger uttryck för den oro som tidigare fanns över att allt för stora möjligheter till namnbyten skulle missbrukas och inverka negativt på namnstabiliteten. Som regeringen framhåller i avsnitt 6.3 finns det nu skäl att se annorlunda på dessa frågor. Risken för missbruk får anses liten och den eventuella nyttan med att begränsa möjligheterna till flera namnbyten står inte i rimlig proportion till värdet av den ökade friheten för medborgarna.

Det bör därför inte, som bl.a. *Förvaltningsrätten i Göteborg* anser, finnas några spärar mot att förvärva eller ändra förnamn. I stället bör det vara möjligt att, utan begränsningar, byta ut eller lägga till ett eller flera namn. Förnamn ska även kunna strykas. Det bör dock inte vara möjligt att stryka samtliga förnamn. Vidare bör det vara möjligt att ändra ordningsföljden mellan namnen. Med hänsyn till att begränsningarna att byta förnamn försvinner finns det inte behov av att behålla bestämmelsen om att en ändring av ett förnamns stavning får ske om det inte förändrar namnets uttal. Det finns nämligen inte anledning av att tynga prövningen när den justering av namnet som önskas ändå får ske. Stavningsändringar av förnamn bör därför alltid anses som byte av förnamn. Till skillnad från kommittén anser regeringen att dessa olika sätt att förvärva och ändra förnamn av tydlighetsskäl bör komma till uttryck i lagen.

Enligt *Myndigheten för internationella adoptionsfrågor* (numera Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd) bör det inte vara möjligt för adoptivföräldrar att byta ut adoptivbarnets samtliga förnamn utan att barnet självt har gett sitt samtycke till bytet. En adoption innebär att de rättsliga banden till de genetiska föräldrarna klipps av (jfr 4 kap. 8 § föräldrabalken). Det får, enligt regeringens uppfattning, därför anses vara förenligt med barnets bästa att adoptivföräldrarna avgör om barnet ska behålla ett eller flera av sina ursprungliga förnamn. Precis som i övriga fall av namnbyte ska ett adoptivbarn som har fyllt 12 år samtycka till ansökan (se avsnitt 14.1). Även om de rättsliga banden till de genetiska föräldrarna klipps av, är dock det genetiska, men även det kulturella, ursprunget inte oviktigt för barnet. Det är därför angeläget att föräldrarna inför beslutet om namnbyte är medvetna om vilken betydelse förnamn

Prop. 2015/16:180 kan ha för barn som har adopterats. Ett barn som senare i livet vill byta tillbaka till ett tidigare förnamn, kommer att kunna göra det.

Som *Skatteverket* anför bör samtliga förvärv och ändringar av förnamn ske genom en ansökan till Skatteverket (se avsnitt 14.2)

12.2 Gårdsnamn

Regeringens förslag: Ett gårdsnamn som enligt gammal sedvänja används eller har använts som tillnamn ska få bäras närmast före eller efter förnamnen av den som har anknytning till gårdsnamnet genom släktskap eller äktenskap.

Den som bär ett gårdsnamn ska få stryka namnet eller ändra ordningsföljden mellan namnet och förnamnen.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår inte någon möjlighet att ändra ordningsföljden mellan gårdsnamnet och förnamnen.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslaget eller invänder inte mot det.

Skälen för regeringens förslag: Med gårdsnamn avses ett namn som anger vilken gård den som bär namnet kommer från eller har anknytning till. Som exempel på gårdsnamn kan nämnas Annicka, Klockar och Täpp. Ett gårdsnamn är inte ett förnamn utan ett tillnamn av särskilt slag (se prop. 1981/82:156 s. 72). Enligt 1982 års namnlag kan den som invid ett förnamn vill bära ett gårdsnamn anmäla det till Skatteverket. Endast gårdsnamn som används som tillnamn enligt gammal sedvänja kan komma i fråga, inte ett nybildat gårdsnamn. Vidare krävs att den som vill förvärva ett gårdsnamn har en anknytning till namnet genom släktskap eller äktenskap. Om han eller hon inte längre vill använda gårdsnamnet, kan detta anmälas till Skatteverket.

Gårdsnamnen utgör en på lång tradition grundad sedvänja och representerar ett värdefullt kulturellt och namnhistoriskt arv. Det finns därför inte anledning att inskränka möjligheterna att förvärva gårdsnamn. Det finns inte heller skäl att upphäva kravet på anknytning till ett gårdsnamn för att kunna förvärva det eller att ge utrymme för nyskapade gårdsnamn. En sådan ordning skulle nämligen göra våld på gårdsnamnens historiska arv. Däremot finns det, som kommittén förordar, skäl att utvidga möjligheterna att förvärva gårdsnamn till sådana namn som tidigare har varit i bruk som gårdsnamn i släkten men inte längre är det. Genom en sådan utvidgning ges den enskilde möjlighet att återskapa en tradition som någon i släkten har brutit utan att detta inkräktar på namnskyddet. Även i fortsättningen bör det nämligen krävas att sökanden har anknytning till namnet genom släktskap eller äktenskap, vilket innebär att det t.ex. inte är tillräckligt att någon bor på en gård som tidigare har gett upphov till ett gårdsnamn.

Gårdsnamnet bör bäras närmast före eller efter förnamnen. Den som bär ett gårdsnamn efter sina förnamn bör ha möjlighet att senare ändra ordningsföljden så gårdsnamnet kommer före förnamnen och tvärtom. Den som inte längre vill ha kvar gårdsnamnet bör kunna få detta struket. I båda fallen bör ändring ske genom en ansökan till Skatteverket.

Regeringens förslag: Reglerna om internationella förhållanden ska i princip behållas oförändrade. Detta innebär att namnförvärv för en svensk medborgare som utgångspunkt prövas av svensk myndighet med tillämpning av svensk lag, medan en utländsk medborgare på motsvarande sätt får förvärva namn i det land där han eller hon är medborgare med tillämpning av lagen där.

Reglerna om namn som har förvärvats i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz ska dock, när det gäller kraven på ett förnamns beskaffenhet, anpassas till motsvarande bestämmelser för inhemska förvärv.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock att ett namn inte ska godtas som förnamn om det kan antas leda till väsentligt obehag för den som bär namnet eller om det av någon anledning uppenbarligen inte är lämpligt som förnamn.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem.

Skälen för regeringens förslag: Liksom många andra länders lagstiftning bygger 1982 års namnlag på nationalitetsprincipen. Som utgångspunkt prövas namnförvärv för en svensk medborgare av svensk myndighet med tillämpning av den svenska lagen. På motsvarande sätt får en utländsk medborgare förvärva namn i det land där han eller hon är medborgare med tillämpning av lagen där. Ett sådant utländskt förvärv godtas sedan vid folkbokföring i Sverige. Den som har både ett svenskt och ett utländskt medborgarskap behandlas enligt namnlagen som svensk medborgare, vilket innebär att ett namnförvärv i ett sådant fall sker med tillämpning av den svenska lagen. Vidare gäller ett par undantag från nationalitetsprincipen. Lagen tillämpas på medborgare i Danmark, Finland eller Norge som har hemvist i Sverige. Andra utländska medborgare kan välja att förvärva namn med tillämpning av namnlagen. Lagen gäller däremot inte för svenska medborgare som har hemvist i Danmark, Finland eller Norge.

Sedan 2011 finns det en rätt för den som har förvärvat ett namn i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) eller i Schweiz genom födelse, ändrat civilstånd eller annat familjerättsligt förhållande att förvärva det namnet också i Sverige, om han eller hon vid förvärvet i den andra staten var medborgare eller hade hemvist där eller hade någon annan särskild anknytning dit. Bestämmelsen tar sikte på de situationer då en tillämpning av namnlagens andra bestämmelser skulle leda till att någon nekas att få ett namn som han eller hon bär i enlighet med den andra namntraditionen. Att en person tvingas ha olika namn i olika medlemsstater kan nämligen stå i strid med rätten för EU-medborgare att fritt röra sig i medlemsstaterna. Namn får dock inte godtas som förnamn om namnet kan väcka anstöt eller antas leda till obehag för den som ska bära det eller om det av någon annan anledning uppenbarligen inte är lämpligt som förnamn. Om ett barn bär någon av föräldrarnas efternamn utan att denna förälder är vårdnadshavare, krävs det för ett

Prop. 2015/16:180 förvärv som medför att barnet inte längre bär föräldrarnas namn också att föräldern har samtyckt till förvärvet eller att en domstol har funnit att detta är förenligt med barnets bästa.

Reglerna om internationella förhållanden fungerar väl. Reglerna har inte varit föremål för någon översyn av kommittén och ingen remissinstans påtalar heller något behov av ändring. Det som *Lagrådet* anför i denna del motiverar enligt regeringens uppfattning inte att reglerna ses över. Reglerna bör därför i princip behållas oförändrade.

Regeringen föreslår för inhemska förvärv av förnamn vissa ändringar i de krav som bör ställas på ett namn för att det ska få godtas som ett förnamn (avsnitt 12.1). Motsvarande ändringar bör göras beträffande de namn som har förvärvats i en annan stat inom EES eller i Schweiz. Det innebär att det inte heller i dessa fall bör vara tillåtet att som förnamn förvärva ett namn som kan väcka anstöt, som kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet eller som av någon annan anledning är olämpligt som förnamn.

14 Förfarandet i mål och ärenden

14.1 Gemensamma handläggningsbestämmelser vid ansökan om namn

Regeringens förslag: En ansökan om ett barns namn i mål eller ärenden ska i regel kräva barnets samtycke om barnet har fyllt 12 år.

En domstol ska vid bedömningen av om ett namnbyte är förenligt med barnets bästa ta hänsyn till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad, även i de fall barnet är under 12 år.

Om ett barn bär någon av föräldrarnas efternamn utan att denna förälder är vårdnadshavare, ska det för att byta barnets efternamn krävas att föräldern har samtyckt till bytet eller att en domstol har förklarat att det är förenligt med barnets bästa.

Ett samtycke ska lämnas skriftligen. Om ett samtycke har lämnats hos domstolen i ett ärende om ett barns byte av namn, behöver det inte lämnas något nytt samtycke när en ansökan görs till Skatteverket.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår att det i lagen ska anges att en ansökan görs av barnets vårdnadshavare.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL)* och *RFSL Ungdom* anser att möjligheterna för personer under 18 år att ansöka om byte av namn bör utökas. *Ungdomsstyrelsen* menar att möjligheten att byta till ett könskonträrt förnamn bör stärkas för personer under 18 år. *Skatteverket* anser att en förälder med ensam vårdnad inte ska ha möjlighet att ansöka om att stryka den del i ett dubbelt efternamn som är den andra förälderns namn utan dennes samtycke. *Patent- och registreringsverket* ifrågasätter att det ska krävas en domstolsprövning eller ett sam-

Skälen för regeringens förslag

En ansökan om barns namn bör göras av barnets vårdnadshavare och barn som har fyllt 12 år bör i regel samtycka till ansökan

Ansökan om barns namn görs enligt 1982 års namnlag av barnets vårdnadshavare. Detta innebär att en person under 18 år endast kan få byta sitt förnamn med hjälp av vårdnadshavaren. Om den unge har två vårdnadshavare, utövar dessa vårdnaden tillsammans och båda måste då stå bakom en ansökan. Ett barn har alltså inte rätt att självt ansöka om byte av förnamn. Det finns inte heller något utrymme att göra en ansökan för de fall vårdnadshavarna är oense.

Några remissinstanser, bl.a. *Ungdomsstyrelsen*, anser att möjligheten att byta till ett s.k. könskonträrt förnamn bör stärkas för personer under 18 år. *RFSL* och *RFSL Ungdom* anser att barn som är 15 år eller äldre bör kunna ansöka om ändring av namn utan vårdnadshavarnas medverkan. De anser vidare att det för barn under 15 år bör räcka med samtycke från en av vårdnadshavarna för byte eller tillägg av förnamn.

År 2009 beslutade Högsta förvaltningsdomstolen att en vuxen man skulle få ta ett könskonträrt förnamn (se rättsfallet RÅ 2009 ref. 55 III). Numera tillåts även barn att byta till könskonträra namn, om vårdnadshavarna ansöker om det. Regeringen välkomnar denna utveckling.

Det är enligt regeringens uppfattning viktigt att även unga personer ges goda möjligheter att kunna leva i enlighet med sin könsidentitet. Att sådana förutsättningar finns har betydelse för den unges hälsa och välmående, men också för hans eller hennes förutsättningar att delta i samhällslivet. Möjligheten att välja vilket namn man ska bära är en viktig del i detta. Det finns mot den bakgrunden anledning att se över möjligheterna att ge unga, särskilt transpersoner, rätten att vid en viss ålder själva ansöka om byte av förnamn. Kommittén föreslår inte någon sådan ändring och det finns därmed inte utrymme att i detta lagstiftningsärende närmare överväga frågan. Regeringen avser i stället att återkomma i frågan. Mot denna bakgrund bör en ansökan om ett barns namn göras av barnets vårdnadshavare även enligt den nya lagen. I lagrådsremissen föreslogs att detta, i likhet med vad som gäller enligt 1982 års namnlag, skulle anges i lagen. Som *Lagrådet* påpekar framgår det dock redan av allmänna bestämmelser i 6 kap. föräldrabalken att barnets vårdnadshavare har en rätt och en skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. I detta ligger bl.a. att det är barnets vårdnadshavare som ansöker om barnets namn. Bestämmelsen i 1982 års namnlag bör därför, som Lagrådet förordar, inte föras över till den nya lagen.

Enligt 1982 års namnlag måste ett barn som är 12 år eller äldre i regel samtycka till ett namnbyte för att det ska kunna ske. Namnet är för många, både vuxna och barn, en viktig del av identiteten. Enligt regeringens uppfattning är det därför mycket viktigt att barn som uppnått viss mognad kan få ett bestämmande inflytande över sitt namn. Även enligt den nya lagen bör därför huvudregeln vara att ett barn som har fyllt 12 år ska samtycka till namnbyte för att detta ska kunna genomföras. Samtyckeskravet bör dock inte vara undantagslöst. Enligt 1982 års namnlag

Prop. 2015/16:180 kan samtycke underlätas om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande. Ett sådant formulerat undantag föreslogs också i lagrådsremissen.

Som *Lagrådet* påpekar finns det många former av psykisk störning som inte alls påverkar förmågan att ta ställning till de frågor som regleras i bestämmelsen. Lagrådet ifrågasätter om inte begreppet psykisk störning därför bör ersättas av något mer träffande begrepp. Regeringen konstaterar att förslaget i lagrådsremissen inte ska ge uttryck för att en psykisk störning i sig inverkar på förmågan att samtycka till ett namnbyte. Det som bestämmelsen avser att uttrycka är att samtycke kan underlätas endast i det fall barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke och detta beror på en psykisk störning eller liknande och inte på något annat förhållande, t.ex. att barnet befinner sig utomlands. Att i denna kontext närmare specificera vilka former av psykisk ohälsa det kan röra sig om är inte möjligt. Enligt regeringens mening finns det däremot anledning att ersätta begreppet störning med sjukdom och i övrigt justera bestämmelsen något i syfte att undvika att den missförstås.

Särskilda regler bör gälla för namnbyten som innebär att ett barn inte längre bär det namn som en förälder som inte är vårdnadshavare bär

Om ett barn bär en förälders efternamn och den föräldern inte är vårdnadshavare kan, enligt 1982 års namnlag, ett namnbyte i familjerättslig ordning inte ske utan att den föräldern samtycker till bytet eller att en domstol anser att namnbytet är förenligt med barnets bästa. Om det är fråga om ett administrativt namnbyte, kan Patent- och registreringsverket uppställa som villkor för namnbytet att domstol har förklarat att det är förenligt med barnets bästa. Regeringen vill i detta sammanhang förtydliga att barnets bästa ska ses som en process i linje med barnkonventionen.

Kommittén föreslår att det alltid ska krävas samtycke eller domstolsprövning vid namnbyten som innebär att ett barn inte längre bär en förälders efternamn om den föräldern inte är vårdnadshavare. *Patent- och registreringsverket* ifrågasätter förslaget eftersom en sådan ordning skulle kunna leda till problem för barn med skyddade personuppgifter.

Efternamnet är en viktig del av en persons identitet och möjliggör för den enskilde att visa samhörighet med en eller flera familjemedlemmar. Det kan därför vara känsligt för ett barn som har namngemenskap med en förälder att byta från förälderns efternamn till ett annat namn. Enligt regeringens uppfattning bör ett sådant byte bara tillåtas om det är till barnets bästa.

Om ett barn har fyllt 12 år, ska alltid barnet självt samtycka till ett namnbyte. Det är i regel föräldrarna som känner sitt barn bäst. Om båda föräldrarna är överens om namnbytet, bör utgångspunkten därför vara att föräldrarna har beaktat vad som är bäst för barnet. Situationen blir dock annorlunda om föräldrarna är oense. Om den ena föräldern är ensam vårdnadshavare, kan föräldern ansöka om namnbyte trots att den andra föräldern, vars efternamn barnet bär, motsätter sig detta. Det är inte givet att ett sådant namnbyte alltid är förenligt med barnets bästa. Oenigheten kring barnets namn kan t.ex. ha sin grund i en tidigare eller pågående

vårdnadstvist mellan föräldrarna. Regeringen anser därför att det i en situation där den förälder vars efternamn barnet bär motsätter sig namnbyte bör krävas att en domstol prövar om bytet är förenligt med barnets bästa. I en domstolsprocess är det också möjligt att säkerställa att barnet får komma till tals i frågan om namnbytet (se vidare i avsnitt 14.4.1). Regeringen delar inte Patent- och registreringsverkets oro att en sådan ordning kan komma att leda till problem för barn med skyddade personuppgifter. Att barn har skyddade personuppgifter förekommer i många olika domstolsprocesser, bl.a. i mål om vårdnad, boende eller umgänge. Det är alltså inte ovanligt att domstolar hanterar sådana situationer.

Med att barnet bär en förälders efternamn avses även det fallet att förälderns namn utgör en del av barnets dubbla efternamn. En förälder som har ensam vårdnad om barnet kommer alltså inte, som *Skatteverket* befarar, ha möjlighet att stryka den del i ett dubbelt efternamn som är den andra förälderns namn utan dennes samtycke eller prövning i domstol.

Om barnet är 12 år eller äldre krävs, som nämns ovan, att barnet samtycker till namnbytet för att det ska kunna genomföras. Namnet är av stor betydelse för den enskilde, både för en vuxen och för ett barn. Det är därför angeläget att även yngre barn ges en möjlighet att få sina synpunkter och åsikter framförda och beaktade. Domstolen bör därför – även i de fall barnets samtycke inte krävs – ta hänsyn till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad.

Särskilda regler om samtycke

Antalet fall där samtycke krävs för namnförvärv begränsas genom regeringens förslag till ny lag. Det krävs dock även fortsättningsvis samtycke vid anslutningsförvärv, vid byte till en familjehemsförälders efternamn och vid byte av ett barns namn om barnet har fyllt 12 år eller om byte ska ske från en förälders efternamn och denne inte är vårdnadshavare.

Ett samtycke ska enligt 1982 års lag vara skriftligt. Om ett samtycke har lämnats hos domstolen i ett ärende om förklaring att ett byte av ett barns efternamn är förenligt med barnets bästa, behöver inte ett nytt samtycke lämnas när en ansökan om namnbyte görs hos Skatteverket. Som kommittén föreslår bör dessa regler föras över till den nya lagen.

14.2 Skatteverket blir ensam namnmyndighet

Regeringens förslag: Skatteverket ska bli ensam namnmyndighet. Den som vill förvärva eller ändra ett personnamn ska ansöka om detta hos Skatteverket. Det är Skatteverket som beslutar om förvärv och ändringar av namn.

Ett namn ska i regel förvärvas när det registreras av Skatteverket.

Regeringens bedömning: Det bör inte vara möjligt att lämna ansökan om efternamn till Försäkringskassan, vigselförrättare eller dopförrättare.

Namnlagskommitténs förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock att en ansökan om efternamn vid vigsel ska kunna lämnas till vigselförrättaren.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen och delar bedömningen eller invänder inte mot dem. *Skatteverket* ifrågasätter förslaget att låta vigselförrättaren ta emot en ansökan om namn vid vigseln. Enligt verket är det en förenkling för de blivande makarna om ansökan om namnbyte vid vigsel endast kan göras till Skatteverket.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Efternamn kan enligt 1982 års namnlag förvärfvas på tre olika sätt; automatiskt, genom anmälan till Skatteverket och efter ansökan till Patent- och registreringsverket. Det båda förstnämnda förvärvssätten avser de familjerättsliga namnförvärven, medan det tredje sättet avser de administrativa namnförvärven. Som anmälan till Skatteverket anses också anmälan till Försäkringskassan, vigselförrättaren eller dopförrättaren.

Den nuvarande ordningen med flera namnmyndigheter har kritiserats. Det har bl.a. gjorts gällande att den leder till en spretig praxisbildning och en ineffektiv och komplicerad handläggning av namnärenden. Det kan vidare vara svårt för en enskild att avgöra vilken myndighet han eller hon ska vända sig till. För att effektivisera och förenkla hanteringen föreslår regeringen därför att handläggningen av namnärenden framöver ska hanteras av en och samma myndighet. Regeringen instämmer i kommitténs bedömning att Skatteverket är den myndighet som är bäst lämpad för uppdraget. Ingen remissinstans är heller av en annan uppfattning. Även ansökningar om administrativa namnförvärv bör därför i fortsättningen handläggas av Skatteverket.

En viktig uppgift för den nya namnmyndigheten är att verka för att det skapas vägledande praxis. Skatteverket blir part i domstol vid överklagande av verkets beslut och i Skatteverkets roll bör ligga ett ansvar för att principiellt viktiga frågor kan bli föremål för prövning. Att det finns en tydlig och förutsebar tillämpning är inte bara av vikt för Skatteverkets egen verksamhet, utan också för enskilda som står inför ett namnval.

Som kommittén påpekar blir i princip alla namnärenden, även de som i dag handläggs av Skatteverket efter anmälan, föremål för någon form av prövning av myndigheten innan namnet kan registreras. När nu alla namnärenden ska provas av Skatteverket finns det därför inte anledning att behålla anmälningsförfarandet. I stället bör alla förvärv och ändringar av namn ske efter ansökan. Det bör gälla även i de fall någon egentlig prövning inte sker.

Kommittén föreslår att möjligheten att lämna in en ansökan om efternamn till vigselförrättaren ska behållas. Det innebär dock ingen förenkling för de blivande makarna eftersom de då måste välja mellan två olika sätt att göra sin ansökan. Som *Skatteverket* anför skulle en enda väg för ansökan dessutom underlätta införandet av en e-tjänst. Alla ansökningar bör därför göras till Skatteverket.

Lagrådet anser att beslutsordningen inte kommer till klart uttryck i lagrådsremissens lagförslag. Till svårigheterna att förstå beslutsordningen bidrar de skiftande sätten att uttrycka hur ett namn förvärfvas eller ändras. Även det sakliga innehållet i Skatteverkets beslut är, enligt Lagrådet, oklart. Som regeringen framhåller i avsnitt 4 är en av målsättningarna med den nya lagen att skapa en överskådlig och lättillämpad reglering. Efter Lagrådets påpekanden finns det därför skäl att ytterligare tydliggöra att det är Skatteverket som beslutar om förvärv och ändring av namn

efter ansökan av den enskilde. Som Lagrådet framhåller är byte av efternamn en form av förvärv. Även detta bör tydliggöras ytterligare. Prop. 2015/16:180

Sådana namn som inte anses ha förvärvats vid födelsen, adoptionen eller vigseln (se avsnitt 6.1, 6.2 och 7.2) bör förvärvas när de registreras av Skatteverket. Lagen innehåller, som *Lagrådet* påpekar, inte några regler om registrering av namn. Enligt regeringens uppfattning är sådana regler inte nödvändiga, eftersom Skatteverkets skyldighet att registrera ett namn följer av folkbokföringslagen och därtill anslutande regler.

14.3 Handläggningen hos Skatteverket

14.3.1 Handläggningen av en ansökan

Regeringens förslag: En ansökan till Skatteverket ska göras skriftligen. Ansökan ska innehålla uppgifter om sökanden, det som yrkas och de omständigheter som åberopas till stöd för ansökan.

Om en ansökan är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för en prövning i sak, ska Skatteverket förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom en viss tid. Detsamma ska gälla om sökanden i förekommande fall inte har betalat ansökningsavgiften. Föreläggandet behöver inte delges.

Om sökanden inte följer föreläggandet, ska ansökan avvisas. Sökanden ska upplysas om detta i föreläggandet.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén lämnar dock inte förslag om att en ansökan ska innehålla vissa uppgifter.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att det bör vara tydligt hur ofullständiga ansökningar ska hanteras. *Kammarrätten i Jönköping* menar att det inte finns skäl att ha en särskild bestämmelse om Skatteverkets skyldighet att avhjälpa en ofullständig ansökan, när detta framgår redan av förvaltningslagen (1986:223). *Hovrätten för Övre Norrland* påpekar att vissa ändringar av efternamn, som enklare stavningsändringar eller att ett bindestreck ska läggas till eller strykas i ett dubbelt efternamn, är av så enkelt slag att det inom ansökningsförfarandets ram bör finnas en snabbare handlägningsform för dessa.

Skälen för regeringens förslag: En ansökan som gäller namn ska i dag göras skriftligen. Detta bör gälla även fortsättningsvis. Enligt kommittén är det inte nödvändigt att uppställa några krav på ansökans innehåll. Regeringen delar inte den uppfattningen. För att Skatteverkets handläggning av namnärenden ska bli så effektiv som möjligt är det viktigt att det är tydligt vad som krävs av den enskilde för att en ansökan ska vara fullständig. Det bör därför finnas krav på att ansökan innehåller de uppgifter som Skatteverket kan behöva för den fortsatta handläggningen av ärendet, bl.a. en uppgift om det namn sökanden vill förvärva eller ändra och de omständigheter som åberopas till stöd för ansökan.

När det gäller administrativa namnförvärv finns det enligt 1982 års namnlag vissa skyldigheter för Patent- och registreringsverket att förelägga en sökande att komplettera en bristfällig ansökan. Om sökanden

Prop. 2015/16:180 har kompletterat sin ansökan och Patent- och registreringsverket trots detta inte kan bifalla den, ska ansökan i regel avslås.

Kammarrätten i Jönköping anser att det inte finns något behov av att ha en särskild bestämmelse om Skatteverkets skyldighet att avhjälpa en ofullständig ansökan eftersom detta redan framgår av förvaltningslagen. Reglerna i förvaltningslagen om myndigheters serviceskyldighet är dock mycket generella och ger inga tydliga instruktioner om hur en bristfällig ansökan ska hanteras och när en sådan kan avvisas. Regeringen anser därför att det finns ett fortsatt behov av särskilda regler om handläggningen av en bristfällig namnansökan. Som *Hovrätten för Västra Sverige* påpekar är det viktigt att det tydligt framgår hur en ofullständig ansökan ska hanteras. Vad som ska regleras är, enligt regeringens uppfattning, de formella bristerna. Om det finns sådana brister i en ansökan, bör det leda till att ansökan avvisas. Om en ansökan har materiella brister, är detta däremot inte något som ska leda till avvisning. I dessa fall bör ansökan avslås. Det bör alltså framgå att Skatteverket ska förelägga sökanden att avhjälpa bristerna i en ansökan om den är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för en prövning i sak eller om sökanden inte har betalat föreskriven ansökningsavgift (se avsnitt 16). Det bör även framgå att ansökan ska avvisas om föreläggandet inte följs och att det ska finnas en upplysning om detta i föreläggandet.

Enligt 1982 års namnlag ska ett kompletteringsföreläggande alltid delges sökanden. Synen på behovet av delgivning har dock, som kommittén framhåller, förändrats sedan dess. I dag anses det i regel inte finnas något behov av att delge ett kompletteringsföreläggande om sökanden har möjlighet att återkomma med en ny och bättre ansökan. I namnärenden har sökanden i princip alltid denna möjlighet. Kravet på att ett kompletteringsföreläggande ska delges bör därför inte överföras till den nya lagen.

Enligt *Hovrätten för Övre Norrland* är vissa förändringar av efternamn av så enkelt slag att det inom ansökningsförfarandets ram bör finnas en snabbare handlägningsform för dessa. Regeringen delar inte den uppfattningen. Det förfarande hos Skatteverket som nu föreslås är inte komplicerat eller tidsödande. I flertalet fall handlar det om att ge in en komplett ansökan som Skatteverket sedan prövar. Oavsett hur enkel en ändring av efternamn är måste vidare en uppgift om den önskade ändringen lämnas in till Skatteverket så att ändringen kan registreras i folkbokföringsregistret. Att ha ett alternativt förfarande för vissa ansökningar skulle därför, enligt regeringens bedömning, inte effektivisera handläggningen.

14.3.2 Möjligheten att hämta in yttrande från myndighet eller annan

Regeringens förslag: Skatteverket ska begära in yttrande från en myndighet eller annan om det behövs för att pröva ett namns lämplighet med hänsyn till språkliga eller andra förhållanden eller namnets förenlighet med namnskyddet.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock att yttrande från en myndighet ska hämtas in i frågor om ett namns lämplighet från bl.a. språklig synpunkt

om det inte är uppenbart obehövligt. Vid behov ska Skatteverket även ge någon annan tillfälle att komma in med synpunkter.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslaget eller invänder inte mot det. *Patentbesvärsrätten* och *Skatteverket* ifrågasätter förslaget och menar att det är tillräckligt med den möjlighet som finns att hämta in yttrande enligt förvaltningslagen. I vart fall bör bestämmelsen enligt Skatteverket vara fakultativ och tillämpas endast när det är behövligt. Även *Bolagsverket* är tveksamt till förslaget och menar att en sådan skyldighet riskerar att fördröja handläggningen av namnären den. *Hovrätten för Västra Sverige* anser att det bör vara tydligt i vilken utsträckning ett yttrande från språklig eller annan expertis ska hämtas in. *Sametinget* menar att det tydligt ska framgå att Sametinget är den myndighet som bör yttra sig vid prövning av namnbildningar på samiska.

Skälen för regeringens förslag: Myndigheter ska enligt 7 § förvaltningslagen (1986:223) i sin handläggning beakta möjligheten att själva hämta in upplysningar och yttranden från andra myndigheter, om sådana behövs. Kommitténs genomgång visar dock att varken Patent- och registreringsverket eller Skatteverket utnyttjar denna möjlighet för att få hjälp i sin prövning av ett namns lämplighet ur bl.a. språklig synpunkt. Detta är enligt kommittén olyckligt, eftersom det i vissa fall finns ett behov av en tydlig språklig granskning. Kommittén föreslår därför att Skatteverket ska hämta in yttrande från en myndighet eller annan i frågor om ett namns lämplighet från bl.a. språklig synpunkt, om det inte är uppenbart obehövligt.

Enligt regeringen är det viktigt att formkraven för nybildade efternamn och förnamn, bl.a. när det gäller ett namns språkliga lämplighet, upprätthålls. Det allmänna har en språkvårdande roll och har därför ett berättigat intresse av att namnskicket utvecklas under ordnade former. Att samla prövningen av namnären den till en myndighet och i större utsträckning hämta in experters uppfattning i namnfrågor kan bidra till en sådan utveckling. Åtgärderna kan också bidra till att en enhetlig och konsekvent namnpraxis upprätthålls och, i förlängningen, till att förtroendet för praxis stärks. Varken Patent- och registreringsverket eller Skatteverket utnyttjar dock den möjlighet som ges i förvaltningslagen att hämta in yttranden från andra myndigheter. Regeringen anser därför, till skillnad från bl.a. *Bolagsverket* och *Patentbesvärsrätten*, att det finns ett behov av att tydliggöra när ett sådant yttrande bör hämtas in. Som *Hovrätten för Västra Sverige* påpekar bör det alltså av den nya lagen tydligt framgå i vilken utsträckning yttrande ska hämtas in.

Många namnären den är okomplicerade och kräver i regel inte någon ytterligare språklig eller annan expertis. Det är endast i de fall det uppstår tveksamheter kring ett namns lämplighet som Skatteverket bör begära in yttrande från den myndighet som är expert inom området. Det är därför, som *Skatteverket* framhåller, tillräckligt att yttrande från en annan myndighet begärs in när det behövs. När bedömningen avser ett namns lämplighet ur språklig synpunkt kan ett sådant yttrande begäras in från t.ex. Institutet för språk och folkminnen. Om prövningen avser ett namn på något av de officiella minoritetsspråken kan det, som *Sametinget* påpekar, vara lämpligt att yttrande begärs från den myndighet som har särskilda sakkunskaper om språket. För samiska är detta Sametinget. I ett namnären den kan det också aktualiseras kvalificerade namnskydds-

Prop. 2015/16:180 lika frågor. Även i dessa fall bör yttrande från en annan myndighet kunna hämtas in, t.ex. från Patent- och registreringsverket.

Skatteverket bör kunna hämta in yttrande även från andra än myndigheter. Det kan handla om organisationer eller andra som har relevant sakkunskap. Även Svenska Akademien eller Riddarhuset kan i ett visst fall ha sådana särskilda kunskaper som behövs för att kunna bedöma ett namns lämplighet med hänsyn till språkliga eller andra förhållanden.

14.3.3 Kungörande av en ansökan om efternamn

Regeringens förslag: En ansökan om byte till ett namn som inte kan förvärfvas i familjerättslig ordning ska kungöras i Post- och Inrikes Tidningar, om ett sådant kungörande inte saknar betydelse.

När ett kungörande har skett ska den som vill invända mot ansökan göra detta skriftligen inom en månad från kungörelsedagen. Skatteverket ska inte få meddela beslut i ärendet innan tiden för att göra en invändning har gått ut.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Kammarrätten i Jönköping* efterlyser en grundligare analys av om det fortfarande finns bärande skäl för ordningen med invändningsrätt.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 1982 års namnlag ska en ansökan om byte till ett nybildat efternamn eller till ett befintligt efternamn som inte kan förvärfvas i familjerättslig ordning kungöras i Post- och Inrikes Tidningar, om ett sådant kungörande inte saknar betydelse. Syftet med att kungöra en ansökan om namn är att bereda den som vill framställa en invändning tillfälle att göra det, så att ärendet kan få en så fullständig belysning som möjligt (prop. 1981/82:156 s. 75).

När kungörande har skett ska, enligt 1982 års namnlag, den som vill invända mot ansökan göra detta skriftligen inom en månad från kungörelsedagen. Sedan tiden mot att göra en invändning har gått ut, ska Patent- och registreringsverket avgöra ärendet.

Kammarrätten i Jönköping ifrågasätter om det fortfarande finns bärande skäl för ordningen med invändningsrätt. Invändningsförfarandet har sitt ursprung i den immaterialrättsliga lagstiftningen och finns alltså inte bara i namnlagen, utan även i t.ex. patentlagen (1967:837) och varumärkeslagen (2010:1877). Syftet är att ge en rättighetshavare möjlighet att protestera mot ett namnförvärv som inkräktar på hans eller hennes skyddade namn eller kännetecken. Det är enligt regeringens uppfattning viktigt att en rättighetshavare ges möjlighet att invända mot ett namnförvärv i ett så tidigt skede som möjligt i processen. Ordningen med en invändningsrätt säkerställer också att beslutsunderlaget är så fullständigt som möjligt redan i första instans och inte först efter ett överklagande. Regeringen anser därför att ordningen ska behållas.

Regeringens förslag: Skatteverkets beslut ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut som innebär att en ansökan bifalls trots att en invändning har framställts ska få överklagas av den som har gjort invändningen. Den som har avstått från att göra en sådan invändning ska inte få överklaga beslutet.

Beslutet ska överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets personen vars namn det gäller var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. Om det inte finns någon behörig förvaltningsrätt, ska beslutet överklagas till Förvaltningsrätten i Stockholm. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Regeringens bedömning: Skyldigheten att utfärda namnbevis bör tas bort.

Namnlagskommitténs förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock att endast slutliga beslut ska få överklagas och att sådana beslut ska överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets klaganden vid tidpunkten för beslutet var folkbokförd.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker förslagen och delar bedömningen eller invänder inte mot dem.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Beslut av Skatteverket får, enligt 1982 års namnlag, överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets klaganden vid tidpunkten för beslutet var folkbokförd (37 §). Detsamma gäller från och med den 1 september 2016 ett beslut av Patent- och registreringsverket. Ett beslut av Patent- och registreringsverket, som innebär att en ansökan bifalls trots att en invändning har framställts, får även överklagas av den som har gjort invändningen. (42 § i sin lydelse enligt SFS 2016:203.)

När det gäller vilka beslut som ska få överklagas enligt den nya lagen anser regeringen, till skillnad från kommittén, att både slutliga beslut och beslut under handläggningen ska få överklagas. Som framgår av avsnitt 14.3.5 ska Skatteverket ha en möjlighet att förelägga en vårdnadshavare vid vite att ansöka om sitt barns förnamn. Det bör enligt regeringens uppfattning vara möjligt att överklaga ett sådant beslut.

När det gäller övriga bestämmelser om överklagande bör de i allt väsentligt föras över till den nya lagen. Av 22 § förvaltningslagen (1986:223) framgår att Skatteverkets beslut får överklagas av den som beslutet angår, under förutsättning att beslutet har gått honom eller henne emot. Det finns därför inte någon anledning att särskilt ange detta i den nya lagen. När det gäller ordningen med invändningsrätt i namnären den ställs det inte något krav på att invändaren själv ska beröras av beslutet för att en invändning ska få framföras och beaktas (se t.ex. rättsfallet RÅ 2003 ref. 86 och Patentbesvärslagens dom 2014-08-21 i mål nr 14-026). Om en invändning har gjorts är det vidare, i likhet med vad som gäller i dag, rimligt att invändaren alltid ska ha rätt att överklaga ett beslut som innebär att invändningen inte beaktas. Det finns därför anledning att i lagen särskilt ange att en invändare ska ha klagorätt i dessa fall. Bestämelsen i 1982 års namnlag om en invändares klagorätt är exklusivt tillämplig, vilket innebär att det endast är den som har framställt en in-

Prop. 2015/16:180 vändning som har rätt att klaga i ordinär väg. Om en person berörs av beslutet men av olika skäl har avstått från att göra en invändning, får han eller hon alltså inte senare överklaga beslutet (se rättsfallet RÅ 2003 ref. 19, jfr även rättsfallet RÅ 1989 ref. 76). I lagrådsremissen föreslogs att denna bestämmelse skulle överföras i stort sett oförändrad till den nya lagen. Enligt *Lagrådet* bör det dock tydliggöras hur begränsningen av en invändares klagorätt förhåller sig till 22 § förvaltningslagen och den allmänna principen om rätten för en enskild att överklaga beslut som går honom eller henne emot. Lagrådet anför vidare att det inte framgår av lagrådsremissens lagförslag att klagorätten för en invändare är begränsad till den som har framställt en invändning och förordar att detta förtydligas.

Om det i en lag finns en bestämmelse som avviker från förvaltningslagen så gäller den bestämmelsen (3 § förvaltningslagen). Bestämmelsen om en enskilds klagorätt i 22 § förvaltningslagen är alltså subsidiär. Det är därför möjligt att genom särskilda föreskrifter i den föreslagna lagen om personnamn begränsa klagorätten. Enligt regeringens uppfattning är den begränsning som i dag finns av en invändares rätt att överklaga ett beslut i ett namnämne rimlig. Som framgår av avsnitt 14.3.3 har invändningsförfarandet sitt ursprung i den immaterialrättsliga lagstiftningen och syftar bl.a. till att säkerställa att beslutsunderlaget är så fullständigt som möjligt redan i första instans och inte först efter ett överklagande. Motsvarande bestämmelser som begränsar en invändares klagorätt finns också i immaterialrättslig lagstiftning. Som Lagrådet anför finns det dock anledning att i lagtexten ytterligare tydliggöra att klagorätten för en invändare är begränsad till den som har framställt en invändning.

Skatteverkets beslut bör överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets personen vars namn det gäller var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. Om det inte finns någon behörig förvaltningsrätt, bör beslutet överklagas till Förvaltningsrätten i Stockholm. Prövningstillstånd bör krävas vid överklagande till kammarrätten.

Enligt 1982 års namnlag har domstolen en möjlighet att i vissa fall pröva en talan trots att invändaren har återkallat sitt överklagande. Motsvarande bestämmelser har tidigare funnits i de immaterialrättsliga lagarna, men har numera upphävts (se bl.a. prop. 2015/16:57 s. 201). Det finns inte några skäl för att behålla särregleringen för namnämnden. Bestämmelsen bör därför inte överföras till den nya lagen.

När en ansökan om namn har bifallits och beslutet fått laga kraft ska Patent- och registreringsverket, enligt 1982 års namnlag, utfärda ett namnbevis till sökanden. Namnbeviset har två funktioner, dels att underätta sökanden om att beslutet har fått laga kraft, dels att möjliggöra för sökanden att i olika sammanhang bevisa att namnbyte har skett. Som kommittén påpekar kommer det dock inte längre finnas något behov av namnbevis när Skatteverket blir ensam namnmyndighet. Skatteverket har nämligen ansvar även för folkbokföringen och namnändringar tillhandahålls myndigheter och andra användare i samhället via Skatteverkets aviseringssystem. Den enskilde får dessutom ett registerutdrag som visar namnändringen. Skyldigheten att utfärda namnbevis bör därför tas bort.

14.3.5 Möjligheten att förelägga vårdnadshavare att ansöka om sitt barns förnamn

Prop. 2015/16:180

Regeringens förslag: Om ett barns vårdnadshavare inte har ansökt om förvärv av barnets förnamn inom tre månader från barnets födelse, ska Skatteverket få förelägga vårdnadshavarna att inom en viss tid fullgöra denna skyldighet. Om föreläggandet inte följs, ska ett nytt föreläggande få förenas med vite.

En fråga om utdömande av vite ska prövas av den förvaltningsrätt som är behörig att pröva ett överklagande av Skatteverkets beslut. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Namnlagskommitténs förslag: Kommittén lämnar inte något förslag.

Remissinstanserna: *Skatteverket* anser att bestämmelserna om föreläggande av förnamn och vite i folkbokföringslagen (1991:481) bör föras över till den nya lagen.

Skälen för regeringens förslag: Skatteverket har enligt folkbokföringslagen en möjlighet att förelägga en vårdnadshavare, som inte har ansökt om sitt barns förnamn inom tre månader från barnets födelse, att inom viss tid fullgöra denna skyldighet. Om föreläggandet inte följs, får Skatteverket förena ett nytt föreläggande med vite. Regeringen delar *Skatteverkets* uppfattning att dessa bestämmelser nu bör överföras till den nya lagen om personnamn. Detta föreslogs även av Folkbokföringsutredningen (SOU 2009:75 s. 505 och 506 och prop. 2012/13:120 s. 115 och 116). Av avsnitt 14.3.4 framgår att ett beslut om föreläggande av vite kan överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets personen vars namn det gäller, dvs. i det här fallet barnet, är folkbokförd. Frågan om utdömande av vite bör prövas av samma förvaltningsrätt. Prövningstillstånd bör krävas vid överklagande till kammarrätten.

14.4 Handläggningen i allmän domstol

14.4.1 Ärenden om förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa

Regeringens förslag: En ansökan om förklaring att ett byte av barns efternamn är förenligt med barnets bästa ska prövas av den tingsrätt som tar upp frågor om vårdnaden om barnet.

Domstolen ska, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet bär, om denne inte är vårdnadshavare. Domstolen ska även, om det kan ske, höra den vars namn barnet ska få.

Domstolen ska hämta in yttrande från socialnämnden, om det inte är uppenbart obehövligt. Socialnämnden ska ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dem för domstolen.

Domstolen ska få besluta att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock att en domstol alltid måste hämta in ett

Prop. 2015/16:180 yttrande från socialnämnden. Kommittén lämnar inte något förslag om att domstolen ska höra den vars namn barnet ska få.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller invänder inte mot dem. *Familjerättsassocionernas Riksförening* efterfrågar ett förtydligande av vilken information socialnämnden ska lämna i sitt yttrande till domstolen.

Skälen för regeringens förslag: En domstol ska i vissa fall pröva om ett byte av ett barns efternamn är förenligt med barnets bästa. En sådan prövning ska ske när ett familjehemsplacerat barn vill byta namn till en familjehemsförälders efternamn. Prövning ska också ske vid ett byte till en förälders efternamn när den förälder vars efternamn barnet bär inte är vårdnadshavare och inte har samtyckt till namnbytet.

Enligt 1982 års namnlag ska en ansökan om förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa prövas av den tingsrätt som är behörig att pröva frågor om vårdnaden om barnet. I domstolen tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden. Om det kan ske ska domstolen under handläggningen av ärendet höra den vars namn barnet bär, om denne inte är vårdnadshavare. Domstolen ska även hämta in ett yttrande från socialnämnden. I yttrandet ska socialnämnden, om det inte är olämpligt, försöka klarlägga barnets inställning och redovisa den för domstolen. Domstolen får i ärendet besluta att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader.

Enligt kommittén bör reglerna om handläggningen av ärenden om förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa föras över till den nya lagen. Regeringen instämmer i huvudsak i den bedömningen. Det är rimligt att den tingsrätt som är behörig att pröva frågor om barnets bästa i mål om vårdnad, boende och umgänge även ska pröva frågor om barnets bästa i namnärenden. För att domstolen ska kunna göra en sådan prövning krävs att det finns ett så gediget underlag som möjligt. Domstolen bör därför inte nöja sig med den information som lämnas av den förälder som ansöker om förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa, utan också höra den förälder vars namn barnet bär samt ta del av barnets åsikter. I lagrådsremissen föreslogs, i likhet med vad som gäller enligt 1982 års namnlag, att domstolen alltid ska hämta in ett yttrande från socialnämnden i ärenden om förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa där socialnämnden ska ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter. Regeringen delar dock *Lagrådets* uppfattning att skyldigheten att hämta in ett yttrande inte bör vara undantagslös. Även om det i de allra flesta fall får anses nödvändigt att hämta in ett yttrande för att domstolen ska kunna göra en riktig bedömning, kan detta i undantagsfall framstå som onödigt. Så kan vara fallet om ett barn nära myndighetsåldern självt har kontaktat domstolen och berättat hur han eller hon ser på namnbytet. Domstolen bör därför kunna underlåta att begära in yttrande om det är uppenbart obehövligt.

Familjerättsassocionernas Riksförening efterfrågar ett förtydligande av vilken information socialnämnden ska lämna i sitt yttrande till domstolen. Enligt regeringens uppfattning bör socialnämndens främsta uppgift vara att ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dem för domstolen. Socialnämnden bör dock även lämna andra uppgifter som nämnden bedömer vara av betydelse för domstolens prövning.

För att domstolen ska få ett så bra underlag som möjligt finns det, enligt regeringens uppfattning, även behov av en kompletterande bestämmelse om domstolens skyldighet att höra den vars namn barnet ska få.

Enligt 1963 års namnlag skulle domstolen i ärenden om förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa höra den vars namn barnet skulle få. Regeln behölls inte i 1982 års namnlag eftersom det inte längre ansågs finnas något behov av den (prop. 1981/82:156 s. 77). Enligt 1982 års namnlag krävs nämligen att den person vars namn barnet ska få antingen samtycker till namnbytet eller, om han eller hon är vårdnadshavare, själv ansöker till tingsrätten om förklaring att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

Som framgår av avsnitt 6.3 föreslår regeringen nu att det inte längre ska krävas samtycke av föräldrarnas nya make – barnets styvförälder – för att barnet ska få byta efternamn till det namn som föräldern har förvärvat genom det nya äktenskapet. Det är viktigt att domstolen, vid en bedömning av barnets bästa, har ett så fullständigt underlag som möjligt. Domstolen bör inför en sådan bedömning därför ha möjlighet att få information om huruvida det finns en risk för att namnbytet kan skapa motsättningar inom barnets familj. I en situation där den ena föräldern redan har motsatt sig namnbyte, är det därför relevant för domstolen att känna till om den andra föräldrarnas nya make också motsätter sig ett namnbyte. Det finns därför skäl att återinföra regeln om att domstolen, om det kan ske, ska höra den vars namn barnet ska få.

14.4.2 Tvist om efternamn

Regeringens förslag: En talan i tvist om efternamn ska väckas i tingsrätten i den ort där den mot vilken talan förs ska svara i tvistemål i allmänhet.

En talan om förlust av efternamn som grundar sig på att ett faderskap eller föräldraskap har hävts ska dock väckas i tingsrätten i den ort där barnet har sin hemvist. En sådan talan ska även kunna väckas i målet om hävande av faderskap eller föräldraskap. Om talan avser någon som är under 18 år, ska domstolen hämta in ett yttrande från socialnämnden, om det inte är uppenbart obehövligt.

Om det inte finns en behörig domstol, ska talan väckas i Stockholms tingsrätt.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock att skyldigheten att hämta in ett yttrande från socialnämnden ska vara utan undantag och lämnar inte något förslag om att socialnämnden ska ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dem för domstolen.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller har inga invändningar mot dem.

Twist om efternamn

En talan i en twist om efternamn ska enligt 1982 års namnlag väckas i tingsrätten i den ort där den mot vilken talan förs ska svara i twistemål i allmänhet, dvs. i regel den ort där svaranden var folkbokförd den 1 november föregående år (10 kap. 1 § rättegångsbalken). De tvister som avses är sådana som rör förlust av efternamn, intrång i namnrätten och skadestånd på grund av intrång i namnrätten. Om det inte finns någon behörig domstol, ska talan väckas i Stockholms tingsrätt. I avsnitt 10 och 11 föreslår regeringen att möjligheten att föra talan i dessa fall ska behållas. Därmed behöver de kompletterande bestämmelserna om behörig domstol för sådana tvister föras över till den nya lagen.

Twist om efternamn efter det att faderskap eller föräldraskap har hävts

Regeringen föreslår i avsnitt 10 att ett barn inte ska förlora sitt efternamn automatiskt om faderskapet eller föräldraskapet till barnet hävs och barnet har förvärvat sitt efternamn på grund av faderskapet eller föräldraskapet. Om den tidigare fadern eller föräldern inte längre vill att barnet ska bära hans eller hennes efternamn, får han eller hon i stället väcka talan mot barnet om förlust av efternamnet. En sådan talan bör, som kommittén föreslår, väckas i tingsrätten i den ort där barnet har sin hemvist. En sådan talan bör även kunna väckas direkt i målet om hävande av faderskap eller föräldraskap. Om det inte finns någon behörig domstol, bör talan väckas i Stockholms tingsrätt.

I likhet med vad som gäller för ärenden om förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa (se avsnitt 14.4.1) bör domstolen, om talan avser ett barn, hämta in ett yttrande från socialnämnden, om det inte är uppenbart obehövligt. I sitt yttrande bör socialnämnden ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dem för domstolen.

Om domstolen beslutar att efternamnet ska förloras, ska domstolen fastställa vilket namn som ska ersätta det förlorade namnet. Enligt 1982 års namnlag förvärvat ett barn som har förlorat sitt efternamn alltid moderns efternamn vid tiden för barnets födelse. Domstolen ska därför alltid höra modern, om hon inte är vårdnadshavare. Domstolen ska också, om det kan ske, höra den vars namn barnet avses få. Kommittén föreslår att dessa krav ska avskaffas.

Som framgår av avsnitt 10 kommer domstolens valmöjligheter framöver inte att vara begränsade, utan i stället omfatta alla efternamn som kan förvärfvas i familjerättslig ordning. Exempelvis kommer det att vara möjligt för domstolen att besluta att barnet förvärvat ett efternamn som modern har förvärvat genom äktenskap med någon annan än barnets andra förälder och som hon bär vid tidpunkten för domstolsprocessen. Barnets rätt till ett efternamn som kan förvärfvas i familjerättslig ordning får, efter de ändringar som regeringen föreslår i denna proposition, anses vara så stark att det inte längre är rimligt att kräva att domstolen ska höra barnets mor eller den vars namn barnets avses förvärva. Till skillnad från vad som gäller enligt 1982 års lag, finns det t.ex. inte längre någon möjlighet för namnbäraren att förhindra ett förvärv genom att inte lämna samtycke till att barnet förvärvat namnet (se avsnitt 6.3). Kraven på att

15 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Den nya lagen om personnamn och övriga lagändringar ska träda i kraft den 1 juli 2017. Vid samma tidpunkt ska 1982 års namnlag upphävas.

Ärenden som vid ikraftträdandet handläggs av Patent- och registreringsverket ska överlämnas till Skatteverket och handläggas enligt de nya reglerna. Äldre bestämmelser ska gälla vid överklagande av Patent- och registreringsverkets beslut.

Äldre bestämmelser ska gälla för mål om skydd för egenartade efternamn och för mål om förlust av efternamn som pågår vid domstol före ikraftträdandet. Äldre bestämmelser ska också gälla i fråga om förlust av efternamn, om faderskapet eller föräldraskapet till ett barn har hävts före ikraftträdandet,

Namn som har förvärvats enligt äldre bestämmelser ska anses som personnamn som har förvärvats enligt den bestämmelse i den nya lagen som gäller för motsvarande fall.

Den som bär ett mellannamn ska få ansöka om att namnet ska slopas eller förvärvas som ett enkelt efternamn eller som en del i ett dubbelt efternamn. Om mellannamnsbäraren förvärvar ett dubbelt efternamn, ska det inte vara möjligt att samtidigt behålla mellannamnet.

Vid en prövning enligt reglerna om administrativt eller materiellt namnskydd ska ett dubbelt efternamn som har förvärvats före den nya lagens ikraftträdande räknas som ett enda efternamn.

Namnlagskommitténs förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kommittén föreslår dock att en ansökan som har kommit in till Patent- och registreringsverket före den nya lagens ikraftträdande, men ännu inte har avgjorts, ska prövas av verket enligt 1982 års namnlag.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser tillstyrker förslagen eller har inga invändningar mot dem. *Skatteverket* anser att den nya lagen om personnamn bör träda i kraft tidigast 15 månader från riksdagsbeslut. Skatteverket anser vidare att ett mellannamn bör övergå till att bli första ledet i ett dubbelt efternamn för den som är folkbokförd i Sverige vid tidpunkten för ikraftträdandet. Enligt verket bör det i vart fall inte vara tillåtet att bära ett mellannamn tillsammans med ett dubbelt efternamn. *Patent- och registreringsverket* framhåller att den föreslagna övergångsbestämmelsen om att verket ska pröva de namnärenden som vid lagens ikraftträdande är anhängiga vid verket, kan resultera i att verket avslår en ansökan om namnbyte som skulle kunna godkännas enligt den nya lagen.

Ikraftträdandebestämmelser

Det är angeläget att den nya lagen om personnamn och följdändringarna i andra lagar träder i kraft så snart som möjligt. Som *Skatteverket* framhåller måste dock myndigheten få tid att anpassa sin verksamhet för ett övertagande av arbetsuppgifter från Patent- och registreringsverket. Ett tidigare ikraftträdande än den 1 juli 2017 bedöms inte möjligt.

Övergångsbestämmelser

Kommittén föreslår att Patent- och registreringsverket ska fortsätta att handlägga sådana namnären den som har inletts före ikraftträdandet med tillämpning av 1982 års namnlag. När handläggningsordningen för vissa ärenden ändras så att någon annan myndighet ska handlägga dem i fortsättningen, ska dock som huvudregel den nya myndigheten överta alla ärenden som har kommit in till den gamla myndigheten före ikraftträdandet men som ännu inte har avgjorts. Enligt regeringens uppfattning finns det inte några skäl att göra undantag i detta fall. Som *Patent- och registreringsverket* påpekar skulle kommitténs förslag också kunna resultera i att verket avslår en ansökan om namnbyte som kan godkännas enligt den nya lagen. Det kan inte anses vara en rimlig eller effektiv ordning att en sökande i en sådan situation ska behöva göra en ny ansökan till Skatteverket för att få sitt namnbyte beviljat. Regeringen anser därför att ärenden som vid ikraftträdandet handläggs av Patent- och registreringsverket ska lämnas över till Skatteverket och handläggas enligt de nya reglerna.

När det gäller de ärenden som redan är avgjorda av Patent- och registreringsverket vid ikraftträdandet bör emellertid äldre bestämmelser gälla vid överklagande av verkets beslut. Det innebär att verkets beslut överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets klaganden var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet (42 § i sin lydelse enligt SFS 2016:203) och att domstolen i sin prövning av beslutet tillämpar samma materiella regler som verket gjorde, dvs. 1982 års namnlag.

Som kommittén framhåller bör de utvidgade möjligheter att förvärva och ändra personnamn som föreslås i den nya lagen kunna utnyttjas även av dem som har förvärvat sitt namn enligt äldre bestämmelser. Det bör därför tydliggöras i en övergångsbestämmelse att namn som har förvärvats enligt namnlagen (1963:521) eller 1982 års namnlag ska anses som personnamn som har förvärvats enligt den bestämmelse i den nya lagen som gäller för motsvarande fall.

Vissa bestämmelser i 1982 års namnlag saknar emellertid helt motsvarighet i den nya lagen. Det finns därför anledning att överväga om det i sådana fall finns ett fortsatt behov av att tillämpa äldre bestämmelser.

Enligt 1982 års namnlag förlorar barnet automatiskt sitt efternamn när det fastställs att den man eller kvinna vars namn barnet bär inte är far eller förälder till barnet. Om det finns synnerliga skäl, får dock en domstol tillåta att barnet behåller sitt efternamn. Ett sådant tillstånd kan meddelas i samband med domen om hävande av faderskap eller föräldraskap. Tillstånd kan också meddelas efter en särskild ansökan av barnet som ska ha kommit in till domstolen inom en månad efter fastställelsen. I avsnitt 10 föreslår regeringen att ett barn inte längre automatiskt ska förlora

sitt efternamn när ett faderskap eller föräldraskap hävs. För att barnet ska förlora sitt namn ska det i stället krävas att barnets tidigare far eller förälder väcker talan om namnförlust mot barnet. Det finns alltså inte några bestämmelser i den nya lagen som möjliggör för ett barn som redan har förlorat sitt namn att ansöka om domstolens tillstånd att få behålla det. Om barnet har förlorat sitt efternamn före ikraftträdandet och ännu inte ansökt om tillstånd att få behålla namnet, kan detta alltså leda till rättsförlust för den enskilde. Detta är enligt regeringens uppfattning inte en rimlig ordning. Det bör därför i en övergångsbestämmelse anges att äldre bestämmelser ska tillämpas när det gäller en sådan ansökan.

Även när det gäller mål om förlust av efternamn och skydd för egenartade namn finns det bestämmelser i 1982 års namnlag som inte har någon motsvarighet i den nya lagen. Regeringen föreslår i avsnitt 10 att det ska införas en enhetlig ordning för talan om förlust av efternamn. I avsnitt 11 föreslår regeringen vissa ändringar i det materiella namnskyddet, bl.a. att kravet på ett namns egenart utmönstras ur lagstiftningen. Om en talan om förlust av efternamn eller om skydd för egenartade namn är anhängig vid domstol vid lagens ikraftträdande, är det därför rimligt att de äldre bestämmelserna ska fortsätta att tillämpas i målet.

Skatteverket anser att ett mellannamn bör övergå till att bli första ledet i ett dubbelt efternamn för den som är folkbokförd i Sverige vid tidpunkten för ikraftträdandet. Enligt verket finns det annars skäl att anta att det blir fortsatta missförstånd och problem avseende mellannamnets status och funktion. Som framgår av avsnitt 5 råder det viss osäkerhet om vad ett mellannamn är. Osäkerheten kan givetvis i viss mån komma att kvarstå, men problemen bör, enligt regeringens uppfattning, inte överdrivas. Genom den föreslagna lagen kommer inga nya mellannamn att kunna tas och det kan förväntas att de befintliga mellannamnen successivt kommer att försvinna. Mellannamnet skiljer sig från efternamnet genom att det är personligt och alltså inte kan föras vidare till make eller barn. Till skillnad från vad som gäller för efternamn kan vidare en mellannamnbärare själv välja om han eller hon vill använda sig av mellannamnet i vardagslivet. Det är därför inte säkert att alla mellannamnsbärare vill omvandla sitt mellannamn till en del i ett dubbelt efternamn. Enligt regeringens uppfattning är det inte heller rimligt att tvinga på den enskilde en sådan ordning. Den som vid ikraftträdandet bär ett mellannamn bör alltså få fortsätta att bära namnet som mellannamn. Detta får anses gälla utan att det särskilt anges i en övergångsbestämmelse.

För den som inte längre vill bära sitt mellannamn bör det emellertid vara möjligt att ansöka om att antingen stryka mellannamnet eller förvärva mellannamnet som ett enkelt efternamn eller som ett led i ett dubbelt efternamn. Det bör dock inte, som *Skatteverket* påpekar, vara möjligt att bära ett mellannamn tillsammans med ett dubbelt efternamn. En sådan namnkonstruktion skulle nämligen kunna uppfattas som att namnbäraren har tre led i sitt dubbla efternamn, vilket med hänsyn till de överväganden regeringen gör i avsnitt 5 inte kan anses vara lämpligt. Om mellannamnsbäraren förvärvar ett dubbelt efternamn, ska det alltså inte vara möjligt att samtidigt behålla mellannamnet. Detta bör framgå av en övergångsbestämmelse.

För att dubbla efternamn som bildats enligt äldre bestämmelser och som redan är tagna i bruk inte ska få ett sämre skydd än vad de har i dag

Prop. 2015/16:180 bör det vidare i en övergångsbestämmelse anges att ett sådant dubbelnamn fortfarande ska räknas som ett efternamn vid tillämpning av reglerna om namnskydd (jfr avsnitt 8.3 och 11 där motsatt ordning föreslås gälla för dubbla efternamn som bildas enligt den nya lagen).

16 Konsekvenser

Regeringens bedömning: Den nya lagen om personnamn bedöms leda till positiva konsekvenser för enskilda.

Förslaget om att Skatteverket ska bli ny namnmyndighet bedöms leda till vissa kostnader för Skatteverket. Kostnaderna bör finansieras delvis genom att handläggningen hos Skatteverket i viss utsträckning avgiftsbeläggs, delvis genom att medel förs över från Utgiftsområde 4 Rättsväsendet till Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution. Regeringen avser att återkomma i denna fråga till riksdagen i kommande budgetproposition.

I övrigt bedöms förslagen leda till marginellt ökade kostnader för berörda myndigheter och dessa kostnader kan finansieras inom befintliga ekonomiska ramar.

Regeringen avser att meddela föreskrifter om avgifter för ansökan om namn.

Namnlagskommitténs bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanser delar eller invänder inte mot kommitténs bedömningar. *Skatteverket* bedömer att förslagen har påverkan för folkbokföringsdatabasen och verksamhetsstödet hos Skatteverket, inklusive uppdatering av blanketter och utbildnings- och informationsmaterial, och framhåller att kostnader för utveckling och övertagande av verksamhet inte kan tas inom befintliga resurser. Skatteverket anser vidare att alla ändringar av förnamn ska ske mot avgift, dvs. även de ärenden som i dag handläggs av Skatteverket. *Institutet för språk och folkminnen* framhåller att, beroende på omfattningen av uppdraget att lämna yttrande om ett namns språkliga lämplighet, kan en förstärkning av institutets resurser bli nödvändig. *Domstolsverket* påpekar att flera av kommitténs förslag kommer att påverka måltillströmningen till de allmänna förvaltningsdomstolarna. *Patent- och registreringsverket* framhåller att verket har ett balanserat underskott. Verket påpekar även att det behöver klargöras hur finansieringen ska ske av de kostnader som orsakas av överflyttningen som sådan.

Skälen för regeringens bedömning: Den nya lagen om personnamn innebär en förenkling av lagstiftningen som bl.a. ger enskilda en större frihet att få välja sitt namn och gör hanteringen av namnärenden mer överskådlig och lättillgänglig. Förslagen i propositionen bedöms därför leda till positiva konsekvenser för enskilda.

Skatteverket handlägger i dag ett stort antal anmälningsärenden om namn, drygt 500 000 ärenden per år, och har även ansvar för folkbokföringsregistret. Förslaget om att Skatteverket ska bli ensam namnmyndig-

het innebär att Skatteverket kommer att ta över Patent- och registreringsverkets hantering av namnärenden. De ärenden som flyttas över från Patent- och registreringsverket rör vissa byten och ändringar av förnamn och efternamn och uppgår i dag till ca 9 000 ärenden per år. Dessa ärenden kommer visserligen att utgöra en begränsad del av Skatteverkets totala namnverksamhet. Samtidigt rör flertalet av dem förvärv av efternamn i administrativ ordning, vilket innebär att de kräver en mer ingående prövning än vad som gäller för Skatteverkets befintliga namnärenden. Även om Skatteverket redan har en befintlig organisation och rutiner för namnärenden, bedöms därför förslaget leda till vissa kostnader för Skatteverket. Som *Skatteverket* framhåller kommer det, förutom kostnader för den löpande ärendehantering, att uppstå engångskostnader för uppstarten av verksamheten för bl.a. utveckling av IT-system och för utbildning och andra kompetenshöjande insatser.

Enligt kommittén bör kostnaderna för den löpande ärendehantering kunna finansieras genom avgifter. Skatteverkets handläggning av namnärenden är i dag avgiftsfri, medan Patent- och registreringsverkets hantering är avgiftbelagd. Kommittén föreslår att de efternamnsärenden som i dag är avgiftsbelagda ska vara det även fortsättningsvis, medan samtliga förnamnsärenden ska vara avgiftsbefriade. Enligt *Skatteverket* bör alla ändringar av förnamn ske mot avgift, dvs. även de ärenden som i dag handläggs av Skatteverket.

Enligt regeringens uppfattning är det en rimlig utgångspunkt att de ärenden som i dag är avgiftsbelagda även ska vara det fortsättningsvis. Namnbyten är i flertalet fall frivilliga för den enskilde och det är därför rimligt att Skatteverket ska kunna ta ut en avgift för sin handläggning av sådana namnärenden. Förslaget om en ny lag om personnamn kommer vidare att ge den enskilde en större valfrihet att välja det namn hon eller han vill ha, bl.a. genom att de spärregler som i stor utsträckning begränsat individens valfrihet tas bort. När det inte längre finns några hinder mot att byta namn ett stort antal gånger kan en avgift även fylla en dämpande funktion. Regeringen anser därför att kostnaden för den löpande ärendehantering för de nya namnärenden som Skatteverket ska handlägga bör finansieras genom avgifter. Även en del av uppstartskostnaden bedöms kunna finansieras genom avgifter. Avgifterna bör disponeras av Skatteverket. Regeringen avser att i förordning närmare föreskriva för vilka namnärenden Skatteverket ska ta ut en avgift och storleken på avgifterna.

När det gäller den del av uppstartskostnaden som inte kan finansieras genom avgifter bör den kostnaden finansieras genom att medel förs över från Utgiftsområde 4 Rättsväsendet till Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution. Regeringen avser att återkomma i denna fråga till riksdagen i kommande budgetproposition. Ett samlat prövningsförfarande för namnärenden innebär att både resurser och kompetens kan användas mer effektivt, vilket enligt regeringens uppfattning bör leda till en mer effektiv och rättssäker handläggning. På sikt bedöms därför förslaget medföra en mer rationell och effektiv hantering av namnärenden, vilket i sin tur bör kunna medföra totalt sett minskade kostnader för verksamheten.

Skatteverkets beslut i namnärenden får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Vidare kan i vissa fall en särskild talan föras i allmän domstol. Detta motsvarar hittillsvarande ordning. Med den ökade möjlig-

Prop. 2015/16:180 heten att byta namn som nu föreslås kan det visserligen, som *Domstolsverket* påpekar, inte uteslutas att det blir något fler mål och ärenden i domstol. Enligt regeringens bedömning kan dock en eventuell kostnadsökning finansieras inom ramen för befintliga anslag.

I propositionen föreslås vidare att Skattverket, om det behövs, ska begära in yttrande från en myndighet eller annan för att pröva ett namns lämplighet med hänsyn till bl.a. språkliga förhållanden. Enligt *Institutet för språk och folkminnen* kan, beroende på omfattningen av uppdraget att lämna yttrande om ett namns språkliga lämplighet, en förstärkning av institutets resurser bli nödvändig. Regeringen bedömer dock att en eventuell kostnadsökning kan finansieras genom befintliga anslag.

Som *Patent- och registreringsverket* påpekar har verket för närvarande ett balanserat underskott för sin hantering av namnärenden. Underskottet har dock minskat betydligt de senaste åren och regeringens bedömning är att det kommer att vara i det närmaste obefintligt när det blir aktuellt att överföra verkets hantering av namnärenden till Skatteverket. Ett eventuellt underskott och de omställnings- och avvecklingskostnader som kan orsakas av överflyttningen som sådan bedöms därför kunna hanteras inom ramen för verksamheten.

I övrigt bedöms inte förslagen få några nämnvärda ekonomiska konsekvenser för det allmänna.

Förslagen bedöms inte få några ekonomiska konsekvenser för enskilda eller företag.

17 Författningskommentar

17.1 Förslaget till lag om personnamn

Lagen ersätter namnlagen (1982:670). Några bestämmelser i 1982 års namnlag överförs med endast redaktionella eller språkliga ändringar till den nya lagen. Den nya lagen skiljer sig dock från den hittillsvarande i flera avseenden. Till exempel avskaffas automatiska förvärv av efternamn. I stället kommer alla förvärv och ändringar av personnamn att kräva en ansökan till namnmyndigheten. Vidare avskaffas flera s.k. spärregler, vilket innebär att det blir möjligt att göra upprepade namnbyten. Enligt den nya lagen är vidare Skatteverket ensam namnmyndighet.

Med anledning av *Lagrådets* synpunkter finns i 1–3 och 36 §§ en beskrivning av lagens innehåll, vilka förvärv och ändringar av personnamn som kan göras och vem som ansöker respektive beslutar om sådana förvärv och ändringar. Det tydliggörs vidare att bestämmelserna i lagen är uttömmande. Slutligen används i lagen en mer enhetlig terminologi som ansluter till den begreppsbildning och beslutsordning som lagens inledande bestämmelser ger uttryck för.

I lagen regleras först efternamn, sedan förnamn och gårdsnamn. Därefter regleras internationella förhållanden, samtycke eller prövning vid byte av ett barns efternamn och tidpunkten för förvärv eller ändring av personnamn. Lagen avslutas med bestämmelser om förfarandet i mål och ärenden.

För de bestämmelser som har sin motsvarighet i 1982 års namnlag är tidigare förarbeten av fortsatt betydelse och kan tjäna som vägledning också för tillämpningen av den nya lagen (se framför allt SOU 1960:5, prop. 1963:37, prop. 1981/82:156, bet. 1981/82:LU41, prop. 1982/83:38, prop. 1984/85:124, prop. 1987/88:84, prop. 1994/95:224 och prop. 2011/12:12).

Lagens innehåll

1 § I denna lag finns bestämmelser om förvärv och ändring av personnamn. Med personnamn avses efternamn, förnamn och gårdsnamn.

Lagen innehåller också bestämmelser om

- förlust av efternamn,
- särskilt skydd för efternamn,
- internationella förhållanden,
- samtycke eller prövning vid byte av barns efternamn,
- tidpunkten för förvärv eller ändring av personnamn,
- förfarandet i mål och ärenden.

Paragrafen, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, innehåller en beskrivning av lagens innehåll. Paragrafen saknar motsvarighet i 1982 års namnlag.

Lagen innehåller bestämmelser om förvärv och ändring av personnamn. Lagen innehåller också bestämmelser om förlust av efternamn, särskilt skydd för efternamn, internationella förhållanden, samtycke eller prövning vid byte av barns efternamn, tidpunkten för förvärv eller ändring av personnamn och förfarandet i mål och ärenden.

Ett personnamn är en fysisk persons efternamn, förnamn eller gårdsnamn. Lagen omfattar alltså inte juridiska personer. Med efternamn avses även dubbelt efternamn. I övergångsbestämmelserna finns vissa regler om mellannamn.

Allmänt om förvärv och ändring av personnamn

2 § En person får förvärva eller ändra ett personnamn enligt vad som föreskrivs i denna lag.

Ett efternamn kan förvärvas genom födelsen eller adoption enligt 4–8 §§, genom byte enligt 9–12 §§, 13 § första stycket och 14–20 §§ eller enligt 30 §. Ett efternamn kan ändras enligt 13 § andra stycket.

Ett förnamn eller ett gårdsnamn kan förvärvas eller ändras enligt 26–30 §§.

Paragrafen, som införs med anledning av *Lagrådets* synpunkter, innehåller allmänna bestämmelser om förvärv och ändring av personnamn. Paragrafen saknar motsvarighet i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 4 och 14.2.

Det är enligt *första stycket* lagen som anger hur ett personnamn får förvärvas eller ändras. Det är alltså inte möjligt att i Sverige förvärva eller ändra ett personnamn i andra fall än de som föreskrivs i lagen.

Ett efternamn kan enligt *andra stycket* förvärvas på olika sätt. Ett förvärv kan ske genom födelsen eller adoption (4–8 §§) eller genom byte (9–12 §§, 13 § första stycket och 14–20 §§). Byte av efternamn är alltså en form av förvärv. Vidare kan i vissa fall ett efternamn som har förvärvats i en annan stat förvärvas här (30 §). Ett efternamn kan vidare ändras,

Prop. 2015/16:180 t.ex. genom en enkel stavningsändring som inte förändrar namnets uttal. En ändring anses inte som byte till ett annat efternamn (13 § andra stycket).

Ett förnamn kan enligt *tredje stycket* förvärvas eller ändras enligt 26–28 och 30 §§. En ändring av ett förnamns stavning anses som byte till ett annat förnamn (se kommentaren till 27 §). Ett gårdsnamn kan förvärvas eller ändras enligt 29 §.

3 § Den som vill förvärva eller ändra ett personnamn ska ansöka om detta hos Skatteverket.

Paragrafen, som införs med anledning av *Lagrådets* synpunkter, innehåller bestämmelser om ansökan om personnamn. Paragrafen saknar motsvarighet i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

Enligt paragrafen ska den som vill förvärva eller ändra ett personnamn ansöka om detta hos Skatteverket. Det är Skatteverket som beslutar om förvärv eller ändring av personnamn (36 §). Alla ändringar av namn enligt denna lag, t.ex. stavningsändringar och ändring av ett efternamns genusform, ska göras genom en ansökan. Även förvärv av namn ska göras genom en ansökan. Byte av efternamn är en form av förvärv (2 §). Om en domstol beslutar att ett adoptivbarn ska behålla sitt ursprungliga efternamn, ensamt eller som en del i ett dubbelt efternamn (8 §), eller beslutar ett nytt namn för den som har förlorat sitt efternamn (22 §), ska det dock inte göras någon ansökan (36 §). Alla ansökningar ska ges in till Skatteverket. Det är alltså inte möjligt att ge in ansökan till någon annan, t.ex. en vigselförrättare (jfr 36 § i 1982 års namnlag).

Frågor om förvärv och ändring av ett barns namn rör barnets personliga förhållanden. En ansökan som avser ett barn som är under 18 år ska därför göras av barnets vårdnadshavare (6 kap. 2 § föräldrabalken). Om barnet står under gemensam vårdnad, krävs alltså att båda vårdnadshavarna gör ansökan. Vem som är barnets vårdnadshavare framgår av 6 kap. föräldrabalken. Om faderskapet eller föräldraskapet enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken inte har fastställts, har barnet endast en vårdnadshavare. Vårdnadshavaren har då möjlighet att ensam ansöka om barnets namn. Detta gäller också den som har blivit ensam förälder genom assisterad befruktning inom svensk hälso- och sjukvård.

Om flera familjemedlemmar vill ansöka om att förvärva samma efternamn, t.ex. ett nybildat namn eller ett gammalt släktnamn, kan de ge in en gemensam ansökan. Om det endast är en i familjen som ansöker om efternamnet kan han eller hon, om namnbytet beviljas, föra namnet vidare till make eller barn enligt reglerna om familjerättsliga namnförvärv (4–12 §§) eller till föräldrar, syskon eller syskonbarn, enligt reglerna om anslutningsförvärv (17 §). Fördelen med att göra en gemensam ansökan är att fler familjemedlemmar kommer att få möjlighet att göra anslutningsförvärv. Om makar gör en gemensam ansökan, kommer t.ex. båda makarnas föräldrar, syskon och syskonbarn få en möjlighet till anslutningsförvärv, till skillnad från om bara den ena maken ansöker.

Förvärv av efternamn genom födelsen

4 § När ett barn har fötts ska barnet ges ett efternamn.

Barnets efternamn får vara

1. ett efternamn som föräldrarna eller någon av dem bär,
2. ett efternamn som någon av föräldrarna har burit,
3. ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av efternamn som föräldrarna bär,
4. ett efternamn som är bildat av något av föräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna -son eller -dotter, eller som är bildat på jämförligt sätt, eller
5. ett efternamn som något av föräldrarnas gemensamma barn bär.

Ett efternamn enligt andra stycket 2 får inte vara ett namn som har förvärvats genom äktenskap, utom i det fall en förälder som avlidit bar namnet vid sin död.

I paragrafen regleras vilket efternamn ett nyfött barn får bära. Paragrafen motsvarar delvis 1 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

När ett barn har fötts ska enligt *första stycket* barnet ges ett efternamn. Ansökan om efternamnet ska göras av barnets vårdnadshavare inom tre månader från barnets födelse (5 §, se även kommentaren till 3 §).

Av *andra stycket* framgår vilka efternamn som det är möjligt att välja mellan. Det är förhållandena vid ansökningstillfället som är avgörande för bedömningen av om ett visst namn får förvärvas eller inte (5 §). För att ett barn ska få bära en förälders efternamn krävs att faderskapet eller föräldraskapet enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken för den föräldern är fastställt.

Enligt *första punkten* får barnet bära ett efternamn som föräldrarna eller någon av dem bär. Om en förälder bär ett dubbelt efternamn, får barnet bära antingen båda namnen som ett dubbelt efternamn eller endast ett av namnen.

Enligt *andra punkten* får barnet bära ett efternamn som någon av föräldrarna har burit. Med burit avses även att en förälder bar efternamnet vid sin död. Det handlar om alla efternamn en förälder burit, dvs. både namn som har förvärvats familjerättsligt och namn som har förvärvats i administrativ ordning. Det finns dock vissa begränsningar. Barnet får t.ex. inte ta ett efternamn som en förälder har förlorat enligt 21 §. Av tredje stycket framgår vidare att barnet inte får ta ett efternamn som en förälder inte längre bär om namnet har förvärvats genom äktenskap.

Tredje punkten handlar om att bära ett dubbelt efternamn som ingen av föräldrarna bär men som är bildat av efternamn som respektive förälder bär. Av hänvisningen till 20 § andra stycket första meningen framgår att det dubbla efternamnet ska vara bildat av två enkla efternamn. Ett dubbelt efternamn som består av fler än två namn får alltså inte bildas. Om en förälder har ett dubbelt efternamn, kan därför endast ett av de två namnen i förälderns efternamn utgöra ett av leden i barnets dubbla efternamn. Namnen i det dubbla efternamnet ska bäras i en bestämd ordning och får förenas med ett bindestreck (20 § andra stycket andra meningen).

I *fjärde punkten* anges att barnet får bära ett efternamn som är bildat av något av föräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna -son eller -dotter, ett s.k. patronymikon eller metronymikon. Efternamnet måste inte bildas av en förälders tilltalsnamn, utan patro- och metrony-

Prop. 2015/16:180 mikon kan bildas av vilket som helst av föräldrarnas förnamn. Barnet får vidare bära ett efternamn som är bildat på jämförligt sätt, dvs. andra patro- eller metronymikon än sådana som slutar på -son eller -dotter. Patronymikonbildningar förekommer i många språk. I finskan får t.ex. en dotter till en man med förnamnet Maunu efternamnet Maununtytär och i isländskan får en dottern till en man med förnamnet Finnbogi efternamnet Finnbogadóttir. I ryskan bildas patronymikon av faderns förnamn med något av tilläggen -ovitj, -evitj, eller -itj för söner, och -ovna, -evna eller -initjna för döttrar. Den ryske författaren Fjodor Michajlovitj Dostojevskij fick exempelvis fadersnamnet Michajlovitj, eftersom hans far hette Michail.

Enligt *femte punkten* får barnet bära ett efternamn som något av föräldrarnas gemensamma vuxna eller underåriga barn bär. Bestämmelsen omfattar även gemensamma adoptivbarn (jfr 4 kap. 8 § föräldrabalken). Kravet på att syskonet ska bära namnet innebär att han eller hon måste vara i livet. Genom bestämmelsen får helsyskon i samma familj möjlighet till ett gemensamt efternamn, även i de fall ingen av föräldrarna bär eller tidigare har burit namnet.

Tredje stycket utgör ett undantag till andra stycket andra punkten om att ett barn får bära ett efternamn som någon av föräldrarna har burit. Av bestämmelsen framgår att barnet inte får ta ett efternamn som en förälder har förvärvat genom äktenskap om föräldern själv inte längre bär namnet. Detta gäller dock inte om en förälder bär ett sådant namn vid sin död.

5 § En ansökan om förvärv av det efternamn ett barn ska ges enligt 4 § ska göras inom tre månader från barnets födelse. Det är förhållandena vid ansöknings-tillfället som är avgörande för bedömningen av om ett namn får förvärvas.

Om det inte görs någon ansökan inom den tid som anges i första stycket, förvärvar barnet det efternamn som den förälder som har fött barnet bär eller, om den föräldern har avlidit, det efternamn som den föräldern bär vid sin död.

Paragrafen innehåller regler om när en ansökan om ett nyfött barns efternamn ska göras och vilket namn barnet förvärvar om det inte görs någon ansökan. Paragrafen motsvarar delvis 1 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 6.1.

När ett barn har fötts ska enligt *första stycket* en ansökan om att förvärva det efternamn barnet ska ges göras inom tre månader från födelsen. Det är förhållandena vid tidpunkten för ansökan som är avgörande för bedömningen av om ett namn får förvärvas. Det innebär att det nyfödda barnet kan få ett efternamn från födelsen som ingen av föräldrarna bär vid tidpunkten för födelsen. Ansökan görs till Skatteverket (3 §).

Om det inte görs någon ansökan inom den föreskrivna tiden, tillämpas hjälpregeln i *andra stycket*. Bestämmelsen, som utformas i allt väsentligt i enlighet med *Lagrådets* förslag, innebär att barnet anses ha förvärvat det efternamn som den förälder som har fött barnet bär. Om den föräldern var avliden vid den tidpunkten, förvärvar barnet det efternamn som föräldern bär vid sin död. Hjälpregeln är tillämplig även i de fall barnet avlider innan någon ansökan har gjorts. Barnet registreras då med det efternamn som den förälder som har fött barnet bär eller, om den föräldern har avlidit, det efternamn den föräldern bär vid sin död (jfr prop. 1981/82:156 s. 49).

Ansökan om barnets efternamn ska göras av barnets vårdnadshavare. Om barnet står under gemensam vårdnad, krävs alltså att båda vårdnadshavarna gör ansökan (se vidare kommentaren till 3 §). Om de inte kan komma överens om vilket namn ansökan ska avse, träder hjälpregeln i andra stycket in.

Barnets efternamn anses förvärvat vid födelsen (35 §).

Förvärv av efternamn genom adoption

6 § Efter ett beslut om adoption ska adoptivbarnet ges ett nytt efternamn. Detta gäller dock inte om en make adopterar den andra makens barn eller om en domstol har beslutat enligt 8 §.

När makar adopterar gemensamt får adoptivbarnets efternamn vara

1. ett efternamn som adoptivföräldrarna eller någon av dem bär,
2. ett efternamn som någon av adoptivföräldrarna har burit,
3. ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av efternamn som adoptivföräldrarna bär,

4. ett efternamn som är bildat av något av adoptivföräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna -son eller -dotter, eller som är bildat på jämförligt sätt, eller

5. ett efternamn som något av adoptivföräldrarnas gemensamma barn bär.

Ett efternamn enligt andra stycket 2 får inte vara ett namn som har förvärvats genom äktenskap, utom i det fall en adoptivförälder som avlidit bar namnet vid sin död.

När ett adoptivbarn adopteras av en person ensam gäller andra stycket 1, 2 och 4 och tredje stycket den föräldern.

I paragrafen regleras vilket efternamn ett adoptivbarn får ges efter ett beslut om adoption. Paragrafen motsvarar delvis 2 och 3 §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Efter ett beslut om adoption ska enligt *första stycket* adoptivbarnet ges ett nytt efternamn. Detta gäller både efter beslut av svensk domstol och efter beslut av domstol i utlandet, i det senare fallet under förutsättning att barnet genom beslutet blir svensk medborgare (se bl.a. 4 § lagen [2001:82] om svenskt medborgarskap och 32 § i denna lag). Ansökan om efternamnet ska göras inom tre månader från beslutet om adoption (7 §). Om den som adopteras är minderårig, görs ansökan av barnets vårdnadshavare (se kommentaren till 3 §). Bestämmelsen om att ett adoptivbarn ska ges ett nytt efternamn gäller inte när en domstol enligt 8 § har beslutat att adoptivbarnet ska behålla sitt befintliga efternamn, ensamt eller som en del i ett dubbelt efternamn. Bestämmelsen gäller inte heller när en make adopterar den andra makens barn eller adoptivbarn. En adoption av den andra makens barn medför alltså inte någon ändring av barnets efternamn. Med make avses även registrerad partner (3 kap. 1 § lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap och 2 § lagen [2009:260] om upphävande av lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap).

Av *andra stycket* framgår vilka efternamn som det är möjligt att välja mellan. Det är förhållandena vid ansökningstillfället som är avgörande för bedömningen av om ett visst namn får förvärvas eller inte (7 §). Valmöjligheterna är desamma som gäller för förvärv av namn genom födelsen (se vidare kommentaren till 4 §). Av 8 § framgår att det även finns vissa möjligheter för adoptivbarnet att behålla sitt befintliga efternamn.

Tredje stycket utgör ett undantag till andra stycket andra punkten om att ett adoptivbarn får bära ett efternamn som någon av adoptivföräldrarna har burit (se vidare kommentaren till 4 §).

Enligt *fjärde stycket* gäller det som föreskrivs i andra stycket 1, 2 och 4 och tredje stycket även när en person adopterar ensam och således blir ensam förälder till barnet. Detta innebär att adoptivbarnet får bära ett efternamn som adoptivföräldern bär eller ett efternamn som är bildat av adoptivföräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna -son eller -dotter eller som är bildat på jämförligt sätt. Adoptivbarnet får också bära ett efternamn som adoptivföräldern har burit med de begränsningar som följer av tredje stycket.

7 § En ansökan om förvärv av det efternamn ett adoptivbarn ska ges enligt 6 § ska göras inom tre månader från beslutet om adoption. Det är förhållandena vid ansökningstillfället som är avgörande för bedömningen av om ett namn får förvärvas.

Om det inte görs någon ansökan inom den tid som anges i första stycket, förvärvar adoptivbarnet den äldre av adoptivföräldrarnas efternamn eller, när ett adoptivbarn adopteras av en person ensam, adoptivföräldrarnas efternamn.

Paragrafen innehåller regler om när en ansökan om ett adoptivbarns efternamn ska göras och vilket namn adoptivbarnet förvärvar om det inte görs någon ansökan. Paragrafen motsvarar delvis 2 och 3 §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Efter ett beslut om adoption ska enligt *första stycket* en ansökan om förvärv av adoptivbarnets efternamn göras inom tre månader. Det är förhållandena vid tidpunkten för ansökan som är avgörande för bedömningen av om ett namn får förvärvas. Ansökan görs till Skatteverket (3 §). En adoption av den andra makens barn medför ingen ändring av barnets efternamn (se 6 §) och någon ansökan ska därför inte göras. Om adoptivbarnet i ett sådant fall vill byta efternamn, får en ansökan göras om byte enligt 9 §.

Om någon ansökan inte görs inom tre månader från beslutet om adoption, träder hjälpregeln i *andra stycket* in. Regeln innebär att adoptivbarnet vid en ensamadoption förvärvar adoptivföräldrarnas efternamn. Om det är fråga om makar som adopterar gemensamt, förvärvar adoptivbarnet den äldre av adoptivföräldrarnas efternamn. Detta gäller även om den adoptivförälder som hjälpregeln utpekar har avlidit.

Om adoptivbarnet är under 18 år, är det barnets vårdnadshavare, dvs. adoptivföräldrarna, som ska ansöka om barnets efternamn (se kommentaren till 3 §). Om adoptivbarnet har fyllt 12 år, måste vidare barnet självt i regel ha samtyckt till namnförvärvet (46 §). Om vårdnadshavarna inte kan komma överens om vilket namn ansökan ska avse, träder hjälpregeln i *andra stycket* in.

Adoptivbarnets efternamn anses förvärvat vid adoptionen (35 §).

8 § En domstol får i adoptionsärendet besluta att adoptivbarnet ska behålla sitt efternamn, eller förvärva ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av det efternamn som barnet bär och ett efternamn som en adoptivförälder bär.

Paragrafen, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, innehåller en bestämmelse om möjligheten för en domstol att i adoptionsärendet besluta att adoptivbarnet ska behålla sitt befintliga namn. Paragrafen motsvarar delvis 4 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 6.2.

Paragrafen tillämpas när frågan om adoption prövas i svensk domstol. Den är tillämplig oavsett om det är makar eller en ensam person som adopterar.

En adoption innebär att de rättsliga banden till de genetiska föräldrarna klipps av. Utgångspunkten vid en adoption är därför att adoptivbarnet ska förvärva ett efternamn med anknytning till adoptivföräldrarna. I paragrafen ges dock domstolen en möjlighet att besluta att adoptivbarnet ska behålla sitt efternamn. Domstolen kan besluta antingen att namnet ska behållas som ett enkelt efternamn eller att adoptivbarnet ska förvärva ett dubbelt efternamn som är bildat av det namnet och en adoptivförälders efternamn. Av hänvisningen till 20 § andra stycket första meningen framgår att det dubbla efternamnet ska vara bildat av två enkla efternamn. Ett dubbelt efternamn som består av fler än två namn får alltså inte bildas. Om adoptivbarnet eller adoptivföräldern har ett dubbelt efternamn, kan därför endast ett av de namnen i det efternamnet ingå i barnets nya dubbla efternamn. Namnen i det dubbla efternamnet ska bäras i en bestämd ordning och får förenas med ett bindestreck (20 § andra stycket andra meningen).

Paragrafen är avsedd främst för de fall när en vuxen person adopteras. Denne kan då vilja behålla det efternamn till vilket han eller hon har knutit sin identitet. Så kan även vara fallet vid adoption av ett underårigt barn som har uppnått viss mognad och självständighet. Om barnet har ett annat etniskt eller kulturellt ursprung än adoptivföräldrarna, kan det också i något fall motivera att barnet fortsätter att bära ett namn som markerar dess ursprung. Ett annat exempel är att ett litet barn adopteras av släktingar sedan de genetiska föräldrarna har avlidit. Det kan då vara lämpligt att låta barnet självt senare i livet avgöra om det ska fortsätta att bära de avlidna föräldrarnas efternamn eller om barnet ska byta till adoptivföräldrarnas efternamn (se prop. 1981/82:156 s. 51 och 52). Regeringen avser att i förordning föreskriva att domstolen ska underrätta Skatteverket när beslut fattas enligt paragrafen.

Frågan om huruvida adoptivbarnet ska behålla sitt efternamn ska normalt prövas endast om adoptivföräldrarna begär det i adoptionsärendet. Om adoptivföräldrarna inte tar upp frågan men det på annat sätt framkommer uppgifter som tyder på att adoptivbarnet vill behålla sitt efternamn eller omständigheterna i det enskilda fallet ändå är sådana att frågan rimligen bör bli föremål för bedömning, bör dock domstolen själv ta upp frågan. Domstolen ska då ta reda på adoptivföräldrarnas inställning i namnfrågan. Det kan även vara lämpligt att då klargöra adoptivbarnets åsikt med beaktande av hans eller hennes ålder och mognad.

Om domstolen inte beslutar att barnet ska behålla sitt namn, ska det göras en ansökan om namnförvärv enligt 7 §. I ett sådant fall kan adoptivbarnet senare ta tillbaka det namn som han eller hon bar före adoptionen genom en ansökan till Skatteverket (3 och 19 §§). Det är även möjligt att senare förvärva det tidigare namnet som en del i ett dubbelt efternamn

Prop. 2015/16:180 (10 §). Ett adoptivbarn som har behållit sitt efternamn kan senare byta till ett namn med anknytning till en adoptivförälder (9 §).

Byte till ett efternamn med anknytning till en förälder

9 § En person får byta sitt efternamn till

1. ett efternamn som föräldrarna eller någon av dem bär,
2. ett efternamn som någon av föräldrarna har burit,
3. ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av efternamn som föräldrarna bär eller har burit, eller
4. ett efternamn som är bildat av något av föräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna -son eller -dotter, eller som är bildat på jämförligt sätt.

Ett efternamn enligt första stycket 2 och 3 som någon av föräldrarna har burit får inte vara ett namn som har förvärvats genom äktenskap, utom i det fall en förälder som avlidit bar namnet vid sin död.

I paragrafen regleras möjligheten att byta till ett efternamn med anknytning till en förälder. Paragrafen motsvarar delvis 5 och 7 §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Av paragrafen framgår att ett barn eller en vuxen får byta sitt efternamn till ett efternamn som har anknytning till föräldrarna. Med förälder avses i paragrafen även en adoptivförälder. Det är förhållandena vid ansökningstillfället som är avgörande för bedömningen av om ett visst namn får förvärvas eller inte. Ansökan görs till Skatteverket (3 §). Paragrafen motsvarar i stora delar de valmöjligheter som finns vid barnets födelse (4 §).

Enligt *första punkten* får byte ske till ett efternamn som föräldrarna eller någon av dem bär. Om en förälder bär ett dubbelt efternamn, får sökanden bära antingen båda namnen som ett dubbelt efternamn eller endast ett av namnen.

Enligt *andra punkten* får sökanden byta till ett efternamn som någon av hans eller hennes föräldrar har burit. Med burit avses även att en förälder bar efternamnet vid sin död. Det handlar om alla efternamn en förälder har burit, dvs. både namn som har förvärvats familjerättsligt och namn som har förvärvats i administrativ ordning. Det finns dock vissa begränsningar. Sökanden får t.ex. inte ta ett efternamn som en förälder har förlorat enligt 21 §. Av andra stycket framgår vidare att byte inte får ske till ett efternamn som en förälder inte längre bär om namnet har förvärvats genom äktenskap.

Tredje punkten handlar om att byta till ett dubbelt efternamn som ingen av föräldrarna bär eller har burit. Detta namn ska vara bildat av efternamn som respektive förälder bär eller har burit. Ett av dessa kan vara ett namn som barnet tidigare har förvärvat och således redan bär. Av hänvisningen till 20 § andra stycket första meningen framgår att det dubbla efternamnet ska vara bildat av två enkla efternamn. Ett efternamn som består av fler än två namn får alltså inte bildas. Om någon av föräldrarna har ett dubbelt efternamn, kan därför endast ett av namnen i det efternamnet utgöra ett av leden i sökandens dubbla efternamn. Namnen i det dubbla efternamnet ska bäras i en bestämd ordning och får förenas med ett bindestreck (20 § andra stycket andra meningen).

I *fjärde punkten* anges att byte får ske till efternamn som är bildat av något av föräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna -son

eller -dotter, ett s.k. patro- eller metronymikon. Efternamnet måste inte bildas av en förälders tilltalsnamn, utan patro- och metronymikon kan bildas av vilket som helst av föräldrarnas förnamn. Det går även att byta till ett efternamn som är bildat på jämförligt sätt, dvs. andra patro- eller metronymikon än sådana som slutar på -son eller -dotter (se vidare kommentaren till 4 §).

Andra stycket utgör ett undantag till första stycket andra och tredje punkterna om att det är tillåtet att byta till ett efternamn som någon av föräldrarna har burit eller bilda ett dubbelt efternamn av efternamn som föräldrarna burit. Av bestämmelsen framgår att sökanden inte får ta ett efternamn som en förälder har förvärvat genom äktenskap om föräldern själv inte längre bär namnet, eller bilda ett dubbelt efternamn som innehåller ett sådant namn. Det är dock möjligt att ta det efternamn en avlidna förälder bar när han eller hon dog som ett enkelt efternamn eller som en del i ett dubbelt efternamn, även om föräldern förvärvade namnet genom äktenskap.

Det finns inget hinder mot upprepade byten enligt paragrafen (se också kommentaren till 19 §).

Om det är ett barn som ska byta efternamn, ska ansökan göras av barnets vårdnadshavare (se kommentaren till 3 §). Om barnet har fyllt 12 år, måste barnet självt i regel samtycka till namnbytet (46 §).

Om barnet bär någon av föräldrarnas efternamn utan att den föräldern är vårdnadshavare, krävs för byte av barnets efternamn att den föräldern har samtyckt till namnbytet eller att domstol har förklarat att namnbytet är förenligt med barnets bästa (34 § första stycket).

10 § En person som har förvärvat sitt efternamn genom adoption enligt 6 § får byta namnet till ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av det efternamn som han eller hon bär och det efternamn som bars före adoptionen.

I paragrafen, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, regleras möjligheten för ett adoptivbarn att förvärva sitt namn från tiden före adoptionen som en del i ett dubbelt efternamn. Paragrafen motsvarar närmast 26 och 27 §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 6.3.

Bestämmelsen innebär att ett adoptivbarn, som enligt 6 § har förvärvat ett efternamn med anknytning till adoptivföräldern eller adoptivföräldrarna, får byta sitt efternamn till ett dubbelt efternamn som är bildat av det befintliga namnet och det efternamn adoptivbarnet hade före adoptionen. Ansökan görs till Skatteverket (3 §).

Av hänvisningen till 20 § andra stycket första meningen framgår att det dubbla efternamnet ska vara bildat av två enkla efternamn. Ett efternamn som består av fler än två namn får alltså inte bildas. Om det befintliga efternamnet eller det namn barnet bar före adoptionen är ett dubbelt efternamn, måste adoptivbarnet därför välja vilket av de två namnen i det dubbla efternamnet som ska utgöra ett av leden i det nya dubbla efternamnet. Namnen i det dubbla efternamnet ska bäras i en bestämd ordning och får förenas med ett bindestreck (20 § andra stycket andra meningen).

Om adoptivbarnet är under 18 år, ska ansökan göras av barnets vårdnadshavare (se kommentaren till 3 §). Om barnet har fyllt 12 år, måste barnet självt i regel samtycka till namnbytet (46 §).

11 § Ett barn som för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem har tagits emot av någon annan än barnets föräldrar, får byta sitt efternamn till

1. ett efternamn som familjehemsföräldern eller någon av familjehemsföräldrarna bär,

2. ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av efternamn som familjehemsföräldrarna bär, eller

3. ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av det efternamn som barnet bär och ett efternamn som en familjehemsförälder bär.

Paragrafen innehåller regler om möjligheten att byta till en familjehemsförälders efternamn. Paragrafen motsvarar delvis 8 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 6.4.

Av *första stycket* framgår att en person under 18 år som har placerats i familjehem (jfr 2 kap. 16 § socialförsäkringsbalken) har möjlighet att byta efternamn för att åstadkomma namngemenskap med familjehemsföräldern, familjehemsföräldrarna eller en av dem.

Enligt *första punkten* får barnet byta till ett namn som bärs av familjehemsföräldern, familjehemsföräldrarna eller en av dem. Om familjehemsföräldern bär ett dubbelt efternamn, får barnet bära antingen båda namnen som ett dubbelt efternamn eller endast ett av namnen. Kravet på att en familjehemsförälder ska bära namnet innebär att han eller hon måste vara i livet. Det är inte möjligt att byta till ett efternamn som familjehemsföräldern tidigare har burit.

I *andra punkten* anges att barnet får byta till ett dubbelt efternamn som är bildat av familjehemsföräldrarnas efternamn. Enligt *tredje punkten*, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, får barnet byta till ett dubbelt efternamn som är bildat av familjehemsföräldrarnas eller någon av familjehemsföräldrarnas efternamn tillsammans med barnets befintliga efternamn.

Det handlar om att bilda ett efternamn som ingen av familjehemsföräldrarna bär. Av hänvisningen till 20 § andra stycket första meningen framgår att det dubbla efternamnet ska vara bildat av två enkla efternamn. Ett efternamn som består av fler än två namn får alltså inte bildas. Om en av familjehemsföräldrarna har ett dubbelt efternamn, måste barnet därför välja vilket av namnen i familjehemsföräldrarnas dubbla efternamn som ska utgöra en del av barnets dubbla efternamn. Om barnet redan har ett dubbelt efternamn, måste ett av namnen i det dubbla efternamnet strykas för att det ska vara möjligt att bilda ett nytt dubbelt efternamn enligt tredje punkten. Namnen i det dubbla efternamnet ska bäras i en bestämd ordning och får förenas med ett bindestreck (20 § andra stycket andra meningen).

Ansökan om byte av barnets efternamn ska göras av barnets vårdnadshavare. Om barnet står under gemensam vårdnad, krävs alltså att båda vårdnadshavarna gör ansökan (se kommentaren till 3 §). För att namnbytet ska beviljas krävs vidare samtycke från den eller dem vars efternamn det familjehemsplacerade barnet avses förvärva. Om familjehemsföräldrarna bär samma namn, måste alltså båda ge sitt samtycke. Om barnet har fyllt 12 år, måste dessutom barnet självt i regel samtycka till namnbytet (46 §). Ett ytterligare krav är att en domstol har förklarat att namnbytet är förenligt med barnets bästa (34 § andra stycket).

Paragrafen gäller endast familjehemsplacerade barn. En person i vuxen ålder kan byta till en tidigare familjehemsförälders efternamn i administrativ ordning, om det finns särskilda skäl (13 § första stycket).

Byte till en makes efternamn

12 § En make får byta sitt efternamn till den andra makens efternamn.

En make får byta sitt efternamn till ett dubbelt efternamn enligt 20 § andra stycket som är bildat av det efternamn som maken bär och det efternamn som den andra maken bär.

Första och andra styckena gäller även en efterlevande makes byte till den avlidna makens efternamn.

Paragrafen, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, innehåller regler om en makes möjlighet att förvärva den andra makens efternamn och om en efterlevande makes möjlighet att förvärva den avlidna makens efternamn. Paragrafen motsvarar delvis 9, 10 och 24 §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 7.2.

När ett äktenskap ingås behåller vardera maken sitt efternamn. För att uppnå namngemenskap måste alltså en eller båda makarna ansöka om ett namnbyte.

Enligt *första stycket* är det möjligt att uppnå namngemenskap genom att den ena av makarna byter till den andra makens efternamn. Bytet får endast avse det efternamn som den andra maken bär, dvs. det är inte möjligt att byta till ett efternamn som den andra maken tidigare har burit. Det finns inget hinder mot att byta till ett efternamn som den andra maken har förvärvat genom ett tidigare äktenskap.

I *andra stycket* anges att en make får byta sitt efternamn till ett dubbelt efternamn som är bildat av det befintliga efternamnet tillsammans med det efternamn som den andra maken bär. Det är alltså möjligt för den ena maken att ge uttryck för sin samhörighet med den andra maken genom att förvärva hans eller hennes namn som en del i ett dubbelt efternamn. Det är vidare möjligt för makarna att uppnå fullständig namngemenskap genom att makarna förvärvar varandras efternamn som ett gemensamt dubbelt efternamn. Ett alternativt sätt för makar att uppnå namngemenskap är att gemensamt förvärva ett nybildat efternamn eller ett annat administrativt förvärvat efternamn (13 § första stycket).

Av hänvisningen till 20 § andra stycket första meningen framgår att det dubbla efternamnet ska vara bildat av två enkla efternamn. Ett dubbelt efternamn som består av fler än två namn får alltså inte bildas. Om t.ex. en av makarna redan har ett dubbelt efternamn, måste makarna alltså välja vilket av de två namnen i det befintliga dubbla efternamnet som ska utgöra ett av leden i det nya dubbla efternamnet. Namnen i det dubbla efternamnet ska bäras i en bestämd ordning och får förenas med ett bindestreck (se 20 § andra stycket andra meningen).

En ansökan om namnbyte enligt första eller andra stycket kan göras både inför och under äktenskapet. Om ansökan görs senast samma dag som vigseln anses namnet förvärvat vid vigseln (35 §). Ansökan görs till Skatteverket (3 §). Det uppställs inte något krav på att den andra maken samtycker till bytet.

Enligt *tredje stycket* har en efterlevande make en motsvarande möjlighet att förvärva den avlidna makens efternamn antingen genom att byta

Prop. 2015/16:180 till dennes efternamn eller genom att byta till ett dubbelt efternamn som är bildat av det befintliga efternamnet och det efternamn som den avlidna maken bar vid sin död. Även ett sådant dubbelt efternamn får endast bestå av två enkla efternamn. Bestämmelsen är tillämplig även om den efterlevande maken inte tidigare har burit efternamnet under äktenskapet.

Byte till andra efternamn och ändring av efternamn

13 § En person får byta sitt efternamn till ett nybildat efternamn eller till ett befintligt efternamn som inte kan förvärfvas enligt 4–12 eller 30 §, om förutsättningarna i 14–19 §§ är uppfyllda eller om det annars finns särskilda skäl.

En person får ändra sitt efternamn utan att det anses som byte till ett annat efternamn genom

1. en enkel stavningsändring som inte förändrar namnets uttal,
2. en ändring av namnets genusform, eller
3. en ändring av ordningsföljden mellan namnen i ett dubbelt efternamn.

I paragrafen regleras möjligheten till s.k. administrativa namnförvärv, dvs. byte till efternamn som inte kan förvärfvas i familjerättslig ordning, och möjlighetgen till ändring av efternamn. Paragrafen motsvarar delvis 11 och 15 §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 5, 8.1, 8.2 och 8.5.

Ett efternamn får enligt *första stycket* bytas till ett nybildat efternamn eller till ett befintligt efternamn som inte kan förvärfvas på någon av de familjerättsliga förvärvsgrunderna i 4–12 eller 30 §. En ansökan om byte görs till Skatteverket (3 §).

Med ett nybildat efternamn avses ett namn som inte tidigare har använts i egenskap av efternamn. Det kan vara ett helt nykonstruerat efternamn men det kan också vara fråga om ord eller ordbildningar som redan finns men som är nybildat i den meningen att det inte tidigare har förekommit som efternamn (se prop. 1981/82:156 s. 58).

Med ett befintligt efternamn avses ett namn som redan finns som efternamn i Sverige. Det handlar ofta om ett namn till vilket sökanden har någon anknytning, t.ex. en familjehemsförälders efternamn som inte kan förvärfvas enligt 11 §, eftersom sökanden är vuxen, eller ett efternamn som har burits för länge sedan i sökandens släkt (jfr 18 §). Det kan också handla om att sökanden vill byta sitt efternamn till ett mer vanligt förekommande efternamn eller, tvärtom, från ett mer vanligt förekommande efternamn till ett efternamn som burits av en numera utdöd släkt (jfr 15 § första stycket 2 och 16 §).

En förutsättning för att kunna byta till ett befintligt efternamn är att namnet inte kan förvärfvas enligt reglerna om familjerättsliga förvärv. Dessa regler ger många olika möjligheter till namnbyte. Exempelvis kan ett barn byta till flera olika efternamn med anknytning till en förälder (9 §) och en make kan byta till den andra makens efternamn (12 §).

För att ett administrativt namnförvärv ska tillåtas krävs att de förutsättningar som anges i 14–19 §§ är uppfyllda. Några av förutsättningarna riktar sig bara till vissa slags namnbyten eller vissa sökande. Sökanden ska anses uppfylla en sådan förutsättning om en tillämpning av förutsättningen inte aktualiseras i hans eller hennes fall.

Med efternamn avses även ett dubbelt efternamn. Ett byte till ett nybildat dubbelt efternamn kan dock i praktiken inte ske enligt den nu

aktuella paragrafen eftersom förutsättningarna i 14 § 2 inte är uppfyllda. Om sökanden vill byta sitt efternamn till ett nybildat dubbelt efternamn, får ett sådant förvärv därför prövas enligt 20 §. Detsamma gäller om sökanden vill förvärva ett befintligt dubbelt efternamn som inte uppfyller förutsättningarna i 14–19 §§. I 20 § regleras möjligheten att byta sitt efternamn till ett dubbelt efternamn som består av två enkla efternamn som var för sig kan förvärvas enligt lagen.

Om det har konstaterats att en eller flera av förutsättningarna i 14–19 §§ inte är uppfyllda, kan ett namnbyte ändå beviljas om det finns särskilda skäl. Med särskilda skäl avses att det i det enskilda fallet ska finnas skäl av tillräcklig styrka som motiverar att ett namnbyte godkänns trots att det annars finns hinder mot ett sådant byte. I första hand kan det bli aktuellt vid byte till ett befintligt namn som sökanden har en beaktansvärd anknytning till. Det kan handla om en person som under lång tid faktiskt har burit ett visst namn och som nu önskar en formell rätt att bära namnet (jfr 15 § första stycket 1). Det kan även handla om förvärv av ett nybildat namn som inte uppfyller kraven på efternamns beskaffenhet enligt 14 §. En tillämpning av dispensregeln innebär många gånger att någon annans rätt får stå tillbaka. Viss försiktighet ska därför iaktas och bestämmelsen är inte avsedd att skapa generella undantag från hinderreglerna. I stället syftar den till att efter en avvägning av motstående intressen undvika resultat som i det enskilda fallet inte framstår som rimliga. Bedömningen av om det finns särskilda skäl för att bevilja en ansökan får avgöras efter en helhetsbedömning i varje enskilt fall.

I 1982 års namnlag uppställs krav på synnerliga skäl. Genom att kravet nu sänks till särskilda skäl ställs det inte fullt lika höga krav och fler omständigheter än hittills ska kunna leda till att ett namnförvärv godkänns. Det hindrar inte att tidigare praxis där synnerliga skäl har ansetts föreligga – se t.ex. rättsfallen RÅ 1986 ref. 14 och RÅ 1991 ref. 11 – fortsatt kan tjäna som vägledning. Om ett efternamn lagligen bärs av andra, kan det finnas särskilda skäl om sökanden har hämtat in samtycke att själv få förvärva namnet från dessa (jfr rättsfallet RÅ 1997 ref. 37).

En ansökan om byte som avser ett barn som är under 18 år ska göras av barnets vårdnadshavare (se kommentaren till 3 §). Om barnet har fyllt 12 år, måste vidare barnet självt i regel ha samtyckt till namnbytet (46 §). Om barnet bär någon av föräldrarnas namn utan att den föräldern är vårdnadshavare, krävs för byte av barnets efternamn att föräldern har samtyckt till namnbytet eller att en domstol har förklarat att namnbytet är förenligt med barnets bästa (34 § första stycket).

I *andra stycket*, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, anges de möjligheter en person har att ändra sitt efternamn. Bestämmelsen gäller ändring av alla typer av efternamn, oavsett om de har förvärvats i familjerättslig eller administrativ ordning. Bestämmelsen gäller också ändring av dubbla efternamn. En ändring av ett efternamn anses inte som byte till ett annat namn. Detta innebär att reglerna i 14–19 §§ om byte av efternamn i administrativ ordning inte ska tillämpas i dessa fall. Det krävs dock att en ansökan om ändring av namnet görs till Skatteverket (3 §). Att det inte blir fråga om namnbyte innebär vidare att bestämmelserna i 34 § inte blir tillämpliga om barnet står under vårdnad av endast den ena av föräldrarna och denne vill låta barnet ändra sitt

Prop. 2015/16:180 efternamn. Däremot måste barnet, om det har fyllt 12 år, i regel samtycka till att en ändring görs (46 §).

Stavningsändringar kan vara av olika karaktär. En stavningsändring kan vara sådan att den påverkar efternamnets uttal, t.ex. en ändring från Lövdal till Lovdal. En stavningsändring kan dock även vara sådan att den inte alls förändrar efternamnets uttal, t.ex. en ändring från Lövdal till Löwdal eller Lövdahl. Enligt *första punkten* får den senare typen av stavningsändringar göras utan att det anses som byte till ett annat efternamn. En förutsättning är att det är fråga om en enkel ändring.

Att det ska vara fråga om en enkel ändring innebär att utrymmet att förändra namnets stavning är begränsat även om ändringen inte påverkar namnets uttal. I första hand avses byte eller tillägg av någon bokstav eller strykning eller tillägg av ett bindestreck mellan namnen i ett dubbelt efternamn (jfr 20 § andra stycket). Exempelvis kan en sökande ändra sitt namn från Jansson till Janson, Janzon eller Jahnsson. En sökande kan även ändra sitt namn från Andersson-Lind till Andersson Lind. Det är däremot inte möjligt att genom en strykning av bindestrecket mellan namnen förvärva ett hopskrivet efternamn, som AnderssonLind. Ett sådant namn utgör nämligen inte ett dubbelt efternamn.

Om det är fråga om en mer omfattande eller komplicerad stavningsändring, är det fråga om byte till ett annat efternamn som får prövas enligt 14–19 §§. För att det ska vara fråga om en enkel ändring får ändringen inte innebära att namnet uppfattas som ett nytt namn. Det kan vara fallet om namnen trots stor språklig likhet uppfattas olika visuellt. En stavningsändring får inte heller innebära en mer betydande avvikelse från gängse stavningsbruk.

Enligt svenskt namnskick skiljer sig ett efternamn inte åt beroende på om det är en kvinna eller man som bär det. I vissa språk, som i grekiskan och de slaviska språken, har däremot efternamn olika ändelser beroende på om den som bär namnet är en man eller en kvinna. Enligt grekiskt namnskick får ett manligt efternamn som slutar på -is, ändelsen -ou, -u eller -i när det förvärvas av en kvinna. Namnet Bahuridis blir alltså Bahuridou, Bahuridu eller Bahuridi. Det polska efternamnet Rosinski för män blir motsvarande Rosinska för kvinnor. I Tjeckien läggs ändelsen -ova på efternamnet när det förvärvas av en kvinna. Efternamnet Navratil blir alltså Navratilova. Det är enligt *andra punkten* tillåtet att göra sådana ändringar av ett namns genusform utan att det anses som byte till ett annat efternamn. Detta innebär t.ex. att makar som har ett efternamn i olika genusformer anses ha ett gemensamt efternamn.

I *tredje punkten* anges att ordningsföljden mellan namnen i en persons dubbla efternamn får ändras utan att det anses som byte till ett annat efternamn. Detta innebär att en sökande t.ex. kan ändra sitt namn från Andersson-Lind till Lind-Andersson eller från Johansson Bergkvist till Bergkvist Johansson.

Det finns inget hinder mot att göra upprepade byten eller ändringar av efternamn. Det finns inte heller något hinder mot att göra olika ändringar samtidigt, t.ex. att byta ordningsföljden mellan namnen i ett dubbelt efternamn och samtidigt lägga till ett bindestreck mellan namnen.

1. används som förnamn,
2. består av mer än ett ord,
3. kan väcka anstöt,
4. kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet, eller
5. av någon annan anledning är olämpligt som efternamn.

I paragrafen, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, anges vissa krav som ställs på ett namn för att detta ska kunna förvärfvas som ett nybildat efternamn. Paragrafen motsvarar delvis 12 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 8.1.

Av kraven i paragrafen följer på vilka olika sätt ett nybildat efternamn inte får vara konstruerat.

Enligt *första punkten* får en person som nybildat efternamn inte byta till ett namn som används som förnamn. Det är tillräckligt att namnet faktiskt används som förnamn, vilket innebär att det inte finns något krav på att det vid ansökningstillfället lagligen bärs av någon person.

I *andra punkten* anges att en person inte heller får byta till ett namn som består av mer än ett ord. Bestämmelsen innebär att det t.ex. inte är möjligt att byta till ett efternamn som består av ett prefix och ett huvudord. Av femte punkten följer att det inte heller är möjligt att byta till ett namn som består av två hopskrivna namn. Ett nybildat dubbelt efternamn kan förvärfvas enligt 20 §.

Enligt *tredje punkten* får en person inte byta till ett namn som kan väcka anstöt. Bestämmelsen är avsedd att tillgodose ett allmänt intresse och begreppet anstöt ska därför ses ur allmänhetens synvinkel. Bedömningen av om ett namn kan väcka anstöt får ta sin utgångspunkt i att personer i namnbärarens omgivning inte ska behöva konfronteras med det som enligt allmänna värderingar uppfattas som stötande. Det krävs att någon påtaglig egenskap hos namnet är anstötlig för att namnet inte ska godtas enligt denna punkt. Som exempel kan nämnas att namnet har likheter med ord av obscen karaktär, svordomar eller andra liknande ord ur språkets undervegetation eller att det genom en uttalsförskjutning eller genom en senare enkel stavningsändring kan komma att få sådan likhet. Uppfattningen om vad som är anstötligt växlar med tids- och samhällsförhållandena. Det får, liksom hittills, överlåtas åt rättstillämpningen att närmare precisera gränserna för vad som är anstötligt.

Ett namn kan utan att väcka anstöt hos omgivningen ändå vara till obehag för bäraren. Namnet kan t.ex. medföra att andra skrattar åt den som bär namnet. Det kan även ge olämpliga associationer. Enligt *fjärde punkten* får en person därför inte byta till ett nybildat efternamn om det kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet. Bedömningen av vad som utgör obehag är subjektiv och ska göras ur den enskildes synvinkel. En vuxen person som ansöker om att byta till ett visst namn får i regel anses ha gjort klart att han eller hon inte känner obehag inför att bära namnet. Det måste normalt finnas någon särskild omständighet kopplad till sökandens person eller till namnet som gör att det, trots sökandens egen uppfattning i frågan, kan antas att han eller hon kommer att uppleva det som obehagligt att bära namnet för att kunna vägra ett byte. Om det däremot är fråga om en underårig sökande, bör större försiktighet iakttas i bedömningen. Detsamma gäller om det visserligen

Prop. 2015/16:180 är fråga om en vuxen sökande, men det är sannolikt att namnet kan komma att föras vidare till sökandens barn. Även ett barn som har uppnått sådan ålder att han eller hon själv kan samtycka till en ansökan kan ha svårt att förutse konsekvenserna av att bära ett visst namn. Det kan också vara svårare för ett barn att hantera negativa synpunkter på namnet från omgivningen.

Av *femte punkten* framgår att en person inte heller får byta till ett nybildat efternamn om det av någon annan anledning är olämpligt som efternamn. Utgångspunkten är att den enskilde har stor frihet att välja namn. Bestämmelsen syftar främst på namn som inte är förenliga med namnskicket, t.ex. för att namnet skiljer sig från detta med hänsyn till bildning, stavning eller uttal. Ett nybildat efternamn som så påtagligt avviker från rådande språkliga normer att det är direkt oförenligt med namnskicket bör därför inte godkännas. Det kan handla om ett namn som har en alltför extrem stavning, inger alltför stor uttalsmässig osäkerhet eller på annat sätt inte är förenligt med namnskicket, t.ex. ett namn som består av två hopskrivna namn, som LindStröm. Ett namn som utgörs av ett språkligt korrekt ord kan också anses som olämpligt. Det kan handla om ett ord eller en teckenkombination som inte utgör ett namn. Ett exempel är ordet cykelpedal. Det är en korrekt ordbildning, lätt att stava till och lätt att uttala. Men ordet utgör inte en namnbildning enligt det svenska namnskicket. Det är inte enbart det svenska namnskicket som är av intresse för bedömningen, utan det kan även bli aktuellt att pröva namnet mot namnskicket enligt något av de officiella minoritetsspråken i Sverige eller enligt något annat språk som sökanden har anknytning till.

Skatteverket ska vid behov begära in yttrande från en myndighet eller annan i fråga om ett namns förenlighet med namnskyddet eller namnets lämplighet med hänsyn till språkliga eller andra förhållanden (40 §).

Även om ett nybildat efternamn inte uppfyller kraven på ett namns beskaffenhet i paragrafen, kan ett byte till namnet ändå beviljas om det finns särskilda skäl enligt 13 § första stycket. Det kan t.ex. handla om en person som under en längre tid har varit känd under sitt förnamn som signatur eller pseudonym och nu önskar en formell rätt att bära namnet som efternamn (första punkten). Ett annat exempel är att sökanden har anknytning till ett utländskt namnskick och vill förvärva ett efternamn enligt gängse normer i detta namnskick, men det finns hinder för förvärvet på grund av att namnet består av mer än ett ord (andra punkten).

15 § Om inte annat följer av 16–19 §§, får en person endast byta till ett efternamn som inte kan förväxlas med

1. ett efternamn som någon annan lagligen bär,
2. ett historiskt känt efternamn som har burits av en utdöd släkt,
3. ett allmänt känt utländskt efternamn,
4. någon annans allmänt kända konstnärsnamn eller ett likartat namn,
5. en beteckning för en stiftelse, en ideell förening eller en liknande sammanlutning,
6. någon annans i Sverige skyddade näringskännetecken eller varukännetecken, eller
7. något som finns i ett litterärt eller konstnärligt verk och som kränker någon annans upphovsrätt till verket.

Vid en prövning enligt första stycket ska ett dubbelt efternamn anses som två efternamn.

I paragrafen anges sådana namn och andra kännetecken som utgör hinder mot förvärv av ett efternamn, den s.k. hinderkatalogen. Paragrafen motsvarar delvis 13 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Om inte annat följer av de särskilda bytesreglerna i 16–19 §§ får en person inte byta till ett efternamn som kan förväxlas med de namn och kännetecken som anges i *första stycket*. Detta gäller oavsett om det är ett nybildat eller befintligt efternamn. Genom bestämmelsen får de namn och kännetecken som anges i hinderkatalogen ett administrativt skydd. Bestämmelsen utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter.

I 1982 års namnlag anges att som efternamn får inte godkännas namn som ”lätt kan förväxlas” med vissa namn och kännetecken. Genom att kravet nu skärps till ”kan förväxlas” ställs det något högre krav på förväxlingsrisken, vilket innebär att likheten inte behöver vara fullt så stor som hittills för att ett förvärv ska kunna nekas.

Enligt *första punkten* får en person inte byta till ett efternamn som kan förväxlas med ett efternamn som någon annan lagligen bär. Av 16 § framgår att detta dock inte gäller efternamn som minst 2 000 personer lagligen bär.

Att efternamnet lagligen bärs innebär att det inte är tillräckligt att någon person använder efternamnet, utan det måste också lagligen ha förvärvats. Avlidna personer omfattas inte av skyddet. För att ett redan existerande efternamn ska innefatta ett hinder för byte krävs att likheten mellan namnen är sådan att förväxling kan ske. Sådan förväxlingsrisk föreligger i första hand när namnen är identiska. Förväxlingsrisk kan också föreligga om det finns likheter i stavning eller uttal. Det är den språkliga likheten som ska stå i centrum för bedömningen av förväxlingsrisken. Hänsyn ska dock även tas till andra faktorer, som att namnen trots språklig likhet uppfattas olika visuellt. Även den konkreta förväxlingsrisken ska alltså bedömas. Om det namn sökanden vill byta till kan bli identiskt med ett befintligt efternamn genom en senare ändring av namnets genusform, utgör detta hinder för namnbyte. En sådan ändring anses nämligen inte som byte till ett annat efternamn och det är alltså fråga om samma namn (13 § andra stycket 2).

Enligt *andra punkten* får en person inte byta till ett efternamn om det kan förväxlas med ett historiskt känt efternamn som har burits av en utdöd släkt i Sverige. Det är här inte fråga om något skydd i vanlig mening, utan det rör sig i stället om ett samhällsintresse som avser såväl allmänna kulturfrågor som namnrätt. I 1982 års namnlag uppställs krav på att namnet inte får vara allmänt känt. Att kravet ändras till historiskt känt syftar till att fler utdöda släktnamn än hittills ska kunna omfattas av hindret för förvärv. Att det utdöda släktnamnet ska vara historiskt känt innebär att det måste vara fråga om ett efternamn som har burits av en eller flera personer av viss historisk betydelse. Namnet måste inte vara känt för en bredare allmänhet. Namnet måste inte heller ha tillhört en för länge sedan utdöd släkt. Även ett namn som relativt nyligen har burits av personer som tillhört en numera utdöd släkt kan alltså omfattas av skyddet. Bedömningen av efternamnets historiska betydelse ska göras utifrån vad som är känt om namnet vid ansökningstillfället. För att avgöra om ett namn är historiskt känt ska Skatteverket göra den efterforskning som krävs och, vid behov, begära in yttrande från t.ex. en

Prop. 2015/16:180 fakultet eller någon annan som kan ha kunskap av betydelse för bedömningen (40 §).

I *tredje punkten* anges att en person inte får byta till ett efternamn om det kan förväxlas med ett allmänt känt utländskt efternamn. Med allmänt känt utländskt efternamn avses såväl utdöda namn som namn som fortfarande används. Ett namn är inte utländskt om det bärs eller tidigare har burits av någon som har registrerats som folkbokförd i Sverige. Ett sådant namn faller i stället in under skyddet i första eller andra punkten. För att det utländska namnet ska få skydd krävs vidare att namnet är allmänt känt. Med allmänt känt avses främst att namnet ska vara allmänt känt i Sverige. Det kan t.ex. handla om efternamn som bärs eller har burits av personer inom politiken, sport eller kultur. Ett namn som närmast betraktas som ökänt omfattas också av begreppet. Det finns många efternamn i världen som anses ha nationell betydelse i namnbärarnas hemländer, men som är relativt okända i Sverige. Det krävs inte att Skatteverket ska ta hänsyn till alla sådana namn. Om efternamnet tillhör en nu levande person i politisk ställning, finns det dock i regel hinder mot att förvärva namnet. Om det är ett så vanligt förekommande utländskt efternamn, t.ex. Smith, att efternamnet i sig inte förknippas med någon särskild person, är det normalt inte skyddat enligt denna punkt.

Enligt *fjärde punkten* utgör någon annans konstnärsnamn eller ett likartat namn, som är allmänt känt, hinder mot byte till ett efternamn som kan förväxlas med det namnet. Med likartat namn avses bl.a. pseudonymer och signaturer, under vilka t.ex. författare, journalister och bildkonstnärer framträder. Andra exempel på namn av detta slag är artistnamn. En begränsning uppställs genom att namnet ska vara allmänt känt. Namnet måste alltså ha spritts till en bredare krets. Den omständigheten att någon sporadiskt har använt sig av en viss signatur i en lokal tidning eller blogg utgör alltså inte hinder mot byte. Att det ska vara någon annans namn innebär att bestämmelsen inte utgör hinder mot att den som själv använder t.ex. ett artistnamn genom byte förvärvar detta som efternamn, förutsatt att namnet inte kan förväxlas med något av övriga skyddade namn eller kännetecken i hinderkatalogen.

Av *femte punkten* framgår att en beteckning för en stiftelse, en ideell förening eller en liknande sammanslutning utgör hinder mot byte till ett efternamn som kan förväxlas med beteckningen. En liknande sammanslutning kan vara t.ex. ett sällskap, en orden eller en klubb. Med beteckning avses i detta sammanhang dels det firma- eller namnliknande kännetecken under vilket sammanslutningen officiellt framträder, dels t.ex. kombinationer av begynnelsebokstäver, som SVEMO eller LUGI, vilka egentligen saknar innebörd men språkligt kan ge namnliknande associationer. Om beteckningen omfattar flera ord, prövas förväxlingsrisken med utgångspunkt i det ord som är mest framträdande, den s.k. domnanten (se vidare i SOU 1960:5 s. 168 och 169 och prop. 1963:37 s. 92 och 93).

Enligt *sjätte punkten* får en person inte byta till ett efternamn om det kan förväxlas med någon annans i Sverige skyddade näringskännetecken, t.ex. en firma, eller varukännetecken, t.ex. ett varumärke. Skyddet är att betrakta som ett utflöde av det firma- och varumärkesrättsliga skyddet i egentlig mening och grunden för detta måste därför sökas i firmalagen (1974:156) och varumärkeslagen (2010:1877). Vid bedömningen av om

förväxling kan ske med annans firma blir det avgörande ofta det eller de ord som är mest framträdande i firman, den s.k. firmadominanten. Skydd för näringskännetecken och varukännetecken uppkommer i regel genom registrering eller inarbetning (2 § firmalagen och 1 kap. 6 och 7 §§ varumärkeslagen). Skatteverket kan till hjälp för bedömningen av förväxlingsrisken enligt denna bestämmelse söka i Bolagsverkets register.

Av *sjunde punkten* framgår att en person inte får byta till ett efternamn om det kan förväxlas med något som finns i ett litterärt eller konstnärligt verk och som kränker någon annans upphovsrätt till verket. Bestämmelsen ger ett skydd för bl.a. särskilt skapade namn på personer och orter i litterära verk, under förutsättning att namnet har en sådan verkshöjd att det uppfyller kraven för att få upphovsrättsligt skydd enligt 1 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Detsamma gäller för en titel på ett litterärt eller konstnärligt verk som har sådan originalitet att det i och för sig är upphovsrättsligt skyddat (jfr prop. 1974:4 s. 214 och prop. 2009/10:225 s. 419).

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att ett dubbelt efternamn räknas som två efternamn vid prövningen av om det finns hinder för byte enligt första stycket. Skyddet gäller alltså inte det dubbla efternamnet som sådant. Detta innebär att namnen i det dubbla efternamnet ska prövas var för sig t.ex. vid bedömningen av om det finns hinder för byte på grund av att någon annan lagligen bär efternamnet (första punkten). Detsamma gäller vid en prövning av om efternamnet utgör hinder för registrering av ett varumärke eller av en firma.

Av övergångsbestämmelserna (elfte punkten) framgår att bestämmelsen inte gäller dubbla efternamn som har förvärvats före lagens ikraftträdande. För dessa namn gäller i stället att det dubbla efternamnet anses som ett efternamn.

Av 16 § framgår att ett dubbelt efternamn ska prövas som två enkla efternamn även vid bedömningen av vilka efternamn som är fria att förvärva. Vid annan prövning av om förutsättningarna för byte av efternamn är uppfyllda räknas ett dubbelt efternamn som ett namn. Detta innebär t.ex. att ett dubbelt efternamn räknas som ett namn vid bedömningen av om det kan förvärvas som ett gammalt släktnamn enligt 18 § eller förvärvas på nytt enligt 19 §.

16 § En person får byta till ett efternamn som lagligen bärs av minst 2 000 personer.

En person får även byta till ett efternamn som lagligen bärs av färre än 2 000 personer, om namnet någon gång har kunnat förvärvas enligt första stycket.

Vid en prövning enligt första eller andra stycket ska ett dubbelt efternamn anses som två efternamn.

Paragrafen, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, innehåller bestämmelser om befintliga efternamn som fritt kan förvärvas. Paragrafen saknar motsvarighet i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

Enligt *första stycket* får en person byta till ett efternamn som lagligen bärs av minst 2 000 andra personer. Bestämmelsen utgör ett undantag från 15 § och innebär att det är möjligt att byta till något av de vanligaste efternamnen i Sverige trots att det kan förväxlas t.ex. med ett efternamn

Prop. 2015/16:180 som redan lagligen bärs av andra (första punkten) eller med någon annans i Sverige skyddade firma (sjätte punkten).

Att efternamnet ska bäras innebär att det är antalet nu levande namnbärare som är av intresse för bedömningen av hur många bärare ett visst efternamn har.

En enkel ändring av ett efternamns stavning som inte förändrar namnets uttal anses inte som byte till ett annat efternamn (13 § andra stycket 1). Sådana olika stavningar av ett efternamn ska därför anses som samma efternamn vid bedömningen av om ett namn är fritt att förvärva eller inte.

Av *andra stycket* framgår att om ett namn vid något tillfälle har varit fritt att förvärva enligt första stycket, kan det inte senare bli skyddat om antalet bärare skulle minska till under 2 000. Ett sådant efternamn kan alltså aldrig återfå sitt administrativa skydd enligt 15 §.

Skatteverket ska få i uppdrag att fastställa vilka efternamn som vid en viss tidpunkt inte omfattas av det administrativa skyddet och alltså är fria att förvärva.

Enligt *tredje stycket* ska vid prövningen av om ett efternamn är fritt att förvärva ett dubbelt efternamn anses som två enkla efternamn. Detta innebär att vart och ett av namnen som det dubbla efternamnet består av räknas för sig vid fastställande av hur många bärare som finns av ett visst efternamn. Båda delarna av det dubbla efternamnet måste alltså ha minst 2 000 bärare för att ett byte till det dubbla efternamnet ska kunna ske.

Av övergångsbestämmelserna (elfte punkten) framgår att bestämmelsen inte gäller dubbla efternamn som har förvärvats före lagens ikraftträdande. För dessa namn gäller i stället att det dubbla efternamnet anses som ett enda efternamn.

17 § Om en person har förvärvat ett nybildat efternamn enligt denna lag, får därefter den personens förälder, syskon eller syskonbarn byta till det namnet, om personen samtycker till det. Om det första förvärvet har gjorts av flera, krävs att alla samtycker.

Paragrafen, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, innehåller bestämmelser om s.k. anslutningsförvärv för vissa anhöriga till en person som har förvärvat ett nybildat efternamn. Paragrafen motsvarar delvis 13 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 8.3.

En person kan med stöd av 13 § byta till ett nybildat efternamn. Efternamnet blir då administrativt skyddat enligt 15 §. Paragrafen utgör ett undantag från 15 § och ger en möjlighet för vissa anhöriga till den som ursprungligen förvärvat det nybildade efternamnet att byta till det namnet. Det administrativa skyddet i 15 § utgör alltså inte något hinder mot byte i dessa fall. En förutsättning för ett sådant anhörigförvärv är dock att den ursprunglige förvärvaren lämnar sitt samtycke. När det ursprungliga förvärvet har gjorts av flera personer gemensamt, måste alla dessa samtycka till anslutningsförvärvet.

Den krets av anhöriga som kan göra ett anslutningsförvärv är föräldrar, syskon och syskonbarn. Med förälder avses även adoptivförälder (jfr 4 kap. 8 § föräldrabalken). Med syskon avses såväl hel- som halvsyskon. Paragrafen gäller däremot inte barn eller barnbarn. Vidare gäller paragrafen inte för make. För dessa personer gäller i stället de vanliga reglerna om byte till en förälders eller makes efternamn enligt 9 och 12 §§.

Om ursprungsförvärvaren inte lämnar samtycke, kan ett anslutningsförvärv inte ske enligt paragrafen. Det kan dock i vissa fall finnas särskilda skäl enligt 13 § första stycket att ändå tillåta anslutningsförvärvet, t.ex. om den som gjort ursprungsförvärvet är avliden och alltså inte kan samtycka till förvärvet.

Det kan finnas hinder mot byte även om förutsättningarna i paragrafen är uppfyllda. Om den person som ansöker om ett anslutningsförvärv är underårig, kan det t.ex. krävas samtycke från en förälder som inte är vårdnadshavare (34 § första stycket).

18 § En person får byta till ett efternamn som har funnits i hans eller hennes släkt i rakt uppstigande led i minst två generationer. Det får dock inte vara längre sedan någon i släkten bar namnet än fyra generationer tillbaka, räknat från och med personens föräldrar.

I paragrafen, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, regleras möjligheten för en person att i administrativ ordning byta sitt efternamn till ett äldre släktnamn. Paragrafen saknar motsvarighet i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 8.4.

Enligt paragrafen, som utgör ett undantag från 15 §, får en person byta till ett administrativt skyddat efternamn som har funnits i hans eller hennes släkt i rakt uppstigande led i minst två generationer. Det kan t.ex. vara fråga om ett efternamn som har burits av hans eller hennes mormor och mormors mor men som sedan inte förts vidare till senare generationer. En förutsättning är dock att efternamnet har burits av någon inom den fjärde generationen räknat från och med personens föräldrar. Det får alltså inte vara fråga om ett alltför avlägset släktförhållande.

Det är upp till den som vill byta till efternamnet att visa att han eller hon har en sådan koppling till namnet som krävs enligt paragrafen. Om sökanden kan visa att det finns en sådan koppling, får alltså byte ske till namnet trots att hinder annars skulle ha förelegat enligt 15 §, t.ex. för att namnet redan bärs av någon annan.

De i paragrafen uppställda förutsättningarna motsvarar i huvudsak vad som enligt praxis bedömts utgöra synnerliga skäl för namnbyte enligt 1982 års namnlag. Det utesluter inte att det i ett enskilt fall kan finnas särskilda skäl enligt 13 § första stycket att bevilja ett namnbyte trots att förutsättningarna i paragrafen inte är uppfyllda.

19 § En person får byta till ett efternamn som han eller hon tidigare har burit utan att ha förlorat det enligt 21 §.

En person får byta till ett efternamn genom att stryka ett av namnen i sitt dubbla efternamn.

I paragrafen, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, regleras möjligheten att i administrativ ordning byta tillbaka till ett tidigare efternamn och att stryka ett av namnen i ett dubbelt efternamn. Paragrafen motsvarar delvis 5, 8, 10 och 14 §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 9.

Paragrafen utgör ett undantag från 15 § och ger en person möjlighet att ta tillbaka ett efternamn som han eller hon tidigare har burit eller ta en del av sitt dubbla efternamn som efternamn genom att stryka ett av nam-

Prop. 2015/16:180 nen i det befintliga dubbla efternamnet, när detta inte är möjligt enligt reglerna om familjerättsliga namnförvärv (se t.ex. 9 §).

Enligt *första stycket* får en person alltid byta sitt befintliga efternamn till ett annat efternamn som han eller hon burit tidigare utan att ha förlorat det enligt 21 §. Detta ger t.ex. ett adoptivbarn rätt att ta tillbaka det namn som han eller hon hade före adoptionen utöver vad som följer av 10 §. Det ger också en person rätt att ta tillbaka ett tidigare namn som har förvärvats genom äktenskap (12 §) eller genom ett s.k. administrativt namnförvärv (13 §). Det finns inte någon latent namnrätt. Detta innebär att det kan vara möjligt att förvärva ett efternamn som tidigare har förvärvats av någon annan i administrativ ordning om ingen längre lagligen bär namnet. En sökande får alltså ta tillbaka ett tidigare efternamn som har förvärvats genom ett administrativt namnförvärv trots att någon annan kan ha förvärvat namnet under den tid sökanden inte bar namnet.

Enligt *andra stycket* får ett byte av efternamn alltid ske genom att ett av namnen i ett dubbelt efternamn stryks och att det nya efternamnet alltså utgörs av den kvarvarande delen av det dubbla efternamnet. Bestämmelsen kan tillämpas om det inte är möjligt att göra ett sådant byte med stöd av någon annan bestämmelse i lagen. En strykning blir endast aktuell när en person har ett dubbelt efternamn. Han eller hon kan då alltså alltid byta efternamn genom att stryka ett av leden i sitt dubbla efternamn. Exempelvis kan en person byta namn från Andersson-Lind till Lind.

Byte till dubbelt efternamn

20 § En person får byta sitt efternamn till ett dubbelt efternamn som inte kan förvärvas enligt 4–13 eller 30 §.

Ett dubbelt efternamn enligt första stycket får endast bestå av två enkla efternamn som den personen kan förvärva var för sig enligt denna lag. Namnen i det dubbla efternamnet ska bäras i en bestämd ordning och får förenas med ett bindestreck.

Paragrafen, som utformas i huvudsak i enlighet med *Lagrådets* förslag, innehåller regler om dubbla efternamn och hur sådana namn kan förvärvas när detta inte är möjligt genom ett familjerättsligt förvärv eller ett administrativt förvärv enligt 13 §. Paragrafen saknar motsvarighet i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 5.

När det gäller vissa familjerättsliga förvärv av efternamn, t.ex. förvärv av efternamn genom födelsen eller äktenskapet, finns det särskilda bestämmelser som reglerar vilka namn som får kombineras till ett dubbelt efternamn. Exempelvis kan ett barn som bär sin ena förälders dubbla efternamn byta till den andra förälderns dubbla efternamn eller byta till ett dubbelt efternamn som är bildat av var sin del av föräldrarnas dubbla efternamn (9 §). Vidare kan en person byta sitt dubbla efternamn till sin makes dubbla efternamn (12 §). Det finns också regler om förvärv av dubbla efternamn i administrativ ordning som gör det möjligt för en person att byta sitt dubbla efternamn till ett annat befintligt dubbelt efternamn, t.ex. ett gammalt släktnamn (13 och 18 §§). Om det dubbla efternamn sökanden vill byta till inte är möjligt att förvärva med stöd av de familjerättsliga förvärvsreglerna eller reglerna om administrativa förvärv enligt 13 §, finns det enligt *första stycket* ytterligare en möjlighet att byta

sitt efternamn till ett dubbelt efternamn i administrativ ordning. Bestämmelsen reglerar byte till ett dubbelt efternamn och det förutsätter att sökanden redan har ett efternamn. Det är därför inte möjligt att med tillämpning av den aktuella paragrafen t.ex. förvärva ett dubbelt efternamn från födelsen. En ansökan om byte görs till Skatteverket (3 §).

Ett dubbelt efternamn kan bildas av efternamn som sökanden redan har förvärvat, t.ex. enligt 4 §, och namn som sökanden kan förvärva enligt denna lag, t.ex. enligt 9 eller 13 §.

Enligt *andra stycket* får ett dubbelt namn enligt första stycket bestå av två enkla efternamn som var för sig kan förvärfvas enligt denna lag. Ett dubbelt efternamn som består av fler än två namn får alltså inte bildas. Alla enkla efternamn som kan förvärfvas genom ett familjerättsligt eller administrativt förvärfv får utgöra en del i ett dubbelt efternamn. Detta innebär att det t.ex. är möjligt för en person att byta sitt efternamn till ett dubbelt efternamn som är bildat av två namn som kan förvärfvas i administrativ ordning (13 §). Byte kan också ske till ett dubbelt efternamn som består av ett namn som kan förvärfvas i administrativ ordning och ett namn som kan förvärfvas genom ett familjerättsligt förvärfv, t.ex. ett namn med anknytning till en förälder (t.ex. 9 och 13 §§). Byte kan vidare ske till ett dubbelt efternamn som består av två namn som var för sig kan erhållas genom familjerättsliga förvärfv (t.ex. 9 och 12 §§).

Ett dubbelt efternamn som består av fler än två enkla efternamn får inte bildas. Det innebär att det inte är möjligt för en person som har ett enkelt efternamn att vid sidan av det namnet lägga till ett dubbelt efternamn, även om det är ett namn som kan förvärfvas enligt t.ex. 9 §.

Namnen i det dubbla efternamnet måste bäras i en bestämd ordning och namnen får förenas med ett bindestreck. Det är sökanden som väljer i vilken ordning namnen ska bäras och om de ska förenas med bindestreck eller inte. Valet ska framgå av ansökan. Det är inte tillåtet att förvärva ett namn som är hopskrivet, t.ex. LindStröm. Ett sådant namn är nämligen inte ett dubbelt efternamn.

Det är alltid möjligt för en person som redan bär ett dubbelt efternamn att enligt olika bestämmelser i denna lag byta till ett helt annat enkelt eller dubbelt efternamn eller till ett delvis annat efternamn genom att byta ut eller stryka ena ledet i det dubbla efternamnet. Det finns vidare möjlighet att göra ändringar i det dubbla efternamnet, t.ex. genom att ändra ordningsföljden mellan namnen i efternamnet eller lägga till eller stryka ett bindestreck mellan namnen (13 § andra stycket).

Förlust av efternamn

21 § Om någon har förvärvat ett efternamn som han eller hon inte har rätt till och detta leder till besvär för någon annan, ska en domstol på talan av den sistnämnde besluta att namnet förloras, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Om någon förlorar sitt efternamn enligt första stycket, ska domstolen besluta att också den som genom denne har förvärvat namnet förlorar namnet, om talan förs om detta och det inte finns särskilda skäl mot det. Detsamma gäller om någon som skulle ha förlorat sitt efternamn enligt första stycket har avlidit.

En talan enligt första stycket som grundar sig på att ett faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken har hävts får inte väckas senare än ett år efter hävandet. I övriga fall får talan inte väckas senare än fem år efter det att Skatteverkets beslut fick laga kraft.

Paragrafen innehåller bestämmelser om förlust av efternamn. Paragrafen motsvarar delvis 16–19 och 47 §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 10.

Enligt *första stycket* kan en domstol besluta att en person som har förvärvat ett efternamn ska förlora det namnet. För att en sådan talan ska vara framgångsrik krävs att förvärvaren av namnet inte har rätt till det. En förvärvare saknar rätt till ett efternamn om han eller hon har förvärvat en faders eller förälders efternamn och faderskapet eller föräldraskapet sedan hävs. En förvärvare saknar vidare rätt till ett namn om Skatteverket har beviljat förvärvarens ansökan om efternamn trots att denna rätteligen borde ha avslagits. Det kan vid ett familjerättsligt förvärv av efternamn vara fråga om att Skatteverket har gjort en oriktig bedömning av förekomsten av en familjerättslig relation mellan förvärvaren och namnhavaren. När det gäller administrativa förvärv kan det vara fråga om att Skatteverket har beviljat förvärvarens ansökan trots att det enligt 14 § har funnits hinder för byte, t.ex. på grund av att det förvärvade namnet kan förväxlas med ett allmänt känt utländskt efternamn. Det har ingen betydelse huruvida beslutet är oriktigt på grund av att underlaget varit bristfälligt eller på grund av att det skett ett förbiseende eller annan oriktig handläggning av Skatteverket.

Att faderskapet hävs eller att Skatteverkets beslut är oriktigt och att någon därmed inte har rätt att bära namnet är inte en tillräcklig förutsättning för att ett efternamn ska förloras. Det krävs dessutom att namnförvärvet leder till besvär för någon annan och att han eller hon väcker talan om namnförlust för förvärvaren. Om förvärvet avser ett namn som är identiskt med namnhavarens efternamn, vilket t.ex. är fallet när det handlar om ett familjerättsligt förvärv, får besvär i regel antas ha uppkommit. Detsamma gäller om namnhavaren kan visa att en faktisk förväxling har skett. Även rent ideella intressen bör dock tillgodoses. Om någon tidigare har varit helt ensam om sitt efternamn men efter Skatteverkets beslut ofta sätts i förbindelse med en person som har förvärvat ett liknande namn, kan namnhavarens talan bifallas även utan att någon direkt förväxling har skett, t.ex. om han eller hon visar sig lida obehag.

Det krävs slutligen att det inte finns särskilda skäl som talar mot att förvärvaren förlorar namnet. Bedömningen av om det finns särskilda skäl bör i första hand göras med beaktande av de konsekvenser en namnförlust kan få för förvärvaren. Det kan handla om att namnet har burits under en lång tid eller att en förlust av namnet av någon annan anledning kan leda till betydande känslomässiga, ekonomiska eller andra konsekvenser. Det finns med anledning av *Lagrådets* påpekande anledning att klargöra att även om det i viss utsträckning kan röra sig om samma typ av omständigheter som vid en prövning av om det finns särskilda skäl enligt 13 § första stycket, så är det en annan prövning som ska göras.

En talan om förlust av efternamn kan föras av den som har rätt till efternamnet eller, för det fall det görs gällande en förväxlingsrisk enligt 15 § 5–7, den som har rätt till beteckningen eller kännetecknet eller som innehar rättigheten.

Enligt *andra stycket* kan en domstol även besluta att den som har förvärvat ett efternamn (bipersonen) genom någon som har förvärvat ett efternamn som han eller hon inte har rätt till (huvudpersonen) förlorar sitt

namn. Biperson är i första hand make, barn, adoptivbarn eller familjehmsbarn, som har förvärvat namnet i familjerättslig ordning. Biperson är även en förälder, ett syskon eller ett syskonbarn som har gjort ett anslutningsförvärv enligt 17 §. Biperson kan vidare vara ett barn till en person som har förvärvat namnet genom ett anslutningsförvärv. Om däremot t.ex. två makar eller föräldrar och barn gemensamt har förvärvat ett nytt efternamn, har de var och en förvärvat namnet med en självständig rätt. Något bipersonsförhållande finns alltså inte i dessa fall.

En talan om namnförlust måste föras mot var och en av bipersonerna. Det är däremot inte nödvändigt att talan mot bipersonerna väcks samtidigt som talan mot huvudpersonen, utan den kan föras i en särskild rättegång efter ett avgörande mot huvudpersonen. Ett avgörande mot huvudpersonen är prejudicerande för utgången av målet eller målen mot bipersonerna. Om huvudpersonen har fått behålla sitt efternamn på grund av att det ansetts finnas särskilda skäl, kan inte talan mot bipersonerna bifallas. Om huvudpersonen däremot har förlorat sitt efternamn, kan domstolen besluta att även bipersonerna förlorar sina namn. Detsamma gäller om huvudpersonen är avliden, men vid en prövning skulle ha förlorat sitt namn. Domstolen måste dock beträffande var och en av bipersonerna göra en självständig prövning av om det finns särskilda skäl som talar mot att namnet går förlorat och om så anses vara fallet låta bipersonen behålla namnet.

Enligt *tredje stycket* får en talan om förlust av efternamn som grundar sig på att ett faderskap eller föräldraskap har hävts inte väckas senare än ett år efter det att faderskapet eller föräldraskapet hävdes. Med talan om hävande av faderskap och föräldraskap avses sådana mål som tas upp till prövning enligt 3 kap. 1–4 och 14 §§ förädrabalken.

Om talan grundar sig på någon annan omständighet, t.ex. att Skatteverket felaktigt godkänt ett förvärv av ett efternamn, får talan inte väckas senare än fem år efter det att Skatteverkets beslut fick laga kraft. Om talan avser en biperson, räknas tidsfristen från Skatteverkets beslut rörande bipersonens namnförvärv.

Förfarandet vid rättegång regleras i 45 §.

22 § Om någon förlorar sitt efternamn enligt 21 §, ska domstolen med tillämpning av 4–12 §§ fastställa vilket namn som förvärvas i stället för det som förloras.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om att domstolen fastställer vilket efternamn som ersätter det som går förlorat. Paragrafen motsvarar delvis 19 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 10.

Det är enligt paragrafen domstolen i målet om förlust av efternamn som ska fastställa vilket namn som ska ersätta det som går förlorat enligt 21 §. När det gäller valet av nytt efternamn ska domstolen så långt det är möjligt tillgodose det önskemål som den som förlorar sitt namn har. Domstolen kan dock inte fastställa ett efternamn i strid med reglerna om familjerättsliga namnförvärv i 4–12 §§.

23 § Ingen får obehörigen, till nackdel för den som har skydd för sitt efternamn enligt 15 §,

1. använda ett namn som kan förväxlas med efternamnet,
2. i näringsverksamhet använda en beteckning för en stiftelse, en ideell förening eller en liknande sammanslutning som kan förväxlas med efternamnet, eller
3. i näringsverksamhet använda ett näringskännetecken, varukännetecken eller annat kännetecken som kan förväxlas med efternamnet.

Vid en prövning enligt första stycket ska ett dubbelt efternamn anses som två efternamn.

I paragrafen regleras frågan om särskilt skydd för vissa efternamn. Paragrafen motsvarar delvis 20 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 11.

Enligt *första stycket* finns det under vissa förutsättningar ett särskilt skydd för den som enligt 15 § har ett administrativt skydd för sitt efternamn. Det materiella namnskyddet innebär att namnhavaren har en rätt att i domstol kräva ett förbud mot att namnet används (se rättsfallen NJA 1973 s. 717, NJA 1985 s. 563 och NJA 1992 s. 491) eller skadestånd av den som använder namnet (25 §). Namnhavaren kan också föra en fastställesetalan om huruvida hans eller hennes namnrätt består eller inte eller om huruvida en viss användning utgör intrång i namnrätten enligt de allmänna bestämmelserna om fastställesetalan i rättegångsbalken. Att det endast är efternamn som är administrativt skyddade som omfattas av det materiella namnskyddet innebär att t.ex. ett efternamn som har minst 2 000 bärare aldrig kan vara skyddat (16 §). Inte heller namn som enbart bärs som mellannamn enligt 1982 års namnlag kan vara skyddade.

Det är endast den som lagligen har förvärvat ett administrativt skyddat efternamn som har rätt att kräva förbud mot att namnet används.

Det materiella namnskyddet omfattar enligt *första punkten* ett skydd mot att någon annan använder ett namn som kan förväxlas med det administrativt skyddade efternamnet. Förväxlingsrisk föreligger i första hand när namnen är identiska. Förväxlingsrisk kan dock även anses föreligga om det finns likheter i stavning och uttal (se vidare kommentaren till 15 §). Skyddet gäller mot den faktiska användningen av namnet. Det kan t.ex. handla om att använda en pseudonym. Namnet får inte användas av någon annan ens vid enstaka tillfällen. Skyddet gäller dock inte mot all användning av namnet, utan endast sådan som är obehörig. Om den andra personen kan åberopa en rätt till namnet enligt denna lag, kan ingripande mot användningen alltså inte ske. Eftersom det inte finns någon latent rätt till ett namn (se vidare kommentaren till 19 §), är det endast den som lagligen har förvärvat ett namn som kan åberopa en rätt till detta. För att domstolen ska kunna förbjuda någon att använda namnet krävs vidare att användningen är till nackdel för namnhavaren. Redan den omständigheten att förväxling faktiskt har skett mellan namnhavaren och den som använder namnet kan vara tecken på en sådan nackdel, men i regel bör det krävas att användningen även har lett till någon form av besvär eller förlust för namnhavaren.

Det materiella namnskyddet omfattar även viss användning i näringsverksamhet. Enligt *andra punkten* får ingen obehörigen, till nackdel för den som har ett administrativt skyddat efternamn, i näringsverksamhet

använda en beteckning för en stiftelse, en ideell förening eller en liknande sammanslutning som kan förväxlas med efternamnet. Detsamma gäller enligt *tredje punkten* för användning av ett näringskännetecken eller varukännetecken (se vidare gällande innebörden av begreppen i kommentaren till 15 § 6) eller ett annat kännetecken. Ett annat kännetecken kan t.ex. vara ett mönster som innehåller något som kan uppfattas som ett efternamn (jfr 4 § 4 b mönsterskyddslagen [1970:485]) eller ett kännetecken som används som varumärke trots att det varken är registrerat eller inarbetat. Bestämmelsen kompletterar det skydd som namnet har enligt immaterialrättslig lagstiftning.

Skyddet enligt andra och tredje punkterna gäller, liksom enligt första punkten, mot den faktiska användningen av beteckningen eller kännetecknet. Frågan om huruvida ett registrerat kännetecken borde ha registrerats eller inte ska däremot inte prövas enligt denna lag, utan enligt den författning enligt vilken registreringen skedde. Skyddet gäller endast mot sådan användning som är obehörig. Om en innehavare av ett kännetecken kan åberopa en rätt till kännetecknet enligt t.ex. firmalagen (1974:156) eller varumärkeslagen (2010:1877), kan ett ingripande mot användningen alltså inte ske. Kännetecknet ska också vara sådant att det kan förväxlas med namnet (se vidare kommentaren till 15 §). Vidare krävs att användningen ska vara till nackdel för namnhavaren. Redan den omständigheten att förväxling faktiskt har skett mellan namnhavaren och innehavaren av kännetecknet kan vara tecken på en sådan nackdel, men i regel bör det krävas att användningen även har lett till någon form av besvär eller förlust för namnhavaren.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att ett dubbelt efternamn räknas som två enkla efternamn vid prövningen av frågor om materiellt namnskydd. Namnskyddet gäller alltså inte det dubbla efternamnet som sådant. Att ett dubbelt efternamn inte är namnrättsligt skyddat innebär att båda namnen i det dubbla efternamnet ska prövas var för sig vid en bedömning av om det har förekommit intrång i namnbärarens materiella namnskydd eller vid en prövning av om efternamnet utgör hinder för registrering av ett varumärke enligt varumärkeslagen eller av en firma enligt firmalagen.

Av övergångsbestämmelserna (elfte punkten) framgår att bestämmelsen inte gäller dubbla efternamn som har förvärvats före lagens ikraftträdande. För dessa namn gäller i stället att det dubbla efternamnet anses som ett enda efternamn.

24 § Rätten till ett inarbetat näringskännetecken eller varukännetecken eller ett allmänt känt konstnärsnamn eller likartat namn ska gälla vid sidan av en äldre rätt till ett sådant efternamn som har särskilt skydd enligt 23 § och som kännetecknet eller konstnärsnamnet kan förväxlas med, om den som bär efternamnet inte inom rimlig tid vidtar åtgärder för att hindra användningen av kännetecknet eller konstnärsnamnet.

På yrkande av en part får en domstol, om det är skäligt, besluta att ett kännetecken eller ett konstnärsnamn endast får användas på ett särskilt sätt.

Vid en prövning enligt första stycket ska ett dubbelt efternamn anses som två efternamn.

Prop. 2015/16:180 Paragrafen innehåller regler om s.k. passivitetsskydd för allmänt kända konstnärsmamn och närings- och varukännetecken. Paragrafen motsvarar delvis 21 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 11.

Enligt *första stycket* tillkommer passivitetsskyddet ett konstnärsmamn eller likartat namn som har blivit allmänt känt. Skyddet tillkommer också ett inarbetat näringskännetecken eller varukännetecken.

Ett näringskännetecken ska anses inarbetat om det här i landet inom en betydande del av den krets till vilken det riktar sig (omsättningskretsen) är känt som beteckning för den verksamhet som bedrivs under kännetecknet (2 § firmalagen [1974:156]). Ett varukännetecken ska anses inarbetat om det här i landet inom omsättningskretsen är känt som beteckning för de varor eller tjänster som tillhandahålls under kännetecknet (1 kap. 7 § varumärkeslagen [2010:1877]).

För att namnhavaren ska bevara sitt materiella namnskydd krävs att han eller hon vidtar åtgärder mot användandet av kännetecknet eller konstnärsmamnet inom rimlig tid. Detta villkor har sin motsvarighet i 8 § firmalagen och 1 kap. 15 § varumärkeslagen. Det är tillräckligt att de åtgärder namnhavaren vidtar tydligt tar sikte på att användandet av namnet eller kännetecknet ska upphöra. En uppmaning att upphöra med användandet kan ske skriftligt eller muntligt. Om användningen av namnet eller kännetecknet fortsätter trots en sådan uppmaning, måste ytterligare åtgärder vidtas för att inte skyddet ska gå förlorat. Ytterst kan namnhavaren väcka en förbudstalan (se t.ex. rättsfallet NJA 1985 s. 563) eller en skadeståndstalan enligt 25 §.

Frågan om huruvida namnhavaren ska anses ha agerat inom rimlig tid får prövas med hänsyn till omständigheterna i varje enskilt fall. I bedömningen ska hänsyn inte bara tas till den tidsrymd under vilken namnhavaren har förhållit sig passiv utan också till de möjligheter han eller hon haft att upptäcka intrånget.

Om namnhavaren inte har invänt inom rimlig tid, får det yngre konstnärsmamnet eller kännetecknet användas vid sidan av efternamnet. Den som har det äldre namnet förlorar alltså inte sin rätt att bära det.

På yrkande av en part får en domstol enligt *andra stycket*, om det är skäligt, besluta att konstnärsmamnet eller kännetecknet endast får användas på något särskilt sätt. Bestämmelsen har sin motsvarighet i 8 § firmalagen och 1 kap. 16 § varumärkeslagen. Domstolen får avgöra från fall till fall vad ett sådant beslut ska innebära. Utgångspunkten är dock att beslutet ska utformas så att den omedelbara risken för att namnhavaren ska orsakas besvär upphör.

Bestämmelsen i *tredje stycket* innebär att ett dubbelt efternamn räknas som två enkla efternamn vid prövningen av frågor om materiellt namnskydd (se vidare kommentaren till 23 § i andra stycket).

25 § Den som gör intrång i någon annans rätt enligt 23 § är skyldig att ersätta den kränkning och annan skada som intrånget har medfört, om han eller hon har insett eller borde ha insett att användandet var till nackdel för den andre.

Paragrafen innehåller regler om skadestånd på grund av intrång i någons namnrätt. Paragrafen motsvarar i huvudsak 23 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 11.

En förutsättning för att skadestånd ska kunna utgå enligt paragrafen är att någon gör intrång i annans namnrätt enligt 23 §. Frågan om det föreligger något intrång ska bedömas enligt de förutsättningar som anges i den paragrafen. Det är däremot inte nödvändigt att det samtidigt förs en talan om förbud mot att använda namnet eller kännetecknet (23 och 45 §§). Det får anses vara rimligt att tillåta någon annan att använda namnet eller kännetecknet inom vissa gränser men kräva skadestånd om dessa gränser överskrids (se prop. 1963:37 s. 123 och 124).

Ytterligare en förutsättning för skadestånd är att namnhavaren visar sig ha fått någon faktisk nackdel av intrånget. Skadestånd kan vidare komma i fråga endast om den som gör intrånget var i ond tro, dvs. hade insett eller borde ha insett att hans eller hennes användande skulle medföra olägenhet för namnhavaren.

Den som gör intrång i någon annans namnrätt är skyldig att ersätta den skada som intrånget har medfört. Såväl ekonomisk som ideell skada är ersättningsgill. I de flesta fall av intrång i namnrätt kommer det att handla om att kompensera namnhavaren för den kränkning som han eller hon har orsakats till följd av intrånget.

Förnamn

26 § Varje barn ska ges ett eller flera förnamn.

En ansökan om förvärv av barnets förnamn ska göras inom tre månader från barnets födelse.

Paragrafen innehåller den grundläggande regeln om förvärv av förnamn. Paragrafen motsvarar i huvudsak 30 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 12.1.

Enligt *första stycket* ska varje barn ges ett eller flera förnamn. Det finns ingen begränsning av hur många förnamn ett barn får bära. Varje barn måste dock ha minst ett förnamn.

I *andra stycket* anges att en ansökan om förvärv av barnets förnamn ska göras inom tre månader från barnets födelse. Ansökan görs till Skatteverket och förnamnet förvärvas när det blir registrerat (3 och 35 §§).

Ansökan ska göras av barnets vårdnadshavare (se vidare kommentaren till 3 §). Om barnets vårdnadshavare inte gör någon ansökan inom den föreskrivna tiden, får Skatteverket förelägga dem att inom viss tid fullgöra denna skyldighet. Om föreläggandet inte följs, får ett nytt föreläggande förenas med vite (43 §).

27 § En person får förvärva eller ändra förnamn genom

1. tillägg av ett eller flera namn,
2. byte av ett eller flera namn,
3. strykning av ett eller flera namn, dock inte alla,
4. ändring av ordningsföljden mellan två eller flera namn.

I paragrafen anges hur en person får förvärva nya förnamn eller ändra sina befintliga förnamn. Paragrafen motsvarar delvis 31–33 §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 12.1.

I första och andra punkterna regleras förvärv av förnamn medan tredje och fjärde punkterna reglerar ändring av förnamn.

Enligt *första punkten* får ett eller flera förnamn läggas till de redan befintliga namnen. Det finns inte någon begränsning av hur många förnamn en person får bära.

Enligt *andra punkten* får ett eller flera förnamn bytas ut mot andra förnamn. Det är alltså tillåtet att byta ut samtliga förnamn. Även en ändring av ett förnamns stavning utgör ett byte av förnamn, vilket bl.a. innebär att namnet ska prövas enligt 28 §.

I *tredje punkten* anges att ett eller flera förnamn får strykas. Det är inte tillåtet att stryka samtliga förnamn. Alla måste bära minst ett förnamn.

Slutligen anges i *fjärde punkten* att ordningsföljden mellan två eller flera förnamn får ändras.

En person som vill förvärva eller ända förnamn får ansöka hos Skattverket om detta (3 §). Det finns inga hinder mot upprepade förvärv eller ändringar. Om ansökan avser ett barns förnamn krävs i regel barnets samtycke, om han eller hon har fyllt 12 år (46 §).

28 § Som förnamn får endast förvärvas ett namn som inte

1. kan väcka anstöt,
2. kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet, eller
3. av någon annan anledning är olämpligt som förnamn.

I paragrafen anges de krav som ställs på ett namn för att detta ska kunna förvärvas som ett förnamn. Paragrafen motsvarar i huvudsak 34 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 12.1.

Paragrafen avser förvärv av förnamn (se 26 § och 27 § 1 och 2) och anger på vilka olika sätt ett förnamn inte får vara konstruerat.

Enligt *första punkten* får ett namn inte förvärvas om det kan väcka anstöt. Bestämmelsen är avsedd att tillgodose ett allmänt intresse och begreppet anstöt ska därför ses ur allmänhetens synvinkel. Kravet överensstämmer med det som gäller för efternamn enligt 14 § 3.

Ett förnamn kan även utan att väcka anstöt vara till obehag för bäraren. I *andra punkten* anges därför att ett förnamn inte får förvärvas om det kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet. Bestämmelsen har främst betydelse i fråga om förnamn för barn. Bedömningen av vad som utgör obehag är subjektiv och ska göras ur den enskildes synvinkel. En vuxen person som ansöker om att förvärva ett visst namn får i regel anses ha gjort klart att han eller hon inte känner obehag inför att bära namnet. Det måste normalt finnas någon särskild omständighet kopplad till sökandens person eller till namnet som gör att det, trots sökandens egen uppfattning i frågan, kan antas att det kommer att upplevas som obehagligt att bära namnet för att kunna vägra ett förvärv. Om det däremot är fråga om en underårig sökande, ska större försiktighet iaktas i bedömningen. Det kan vara svårt för ett barn att hantera negativa synpunkter på förnamnet från omgivningen. Det är därför viktigt att barn inte tilldelas kuriösa eller fränstötande förnamn som blir en belastning för dem under uppväxtåren, innan de själva får rätt att byta sitt förnamn. Kravet överensstämmer med det som gäller för efternamn i 14 § 4.

Av *tredje punkten* framgår att ett namn inte får förvärvas om det av någon annan anledning är olämpligt som förnamn. Bestämmelsen syftar främst på namn av mer påtaglig efternamnskaraktär. Att förnamnet ska vara lämpligt innebär vidare att det ska vara fråga om ett namn. Namnet

får inte heller vara vilseledande eller uppfattas som en olämplig titel. Prop. 2015/16:180
Kravet överensstämmer med det som gäller för efternamn i 14 § 5.

Så kallade könskonträra namn, dvs. att en man bär ett namn som kan uppfattas som ett kvinno­namn eller tvärtom, är lämpliga som förnamn, oavsett om namnbäraren är en vuxen eller ett barn.

Om Skatteverket anser att det behövs, ska verket begära in ett yttrande från en myndighet eller någon annan för att pröva ett förnamns förenlighet med namnskyddet eller förnamnets lämplighet med hänsyn till språkliga eller andra förhållanden (40 §).

Gårdsnamn

29 § Ett gårdsnamn som enligt gammal sedvänja används eller har använts som tillnamn får förvärfvas av den som har anknytning till gårdsnamnet genom släkt­skap eller äktenskap. Gårdsnamnet ska bäras närmast före eller efter förnamnen.

Den som bär ett gårdsnamn får stryka namnet eller ändra ordningsföljden mellan namnet och förnamnen.

Paragrafen innehåller regler om gårdsnamn. Paragrafen motsvarar delvis 35 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 12.2.

Med gårdsnamn avses ett namn som anger vilken gård den som bär namnet kommer från eller har anknytning till. Som exempel på gårdsnamn kan nämnas Erikers, Finn, Klockar, Skommar, Soldat, Staffas, Tolvmans, Tysk och Täpp. Gårdsnamnet kan, beroende på sedvänjan på orten, bäras före eller efter förnamnen.

Enligt *första stycket* får vissa gårdsnamn förvärfvas. Bestämmelsen tar sikte på sådana gårdsnamn som används eller har använts enligt gammal sedvänja. Den möjliggör alltså inte förvärv av nyskapade gårdsnamn. Den som vill bära ett gårdsnamn ska vidare kunna visa en anknytning till namnet genom släkt­skap eller äktenskap. Främst kommer i fråga den som föds av föräldrar som använder namnet eller den som gifter sig med en person som använder det.

Enligt *andra stycket* får ett gårdsnamn som någon bär strykas. Vidare får ordningsföljden mellan gårdsnamnet och förnamnen ändras. Som anges i första stycket får dock gårdsnamnet endast placeras närmast före eller efter samtliga förnamn. Att stryka eller flytta ett gårdsnamn utgör en ändring av namnet. En ansökan om en sådan ändring görs till Skatteverket (3 §).

Internationella förhållanden

30 § Den som har förvärvat ett namn i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz genom födelse, ändrat civilstånd eller annat familjerättsligt förhållande har rätt att förvärva det namnet också i Sverige, om han eller hon vid förvärvet i den andra staten var medborgare eller hade hemvist där eller hade någon annan särskild anknytning dit.

Första stycket ger inte en person rätt att som förnamn förvärva ett namn som

1. kan väcka anstöt,
2. kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet, eller
3. av någon annan anledning är olämpligt som förnamn.

Paragrafen ger rätt att förvärva ett namn när det inte är möjligt enligt de vanliga reglerna, om det har förvärvats på ett visst sätt i en annan EES-

Prop. 2015/16:180 stat eller i Schweiz. Den tar sikte på de situationer då en tillämpning av lagens andra bestämmelser skulle leda till att någon nekas att här få ett namn som han eller hon bär i enlighet med den andra namntraditionen. Paragrafen motsvarar i huvudsak 49 a § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 13.

Första stycket motsvarar 49 a § första stycket i 1982 års namnlag (prop. 2011/12:12 s. 17–19).

I *andra stycket* anges i tre punkter vissa begränsningar av den rätt att förvärva ett förnamn som föreskrivs i första stycket. Motsvarande begränsningar finns vid inhemska förvärv (28 §). Även om bestämmelsen har en generell utformning, får den i praktiken betydelse som ett skydd för barn.

Rätten att i Sverige som förnamn förvärva ett namn som redan förvärvats i den andra staten gäller enligt *första* och *andra punkterna* inte om namnet kan väcka anstöt eller kan antas leda till obehag för den som ska bära det i Sverige. Bedömningen ska utgå från upplevelsen av att bära namnet i Sverige. Det spelar ingen roll att ett barn som ska bära förnamnet vid ansökningstillfället inte anser – eller uppfattar – att namnet leder till obehag, om det kan antas att namnet framöver kommer att göra det.

Enligt *tredje punkten* får inte heller namn som av någon annan anledning är olämpliga som förnamn förvärvas här. Begränsningen är avsedd att tillämpas i förhållandevis sällsynta fall, t.ex. när ett namn kan uppfattas som en olämplig titel.

Skatteverket ska, vid behov, begära in ett yttrande från en myndighet eller annan för att få hjälp med lämplighetsbedömningen (40 §).

Begränsningarna ska ses i sitt internationella sammanhang och den bedömning som ska göras kan därför bli en annan än i inhemska fall. Hänsyn ska tas till att personen redan bär namnet, och intresset av att han eller hon har samma förnamn i båda staterna får vägas in i bedömningen. Exempelvis ska inte enbart det förhållandet att det är svårt att avgöra om ett namn är ett förnamn eller ett efternamn hindra att det förvärvas som förnamn här.

Andra stycket gäller, i likhet med vad som gäller för rent nationella förvärv på familjerättslig grund, inte för efternamn (se 4–12 §§, jfr däremot när det gäller nybildade efternamn 14 § 3–5).

En ansökan som avser ett barn som är under 18 år ska göras av barnets vårdnadshavare (se kommentaren till 3 §). Om barnet har fyllt 12 år, måste barnet självt i regel ha samtyckt till namnbytet (46 §).

Om barnet bär någon av föräldrarnas namn utan att den föräldern är vårdnadshavare, krävs för byte av barnets efternamn att den föräldern har samtyckt till namnbytet eller att en domstol har förklarat att namnbytet är förenligt med barnets bästa (34 § första stycket).

31 § Lagen gäller inte för svenska medborgare som har hemvist i Danmark, Finland eller Norge.

Lagen bygger på nationalitetsprincipen, vilket innebär att den gäller för svenska medborgare oavsett var de har sin hemvist. Paragrafen innehåller ett undantag från denna princip. Enligt undantaget gäller lagen inte svenska medborgare som har hemvist i Danmark, Finland eller Norge.

Paragrafen motsvarar 50 § i 1982 års namnlag (prop. 1982/83:38 s. 11 Prop. 2015/16:180 och prop. 1984/85:124 s. 72). Övervägandena finns i avsnitt 13.

32 § Lagen tillämpas på danska, finska och norska medborgare som har hemvist i Sverige.

Lagen får tillämpas på andra utländska medborgare som har hemvist i Sverige. I fråga om efternamn som har förvärvats enligt lagen gäller 21–25 §§.

När utländska medborgare adopteras här i landet tillämpas alltid 6–8 §§.

I paragrafen anges när lagen ska tillämpas på utländska medborgare. Paragrafen motsvarar 51 § i 1982 års namnlag (prop. 1982/83:38 s. 12–14 och prop. 1984/85:124 s. 72 och 73). Övervägandena finns i avsnitt 13.

33 § Lagen tillämpas på statslösa personer som har hemvist i Sverige eller, om de inte har hemvist i något land, har sin vistelseort här.

Paragrafen innehåller regler om lagens tillämplighet på statslösa personer. Paragrafen motsvarar 52 § i 1982 års namnlag (prop. 1982/83:38 s. 14). Övervägandena finns i avsnitt 13.

Samtycke eller prövning vid byte av barns efternamn

34 § Om ett barn bär någon av föräldrarnas efternamn utan att denna förälder är vårdnadshavare, krävs för att barnet ska få byta efternamn att föräldern har samtyckt till bytet eller att en domstol har förklarat att bytet är förenligt med barnets bästa.

För att ett barn ska få byta efternamn enligt 11 § krävs att den eller de vars namn ska förvärvas har samtyckt till bytet och att en domstol har förklarat att bytet är förenligt med barnets bästa.

Paragrafen innehåller särskilda regler för vissa fall när ett barn under 18 år byter efternamn. Paragrafen motsvarar delvis 6, 8, 11 och 49 a §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 6.4 och 14.1.

Om barnet står under vårdnad av endast den ena av föräldrarna, är det den föräldern som företräder barnet i namnfrågan och ansöker om namnbyte (se kommentaren till 3 §). När barnet bär den andra förälderns efternamn, krävs för att bytet ska beviljas dock enligt *första stycket* samtycke från denne eller att en domstol har förklarat att bytet är förenligt med barnets bästa. I första hand bör vårdnadshavaren vända sig till den andra föräldern för samtycke. Om den föräldern dock inte vill eller kan lämna samtycke, får barnet genom vårdnadshavaren ansöka hos domstol om att namnbytet ska förklaras vara förenligt med barnets bästa (se vidare 44 §).

Med att barnet bär någon av föräldrarnas efternamn avses även det fall att den ena förälderns namn utgör en del av barnets dubbla efternamn. Om den förälder som har ensam vårdnad om barnet vill stryka den del av barnets dubbla efternamn som är den andra förälderns namn, krävs alltså samtycke från den andra föräldern eller att en domstol har förklarat att bytet är förenligt med barnets bästa.

Kravet på samtycke gäller oavsett till vilket namn byte ska ske. Samtycket ska vara skriftligt (47 §).

Samtycke krävs även när barnet står under vårdnad av en särskilt förordnad vårdnadshavare. Om barnet bär någon av föräldrarnas efternamn och byte ska ske, krävs alltså den förälderns samtycke. Även här kan den särskilt förordnade vårdnadshavaren vända sig till domstol om samtycke inte kan inhämtas.

Om den av föräldrarna som ska lämna samtycke har avlidit eller befinner sig på okänd ort, kan byte endast ske om domstol förklarar att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

Vad som är barnets bästa måste avgöras efter en bedömning i varje enskilt fall. Det är inte tillräckligt att domstolen i allmänna ordalag, utifrån ett generellt betraktelsesätt, konstaterar att något är till ett barns bästa. Barnets bästa ska konstateras efter ett aktivt övervägande i det konkreta fallet och redovisas av domstolen.

Vid domstolens prövning av frågan om huruvida namnbytet är förenligt med barnets bästa ska domstolen ta hänsyn till barnets åsikter som ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Om barnet har fyllt 12 år, ska barnet i regel samtycka till namnbytet för att detta ska få ske (46 §). Barnet kan alltså motsätta sig ett byte om barnet vill behålla namngemenskapen med den förälder som inte är vårdnadshavare.

För att ett familjehemsplacerat barn ska få byta sitt efternamn till ett namn med anknytning till familjehemsföräldrarna krävs enligt *andra stycket* samtycke från den eller dem vars efternamn barnet avser förvärva. Om familjehemsföräldrarna bär samma namn, måste båda ge sitt samtycke. Eftersom ansökan om namnbyte ska göras av barnets vårdnadshavare krävs att de också går med på namnbytet. Även barnet självt måste i regel ha samtyckt till namnbytet om barnet har fyllt 12 år (46 §). Ett ytterligare krav är att en domstol har förklarat att namnbytet är förenligt med barnets bästa. Domstolen ska inte bara beakta familjehemsplaceringens varaktighet, utan även lämpligheten av namnbytet över huvud taget. Vid sin prövning ska domstolen höra den förälder vars namn barnet bär, om denne inte är vårdnadshavare. Domstolen ska även hämta in ett yttrande från socialnämnden, om det inte är uppenbart obehövligt (44 §).

Om ett familjehemsplacerat barn har förvärvat en familjehemsförälders efternamn, kan barnet sedan byta till ett namn som familjehemsföräldern därefter har förvärvat eller till den andra familjehemsförälderns efternamn. Även då krävs det att domstolen har förklarat att namnbytet är förenligt med barnets bästa (se prop. 1981/82:156 s. 55).

Tidpunkten för förvärv eller ändring av personnamn

35 § Ett personnamn förvärvas eller ändras när namnet registreras, om inte annat anges i andra-fjärde stycket.

Ett efternamn enligt 4 eller 5 § anses vara förvärvat vid födelsen. Detsamma gäller ett efternamn enligt 22 §, om det namn som har förlorats har förvärvats vid födelsen.

Ett efternamn enligt 6 eller 7 § anses vara förvärvat vid adoptionen. Detsamma gäller ett dubbelt efternamn enligt 8 §.

Ett efternamn enligt 12 § anses vara förvärvat vid vigseln om ansökan görs senast samma dag som vigseln.

Paragrafen, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, innehåller regler om när ett namn ska anses förvärvat eller ändrat. Paragrafen motsvarar delvis 1, 2, 3, 9, 16 och 34 §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 6.1, 6.2, 7.2 och 14.2.

Ett förvärv eller en ändring av ett personnamn anses enligt *första stycket* i regel genomfört när det blir registrerat av Skatteverket. Byte av efternamn är en form av förvärv (2 §). Det är Skatteverket som beslutar i namnären den (36 §) och som registrerar ett förvärv eller en ändring av namn (1 § folkbokföringslagen [1991:481], 1 kap. 4 § och 2 kap. 3 § 2 lagen [2001:182] om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet och 2 § förordningen [2001:589] om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet). Detta gäller alla personnamn (förnamn, gårdsnamn och efternamn).

Undantag gäller emellertid för vissa efternamn som anses förvärvade vid en tidigare tidpunkt.

Det första undantaget gäller enligt *andra stycket* efternamn som förvärvas vid födelsen. En ansökan om förvärv av ett nyfött barns efternamn enligt 4 § ska göras inom tre månader från födelsen. Om det inte görs någon ansökan inom denna tid, förvärvar barnet det efternamn som den förälder som har fött barnet bär eller, om den föräldern har avlidit, det efternamn som den föräldern bar vid sin död (5 §). I dessa fall ska barnet anses ha förvärvat det efternamn som Skatteverket registrerar redan vid födelsen. Detsamma gäller om någon enligt 21 § förlorar ett efternamn som har förvärvats vid födelsen. Då ska det efternamn som domstolen fastställer i stället för det namn som har förlorats anses förvärvat vid födelsen (22 §).

Det andra undantaget gäller enligt *tredje stycket* efternamn som förvärvas vid adoption. En ansökan om förvärv av ett adoptivbarns efternamn enligt 6 § ska göras inom tre månader från adoptionsbeslutet. Om någon ansökan inte görs inom denna tid, förvärvar adoptivbarnet vid en ensamadoption adoptivföräldrarnas efternamn. Om det är fråga om makar som adopterar gemensamt, förvärvar adoptivbarnet den äldre av adoptivföräldrarnas efternamn (7 §). I dessa fall anses barnet redan vid adoptionen ha förvärvat det efternamn som Skatteverket registrerar. Detsamma gäller om en domstol i adoptionsärendet beslutar att adoptivbarnet ska förvärva ett dubbelt efternamn som är bildat av det efternamn som han eller hon hade före adoptionen tillsammans med en adoptivförälders efternamn (8 §). I de fall domstolen beslutar att adoptivbarnet ska behålla sitt befintliga efternamn gör adoptivbarnet däremot inget nytt förvärv av efternamn.

Det tredje undantaget gäller enligt *fjärde stycket* förvärv av efternamn vid vigsel. En ansökan enligt 12 § om byte av efternamn med anledning av äktenskap kan göras före, i samband med eller efter vigseln. Om en ansökan görs senast samma dag som vigseln, anses det efternamn som Skatteverket registrerar förvärvat redan vid vigseln. Om ansökan görs senare, förvärvas namnet när det blir registrerat av Skatteverket.

Förfarandet hos Skatteverket

36 § Skatteverket beslutar om förvärv eller ändring av personnamn efter en ansökan enligt 3 §. Om namnet beslutas av domstol enligt 8 eller 22 §, ska dock ingen ansökan göras.

Paragrafen, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, innehåller bestämmelser om beslut om personnamn och om undantag från skyldigheten att ansöka om förvärv. Paragrafen saknar motsvarighet i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 14.2.

För Skatteverket gäller förvaltningslagen (1986:223) om inte något annat anges i denna lag.

Det är enligt paragrafen Skatteverket som, efter ansökan av den som vill förvärva eller ändra ett personnamn, beslutar om namnförvärvet eller namnändringen ska beviljas eller inte. Om en domstol enligt 8 § beslutar att ett adoptivbarn ska behålla sitt befintliga efternamn, ensamt eller som en del i ett dubbelt efternamn, eller beslutar att en namnbärare ska förlora sitt efternamn och enligt 22 § fastställer ett nytt namn, ska det dock inte göras någon ansökan. I dessa fall är det domstolen som beslutar om namnförvärvet. Regeringen avser att i förordning föreskriva att domstolen ska underrätta Skatteverket när sådana beslut fattas. Skatteverket är därefter, som folkbokföringsmyndighet, skyldig att registrera namnförvärvet (1 § folkbokföringslagen [1991:481], 1 kap. 4 § och 2 kap. 3 § 2 lagen [2001:182] om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet och 2 § förordningen [2001:589] om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet).

I vissa fall krävs det först en prövning i domstol för att Skatteverket ska kunna bevilja en ansökan om namnbyte. Det handlar om ett barns byte till en familjehemsförälders efternamn och om ett barns byte från en förälders efternamn, om denne inte är vårdnadshavare och motsätter sig namnbytet, till ett annat namn (se vidare 34 §). En domstolsprövning bör normalt ske innan en ansökan om namnbyte ges in till Skatteverket.

37 § En ansökan ska vara skriftlig.

Ansökan ska innehålla uppgifter om

1. sökandens namn och personnummer eller samordningsnummer,
2. sökandens adress och telefonnummer,
3. det som yrkas, och
4. de omständigheter som åberopas till stöd för ansökan.

Paragrafen innehåller regler om ansökan. Paragrafen motsvarar delvis 36 och 39 §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 14.3.1.

En ansökan till Skatteverket enligt denna lag ska enligt *första stycket* vara skriftlig. Det finns inget hinder mot att den ges in elektroniskt.

I *andra stycket* anges de uppgifter som en ansökan ska innehålla.

Ansökan ska enligt *första punkten* innehålla uppgifter om sökandens namn och personnummer eller, i förekommande fall, samordningsnummer.

Ansökan ska vidare enligt *andra punkten* innehålla sökandens kontaktuppgifter, dvs. de adresser, t.ex. postadress och e-postadress, och telefonnummer, t.ex. till mobiltelefon, som sökanden kan nås på.

I *tredje punkten* anges att ansökan ska innehålla uppgift om vad som yrkas, dvs. det namn sökanden vill förvärva eller den ändring sökanden vill göra i sitt namn.

Slutligen anges i *fjärde punkten* att ansökan ska innehålla de omständigheter som åberopas till stöd för ansökan. Om det handlar om ett familjerättsligt förvärv, bör sökanden t.ex. ange vilken familjerättslig koppling som finns till namnet. Om förvärvet avser ett gårdsnamn, bör sökanden ange kopplingen till gårdsnamnet. Om det är fråga om ett namnbyte som endast kan beviljas om det finns särskilda skäl, bör sökanden i sin ansökan ange de omständigheter som enligt hans eller hennes uppfattning kan utgöra särskilda skäl (13 § första stycket). I många fall krävs det inte någon närmare utveckling av skälen för ansökan.

Sökanden bör vid behov ge in underlag till stöd för sin ansökan. Det kan handla om att visa släkttillhörighet vid en prövning enligt 18 §, att visa tillhörighet till ett gårdsnamn enligt 29 § eller för att visa existensen av det som åberopas som särskilda skäl.

38 § Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om avgifter för ansökan om namn enligt denna lag.

Paragrafen innehåller en upplysningsbestämmelse om att regeringen kan meddela föreskrifter om avgifter i namnärenden. Paragrafen motsvarar delvis 39 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 16.

39 § Om en ansökan är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för en prövning i sak, ska Skatteverket förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom en viss tid. Detsamma gäller om sökanden inte har betalat ansökningsavgiften. Föreläggandet behöver inte delges.

Om sökanden inte följer föreläggandet, ska ansökan avvisas. Sökanden ska upplysas om detta i föreläggandet.

Paragrafen innehåller regler om komplettering av en ansökan och om att en ansökan i vissa fall ska avvisas. Paragrafen motsvarar delvis 40 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 14.3.1.

Enligt *första stycket* ska Skatteverket förelägga den som har gett in en så bristfällig ansökan att den inte kan läggas till grund för prövning i sak att inom viss tid avhjälpa bristen. Detsamma gäller om föreskriven ansökningsavgift inte har betalats. En ansökan är bristfällig om det av ansökan inte går att utläsa vilket namn eller vilken namnändring sökanden vill ha eller om sökanden annars inte har uppfyllt de krav som anges i 37 §. En ansökan är även bristfällig om Skatteverket i något annat avseende anser att det finns formella hinder mot att bifalla ansökningen. Ett hinder kan t.ex. vara att endast den ena av föräldrarna har ansökt om namnbyte för barn under 18 år, trots att barnet står under båda föräldrarnas vårdnad. Föreläggandet behöver inte delges.

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att en ansökan ska avvisas om sökanden inte följer föreläggandet. Av föreläggandet ska det framgå att ansökan kan avvisas om föreläggandet inte följs.

Om det vid en prövning i sak visar sig inte finnas förutsättningar enligt denna lag att bevilja ansökan, ska den inte avvisas utan avslås.

Prop. 2015/16:180 **40 §** Skatteverket ska begära in ett yttrande från en myndighet eller annan om det behövs för att pröva ett namns lämplighet med hänsyn till språkliga eller andra förhållanden eller namnets förenlighet med namnskyddet.

I paragrafen anges när ett yttrande från en myndighet eller annan ska begäras in. Paragrafen saknar motsvarighet i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 14.3.2.

Skatteverket får inte godkänna ett nybildat efternamn som är olämpligt som efternamn (14 §). Detsamma gäller ett namn som är olämpligt som förnamn (28 och 30 §§). I lämplighetsprövningen ska Skatteverket beakta bl.a. namnets förenlighet med namnskicket i Sverige och namnets språkliga lämplighet. När det gäller efternamn ska Skatteverket också beakta namnskyddsrättsliga aspekter (15 §).

Paragrafen ger Skatteverket en skyldighet att, om det behövs, begära in yttrande från myndighet eller annan om namnets förenlighet med namnskyddet eller namnets lämplighet med hänsyn till språkliga eller andra förhållanden. Paragrafen har främst betydelse när det gäller bedömningen av namn som framstår som tveksamma utifrån språkliga utgångspunkter. Det kan i vissa fall vara svårt för Skatteverket att avgöra om ett nybildat namn är förenligt med det svenska namnskicket. I sådana ärenden bör Skatteverket i första hand begära in yttrande från Institutet för språk och folkminnen. Den myndigheten har också möjlighet att ge utlåtanden om de officiella minoritetsspråken och flera större utländska språk. När det gäller de officiella minoritetsspråken kan Skatteverket även begära in yttrande från t.ex. Sametinget. Även t.ex. svenska utlandsmyndigheter och universitetsfakultet kan i vissa fall ombes yttra sig.

Om det i ett namnärende aktualiseras kvalificerade namnskyddsrättsliga frågor, t.ex. på grund av att en rättighetshavare gör en invändning mot namnförvärvet, bör ofta Patent- och registreringsverket vara den myndighet som yttrande ska begäras in från.

Skatteverket kan även begära in yttrande från andra än myndigheter. Det kan handla om organisationer, institutioner eller enskilda som har kunskaper av värde för prövningen. Exempelvis kan Svenska Akademien eller Riddarhuset i ett visst fall ha sådana särskilda kunskaper som behövs för att kunna bedöma ett namns lämplighet.

Om frågan om att hämta in yttrande aktualiseras i domstol efter överklagande får domstolen ta ställning till om ett sådant lämpligen bör hämtas in där (8 § förvaltningsprocesslagen [1971:291]) eller om målet bör återförvisas till Skatteverket för fortsatt handläggning.

41 § Om en ansökan om förvärv av ett efternamn enligt 13 § inte avvisas eller avslås, ska den kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Detsamma gäller en ansökan om förvärv av ett dubbelt efternamn enligt 20 § om något av namnen som ingår i det dubbla efternamnet inte kan förvärvas enligt 4–12 eller 30 §. Ett kungörande behöver dock inte ske om det skulle sakna betydelse.

När kungörande har skett ska den som vill invända mot ansökan göra detta skriftligen inom en månad från kungörelsedagen. Skatteverket får inte meddela beslut i ärendet innan tiden för att göra en invändning har gått ut.

Paragrafen innehåller regler om kungörelse av en ansökan och om invändning mot en ansökan. Paragrafen motsvarar delvis 41 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 14.3.3.

Enligt första stycket, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, ska en ansökan om att byta till ett nybildat efternamn eller ett befintligt efternamn som inte kan förvärfvas i familjerättslig ordning (13 §) kungöras av Skatteverket i Post- och Inrikes Tidningar, om ansökan inte avvisas eller avslås. Detsamma gäller en ansökan om att byta till ett dubbelt efternamn enligt 20 §, om någon av delarna i det dubbla efternamnet inte kan förvärfvas genom ett familjerättsligt namnförvärv. Syftet med kungörandet är att ge den som vill framställa en invändning tillfälle att göra detta. Det ställs inga särskilda krav på den som vill göra en invändning, utan alla som vill lämna upplysningar i ett namnärende kan uppträda som invändare utan att ha något direkt personligt intresse i saken (se rättsfallet RÅ 2003 ref. 86 och Patentbesvärsträttsens dom 2014-08-21 i mål nr 14-026).

Ett kungörande behöver inte ske om det skulle sakna betydelse. I allmänhet finns det därför behov av ett kungörande endast när ansökan kan antas komma i konflikt med något allmänt eller enskilt intresse. Ett kungörande saknar t.ex. normalt betydelse vid en ansökan om anslutningsförvärv enligt 17 §, eftersom samtycke från dem som kan ha något att invända mot namnbytet måste finnas i själva ansökningsärendet (se prop. 1981/82:156 s. 75).

När kungörelse har skett ska enligt *andra stycket* den som vill invända mot ansökan göra detta inom en månad från den dag då kungörelsen var intagen i Post- och Inrikes Tidningar. Invändningen ska vara skriftlig och ges in till Skatteverket. Skatteverket får inte avgöra ärendet innan denna tid har gått ut. En ansökan som inte kungörs ska avgöras så snart ansökningshandlingarna är fullständiga. Om någon i ett sådant ärende själv kommer in med en invändning, ska Skatteverket beakta denna.

Det är viktigt att den som vill göra en invändning mot en ansökan gör detta redan hos Skatteverket. För att en person som har invändningar mot en ansökan ska få överklaga Skatteverkets beslut krävs nämligen att han eller hon har gjort en invändning under verkets handläggning av ärendet (42 §).

Överklagande av Skatteverkets beslut

42 § Skatteverkets beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Den som har gjort en invändning med anledning av en ansökan som anges i 41 § får överklaga ett beslut som innebär att ansökan bifalls. Den som har avstått från att göra en sådan invändning får inte överklaga beslutet.

Beslutet överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets personen vars namn det gäller var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. Om det inte finns någon sådan behörig domstol, överklagas beslutet till Förvaltningsrätten i Stockholm.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av Skatteverkets beslut och om behörig domstol. Paragrafen motsvarar delvis 37 och 42 §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 14.3.4.

Enligt *första stycket* får ett beslut av Skatteverket överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Bestämmelsen gäller alla beslut, dvs. både beslut som innebär att Skatteverket skiljer ärendet från sig och beslut under

Prop. 2015/16:180 handläggningen av ärendet, t.ex. beslut om att vitesförelägga en vårdnadshavare enligt 43 §. Vem som har klagorätt framgår av 22 § förvaltningslagen (1986:223). Ett beslut får alltså överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot, se dock andra stycket.

Rätten för invändare att överklaga beslut regleras särskilt i *andra stycket*, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter. En invändning får ske med anledning av en ansökan som avses i 41 §, dvs. ansökan om byte till ett nybildat efternamn eller till ett befintligt efternamn som inte kan förvärfvas i familjerättslig ordning, se kommentaren till 41 § om vem som får göra en invändning. Av stycket följer att den som har gjort en invändning får överklaga ett beslut i ärendet som innebär att ansökan bifalls. Detta gäller också i de fall då kungörande enligt 41 § har underlåtit men någon självmant gjort en invändning (se prop. 1981/82:156 s. 75). Den som däremot av olika skäl inte har gjort en invändning får inte överklaga beslutet och det gäller oavsett om han eller hon berörs av beslutet (se rättsfallet RÅ 2003 ref. 19, jfr även rättsfallet RÅ 1989 ref. 76). Om invändaren återkallar sin talan, får domstolen inte pröva överklagandet.

Vid överklagande kommer Skatteverket enligt 7 a § förvaltningsprocesslagen (1971:291) att inta ställning som klagandens motpart i domstolsprocessen.

Överklagande får enligt *tredje stycket* ske till den förvaltningsrätt inom vars domkrets personen vars namn det gäller var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. Det namn det gäller är i de flesta fall det namn som en ansökan avser och forum för överklagandet styrs då av var sökanden är folkbokförd. Om en vårdnadshavare överklagar ett vitesföreläggande enligt 43 § styrs forum av var barnet är folkbokfört. I vissa fall är den person vars namn det gäller inte folkbokförd i Sverige. Beslutet ska då överklagas till Förvaltningsrätten i Stockholm.

Enligt *fjärde stycket* krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Föreläggande att ansöka om barns förnamn

43 § Om barnets vårdnadshavare inte har ansökt om förvärv av sitt barns förnamn inom den tid som anges i 26 § andra stycket, får Skatteverket förelägga vårdnadshavaren att inom en viss tid fullgöra denna skyldighet.

Ett nytt föreläggande om samma sak får förenas med vite.

En fråga om utdömande av vite prövas av den förvaltningsrätt som är behörig att pröva ett överklagande av ett beslut enligt 42 §.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om Skatteverkets möjlighet att förelägga ett barns vårdnadshavare att ansöka om barnets förnamn samt om föreläggande och utdömande av vite. Paragrafen motsvarar delvis 31 och 37 §§ folkbokföringslagen (1991:481). Övervägandena finns i avsnitt 14.3.5.

En ansökan om ett barns förnamn ska göras inom tre månader från barnets födelse (26 §). Ansökan görs av barnets vårdnadshavare. Om barnet står under gemensam vårdnad, krävs att båda vårdnadshavarna gör ansökan (se kommentaren till 3 §). Om barnets vårdnadshavare inte gör

någon ansökan inom tre månader, får Skatteverket enligt *första stycket* Prop. 2015/16:180 förelägga dem att inom viss tid fullgöra denna skyldighet.

Om vårdnadshavaren inte följer föreläggandet att ansöka om sitt barns förnamn, får Skatteverket enligt *andra stycket* besluta om ett nytt föreläggande. Ett sådant föreläggande får förenas med vite. Om vårdnadshavaren inte följer vitesföreläggandet, får Skatteverket besluta om ett nytt föreläggande som förenas med vite. Allmänna bestämmelser om vite finns i lagen (1985:206) om viten.

Bestämmelsen i *tredje stycket* innebär att en fråga om utdömande av vite ska prövas av den förvaltningsrätt inom vars domkrets barnet är folkbokfört. Om det inte finns någon sådan behörig domstol, prövas frågan av Förvaltningsrätten i Stockholm. Prövningen sker på ansökan av Skatteverket.

Enligt *fjärde stycket* krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Förfarandet i allmän domstol

44 § En ansökan om förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa enligt 34 § prövas av den tingsrätt som tar upp frågor om vårdnaden om barnet.

Domstolen ska, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet bär, om han eller hon inte är vårdnadshavare. Domstolen ska även, om det kan ske, höra den vars namn barnet ska få.

Domstolen ska hämta in ett yttrande från socialnämnden, om det inte är uppenbart obehövt. Socialnämnden ska ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dem för domstolen.

Domstolen får besluta att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader. Vid domstolens handläggning tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Paragrafen innehåller bestämmelser om domstols behörighet och om handläggningen och rättegångskostnader i ärenden om namnbyte för barn under 18 år enligt 34 §. Paragrafen motsvarar delvis 45 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 14.4.1.

En ansökan om byte av ett barns efternamn ska göras av barnets vårdnadshavare (se kommentaren till 3 §). Om barnet står under båda föräldrarnas vårdnad, måste dessa alltså gemensamt ansöka om namnbytet. Om föräldrarna inte kan komma överens, kan bytet inte genomföras.

När ett barn bär någon av föräldrarnas namn utan att denna förälder är vårdnadshavare, krävs för byte av barnets efternamn att föräldern i fråga har samtyckt till namnbytet eller att domstol har förklarat att bytet är förenligt med barnets bästa (34 § första stycket). Med att barnet bär någon av föräldrarnas efternamn avses även det fall att den ena förälderns namn utgör en del av barnets dubbla efternamn. Ett familjehemsplacerat barns byte till en familjehemsförälders efternamn förutsätter alltid att domstol har förklarat att namnbytet är förenligt med barnets bästa (34 § andra stycket).

En ansökan om domstols förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa ska enligt *första stycket* prövas av den tingsrätt som tar upp frågor om vårdnaden om barnet. Sådana frågor ska enligt 6 kap. 17 § föräldrabalken tas upp av tingsrätten i den ort där barnet har sin hemvist. Om det inte finns någon behörig domstol enligt denna regel, tas frågan

Prop. 2015/16:180 upp av Stockholms tingsrätt. Om barnet är folkbokfört i Sverige, anses barnets hemvist vara den ort där barnet var folkbokfört den 1 november föregående år (10 kap. 1 § rättegångsbalken).

I *andra stycket* anges att domstolen, om det kan ske, ska höra den vars efternamn barnet bär, om denne inte är vårdnadshavare. Detta innebär att om barnets står under endast den ena förälderns vårdnad och bär samma efternamn som den andra föräldern, ska den andra föräldern höras i ärendet. Om barnet bär ett efternamn som den andra föräldern tidigare har burit men bytt bort, behöver dock inte den andra föräldern höras. Den föräldern behöver inte heller höras om det finns något hinder mot hans eller hennes hörande. Det är inte tillräckligt att domstolen saknar uppgift om förälderns adress, utan viss efterforskning ska göras.

Domstolen ska även, om det kan ske, höra den vars namn barnet ska få. Det kan t.ex. vara fråga om en styvförälder. Om barnet vill förvärva en familjehemsförälders efternamn, krävs att familjehemsföräldern samtycker till namnbytet för att detta ska beviljas (34 § andra stycket).

Enligt *tredje stycket*, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, ska domstolen vidare hämta in ett yttrande från socialnämnden. Ett yttrande behöver dock inte hämtas in, om det är uppenbart obehövt. Så kan vara fallet när ett barn nära myndighetsåldern själv har kontaktat domstolen och berättat hur han eller hon ser på namnbytet. Undantaget är avsett att tillämpas restriktivt.

I yttrandet ska socialnämnden ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dem för domstolen. Det går i regel inte att ge ett barn möjlighet att uttrycka sina åsikter om barnet inte är gammalt eller moget nog att ha en egen uppfattning i frågan. Det går inte att ange någon bestämd ålder för när ett barn bör ges möjlighet att framföra sina åsikter. Utredaren får bedöma detta från fall till fall. Barnet ska ges förutsättningar att vara delaktigt och barnet ska skyddas i sitt deltagande, inte skyddas genom att hindras från delaktighet. Det finns inte någon skyldighet för barnet att uttrycka sina åsikter. Utredaren måste uppträda med varsamhet och ska inte försöka pressa barnet på synpunkter.

Av yttrandet ska det normalt framgå om barnet har några synpunkter på namnbytet. Ofta kan det vara tillräckligt att det anges att barnet har getts möjlighet att framföra sina åsikter och om det har framkommit något som ger anledning att anta att barnet är tveksamt inför ett namnbyte. Om det enligt utredarens bedömning inte har varit lämpligt att tillfråga barnet, ska detta och skälen för bedömningen anges.

I yttrandet ska socialnämnden även lämna andra uppgifter som nämnden bedömer vara av betydelse för domstolens prövning.

Bestämmelsen i *fjärde stycket* innebär att domstolen – i enlighet med vad som gäller för indispositiva tvistemål enligt 18 kap. 2 § rättegångsbalken – får besluta att vardera parten ska stå för sina rättegångskostnader. I övrigt ska domstolen i sin handläggning tillämpa lagen om domstolsärenden. Det innebär bl.a. att ärendet i regel ska avgöras med en domare och att tingsrättens beslut överklagas till hovrätten (3 och 39 §§ lagen om domstolsärenden).

45 § En talan i tvist om efternamn väcks i tingsrätten i den ort där den mot vilken talan förs ska svara i tvistemål i allmänhet.

En talan om förlust av efternamn som grundar sig på att ett faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken har hävts väcks i tingsrätten i den ort där barnet har sin hemvist. En sådan fråga får väckas även i samband med ett mål om hävande av faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

Om barnet är under 18 år, ska domstolen även hämta in ett yttrande från socialnämnden, om det inte är uppenbart obehövligt. Socialnämnden ska ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dem för domstolen.

Om det inte finns någon behörig tingsrätt enligt första eller andra stycket, väcks talan i Stockholms tingsrätt.

Paragrafen innehåller bestämmelser om domstols behörighet och om handläggningen av mål om tvist om efternamn. Paragrafen motsvarar delvis 46 och 47 §§ i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 14.4.2.

Enligt *första stycket* ska en talan i tvist om efternamn väckas i tingsrätten i den ort där den mot vilken talan förs ska svara i tvistemål i allmänhet. Detta innebär att talan ska väckas i tingsrätten i den ort där svaranden har sin hemvist. Om svaranden är en fysisk person som är folkbokförd i Sverige, anses hans eller hennes hemvist vara den ort där han eller hon var folkbokförd den 1 november föregående år. Om svaranden är en juridisk person anses hemvisten i regel vara den ort där styrelsen har sitt säte (10 kap. 1 § rättegångsbalken). De tvister som avses i bestämmelsen är sådana som rör förlust av efternamn (21 §), intrång i namnrätten (23 och 24 §§), skadestånd på grund av intrång i namnrätten (25 §) och talan om fastställelse om huruvida en namnrätt består eller inte eller om huruvida en viss användning utgör intrång i namnrätten (13 kap. 2 § rättegångsbalken). För det fall talan om förlust av efternamn grundar sig på att ett faderskap eller ett föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken har hävts, finns det dock en särskild forumregel i andra stycket.

Enligt *andra stycket* ska en talan om förlust av efternamn som grundar sig på att ett faderskap eller ett föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken har hävts väckas i tingsrätten i den ort där barnet har sin hemvist. En sådan talan kan också väckas i samband med ett mål om hävande av faderskap eller föräldraskap enligt 3 kap. 1–4 och 14 §§ föräldrabalken.

Av *tredje stycket*, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, framgår att domstolen i mål om förlust av efternamn som grundar sig på att ett faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken har hävts och som har väckts mot ett barn under 18 år, ska hämta in ett yttrande från socialnämnden, om det inte är uppenbart obehövligt. I yttrandet ska socialnämnden ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dem för domstolen (se vidare kommentaren till 44 § tredje stycket).

Om det inte finns någon behörig domstol enligt de tidigare bestämmelserna i paragrafen, ska talan enligt *fjärde stycket* väckas i Stockholms tingsrätt.

Gemensamma bestämmelser

46 § En ansökan för ett barn som har fyllt 12 år i ett mål eller ärende enligt denna lag får inte göras utan barnets samtycke, utom i de fall barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke till följd av en psykisk sjukdom eller något annat liknande förhållande.

Vid bedömningen av om ett namnbyte är förenligt med barnets bästa enligt 34 § ska domstolen, även när barnets samtycke inte behövs, ta hänsyn till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad.

Paragrafen innehåller regler om hur barnets åsikter ska beaktas av domstolen. Paragrafen motsvarar delvis 48 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

En ansökan som avser ett barn som är under 18 år görs av barnets vårdnadshavare. Om barnet står under gemensam vårdnad, krävs alltså att båda vårdnadshavarna gör ansökan (se kommentaren till 3 §).

Om en ansökan avser ett barn som har fyllt 12 år, ska barnet, enligt *första stycket*, som utformas med beaktande av *Lagrådets* synpunkter, som huvudregel samtycka till ansökan. Samtycke kan endast underlåtas om barnet är förhindrat att lämna samtycke till följd av en psykisk sjukdom eller något annat liknande förhållande. Det sistnämnda kan röra sig om en fysisk sjukdom eller resultatet av en sådan sjukdom. Undantaget är avsett att tillämpas restriktivt. Ett hinder att lämna samtycke får inte vara övergående och ska i allmänhet kunna styrkas genom läkarintyg (se prop. 1981/82:156 s. 78 och 79). Samtyckeskravet gäller i alla ansökningsärenden, även ärenden i domstol, vilket bl.a. kan vara aktuellt när den förälder vars efternamn barnet bär motsätter sig barnets namnbyte (34 §).

Bestämmelsen i *andra stycket* innebär att domstolen, även när barnet är yngre än 12 år, ska ta hänsyn till barnets åsikter i ärenden om namnbyte enligt 34 §. Det ska ske med beaktande av den ålder och mognad som barnet nått. Bestämmelsen är avsedd att säkerställa barnets rättigheter genom att det skapas en garanti för att namnbyten inte görs utan att hänsyn tas till åsikten hos det barn som är i stånd att bilda sin egen åsikt. Att en domstol i ett ärende om namnbyte ska beakta barnets ålder och mognad betyder att det i regel ska fästas större avseende vid ett äldre barns inställning än vid ett yngre barns. Enbart ålder kan dock inte avgöra vikten av ett barns åsikter. Hur mycket ett barn förstår är inte på ett entydigt sätt knutet till barnets ålder. Mognad avser förmågan att förstå och bedöma konsekvenserna av en särskild fråga, varvid den fortlöpande utvecklingen av barnets förmågor måste beaktas.

Barnets åsikt är en viktig omständighet. I de fall där barnets samtycke inte är en absolut förutsättning för namnbyte är dock barnets åsikter inte avgörande, utan andra omständigheter kan tillsammans väga tyngre i en sammantagen bedömning av barnets bästa.

Domstolen ska se till att de barn som är i stånd att bilda egna åsikter har haft möjlighet att närmare redovisa sin åsikt. Enligt 44 § ska domstolen hämta in ett yttrande från socialnämnden, om det inte är uppenbart obehövligt. I yttrandet ska socialnämnden ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dem för domstolen.

47 § Ett samtycke enligt denna lag ska lämnas skriftligen.

Om ett samtycke har lämnats till en domstol i ett ärende enligt 34 §, behöver det inte lämnas något nytt samtycke när en ansökan görs enligt 3 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hur samtycke lämnas i mål och ärenden enligt denna lag. Paragrafen motsvarar i huvudsak 49 § i 1982 års namnlag. Övervägandena finns i avsnitt 14.1.

Ett samtycke som avses i lagen ska, enligt *första stycket*, lämnas skriftligen. De fall av samtycke som avses i paragrafen är samtycke enligt 17 § (anslutningsförvärv), 34 § första stycket (förälder som inte är vårdnadshavare), 34 § andra stycket (familjehemsförälder) och 46 § (barn som har fyllt 12 år).

Om samtycke har lämnats till domstolen i ett namnärende enligt 34 §, behöver, enligt *andra stycket*, inte ett nytt samtycke lämnas när ansökan görs till Skatteverket. Om ett samtycke har lämnats i tingsrätten och ärendet överklagas, behöver inte ett nytt samtycke lämnas i högre rätt.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.
2. Genom lagen upphävs namnlagen (1982:670).
3. Ärenden som vid ikraftträdandet handläggs av Patent- och registreringsverket ska överlämnas till Skatteverket.
4. Den upphävda lagen gäller fortfarande vid överklagande av Patent- och registreringsverkets beslut.
5. Om det före ikraftträdandet har fastställts att en viss person inte är far eller förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken till ett barn som har förvärvat personens efternamn eller ett efternamn som personen har burit, ska i fråga om förlust av barnets efternamn den upphävda lagen gälla.
6. Den upphävda lagen gäller fortfarande för talan om förlust av efternamn som har väckts vid domstol enligt 17–19 §§ i den lagen före ikraftträdandet.
7. Den upphävda lagen gäller fortfarande för mål om skydd för egenartade efternamn som har väckts vid domstol före ikraftträdandet.
8. Namn som har förvärvats enligt den upphävda lagen eller enligt namnlagen (1963:521) anses som personnamn som har förvärvats enligt den bestämmelse i den nya lagen som gäller för motsvarande fall.
9. Den som vid ikraftträdandet bär ett mellannamn får till Skatteverket ansöka om att namnet ska strykas eller förvärvas som ett enkelt efternamn eller som en del i ett dubbelt efternamn.
10. Vid byte till ett dubbelt efternamn ska mellannamnet strykas.
11. Vid en prövning enligt 15, 16, 23 och 24 §§ ska ett dubbelt efternamn som har förvärvats före lagens ikraftträdande anses som ett enda efternamn.

Enligt *första punkten* ska den nya lagen träda i kraft den 1 juli 2017. Då upphör enligt *andra punkten* 1982 års namnlag att gälla.

Av *tredje punkten* framgår att ärenden som vid ikraftträdandet handläggs av Patent- och registreringsverket ska överlämnas till Skatteverket. Patent- och registreringsverkets befattning med namnären den upphör alltså vid ikraftträdandet. Den nya lagen gäller för Skatteverkets fortsatta handläggning av de överlämnade ärendena.

Enligt *fjärde punkten*, som utformas i enlighet med *Lagrådets* förslag, ska 1982 års namnlag gälla vid överklagande av Patent- och registreringsverkets beslut. Detta innebär att Patent- och registreringsverkets beslut överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets klaganden var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. Om det inte finns någon sådan behörig domstol, överklagas beslutet till Förvaltningsrätten i Stockholm. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten

Prop. 2015/16:180 (42 § i 1982 års namnlag i sin lydelse enligt SFS 2016:203). Det innebär vidare att domstolen i sin överprövning av beslutet tillämpar samma materiella regler som verket gjorde, dvs. 1982 års namnlag.

I *femte punkten* anges att 1982 års namnlag ska tillämpas i vissa ärenden om förlust av efternamn. Enligt den lagen förlorar ett barn automatiskt sitt efternamn om barnet har förvärvat namnet på grund av ett faderskap som senare hävs. Barnet har dock, om det finns synnerliga skäl, en möjlighet att få domstolens tillstånd att behålla efternamnet. När frågan om faderskap prövas av domstol meddelas ett sådant namntillstånd i samband med domen. I annat fall prövas namnfrågan efter särskild ansökan (16 § i 1982 års namnlag). Om det före den nya lagens ikraftträdande har fastställts att en man inte är far till ett barn utan att namnfrågan har prövats, medför övergångsbestämmelsen en rätt för barnet att, med stöd av 16 och 46 §§ i 1982 års namnlag, få en domstolsprövning av om det finns skäl för barnet att ändå få behålla efternamnet. En särskild ansökan om tillstånd att få behålla efternamnet måste dock ha kommit in till domstolen inom den tid som föreskrivs i 16 § andra stycket i 1982 års namnlag, dvs. inom en månad från fastställelsen. Övergångsbestämmelsen ska även tillämpas om ett föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken har hävts.

Av *sjätte punkten* framgår att 1982 års namnlag gäller för mål om förlust av efternamn som före ikraftträdandet har anhängiggjorts vid domstol enligt 17–19 §§ i den lagen. Pågående mål om förlust av efternamn ska alltså avgöras med tillämpning av 1982 års namnlag.

Det materiella namnskyddet ges i den föreslagna nya lagen en annan utformning än i 1982 års namnlag. Bland annat utmönstras kravet på namnets egenart. Enligt *sjunde punkten* ska därför 1982 års namnlag tillämpas i pågående mål om skydd för egenartade efternamn som har inletts vid domstol före ikraftträdandet.

I *åttonde punkten* anges att namn som har förvärvats enligt 1982 års namnlag eller enligt 1963 års namnlag anses som personnamn som har förvärvats enligt den bestämmelse i den nya lagen som gäller för motsvarande fall. Möjligheterna till namnbyte enligt denna lag gäller alltså även för dem som har förvärvat sitt efternamn, förnamn eller gårdsnamn enligt de tidigare namnlagarna. Det finns inga bestämmelser om mellannamn i den nya lagen och punkten omfattar därför inte dessa namn. I punkterna nio och tio regleras de möjligheter en mellannamnsbärare har att ändra sitt mellannamn.

I *nionde punkten* anges att den som bär ett mellannamn får lämna in en ansökan till Skatteverket om att namnet ska strykas eller förvärvas som ett enkelt efternamn eller som del i ett dubbelt efternamn. Om ingen ansökan görs, behåller mellannamnsbäraren sitt mellannamn.

Om mellannamnsbäraren byter till ett dubbelt efternamn ska, enligt *tionde punkten*, Skatteverket stryka mellannamnet. Det är alltså inte möjligt för en mellannamnsbärare att förvärva ett dubbelt efternamn och samtidigt behålla sitt mellannamn även om ingen av delarna i det dubbla efternamnet innehåller mellannamnet.

Av *elfte punkten*, som utformas i allt väsentligt i enlighet med *Lagrådets* förslag, framgår att ett dubbelt efternamn som har förvärvats före lagens ikraftträdande ska räknas som ett enda efternamn vid en prövning enligt 15, 16, 23 och 24 §§ denna lag. Äldre dubbla efternamn anses

alltså inte som två efternamn vid en sådan prövning. Detta innebär bl.a. att ett sådant dubbelt efternamn anses som ett efternamn vid prövningen av vilka namn som är fria att förvärva enligt 16 §.

Övervägandena finns i avsnitt 15.

Prop. 2015/16:180

17.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrörelse

Tillstånd m.m.

5 § En ansökan om tillstånd att driva hotell- eller pensionatrörelse ska vara skriftlig och

a) innehålla en uppgift om sökandens fullständiga namn, firma och postadress samt, om sökanden tidigare haft ett annat efternamn, detta,

b) för sökande, som är enskild person, innehålla en uppgift om födelsetid och yrke eller titel samt ett bevis att han eller hon inte är underårig eller i konkurstillstånd eller har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken,

c) innehålla en uppgift om fullständigt namn, födelsetid och yrke eller titel för den som utsetts till föreståndare eller ersättare samt ett bevis att han eller hon inte är underårig eller har en förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken,

d) innehålla en uppgift om var den byggnad eller lägenhet där rörelsen ska drivas ligger, det största antal gäster som ska kunna tas emot samtidigt och det största antal gästrum som rörelsen ska omfatta.

Om ett bygglov har meddelats för hotellet eller pensionatet, ska till ansökan bifogas handlingar som visar att så har skett.

Om tillstånd beviljas, ska ett skriftligt bevis utfärdas. Om ett bygglov inte har meddelats och det inte är uppenbart att ett bygglov inte behövs, ska beviset innehålla en upplysning om att ett bygglov kan krävas. Om det inte finns någon godkänd ersättare eller, i de fall när det ska finnas en föreståndare enligt 3 §, en godkänd föreståndare, ska det i beviset anges att tillståndet inte får utnyttjas förrän en ersättare eller en föreståndare har utsetts och godkänts. En kopia av beviset ska skickas till den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom räddningstjänsten, inom plan- och byggnadsväsendet och inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

Det ska utfärdas ett skriftligt bevis om godkännande av en föreståndare eller en ersättare.

Paragrafen innehåller regler om ansökan om tillstånd att driva hotell- eller pensionatrörelse.

I första stycket görs en ändring till följd av att termen släktnamn den 1 januari 1983 ersattes av termen efternamn.

17.3 Förslaget till lag om ändring i firmalagen (1974:156)

Registrering av firma

10 § En firma får inte registreras om den

1. strider mot lag eller annan författning eller mot goda seder eller allmän ordning,

2. utan tillstånd innehåller en sådan statlig eller internationell beteckning som enligt lag eller annan författning inte får användas obehörigen som firma, eller något som lätt kan förväxlas med en sådan beteckning,

3. utan tillstånd innehåller ett sådant kännetecken som enligt lagen (2014:812) om skydd för kännetecken i den internationella humanitära rätten inte får användas obehörigen som firma, eller något som kan förväxlas med ett sådant kännetecken,

4. i annat fall är ägnad att vilseleda allmänheten,

5. är identisk med ett äldre näringskännetecken för verksamhet av samma slag,

6. är identisk med eller liknar ett äldre näringskännetecken för verksamhet av samma eller liknande slag, om det finns en risk för förväxling, inbegripet risken för att användningen av firman leder till uppfattningen att det finns ett samband mellan den som använder firman och innehavaren av näringskännetecknet,

7. är identisk med eller liknar ett äldre näringskännetecken som är känt inom en betydande del av omsättningskretsen, om användningen av firman skulle dra otillbörlig fördel av eller utan skäligen anledning vara till skada för näringskänneteknets särskiljningsförmåga eller anseende,

8. kan förväxlas med ett kännetecken som användes här i landet eller i utlandet av någon annan vid tidpunkten för ansökan och som fortfarande används, om sökanden var i ond tro vid tidpunkten för ansökan,

9. innehåller eller består av något som är ägnat att uppfattas som någon annans efternamn *som har särskilt skydd eller någon annans allmänt kända konstnärnamn eller ett likartat namn*, om användningen av firman skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden,

10. innehåller något som kränker annans upphovsrätt till ett litterärt eller konstnärligt verk, eller

11. innehåller något som är ägnat att uppfattas som benämning på en stiftelse, ideell förening eller liknande sammanslutning.

De hinder för registrering som anges i första stycket 5–7 gäller på motsvarande sätt för

1. ett varumärke som är registrerat enligt 2 kap. varumärkeslagen (2010:1877) eller en internationell varumärkesregistrering som gäller i Sverige,

2. ett varumärke som är registrerat enligt rådets förordning (EG) nr 207/2009 av den 26 februari 2009 om EU-varumärken eller en internationell varumärkesregistrering som gäller i Europeiska unionen, samt

3. ett inarbetat varukännetecken.

Om den firma som ansökan om registrering avser ska gälla i hela landet och den äldre rättigheten utgörs av ett inarbetat näringskännetecken eller av ett sådant namn eller inarbetat varukännetecken som är skyddat enligt 2 a §, finns det hinder mot registrering endast om skyddet för den äldre rättigheten gäller inom en väsentlig del av landet.

Trots första stycket 5–11 och andra stycket får registrering ske, om den vars rätt är i fråga medger det och hinder inte finns enligt första stycket 1–4.

Paragrafen innehåller bestämmelser om hinder mot firmaregistrering. Den omfattar såväl absoluta registreringshinder (första stycket 1–4) som relativa registreringshinder (första stycket 5–11 och andra stycket). Övervägandena finns i avsnitt 11.

I *första stycket punkten nio* görs en ändring till följd av att begreppet egenartade efternamn i förslaget till ny lag om personnamn ersätts av begreppet efternamn som har särskilt skydd. Vilka efternamn som har särskilt skydd framgår av 23 § i förslaget till ny lag om personnamn.

13 § *En firma får överlåtas endast i samband med överlåtelse av den näringsverksamhet i vilken firman användes.*

En överlåtelse av verksamheten omfattar även firman, om inte annat har avtalats. Detta gäller dock inte om firman innehåller överlåtarens eller, vid överlåtelse av ett handelsbolags verksamhet, en bolagsmans efternamn.

Om det i ett dödsbo ingår en firma som innehåller den avlidnes efternamn, får en boutredningsman inte överlåta firman utan samtycke av dödsbodelägarna.

Paragrafen innehåller en allmän regel om överlåtelse av firma, vissa presumptionsbestämmelser rörande firmarätten vid överlåtelse av den verksamhet för vilken firman används och en särbestämmelse om överlåtelse av firmarätt som ingår i dödsbo.

I andra och tredje styckena görs en ändring till följd av att termen släktnamn den 1 januari 1983 ersattes av termen efternamn.

14 § *En firma får inte utmätas. Försätts innehavaren i konkurs, ingår dock rätten till firman i konkursboet, om inte firman innehåller gäldenärens eller, vid ett handelsbolags konkurs, en bolagsmans efternamn. En firma som inte ingår i ett konkursbo får likväl användas under den tid verksamheten fortsätts för boets räkning.*

I paragrafen behandlas firmarättens ställning i samband med utmätning och konkurs hos firmahavaren.

I paragrafen görs en ändring till följd av att termen släktnamn den 1 januari 1983 ersattes av termen efternamn.

17.4 Förslaget till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Anmälningar och ansökningar m. m.

31 § Skatteverket får besluta att förelägga en person som kan antas vara skyldig att göra en anmälan enligt denna lag, att antingen göra en sådan anmälan eller skriftligen eller muntligen lämna de uppgifter som behövs för bedömningen av personens folkbokföring. Skatteverket får även i annat fall besluta att förelägga en person att lämna sådana uppgifter som behövs för kontroll av bosättningen enligt denna lag eller för kontroll och komplettering av övriga uppgifter om en folkbokförd person som får föras in i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet. I ett beslut om föreläggande ska det anges vilka uppgifter som ska lämnas.

I paragrafen regleras Skatteverkets förutsättningar att förelägga någon att anmäla flyttning, att lämna uppgifter till bedömning av personens folkbokföring eller att lämna uppgifter till kontroll av personens bosättning. Övervägandena finns i avsnitt 14.3.5.

Andra stycket tas bort. Ändringen är en följd av att möjligheten för Skatteverket att förelägga någon att anmäla förnamn i stället regleras i 43 § i förslaget till ny lag om personnamn.

2 kap. Nationell registrering av varumärken

Hinder mot registrering på grund av andra rättigheter

10 § Ett varumärke får inte registreras om det innehåller eller består av

1. något som är ägnat att uppfattas som någon annans firma,
2. något som är ägnat att uppfattas som någon annans efternamn *som har särskilt skydd eller någon annans allmänt kända konstnärsnamn eller ett likartat namn*, om användningen av märket skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden,
3. en bild av någon annan som uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden, eller
4. något som kränker någon annans upphovsrätt till ett litterärt eller konstnärligt verk eller någon annans rätt till en fotografisk bild eller ett mönster.

Paragrafen innehåller vissa relativa registreringshinder. Övervägandena finns i avsnitt 11.

I *andra punkten* ersätts begreppet egenartade efternamn med begreppet efternamn som har särskilt skydd. Vilka efternamn som har särskilt skydd framgår av 23 § i förslaget till ny lag om personnamn.

Sammanfattning av betänkandet En ny lag om personnamn (SOU 2013:35)

Prop. 2015/16:180
Bilaga 1

Namnlagskommittén lämnar i detta betänkande förslag till en ny lag om personnamn som ska ersätta den drygt 30 år gamla namnlagen (1982:670). Den nya lagen, som föreslås träda i kraft den 1 januari 2015, syftar genomgående till att ge medborgarna större frihet att själva få välja sina namn, samtidigt som lagstiftningen blir lättare att förstå och hanteringen av namnärendena förenklas. Lagen får ett väsentligt mindre omfång än nu gällande namnlag, och antalet paragrafer minskas från 53 till 41.

Kommittén föreslår bland annat följande förändringar.

- Efternamn ska fritt kunna bildas på något av föräldrarnas förnamn med tillägg av ändelserna son eller dotter.
- Det ska bli fritt att byta till ett efternamn som är så vanligt att det bärs av minst 2 000 personer.
- Dubbla efternamn får bildas. Den som har ett dubbelt efternamn bestämmer själv ordningsföljden mellan namnen, om dessa ska vara förenade med bindestreck och om och när något av namnen i dubbelnamnet ska strykas.
- Nya mellannamn kan inte tas, men den som redan har ett mellannamn behåller det så länge han eller hon önskar.
- Hindren mot att ändra förnamn och efternamn flera gånger tas bort.
- Förnamn ska kunna ändras enklare och i samtliga fall kostnadsfritt.
- Skatteverket blir ny namnmyndighet. Patent- och registreringsverkets befattning med personnamn upphör.

Familjerättsliga förvärv av efternamn (1–10 §§)

Den nuvarande regleringen av de familjerättsliga namnförvärven är snårig och i flera fall onödigt restriktiv. Kommittén föreslår en rad ändringar som underlättar för familjer att få namngemenskap och som gör det lättare att byta till ett efternamn som bärs eller tidigare har burits inom familjen.

Om makar vill behålla sina efternamn när de gifter sig ska de inte längre särskilt behöva anmäla detta. Denna ganska naturliga ordning föreslogs av regeringen redan i 1982 års lagstiftningsärende och bör nu införas. Om makarna däremot önskar få ett gemensamt efternamn ska detta kunna ske på fler sätt än hittills. De kan givetvis liksom i dag välja den enas efternamn som gemensamt, men de kan även ta ett gemensamt dubbelt efternamn i vilket bådas efternamn ingår. I vilken ordning namnen i så fall ska stå och om de ska vara förenade med bindestreck eller inte avgör makarna själva. Denna nya möjlighet ersätter den nuvarande hårt kritiserade ordningen med mellannamn, som endast en av makarna kan bära och som inte får föras vidare till makarnas barn eller till en ny make. Möjligheten för makar att anta ett gemensamt dubbel-

namn har en viktig jämställdhetspolitisk dimension, eftersom det hittills varit långt vanligare att namngemenskap i en familj uppnås genom att kvinnan avstår från sitt efternamn än att mannen gör det. Genom reformen ökar sannolikheten för att båda makarnas efternamn kommer att leva vidare.

I den nuvarande namnlagen finns regler som hindrar makar som en gång har haft gemensamt efternamn från att på nytt uppnå namngemenskap. Dessa regler avskaffas. Vidare finns i dag vissa regler som hindrar en make eller tidigare make från att byta till ett efternamn som han eller hon tidigare har burit. Också dessa regler avskaffas.

En ytterligare liberalisering är att förbudet mot att byta till den andre makens "giftasnamn" avskaffas. En make som har behållit sitt namn från ett tidigare äktenskap och som sedan gifter om sig ska alltså ha rätt att föra efternamnet vidare, inte bara som nu till gemensamma barn i det nya äktenskapet, utan också till den nya maken.

Barn ska inte längre förvärva efternamn automatiskt vid födelsen, utan föräldrarna ska alltid ansöka hos Skatteverket om barnets efternamn. Denna skyldighet blir dock inte särskilt betungande eftersom föräldrarna under alla förhållanden måste meddela Skatteverket vilket eller vilka förnamn som barnet ska ha. Vid valet av barnets efternamn ger den nya lagen fler möjligheter än hittills. Barnet kan t.ex. ges vilket som helst efternamn som någon av föräldrarna tidigare har burit, utom ett tidigare buret "giftasnamn". Nytt är också att barnet kan ges ett dubbelt efternamn eller ett efternamn bildat på något av föräldrarnas förnamn med tillägg av ändelserna son eller dotter (så kallade patro- och metronymikon).

Bestämmelserna om adoptivbarns namn förenklas och liberaliseras på motsvarande sätt samt görs oberoende av adoptivföräldrarnas könstillhörighet.

Även vuxna personer ska ha rätt att byta till ett efternamn som är bildat på faderns eller moderns förnamn med tillägg av ändelserna son eller dotter. De regler som hittills hindrat vuxna från att flera gånger byta till någon av föräldrarnas efternamn avskaffas. Den nya lagen innehåller över huvud taget ingen begränsning för antalet gånger som ett efternamn får bytas.

Förvärv av efternamn i annan än familjerättslig ordning (11–14 §§)

Också i fråga om de så kallade administrativa efternamnsförvärven föreslår kommittén flera lättnader och förenklingar. I fråga om nybildade efternamn sätter kommittén dock en klar gräns vid namn som av språkliga skäl är uppenbart olämpliga, som kan väcka anstöt eller som kan leda till väsentligt obehag för den som bär namnet. Kommittén föreslår bland annat följande förändringar.

Den nuvarande spärren mot att flera gånger byta till ett nybildat efternamn eller andra efternamn som inte kan förvärfvas i familjerättslig ordning avskaffas. Kommittén bedömer att risken för missbruk av möjligheten till upprepade efternamnsbyten är så begränsad att det inte längre är nödvändigt att ha kvar denna spär, som för övrigt föreslogs

avskaffad redan av 1972 års namnlagsutredning. Denna risk begränsas ytterligare av att alla byten av efternamn som inte är knutna till en familjesituation, även fortsättningsvis ska vara avgiftsbelagda.

Prop. 2015/16:180
Bilaga 1

Det hittillsvarande kravet på att ett nybildat efternamn ska ha lämplig språklig form har inte fyllt sin funktion i rättstillämpningen och bör därför få en annan utformning. Kommittén betonar att namnskicket är en oskiljaktig del av språket och att endast ord som verkligen kan betraktas som namn, får godkännas som nybildade efternamn. Å andra sidan finns inte anledning att – såsom den nuvarande lagtexten kan ge intryck av – underkänna ett nytt namn endast för att det är bildat med utgångspunkt från ett annat språk än svenskan. Kommittén föreslår därför ett nytt och rakare lagkrav som innebär att namn som ”av språkliga eller andra skäl är uppenbart olämpligt som efternamn” inte får godkännas som nybildat efternamn. Vid behov ska språklig expertis medverka vid bedömningen av ett föreslaget namns lämplighet.

Av stor praktisk betydelse är att förbudet mot att bilda nya dubbla efternamn avskaffas. Också vissa andra onödiga hinder mot att bilda nya efternamn slopas. Exempelvis bedömer kommittén förbudet mot nya efternamn som kan uppfattas som benämning på järnvägsstationer eller postkontor som otidsenligt och föreslår att det utgår ur lagstiftningen.

När det gäller reglerna om skydd för efternamn lägger kommittén fram förslag som är ömsom skärpande, ömsom mildrande. I liberaliserande riktning går förslaget att efternamn som bärs av minst 2 000 personer inte ska ha något skydd alls. Det innebär att det står vem som helst fritt att, sedan ansökningsavgift har betalats, byta till något av de mest vanliga efternamnen (för närvarande de 467 mest vanliga). Alla som så önskar får således möjlighet att byta till ett i Sverige väletablerat efternamn. Denna reform, som har sin förebild i de nya danska och norska namnlagarna, kan få betydande praktisk användning och även bli av positiv integrationspolitisk betydelse.

Namnlagens skydd för unika eller ovanliga namn har visat sig något svagt i de fall då någon vill nybilda ett namn som är så likt ett existerande att det kan förväxlas med detta. Kommittén påvisar detta förhållande med en rad exempel från rättspraxis, såsom att Milmark har godkänts som nytt efternamn trots att det redan fanns personer som hette Millmark och Milemark. Kommittén föreslår här en viss skärpning till förmån för de befintliga namnhavarna.

Ett annat förslag i skärpande riktning syftar till att ge ett bättre skydd åt namn som har tillhört en utdöd släkt, särskilt i de fall då slakten har haft historisk betydelse eller har fortlevt intill relativt nyligen. Förslaget läggs fram mot bakgrund av att rättspraxis har kommit att bli väl generös mot personer som ansöker om att få byta till ett efternamn som inte längre har levande bärare. Oftast har det gällt adliga namn som Gripenswärd, Gyllenbielke och Nordenstjerna men också borgerliga namn som Gravallius har godkänts för nya innehavare. Domstolarna har på ett mycket snävt sätt kommit att tolka den nuvarande namnlagens krav på att det gamla namnet måste vara allmänt känt för att vara skyddat om någon obesläktad person vill ta namnet som sitt. I syfte att något strama åt rättstillämpningen och därmed ge ett bättre skydd åt det för landet gemensamma historiska och kulturella arv som dessa namn representerar, föreslår kommittén att uttrycket ”allmänt känt” ersätts av ”historiskt känt”.

Namnlagen innehåller bestämmelser om att namnbyte som inte kan ske enligt de vanliga reglerna i lagen ändå kan komma till stånd under förutsättning att särskilda eller i vissa fall synnerliga skäl föreligger. Dessa dispensregler förlorar till stor del aktualitet som en följd av kommitténs förslag till ny lag om personnamn. Exempelvis kommer det inte längre att behövas dispens för att få byta till ett patro- eller metronymikon. Inte heller kommer det att bli fråga om någon dispensprövning om någon vill byta till ett efternamn som har funnits i släkten inom fyra generationer bakåt i tiden; denna så kallade hundraårsregel skrivs i stället in direkt i lagen som en rättighet.

Även med den nya lagen kommer det dock att finnas situationer då byte av efternamn inte kan medges. Det sökta namnet kan t.ex. vara i bruk som förnamn eller alltför likt ett befintligt efternamn. För sådana och andra fall behövs fortfarande en dispensmöjlighet. Kommittén föreslår att "särskilda skäl" ska ersätta "synnerliga skäl" som generell dispensgrund.

Förlust av efternamn (15 §)

I nuvarande namnlag finns en omfattande reglering av situationer i vilka en person kan gå förlustig sitt efternamn. Kommitténs förslag innebär att dessa regler väsentligt förenklas och att ett namn inte ska behöva förloras i lika många fall som i dag. En viktig saklig förändring är att ett barn inte längre automatiskt ska förlora sitt efternamn när det fastställs att den man vars namn barnet har, inte är far till barnet. Om mannen inte vill att barnet ska få behålla hans efternamn får han i stället väcka talan om detta vid domstol. För att barnet inte under lång tid ska behöva leva i ovisshet om det får behålla namnet eller inte införs en regel om att talan inte får väckas senare än ett år efter det att faderskapet har förklarats upphävt.

De i dag komplicerade allmänna bestämmelserna om i vilka fall ett namn ska förloras respektive får behållas ersätts av en enkel regel om att förlust av namn ska kunna ske bara när någon har olägenhet av att någon annan bär ett efternamn som har förvärvats på oriktiga grunder. Om det finns särskilda skäl ska namnet även i det fallet få behållas.

Särskilt skydd för efternamn (16–18 §§)

Namnlagen ger i dag ett särskilt (materiellt) skydd mot att den som har ett egenartat efternamn till sin nackdel utsätts för obehörig användning av namnet. Begreppet "egenartat efternamn" är svårtolkat och har ställt till problem i rättstillämpningen. Kommittén föreslår att begreppet utgår ur lagstiftningen, eftersom den begränsning som ligger redan i kravet på nackdel och obehörigt användande är fullt tillräcklig.

Också andra förenklingar föreslås när det gäller reglerna om skydd mot kommersiell användning av andras efternamn. Däremot anser kommittén att ett rent privat bruk av någon annans efternamn inte behöver regleras särskilt, det räcker med det skydd som består i att namnet utgör hinder för nybildning av ett identiskt eller snarlikt efternamn. Alltjämt behövs dock ett särskilt skydd mot att efternamn obehörigen utnyttjas som konstnärsnamn eller liknande. Vidare föreslås att nu gällande bestämmelser

Mellannamn/Dubbelnamn (19–23 §§)

De genom 1982 års namnlag införda regler som förbjuder nya dubbelnamn men ger make och barn rätt att före efternamnet bära ett personligt mellannamn, har fungerat dåligt och är sannolikt den enskilt största anledningen till att namnlagen uppfattas som otidsenlig och inskränkande. Många förstår inte reglerna, andra förstår men accepterar inte att reglerna ser ut som de gör. Kommittén har övervägt att modernisera bestämmelserna om mellannamn, bland annat genom att tillåta så kallat korsvist bärande och medge att ett mellannamn får föras vidare till andra personer, men har kommit fram till att en mer radikal lösning fordras om medborgarnas behov ska kunna tillgodoses.

Kommittén föreslår därför att den svenska namnrätten åter ska tillåta att nya dubbelnamn bildas. Två namn som var för sig kan förvärvas som efternamn ska få tas som ett dubbelt efternamn. Den som förvärvat ett dubbelt efternamn ska själv få bestämma ordningsföljden mellan namnen och om dessa ska vara förenade med bindestreck eller inte. Likaså ska den som bär ett dubbelt efternamn när som helst kunna avsäga sig det ena eller det andra ledet i det dubbla efternamnet.

Den föreslagna möjligheten att förvärva ett dubbelt efternamn är generell och fordrar alltså, till skillnad från möjligheten att bära mellannamn, inte någon familjemässig anknytning. Vem som helst kan ansöka om att få komplettera sitt efternamn med ett nybildat eller befintligt ytterligare efternamn. Det kommer också att vara möjligt att byta till ett dubbelt efternamn där båda leden består av nybildade efternamn.

En strikt begränsning ska gälla på så sätt att efternamn som består av fler än två namn inte får bildas. Den som har ett dubbelnamn och vill lägga till ytterligare ett efternamn måste alltså först välja bort ett av de namn som ingår i dubbelnamnet.

Erfarenheterna från bland annat Norge visar att ett rättssystem som tillåter både nya mellannamn och nya dubbelnamn skapar oreda och gör namnordningen otydlig. Kommitténs förslag om dubbla efternamn är så generöst utformat att det heller inte kommer att finnas något nämnvärt behov av att börja bära ett mellannamn. Några nya mellannamn ska därför enligt kommitténs förslag inte kunna tas. Den som har ett mellannamn när lagen träder i kraft får dock behålla namnet som mellannamn så länge han eller hon önskar.

I en övergångsbestämmelse anges att den som bär ett mellannamn får ansöka om att namnet ska slopas, antas som ett efternamn eller antas som ett led i ett dubbelt efternamn.

Förnamn (24–26 §§)

Namnlagens regler om förvärv, tillägg, byte, strykning och annan ändring av förnamn framstår som onödigt komplicerade och begränsande. Förenklingar och lättnader föreslås i flera avseenden. Som enhetlig beteckning införs begreppet ”ändring av förnamn”. Förbudet för en person

att mer än en gång ändra sitt förnamn avskaffas. En nyhet är också att en persons alla förnamn ska kunna bytas ut. Det ska heller inte i något fall behövas särskilda skäl för att ändra ett förnamn.

När det däremot gäller förnamnets form, dvs. hur ett förnamn ska se ut och vara beskaffat för att kunna godkännas som förnamn, anser kommittén att nu gällande regler är väl avvägda och inte behöver ändras annat än marginellt. Som förnamn ska därmed inte heller i framtiden kunna godkännas namn som kan väcka anstöt eller som av annan anledning uppenbarligen inte är lämpligt som förnamn. Inte heller får ett förnamn godkännas om det kan antas leda till väsentligt obehag för bäraren.

Gårdsnamn (27 §)

De framför allt i Dalarna men också i andra landsdelar förekommande gårdsnamnen utgör en på lång tradition grundad sedvänja. Dessa namn, som oftast bärs före förnamnet (Hjort Anders Olsson, Busk Margit Jonsson, osv.) representerar ett värdefullt kulturarv som kommittén finner all anledning att bevara. Kommittén föreslår därför att den nuvarande tillåtande regleringen av gårdsnamn förs över till den nya lagen om personnamn. Dessutom vidgas möjligheten att anta gårdsnamn till att omfatta även sådana gårdsnamn som inte längre är i bruk.

Förfarandet i mål och ärenden (28–37 §§)

Personnamnsärenden hanteras i dag dels som anmälningsärenden av Skatteverket i egenskap av folkbokföringsmyndighet, dels som ansökningsärenden av Patent- och registreringsverket (PRV) i egenskap av namnmyndighet. Uppdelningen har visat sig innebära betydande nackdelar, bland annat i form av en oenhetlig och därmed rättsosäker praxis. Ojämnheten i rättstillämpningen beror även på att myndigheternas avgöranden överprövas i skilda beslutslinjer och att Skatteverket men inte PRV har rätt att föra talan mot överinstansens beslut. En annan brist med den nuvarande uppdelningen är att hanteringen som helhet kräver mer resurser än om ärendena hade handlagts av en och samma myndighet.

I samförstånd med de berörda myndigheternas verksledningar föreslår kommittén att de personnamnsärenden som hittills har handlagts av PRV i fortsättningen ska handläggas av Skatteverket, som därmed blir både folkbokförings- och namnmyndighet. Uppdelningen på anmälningsärenden och ansökningsärenden upphör; endast det sistnämnda begreppet blir kvar.

För att ytterligare säkerställa en enhetlig och rättssäker behandling av ansökningar om förnamn och nya efternamn skrivs i den nya lagen in ett uttryckligt krav på att språklig och annan expertis ska medverka i behövlig omfattning vid Skatteverkets bedömning.

Skatteverkets behandling av anmälningsärenden är avgiftsfri medan PRV sedan länge tar ut en av regeringen fastställd avgift. De ärenden som Skatteverket tar över från PRV ska även fortsättningsvis vara avgiftsbelagda. Skälet för detta är inte bara att reformen härigenom blir självfinansierad utan också att motverka okynnesansökningar avseende

byte av efternamn, som annars kunnat befaras öka i och med att de nuvarande spärrarna mot upprepade namnbyten tas bort.

Prop. 2015/16:180
Bilaga 1

När det gäller ansökningar om ändring av förnamn saknas anledning att skilja på ärendetyper beroende på om de tidigare handlagts av Skatteverket eller PRV; en väsentlig vinst med reformen är att denna komplicerade uppdelning försvinner. En konsekvens härav är att också de förnamnsärenden som handlagts av PRV i fortsättningen ska behandlas utan avgift.

Reformen innebär att det för Skatteverket uppkommer kostnader av engångskaraktär för systemomläggningar m.m. i storleksordningen 12 miljoner kronor. Samhällsreformer som är till gagn för alla medborgare bör normalt bekostas av skattemedel. Kommittén föreslår därför att dessa kostnader i första hand finansieras över ett särskilt anslag på statsbudgeten.

Internationella förhållanden (38–41 §§)

Kommittén har inte haft i uppdrag att se över namnlagens regler om internationella förhållanden. Dessa regler har därför överförts i allt väsentligt oförändrade till den föreslagna lagen om personnamn.

Betänkandets lagförslag

1 Förslag till lag om personnamn

Härigenom föreskrivs följande.

Efternamn

Förvärv av efternamn genom födelsen

1 § Föräldrar ska inom tre månader efter barnets födelse ansöka hos Skatteverket om det efternamn som barnet ska bära. Ansökan får avse

1. det efternamn som föräldrarna eller någon av dem bär,
2. ett efternamn som någon av föräldrarna tidigare har burit, om det namnet inte har förvärvats genom äktenskap,
3. föräldrarnas efternamn som ett dubbelt efternamn enligt 19 §, eller
4. ett efternamn som är bildat av något av föräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna son eller dotter, eller som är bildat på därmed jämförligt sätt.

Barnet anses genom födelsen ha förvärvat det efternamn som efter ansökan registreras av Skatteverket. Görs inte någon ansökan inom tre månader anses barnet genom födelsen ha förvärvat moderns efternamn.

Förvärv av efternamn genom adoption

2 § Adoptivföräldrar ska i adoptionsärendet ansöka om det efternamn som adoptivbarnet ska förvärva genom adoptionen. Ansökan får avse

1. det efternamn som adoptivföräldrarna eller någon av dem bär,
2. ett efternamn som någon av adoptivföräldrarna tidigare har burit, om det namnet inte har förvärvats genom äktenskap,
3. adoptivföräldrarnas efternamn som ett dubbelt efternamn enligt 19 §, eller
4. ett efternamn som är bildat av något av adoptivföräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna son eller dotter, eller som är bildat på därmed jämförligt sätt.

Görs inte någon ansökan förvärvar adoptivbarnet genom adoptionen det efternamn som den äldre av adoptivföräldrarna bär.

3 § Den som adopterar ensam ska i adoptionsärendet ansöka om det efternamn som adoptivbarnet ska förvärva genom adoptionen. Ansökan får avse

1. det efternamn som adoptivföräldern bär,
2. ett efternamn som adoptivföräldern tidigare har burit, om det namnet inte har förvärvats genom äktenskap, eller
3. ett efternamn bildat av adoptivförälderns förnamn med tillägg av någon av ändelserna son eller dotter, eller ett efternamn som är bildat på därmed jämförligt sätt.

Görs inte någon ansökan förvärvar barnet genom adoptionen det efternamn som adoptivföräldern bär. Om en make adopterar den andra makens barn, medför det dock inte någon ändring av barnets efternamn.

4 § Domstol kan i adoptionsärendet besluta att den som adopteras ska behålla det efternamn som han eller hon hade före adoptionen, eller det namnet jämte en adoptivförälders efternamn som ett dubbelt efternamn enligt 19 §.

Prop. 2015/16:180
Bilaga 2

Byte till förälders efternamn, m.m.

5 § Ett efternamn får bytas till ett annat efternamn som

1. bärs av någon av föräldrarna,
 2. har burits av någon av föräldrarna, om namnet inte har förvärvats genom äktenskap,
 3. är ett dubbelt efternamn enligt 19 § och som är bildat på de efternamn som föräldrarna bär eller tidigare har burit, om inte något av namnen har förvärvats genom äktenskap, eller
 4. är bildat av något av föräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna son eller dotter, eller som är bildat på därmed jämförligt sätt.
- Den som har bytt efternamn enligt första stycket får byta till ett annat namn som där anges.

6 § Om ett barn under 18 år bär någon av föräldrarnas namn utan att denna förälder är vårdnadshavare, krävs för byte av barnets efternamn enligt 5 § att föräldern har samtyckt till namnbytet eller att domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

7 § Bestämmelserna i 5 och 6 §§ tillämpas också då den som har adopterats vill byta ett efternamn som har behållits från tiden före adoptionen eller som har förvärvats enligt 2 eller 3 §, till ett efternamn som

1. bärs av någon av adoptivföräldrarna,
2. har burits av någon av adoptivföräldrarna, om namnet inte har förvärvats genom äktenskap,
3. är ett dubbelt efternamn enligt 19 § och som är bildat på de efternamn som adoptivföräldrarna bär eller tidigare har burit, om inte något av namnen har förvärvats genom äktenskap, eller
4. är bildat av något av adoptivföräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna son eller dotter, eller som är bildat på därmed jämförligt sätt.

8 § Ett barn under 18 år, som för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem har tagits emot av någon annan än barnets föräldrar, får byta sitt efternamn till

1. ett namn som bärs av den eller dem som har tagit emot barnet,
2. ett namn som bärs av någon av dem,
3. ett dubbelt efternamn enligt 19 § som är bildat på deras efternamn, eller
4. ett dubbelt efternamn enligt 19 § som är bildat på enderas efternamn jämte barnets efternamn.

För byte av efternamn enligt första stycket krävs att den eller de vars namn avses har samtyckt till namnbytet och att domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

Den som har bytt efternamn enligt första stycket får byta tillbaka till det efternamn som han eller hon tidigare har burit.

9 § När äktenskap ingås behåller vardera maken sitt efternamn, om inte ansökan görs enligt andra stycket före eller i samband med vigseln.

Makar kan få namngemenskap genom att en av dem byter sitt efternamn till den andres efternamn. Makar kan i stället välja att som gemensamt namn förvärva varandras efternamn som ett dubbelt efternamn enligt 19 §. Görs en ansökan om byte av efternamn eller om förvärv av dubbelt efternamn före eller i samband med vigseln, förvärvas namnet vid vigseln.

10 § Den som har bytt efternamn enligt 9 § får under eller efter äktenskapet byta till ett efternamn som han eller hon tidigare har burit.

Byte till andra efternamn

11 § Ansökan om byte av efternamn till ett nybildat efternamn eller till ett befintligt efternamn som inte kan förvärvas enligt 1–10 §§ eller 38 § görs hos Skatteverket.

Avser ansökan ett barn under 18 år och bär barnet någon av föräldrarnas efternamn utan att denna förälder är vårdnadshavare, krävs för byte att föräldern har samtyckt till namnbytet eller att domstol har funnit att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

Med byte av efternamn avses även ändring av ett efternamns stavning. Ändring av ett utländskt efternamns genusform anses dock inte som byte till ett annat efternamn.

12 § Som nybildat efternamn får inte godkännas namn som

1. av språkliga eller andra skäl är uppenbart olämpligt som efternamn,
2. är i bruk som förnamn,
3. består av mer än ett ord, om orden inte utgör led i ett dubbelt efternamn,
4. kan väcka anstöt, eller
5. kan leda till väsentligt obehag för den som bär namnet.

13 § Som efternamn, vare sig det är nybildat eller ej, får inte godkännas namn som kan förväxlas med

1. ett efternamn som någon annan lagligen bär,
2. ett historiskt känt efternamn som har burits av en utdöd släkt,
3. ett allmänt känt utländskt efternamn,
4. någon annans konstnärsnamn eller likartat namn, som är allmänt känt,
5. en beteckning för en stiftelse, en ideell förening eller en liknande sammanslutning,
6. någon annans här i riket skyddade firma, varumärke eller annat kännetecken som har inarbetats för någon annan i näringsverksamhet här i riket,
7. en benämning eller ett särskilt skapat namn i någon annans skyddade litterära eller konstnärliga verk, om utnyttjandet av namnet skulle innebära en kränkning av någon annans upphovsrätt till verket.

Har någon efter ansökan förvärvat ett nybildat efternamn, utgör vad som sägs i första stycket 1 inte hinder för föräldrar, syskon eller syskon-

barn att med förvärvarens samtycke erhålla det namnet efter ansökan hos Skatteverket. Har det förra förvärvet gjorts av flera, fordras samtycke av dem alla.

Prop. 2015/16:180
Bilaga 2

Utan hinder av vad som sägs i första stycket får ett efternamn som 2 000 personer eller fler lagligen bär här i riket förvärvas efter ansökan hos Skatteverket.

14 § Utan hinder av 13 § kan byte ske till ett efternamn som funnits i sökandens släkt i rakt uppstigande led i minst två generationer och inom den fjärde generationen räknat från och med sökandens föräldrar eller inom de senaste 100 åren.

I övrigt kan byte till ett efternamn ske utan hinder av 12 eller 13 § om det finns särskilda skäl.

Förlust av efternamn

15 § Har någon förvärvat ett efternamn på oriktiga grunder eller genom någon som har förvärvat ett efternamn på oriktiga grunder, och uppstår på grund härav olägenhet för någon annan, ska domstol på talan av den sist nämnde besluta att namnet förloras, om inte särskilda skäl talar för att namnet får behållas.

Om någon förlorar sitt efternamn enligt första stycket ska domstolen fastställa vilket namn som förvärvas i stället för det som förloras.

Talan enligt första stycket som grundar sig på att ett föräldraskap har hävts får inte väckas senare än ett år efter hävandet.

Särskilt skydd för efternamn

16 § Ingen får obehörigen, till nackdel för den som enligt 13 § åtnjuter skydd för sitt efternamn,

1. i näringsverksamhet använda en firma, ett varumärke eller ett annat kännetecken som kan förväxlas med efternamnet. Med firma likställs beteckning för stiftelse, ideell förening eller därmed jämförlig sammanlutning,

2. använda ett konstnärsnamn eller liknande namn som kan förväxlas med efternamnet.

17 § Har ett konstnärsnamn eller ett liknande namn blivit allmänt känt och har någon annan en äldre rätt till ett enligt 16 § skyddat efternamn med vilket konstnärsnamnet kan förväxlas, måste den andre inom rimlig tid inskrida mot användandet. Annars får konstnärsnamnet användas utan hinder av vad som föreskrivs i 16 §.

Första stycket tillämpas även i fall då ett kännetecken av det slag som anges i 16 § har inarbetats och någon annan har en äldre rätt till ett enligt 16 § skyddat efternamn med vilket kännetecknet kan förväxlas.

I de fall som avses i första eller andra stycket kan domstolen efter vad som är skäligt föreskriva att konstnärsnamnet eller kännetecknet får användas endast på ett särskilt sätt.

18 § Den som gör intrång i annans rätt till ett enligt 16 § skyddat efternamn är skyldig att ersätta den andres skada, om han eller hon har insett eller borde ha insett att förfarandet var till nackdel för denne. Vid be-

dömande om och i vad mån skada har uppstått ska hänsyn tas även till lidande och övriga omständigheter av annan än rent ekonomisk betydelse.

Dubbelt efternamn

19 § Två namn som var för sig kan förvärvas enligt 1–14 §§ eller 38 § får antas som ett dubbelt efternamn. Vid prövning av frågor om namnskydd enligt 13 § och 16–17 §§ ska ett dubbelt efternamn räknas som två skilda efternamn.

Efternamn som består av fler än två namn får inte bildas.

20 § En make som har haft rätt att förvärva den andra makens efternamn under äktenskapet får, med den andra makens samtycke, förvärva detta namn som en del i ett dubbelt efternamn även sedan äktenskapet har upplösts. En efterlevande make får förvärva ett sådant namn som en del i ett dubbelt efternamn.

21 § Den som har adopterats och som inte har behållit sitt efternamn från tiden före adoptionen kan efter ansökan förvärva detta namn som en del i ett dubbelt efternamn.

22 § Av en ansökan om att få förvärva ett dubbelt efternamn ska framgå i vilken ordning namnen ska bäras och om namnen ska vara förenade med bindestreck.

23 § Den som har ett dubbelt efternamn kan hos Skatteverket ansöka om att ett av namnen ska strykas, att ordningsföljden mellan namnen ska ändras eller att ett bindestreck ska läggas till eller strykas.

Förnamn

24 § Varje barn ska ges minst ett förnamn. Ansökan om barnets förnamn ska ges in till Skatteverket inom tre månader från barnets födelse.

Ett förnamn förvärvas när det blir registrerat av Skatteverket.

25 § Ändring av förnamn kan ske efter ansökan hos Skatteverket.

26 § Som förnamn får inte godkännas namn som kan väcka anstöt eller som kan antas leda till väsentligt obehag för den som ska bära det eller namn som av någon annan anledning uppenbarligen inte är lämpligt som förnamn.

Gårdsnamn

27 § Den som invid ett förnamn vill bära ett gårdsnamn, som han eller hon har anknytning till genom släktskap eller äktenskap och som enligt gammal sedvänja är eller har varit i bruk som tillnamn, kan hos Skatteverket ansöka om att få bära namnet. Vill han eller hon inte längre bära gårdsnamnet kan ansökan härom göras till Skatteverket.

28 § Ansökan om namn ska göras skriftligen till Skatteverket.

Ansökan om efternamn får vid vigsel lämnas till vigselförrättaren.

29 § Avser ansökan ändring av efternamn som inte kan göras enligt 1–10 §§, 20–21 §§, 23 § eller 38 § ska sökanden betala en ansökningsavgift. Regeringen bestämmer avgiftens storlek.

30 § Om ansökan är ofullständig ska Skatteverket förelägga sökanden att avhjälpa bristen eller att yttra sig. Detsamma gäller om föreskriven avgift inte har betalats. Av föreläggandet ska framgå att ansökan kan avvisas om föreläggandet inte följs.

Finner Skatteverket även efter det att sökanden har yttrat sig att ansökan inte kan bifallas, ska ansökan avslås, om det inte finns anledning att förelägga sökanden på nytt.

31 § I frågor som gäller ett ansökt namns lämplighet från språklig, namnskyddsrättslig eller annan synpunkt ska Skatteverket inhämta yttrande från sakkunnig myndighet, om detta inte är uppenbart obehövt. Vid behov ska Skatteverket även ge annan sakkunnig tillfälle att inkomma med synpunkter.

32 § Är i fall som avses i 11 § ansökningshandlingarna fullständiga och finns det inte något hinder för bifall till ansökningen, ska ansökningen kungöras av Skatteverket i Post- och Inrikes Tidningar, om verket inte finner att ett sådant kungörande skulle sakna betydelse.

När kungörande har skett ska den som vill framställa någon invändning mot ansökningen göra detta skriftligen inom en månad från kungörelsedagen. Sedan denna tid har gått ut, ska verket avgöra ärendet.

33 § Ett slutligt beslut av Skatteverket får överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets klaganden vid tidpunkten för beslutet var folkbokförd.

Beslut, som innebär att en ansökan bifalls trots att en invändning har framställts, får överklagas av den som har gjort invändningen.

Om behörig förvaltningsrätt enligt första stycket inte finns överklagas Skatteverkets beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Förfarandet vid domstol

34 § En ansökan om förklaring att ett namnbyte enligt 6, 8 eller 11 § är förenligt med barnets bästa prövas av den domstol som tar upp frågor om vårdnaden om barnet.

I ärenden enligt första stycket ska domstolen, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet bär, om denne inte är vårdnadshavare. Domstolen ska även inhämta yttrande från socialnämnden.

Socialnämnden ska, om det inte är olämpligt, söka klarlägga barnets inställning och redovisa den för rätten.

I ärenden enligt första stycket får domstolen besluta att vardera parten ska bära sin rättegångskostnad.

35 § Sådan talan i tvister om efternamn som får föras i särskild rättegång väcks vid domstolen i den ort där den mot vilken talan förs ska svara i tvistemål i allmänhet.

Talan om förlust av efternamn som grundar sig på att ett föräldraskap har hävts väcks vid domstol i den ort där barnet har sitt hemvist. En sådan fråga kan väckas även i samband med mål om hävande av föräldraskap.

Väcks sådan talan som avses i andra stycket mot barn under 18 år ska domstolen inhämta yttrande från socialnämnden.

Finns det inte någon sådan behörig domstol som anges i första och andra styckena får talan väckas vid Stockholms tingsrätt.

Särskilda bestämmelser

36 § För den som är under 18 år görs ansökan i mål eller ärenden enligt denna lag av barnets vårdnadshavare. Har barnet fyllt 12 år får sådan ansökan göras utan barnets samtycke endast om barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande.

Vid bedömningen av om ett namnbyte enligt 6, 8 eller 11 § är förenligt med barnets bästa ska rätten, även när barnets samtycke inte behövs, ta hänsyn till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad.

37 § Samtycke som avses i denna lag ska lämnas skriftligen. Har i ett ärende som avses i 6 eller 8 § samtycke lämnats hos domstolen, behövs inte nytt samtycke när ansökan görs till Skatteverket.

Internationella förhållanden

38 § Den som har förvärvat ett namn i en annan stat än Sverige inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz genom födelse, ändrat civilstånd eller annat familjerättsligt förhållande har genom anmälan till Skatteverket rätt att förvärva det namnet också i Sverige, om han eller hon vid förvärvet i den andra staten var medborgare eller hade hemvist där eller hade annan särskild anknytning dit.

Första stycket ger inte rätt att som förnamn förvärva ett namn som kan väcka anstöt eller kan antas leda till väsentligt obehag för den som ska bära det eller namn som av någon annan anledning uppenbarligen inte är lämpligt som förnamn.

Om ett barn under 18 år bär någon av föräldrarnas efternamn utan att denna förälder är vårdnadshavare, krävs för ett förvärv enligt första stycket som medför att barnet inte längre bär förälderns namn att föräldern har samtyckt till förvärvet eller att domstol har funnit att detta är förenligt med barnets bästa. I ett sådant fall tillämpas 34 §, 36 § andra stycket och 37 § på motsvarande sätt.

39 § Denna lag tillämpas inte på svenska medborgare som har hemvist i Danmark, Finland eller Norge.

40 § Lagen tillämpas på danska, finska och norska medborgare som har hemvist i Sverige.

Prop. 2015/16:180
Bilaga 2

Andra utländska medborgare som har hemvist i Sverige får med tillämpning av denna lag förvärva, ändra eller behålla namn genom ansökan till Skatteverket. I fråga om efternamn som har förvärvats på detta sätt tillämpas 15–18 §§.

När utländska medborgare adopteras här i landet enligt svensk lag tillämpas alltid 2–4 §§.

41 § Lagen tillämpas på statslösa personer som har hemvist i Sverige eller, om de inte har hemvist i något land, har sin vistelseort här.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015, då namnlagen (1982:670) ska upphöra att gälla.

2. Personnamn som har förvärvats enligt den gamla lagen eller enligt namnlagen (1963:521) anses som personnamn som har förvärvats enligt den bestämmelse i den nya lagen som gäller för motsvarande fall, om inte annat sägs i det följande.

3. En ansökan som rätteligen har kommit in till Patent- och registreringsverket före ikraftträdandet men då ännu inte har slutligt prövats ska prövas enligt den gamla lagen.

4. Den gamla lagen ska gälla vid överklagande av Patent- och registreringsverkets slutliga beslut och vid Patentbesvärsrättens avgöranden.

5. Om det före den nya lagens ikraftträdande har fastställts att en viss man inte är far till ett barn som på grund av det förmodade faderskapet har förvärvat mannens efternamn eller ett efternamn som mannen har burit, ska i fråga om förlust av barnets efternamn den gamla lagen tillämpas, dock endast om en särskild ansökan om tillåtelse för barnet att få behålla efternamnet har kommit in till domstolen inom den tid som föreskrivs i 16 § andra stycket i den gamla lagen. Det som här sägs om far och faderskap tillämpas också i fråga om förälder och föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

6. Den gamla lagen gäller för mål om förlust av efternamn som före ikraftträdandet har anhängiggjorts vid domstol enligt 17–19 §§ i den lagen.

7. Den gamla lagen gäller för mål om skydd för egenartade efternamn som har anhängiggjorts vid domstol före ikraftträdandet.

8. Den som vid denna lags ikraftträdande bär ett mellannamn fortsätter att bära namnet som mellannamn så länge ansökan om annat inte görs till Skatteverket.

Ett mellannamn ska bäras närmast före efternamnet.

9. Den som bär ett mellannamn kan hos Skatteverket ansöka om att namnet ska slopas, antas som efternamn eller antas som led i ett dubbelt efternamn.

För ansökan enligt första stycket ska ansökningsavgift inte betalas.

10. Vid prövning av frågor om namnskydd enligt 13 § och 16–17 §§ ska ett dubbelt efternamn som var i bruk vid lagens ikraftträdande räknas som ett enda efternamn.

Förslag till lag om ändring i firmalagen (1974:156)

Härigenom föreskrivs att 10, 13 och 14 §§ firmalagen (1974:156) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 §¹

En firma får inte registreras om den

1. strider mot lag eller annan författning eller mot goda seder eller allmän ordning,

2. utan tillstånd innehåller en sådan statlig eller internationell beteckning som enligt lag eller annan författning inte får användas obehörigen som firma, eller något som lätt kan förväxlas med en sådan beteckning,

3. i annat fall är ägnad att vilseleda allmänheten,

4. är identisk med ett äldre näringskännetecken för verksamhet av samma slag,

5. är identisk med eller liknar ett äldre näringskännetecken för verksamhet av samma eller liknande slag, om det finns en risk för förväxling, inbegripet risken för att användningen av firman leder till uppfattningen att det finns ett samband mellan den som använder firman och innehavaren av näringskännetecknet,

6. är identisk med eller liknar ett äldre näringskännetecken som är känt inom en betydande del av omsättningskretsen, om användningen av firman skulle dra otillbörlig fördel av eller utan skälig anledning vara till skada för näringskännetecknets särskiljningsförmåga eller anseende,

7. kan förväxlas med ett kännetecken som användes här i landet eller i utlandet av någon annan vid tidpunkten för ansökan och som fortfarande används, om sökanden var i ond tro vid tidpunkten för ansökan,

8. innehåller eller består av något som är ägnat att uppfattas som någon annans *egenartade* efternamn, allmänt kända konstnärnamn eller likartat namn, om användningen av firman skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden,

9. innehåller något som kränker annans upphovsrätt till ett litterärt eller konstnärligt verk, eller

10. innehåller något som är ägnat att uppfattas som benämning på en stiftelse, ideell förening eller liknande sammanslutning.

De hinder för registrering som anges i första stycket 4–6 gäller på motsvarande sätt för

8. innehåller eller består av något som är ägnat att uppfattas som någon annans *särskilt skyddade* efternamn, allmänt kända konstnärnamn eller likartat namn, om användningen av firman skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden,

¹ Senaste lydelse 2010:1889.

1. ett varumärke som är registrerat enligt 2 kap. varumärkeslagen (2010:1877) eller en internationell varumärkesregistrering som gäller i Sverige,

2. ett gemenskapsvarumärke som är registrerat enligt rådets förordning (EG) nr 207/2009 av den 26 februari 2009 om gemenskapsvarumärken eller en internationell varumärkesregistrering som gäller i Europeiska unionen, samt

3. ett inarbetat varukännetecken.

Om den firma som ansökan om registrering avser ska gälla i hela landet och den äldre rättigheten utgörs av ett inarbetat näringskännetecken eller av ett sådant namn eller inarbetat varukännetecken som är skyddat enligt 2 a §, finns det hinder mot registrering endast om skyddet för den äldre rättigheten gäller inom en väsentlig del av landet.

Trots första stycket 4–10 och andra stycket får registrering ske, om den vars rätt är i fråga medger det och hinder inte finns enligt första stycket 1–3.

13 §

Firma får överlåtas endast i samband med överlåtelse av den näringsverksamhet i vilken firman användes.

Överlåtelse av verksamheten omfattar även firman, om *ej* annat avtalats. Detta gäller dock *ej* om firman innehåller överlåtarens eller, vid överlåtelse av handelsbolags verksamhet, bolagsmans *släktnamn*.

Ingår i dödsbo firma som innehåller den avlidnes *släktnamn*, får boutredningsman *ej* överlåta firman utan samtycke av dödsbo-delägarna.

Överlåtelse av verksamheten omfattar även firman, om *inte* annat avtalats. Detta gäller dock *inte* om firman innehåller överlåtarens eller, vid överlåtelse av handelsbolags verksamhet, bolagsmans *efternamn*.

Ingår i dödsbo firma som innehåller den avlidnes *efternamn*, får boutredningsman *inte* överlåta firman utan samtycke av dödsbo-delägarna.

14 §

Firma får *ej* tagas i mät. Försätts innehavaren i konkurs, ingår dock rätten till firman i konkursboet, om *ej* firman innehåller gäldenärens eller, vid handelsbolags konkurs, bolagsmans *släktnamn*. Firma som *ej* ingår i konkursbo får likväl användas under den tid verksamheten fortsättes för boets räkning.

Firma får *inte* utmätas. Försätts innehavaren i konkurs, ingår dock rätten till firman i konkursboet, om *inte* firman innehåller gäldenärens eller, vid handelsbolags konkurs, bolagsmans *efternamn*. Firma som *inte* ingår i konkursbo får likväl användas under den tid verksamheten fortsättes för boets räkning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

Förslag till lag om ändring i lagen (1977:729) om Patentbesvärsrätten

Häriigenom föreskrivs att 1 och 17 §§ lagen (1977:729) om Patentbesvärsrätten ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §¹

Patentbesvärsrätten prövar som förvaltningsdomstol överklagande av beslut av Patent- och registreringsverket enligt vad som föreskrivs i patentlagen (1967:837) eller med stöd därav utfärdade bestämmelser samt i mönsterskyddslagen (1970:485), varumärkeslagen (2010:1877), *namnlagen* (1982:670) och lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden. Vidare prövar Patentbesvärsrätten överklagande av beslut av Statens jordbruksverk enligt vad som föreskrivs i växtförädlarrättslagen (1997:306).

Patentbesvärsrätten prövar som förvaltningsdomstol överklagande av beslut av Patent- och registreringsverket enligt vad som föreskrivs i patentlagen (1967:837) eller med stöd därav utfärdade bestämmelser samt i mönsterskyddslagen (1970:485), varumärkeslagen (2010:1877) och lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden. Vidare prövar Patentbesvärsrätten överklagande av beslut av Statens jordbruksverk enligt vad som föreskrivs i växtförädlarrättslagen (1997:306).

Av riksdagen beslutad lydelse

Föreslagen lydelse

17 §²

I fråga om överklagande av ett slutligt beslut av Patentbesvärsrätten finns bestämmelser i patentlagen (1967:837), mönsterskyddslagen (1970:485), *namnlagen* (1982:670), lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, växtförädlarrättslagen (1997:306) samt i varumärkeslagen (2010:1877).

I fråga om överklagande av ett slutligt beslut av Patentbesvärsrätten finns bestämmelser i patentlagen (1967:837), mönsterskyddslagen (1970:485), lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden, växtförädlarrättslagen (1997:306) samt i varumärkeslagen (2010:1877).

Ett beslut av Patentbesvärsrätten, som inte är slutligt, får överklagas endast i samband med överklagande av beslut i själva målet. Ett beslut får dock överklagas särskilt när rätten har

1. ogillat invändning om jäv mot ledamot av rätten eller invändning om att hinder föreligger för talans prövning,

¹ Senaste lydelse 2010:1878.

² Senaste lydelse 2013:89. (Träder i kraft den 1 juli 2013.)

2. avvisat ombud eller biträde,
3. utdömt vite eller straff för underlåtenhet att iaktta föreläggande eller ålagt vittne eller sakkunnig att ersätta kostnad som vållats genom försummelse eller tredska,
4. förordnat angående ersättning för någons medverkan i målet,
5. utlåtits i annat fall än som avses i 4 i fråga som gäller rättshjälp.

Ett särskilt överklagande som avses i andra stycket får göras av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot. Beslutet överklagas till Högsta förvaltningsdomstolen. Vid överklagandet tillämpas 6 a, 6 b och 35–37 §§ förvaltningsprocesslagen (1971:291). Patentbesvärsrättens beslut ska innehålla upplysning om att det krävs prövningstillstånd i Högsta förvaltningsdomstolen och om de grunder som ett sådant tillstånd meddelas på.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Härigenom föreskrivs att 31 § i folkbokföringslagen (1991:481) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 §¹

Om det kan antas att en person är skyldig att göra anmälan enligt denna lag, får Skatteverket förelägga personen att antingen göra en sådan anmälan eller skriftligen eller muntligen lämna de uppgifter som behövs för bedömningen av personens folkbokföring. Skatteverket får även i annat fall förelägga en person att lämna uppgifter som behövs för kontroll av bosättningen enligt denna lag. I föreläggandet skall anges vilka uppgifter som skall lämnas.

Skatteverket får förelägga en person att lämna uppgift om lägenhetsnummer, även om skyldighet att göra anmälan enligt första stycket inte föreligger.

Om ett barns vårdnadshavare inte *anmält* barnets förnamn inom föreskriven tid enligt 30 § *namn-lagen* (1982:670), får Skatteverket förelägga barnets vårdnadshavare att inom viss tid fullgöra denna skyldighet.

Om ett barns vårdnadshavare inte *ansökt om* barnets förnamn inom föreskriven tid enligt 24 § *lagen* (2014:000) *om personnamn*, får Skatteverket förelägga barnets vårdnadshavare att inom viss tid fullgöra denna skyldighet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

¹ Senaste lydelse 2006:379. (Ändring av paragrafens lydelse har föreslagits i prop. 2012/13:120.)

5 Förslag till lag om ändring i varumärkeslagen
(2010:1877)

Prop. 2015/16:180
Bilaga 2

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 10 § varumärkeslagen (2010:1877) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

10 §

Ett varumärke får inte registreras om det innehåller eller består av

- | | |
|--|---|
| 1. något som är ägnat att uppfattas som någon annans firma, | |
| 2. något som är ägnat att uppfattas som någon annans <i>egenartade</i> efternamn, allmänt kända konstnärsnamn eller likartat namn, om användningen av märket skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden, | 2. något som är ägnat att uppfattas som någon annans <i>särskilt skyddade</i> efternamn, allmänt kända konstnärsnamn eller likartat namn, om användningen av märket skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden, |
| 3. en bild av någon annan som uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden, eller | |
| 4. något som kränker någon annans upphovsrätt till ett litterärt eller konstnärligt verk eller någon annans rätt till en fotografisk bild eller ett mönster. | |

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2015.

Förteckning över remissinstanserna

Efter remiss har yttranden över betänkandet lämnats av Hovrätten för Västra Sverige, Hovrätten för Övre Norrland, Stockholms tingsrätt, Lunds tingsrätt, Lycksele tingsrätt, Kammarrätten i Göteborg, Kammarrätten i Jönköping, Förvaltningsrätten i Stockholm, Förvaltningsrätten i Göteborg, Förvaltningsrätten i Härnösand, Justitiekanslern, Domstolsverket, Rikspolisstyrelsen, Migrationsverket, Datainspektionen, Försäkringskassan, Socialstyrelsen, Myndigheten för internationella adoptionsfrågor, Barnombudsmannen, Länsstyrelsen i Stockholms län, Statskontoret, Skatteverket, Kammarkollegiet, Statistiska centralbyrån, Ungdomsstyrelsen, Kungliga biblioteket, Stockholms universitet, Lunds universitet, Umeå universitet, Sametinget, Patent- och registreringsverket, Patentbesvärsrätten, Bolagsverket, Institutet för språk och folkminnen, Diskrimineringsombudsmannen, Familjerättssociologernas Riksförening, Föreningen Svenskar i Världen, Ortnamnrådet, Riddarhuset, Riksförbundet för homosexuella, bisexuella, transpersoners och queeras rättigheter (RFSL), RFSL Ungdom, Svenska akademien, Svenska Föreningen för Immaterialrätt, Svenska kyrkan, Svenska Tornedalingars Riksförbund-Tornionlaaksoalaiset, Sveriges advokatsamfund, Sveriges kristna råd och Sveriges Makalösa föräldrar.

Riksdagens ombudsmän (JO), Göteborgs universitet, Barnets Rätt i Samhället (BRIS), Förenade Islamska Föreningar i Sverige, Föreningen Pappa-Barn, Judiska Centralrådet i Sverige, Romano Pasos Research Centre, Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige, Svenska Samernas Riksförbund, Sverigefinländarnas delegation, Sverigefinska Riksförbundet, Sveriges förenade HBTQ-studenter, Sveriges Jiddischförbund, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges Kvinnolobby, Sveriges Pensionärsförbund och Sveriges Släktforskarförbund har avstått från att yttra sig.

Yttrande har dessutom kommit in från Hugo Valentin-centrum vid Uppsala universitet och en privatperson.

1 Förslag till lag om personnamn

Häri genom föreskrivs följande.

Lagens innehåll

- 1 §** Denna lag innehåller bestämmelser om personnamn.
Med personnamn avses efternamn, förnamn och gårdsnamn.

Efternamn

Förvärv av efternamn genom födelsen

- 2 §** När ett barn har fötts ska barnet ges ett efternamn.
Barnets efternamn får vara
1. ett efternamn som föräldrarna eller någon av dem bär,
 2. ett efternamn som någon av föräldrarna har burit,
 3. föräldrarnas efternamn som ett dubbelt efternamn enligt 19 § andra stycket,
 4. ett efternamn som är bildat av något av föräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna -son eller -dotter, eller som är bildat på jämförligt sätt, eller
 5. ett efternamn som något av föräldrarnas gemensamma barn bär.
- Ett efternamn enligt andra stycket 2 får inte vara ett namn som har förvärvats genom äktenskap, utom i de fall en förälder som avlidit bar namnet vid sin död.

- 3 §** En ansökan om det efternamn ett barn ska ges enligt 2 § ska göras inom tre månader från barnets födelse. Det är förhållandena vid ansökningstillfället som är avgörande för bedömningen av om ett namn får förvärvas.

Om det inte görs någon ansökan inom den tid som anges i första stycket, förvärvar barnet den födande förälderns efternamn.

Förvärv av efternamn genom adoption

- 4 §** Efter ett beslut om adoption ska adoptivbarnet ges ett nytt efternamn. Detta gäller dock inte om en make adopterar den andra makens barn eller om en domstol har beslutat enligt 6 §.
- När makar adopterar gemensamt får adoptivbarnets efternamn vara
1. ett efternamn som adoptivföräldrarna eller någon av dem bär,
 2. ett efternamn som någon av adoptivföräldrarna har burit,
 3. adoptivföräldrarnas efternamn som ett dubbelt efternamn enligt 19 § andra stycket,
 4. ett efternamn som är bildat av något av adoptivföräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna -son eller -dotter, eller som är bildat på jämförligt sätt, eller
 5. ett efternamn som något av adoptivföräldrarnas gemensamma barn bär.

Ett efternamn enligt andra stycket 2 får inte vara ett namn som har förvärvats genom äktenskap, utom i de fall en adoptivförälder som avlidit bar namnet vid sin död.

När ett adoptivbarn adopteras av en person ensam gäller andra stycket 1, 2 och 4 och tredje stycket den föräldern.

5 § En ansökan om det efternamn ett adoptivbarn ska ges enligt 4 § ska göras inom tre månader från beslutet om adoption. Det är förhållandena vid ansökningstillfället som är avgörande för bedömningen av om ett namn får förvärvas.

Om det inte görs någon ansökan inom den tid som anges i första stycket, förvärvar adoptivbarnet den äldre av adoptivföräldrarnas efternamn eller, när ett adoptivbarn adopteras av en person ensam, adoptivföräldrarnas efternamn.

6 § En domstol får i adoptionsärendet besluta att adoptivbarnet ska behålla sitt efternamn, eller förvärva ett dubbelt efternamn enligt 19 § andra stycket som är bildat av det egna efternamnet och en adoptivförälders efternamn.

Byte till ett efternamn med anknytning till en förälder

7 § Ett efternamn får bytas till

1. ett efternamn som föräldrarna eller någon av dem bär,
2. ett efternamn som någon av föräldrarna har burit,
3. ett dubbelt efternamn enligt 19 § andra stycket som är bildat av efternamn som föräldrarna bär eller har burit, eller
4. ett efternamn som är bildat av något av föräldrarnas förnamn med tillägg av någon av ändelserna -son eller -dotter, eller som är bildat på jämförligt sätt.

Ett efternamn enligt första stycket 2 och 3 som någon av föräldrarna har burit får inte vara ett namn som har förvärvats genom äktenskap, utom i de fall en förälder som avlidit bar namnet vid sin död.

8 § Ett efternamn som har förvärvats genom adoption enligt 4 § får bytas till ett dubbelt efternamn enligt 19 § andra stycket som är bildat av det befintliga efternamnet och det efternamn som bars före adoptionen.

Byte till en familjehemsförälders efternamn

9 § Ett barn som för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem har tagits emot av någon annan än barnets föräldrar, får byta sitt efternamn till

1. ett efternamn som familjehemsföräldern eller någon av familjehemsföräldrarna bär,
2. ett dubbelt efternamn enligt 19 § andra stycket som är bildat av familjehemsföräldrarnas efternamn, eller
3. ett dubbelt efternamn enligt 19 § andra stycket som är bildat av en familjehemsförälders efternamn och barnets efternamn.

Byte till en makes efternamn

10 § En make får byta sitt efternamn till den andra makens efternamn.

En make får byta sitt efternamn till ett dubbelt efternamn enligt 19 § andra stycket som är bildat av det egna efternamnet och den andra makens efternamn.

Prop. 2015/16:180
Bilaga 4

11 § En efterlevande make får byta sitt efternamn till ett dubbelt efternamn enligt 19 § andra stycket som är bildat av det egna efternamnet och den avlidna makens efternamn.

Byte till andra efternamn

12 § Ett efternamn får bytas till ett nybildat efternamn eller till ett befintligt efternamn som inte kan förvärfvas enligt 2–11 eller 30 §, om förutsättningarna i 13–18 §§ är uppfyllda eller om det annars finns särskilda skäl.

En enkel ändring av ett efternamns stavning som inte förändrar efternamnets uttal anses inte som byte till ett annat efternamn. Detsamma gäller en ändring av ett efternamns genusform.

13 § Som nybildat efternamn får endast förvärfvas ett namn som inte

1. används som förnamn,
2. består av mer än ett ord,
3. kan väcka anstöt,
4. kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet, eller
5. av någon annan anledning är olämpligt som efternamn.

14 § Om inte annat följer av 15–18 §§, får som efternamn endast förvärfvas ett namn som inte kan förväxlas med

1. ett efternamn som någon annan lagligen bär,
2. ett historiskt känt efternamn som har burits av en utdöd släkt,
3. ett allmänt känt utländskt efternamn,
4. någon annans allmänt kända konstnärsnamn eller ett likartat namn,
5. en beteckning för en stiftelse, en ideell förening eller en liknande sammanslutning,
6. någon annans i Sverige skyddade näringskännetecken eller varukännetecken, eller
7. något som finns i ett litterärt eller konstnärligt verk och som kränker någon annans upphovsrätt till verket.

Vid en prövning enligt första stycket ska ett dubbelt efternamn anses som två skilda efternamn.

15 § Ett efternamn får förvärfvas om det lagligen bärs av minst 2 000 personer.

Även ett efternamn som lagligen bärs av färre än 2 000 personer får förvärfvas om det någon gång har kunnat förvärfvas enligt första stycket.

Vid en prövning enligt första eller andra stycket ska ett dubbelt efternamn anses som två skilda efternamn.

16 § Ett nybildat efternamn som har förvärvats av någon enligt denna lag får därefter förvärfvas av den personens förälder, syskon eller syskonbarn, om han eller hon samtycker till det. Om det första förvärvet har gjorts av flera, krävs att alla samtycker.

17 § Ett efternamn får förvärvas om namnet har funnits i förvärvarens släkt i rakt uppstigande led i minst två generationer. Det får dock inte vara längre sedan någon i förvärvarens släkt bar namnet än fyra generationer tillbaka, räknat från och med förvärvarens föräldrar.

18 § Ett efternamn som någon tidigare har burit, utan att ha förlorat det enligt 21 §, får förvärvas av honom eller henne.

Dubbelt efternamn

19 § Ett efternamn får bytas till ett dubbelt efternamn som inte kan förvärvas enligt 2–12 eller 30 §.

Med dubbelt efternamn avses ett namn som är bildat av två skilda efternamn som var för sig kan förvärvas enligt denna lag. Namnen i ett dubbelt efternamn ska bäras i en bestämd ordning och får förenas med ett bindestreck.

20 § En person får ändra sitt dubbla efternamn genom

1. byte av ett av namnen som ingår i det dubbla efternamnet eller av båda namnen, om förutsättningarna för detta är uppfyllda enligt denna lag,
2. strykning av ett av namnen,
3. ändring av ordningsföljden mellan namnen, eller
4. tillägg eller strykning av ett bindestreck mellan namnen.

Förlust av efternamn

21 § Om någon har förvärvat ett efternamn som han eller hon inte har rätt till och detta leder till besvär för någon annan, ska en domstol på talan av den sistnämnde besluta att namnet förloras, om det inte finns särskilda skäl mot det.

Om någon förlorar sitt efternamn enligt första stycket, ska domstolen besluta att också den som genom denne har förvärvat namnet förlorar namnet, om talan förs om detta och det inte finns särskilda skäl mot det. Detsamma gäller om någon som skulle ha förlorat sitt efternamn enligt första stycket har avlidit.

En talan enligt första stycket som grundar sig på att ett faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken har hävts får inte väckas senare än ett år efter hävandet. I övriga fall får talan inte väckas senare än fem år efter det att Skatteverkets beslut fick laga kraft.

22 § Om någon förlorar sitt efternamn enligt 21 §, ska domstolen med tillämpning av 2–11 §§ fastställa vilket namn som förvärvas i stället för det som förloras.

Särskilt skydd för efternamn

23 § Ingen får obehörigen, till nackdel för den som har skydd för sitt efternamn enligt 14 §,

1. använda ett namn som kan förväxlas med efternamnet,

2. i näringsverksamhet använda en beteckning för en stiftelse, en ideell förening eller en liknande sammanslutning som kan förväxlas med efternamnet, eller

3. i näringsverksamhet använda ett näringskännetecken, varukännetecken eller annat kännetecken som kan förväxlas med efternamnet.

Vid en prövning enligt första stycket ska ett dubbelt efternamn anses som två skilda efternamn.

24 § Rätten till ett inarbetat näringskännetecken eller varukännetecken eller ett allmänt känt konstnärsnamn eller likartat namn ska gälla vid sidan av en äldre rätt till ett sådant efternamn som har särskilt skydd enligt 23 § och som kännetecknet eller konstnärsnamnet kan förväxlas med, om den som bär efternamnet inte inom rimlig tid vidtar åtgärder för att hindra användningen av kännetecknet eller konstnärsnamnet.

På yrkande av en part får en domstol, om det är skäligt, besluta att ett kännetecken eller ett konstnärsnamn endast får användas på ett särskilt sätt.

Vid en prövning enligt första stycket ska ett dubbelt efternamn anses som två skilda efternamn.

25 § Den som gör intrång i någon annans rätt enligt 23 § är skyldig att ersätta kränkning och annan skada som intrånget har medfört, om han eller hon har insett eller borde ha insett att användandet var till nackdel för den andre.

Förnamn

26 § Varje barn ska ges ett eller flera förnamn.

En ansökan om barnets förnamn ska göras inom tre månader från barnets födelse.

27 § En person får ändra sina förnamn genom

1. tillägg av ett eller flera namn,
2. byte av ett eller flera namn,
3. strykning av ett eller flera namn, dock inte alla, eller
4. ändring av ordningsföljden mellan två eller flera namn.

28 § Som förnamn får endast förvärvas ett namn som inte

1. kan väcka anstöt,
2. kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet, eller
3. av någon annan anledning är olämpligt som förnamn.

Gårdsnamn

29 § Ett gårdsnamn som enligt gammal sedvänja används eller har använts som tillnamn får förvärvas av den som har anknytning till gårdsnamnet genom släktskap eller äktenskap. Gårdsnamnet ska bäras närmast före eller efter förnamnen.

Ett gårdsnamn som har förvärvats enligt första stycket får strykas.

Internationella förhållanden

30 § Den som har förvärvat ett namn i en annan stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller i Schweiz genom födelse, ändrat civilstånd eller annat familjerättsligt förhållande har rätt att förvärva det namnet också i Sverige, om han eller hon vid förvärvet i den andra staten var medborgare eller hade hemvist där eller hade någon annan särskild anknytning dit.

Första stycket ger inte rätt att som förnamn förvärva ett namn som kan väcka anstöt, kan antas leda till obehag för den som ska bära namnet eller av någon annan anledning är olämpligt som förnamn.

31 § Lagen gäller inte för svenska medborgare som har hemvist i Danmark, Finland eller Norge.

32 § Lagen tillämpas på danska, finska och norska medborgare som har hemvist i Sverige.

Lagen får tillämpas på andra utländska medborgare som har hemvist i Sverige. I fråga om efternamn som har förvärvats enligt lagen gäller 21–25 §§.

När utländska medborgare adopteras här i landet tillämpas alltid 4–6 §§.

33 § Lagen tillämpas på statslösa personer som har hemvist i Sverige eller, om han eller hon inte har hemvist i något land, har sin vistelseort här.

Samtycke eller prövning vid byte av barns efternamn

34 § Om ett barn bär någon av föräldrarnas efternamn utan att denna förälder är vårdnadshavare, krävs för byte av barnets efternamn att föräldern har samtyckt till namnbytet eller att en domstol har förklarat att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

För byte av efternamn enligt 9 § krävs att den eller de vars namn ska förvärvas har samtyckt till namnbytet och att en domstol har förklarat att namnbytet är förenligt med barnets bästa.

Förvärvstidpunkt

35 § Ett personnamn förvärvas, byts eller ändras när namnet registreras, om inte annat anges i andra–fjärde stycket.

Ett efternamn enligt 2 eller 3 § anses genom registreringen vara förvärvat genom födelsen. Detsamma gäller ett efternamn enligt 22 §, om det namn som har förlorats har förvärvats genom födelsen.

Ett efternamn enligt 4 eller 5 § anses genom registreringen vara förvärvat genom adoptionen. Detsamma gäller ett dubbelt efternamn enligt 6 §.

Ett efternamn enligt 10 § anses genom registreringen vara förvärvat genom vigseln om ansökan görs senast samma dag som vigseln.

36 § En ansökan om förvärv, byte eller ändring av personnamn görs till Skatteverket.

37 § En ansökan ska vara skriftlig.

Ansökan ska innehålla uppgifter om

1. sökandens namn och personnummer eller samordningsnummer,
2. sökandens adress och telefonnummer,
3. det som yrkas, och
4. de omständigheter som åberopas till stöd för ansökan.

38 § Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om avgifter för ansökan om namn enligt denna lag.

39 § Om en ansökan är så bristfällig att den inte kan läggas till grund för en prövning i sak, ska Skatteverket förelägga sökanden att avhjälpa bristen inom en viss tid. Detsamma gäller om sökanden inte har betalat ansökningsavgiften. Föreläggandet behöver inte delges.

Om sökanden inte följer föreläggandet, ska ansökan avvisas. Sökanden ska upplysas om detta i föreläggandet.

40 § Skatteverket ska begära in ett yttrande från en myndighet eller annan om det behövs för att pröva ett namns lämplighet med hänsyn till språkliga eller andra förhållanden eller namnets förenlighet med namnskyddet.

41 § Om en ansökan om byte till ett efternamn enligt 12 § inte avvisas eller avslås, ska den kungöras i Post- och Inrikes Tidningar. Detsamma gäller en ansökan om byte till ett dubbelt efternamn enligt 19 § om något av namnen som ingår i det dubbla efternamnet inte kan förvärvas enligt 2–11 eller 30 §. Ett kungörande behöver dock inte ske om det skulle sakna betydelse.

När kungörande har skett ska den som vill invända mot ansökan göra detta skriftligen inom en månad från kungörelsedagen. Skatteverket får inte meddela beslut i ärendet innan tiden för att göra en invändning har gått ut.

42 § Skatteverkets beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut som innebär att en ansökan bifalls trots att en invändning har framställts får överklagas av den som har gjort invändningen.

Beslutet överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets personen vars namn det gäller var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet. Om det inte finns någon sådan behörig domstol, överklagas beslutet till Förvaltningsrätten i Stockholm.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

43 § Om barnets vårdnadshavare inte har ansökt om sitt barns förnamn inom den tid som anges i 26 § andra stycket, får Skatteverket förelägga vårdnadshavaren att inom en viss tid fullgöra denna skyldighet.

Ett nytt föreläggande om samma sak får förenas med vite.

En fråga om utdömande av vite prövas av den förvaltningsrätt som är behörig att pröva ett överklagande av ett beslut enligt 42 §.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Förfarandet vid allmän domstol

44 § En ansökan om förklaring att ett namnbyte är förenligt med barnets bästa enligt 34 § prövas av den tingsrätt som tar upp frågor om vårdnaden om barnet.

Domstolen ska, om det kan ske, höra den vars efternamn barnet bär, om han eller hon inte är vårdnadshavare. Domstolen ska även, om det kan ske, höra den vars namn barnet ska få.

Domstolen ska hämta in ett yttrande från socialnämnden. Socialnämnden ska ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dem för domstolen.

Domstolen får besluta att vardera parten ska svara för sina rättegångskostnader. Vid domstolens handläggning tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

45 § En talan i tvist om efternamn väcks i tingsrätten i den ort där den mot vilken talan förs ska svara i tvistemål i allmänhet.

En talan om förlust av efternamn som grundar sig på att ett faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken har hävts väcks i tingsrätten i den ort där barnet har sin hemvist. En sådan fråga får väckas även i samband med ett mål om hävande av faderskap eller föräldraskap enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken.

Om barnet är under 18 år, ska domstolen även hämta in ett yttrande från socialnämnden. Socialnämnden ska ge barnet möjlighet att framföra sina åsikter och redovisa dem för domstolen.

Om det inte finns någon behörig tingsrätt enligt första eller andra stycket, väcks talan i Stockholms tingsrätt.

Gemensamma bestämmelser

46 § För den som är under 18 år görs en ansökan i ett mål eller ärende enligt denna lag av barnets vårdnadshavare. Om barnet har fyllt 12 år, får en ansökan inte göras utan barnets samtycke, utom i de fall barnet är varaktigt förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller något annat liknande förhållande.

Vid bedömningen av om ett namnbyte är förenligt med barnets bästa enligt 34 § ska domstolen, även när barnets samtycke inte behövs, ta hänsyn till barnets åsikter med beaktande av barnets ålder och mognad.

47 § Ett samtycke enligt denna lag ska lämnas skriftligen.

Om ett samtycke har lämnats till en domstol i ett ärende enligt 34 §, behöver det inte lämnas något nytt samtycke när en ansökan görs enligt 36 §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.
2. Genom lagen upphävs namnlagen (1982:670).
3. Ärenden som vid ikraftträdandet handläggs av Patent- och registreringsverket ska överlämnas till Skatteverket.
4. Den upphävda lagen gäller fortfarande vid överklagande av Patent- och registreringsverkets slutliga beslut.
5. Om det före ikraftträdandet har fastställts att en viss person inte är far eller förälder enligt 1 kap. 9 § föräldrabalken till ett barn som har förvärvat personens efternamn eller ett efternamn som personen har burit, ska i fråga om förlust av barnets efternamn den upphävda lagen gälla.
6. Den upphävda lagen gäller fortfarande för talan om förlust av efternamn som har väckts vid domstol enligt 17–19 §§ i den lagen före ikraftträdandet.
7. Den upphävda lagen gäller fortfarande för mål om skydd för egenartade efternamn som har väckts vid domstol före ikraftträdandet.
8. Namn som har förvärvats enligt den upphävda lagen eller enligt namnlagen (1963:521) anses som personnamn som har förvärvats enligt den bestämmelse i den nya lagen som gäller för motsvarande fall.
9. Den som vid ikraftträdandet bär ett mellannamn får till Skatteverket ansöka om att namnet ska strykas, antas som efternamn eller antas som del i ett dubbelt efternamn.
10. Vid förvärv av ett dubbelt efternamn ska mellannamnet strykas.
11. Vid prövning av frågor om namnskydd enligt 14, 15, 23 och 24 §§ ska ett dubbelt efternamn som har förvärvats före lagens ikraftträdande anses som ett enda efternamn.

Förslag till lag om ändring i lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrörelse

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrörelse ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Ansökan om tillstånd att driva hotell- eller pensionatrörelse *skall* vara skriftlig och *åtföljas av*

a) uppgift om sökandens fullständiga namn, firma och postadress samt, om sökanden tidigare haft annat *släktnamn*, detta;

b) för sökande, som är enskild person, uppgift om födelsetid och yrke eller titel samt bevis att han *ej* är underårig eller i konkurstillstånd eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken;

c) uppgift om fullständigt namn, födelsetid och yrke eller titel för den som utsetts till föreståndare eller ersättare samt bevis att han inte är underårig eller har förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken;

d) uppgift om *belägenheten* av den byggnad eller lägenhet där rörelsen *avses skola* drivas, det största antal gäster som *skall* kunna *mottagas* samtidigt och det största antal gästrum som rörelsen *skall* omfatta;

e) om bygglov meddelats för hotellet eller pensionatet, handlingar som visar att så har skett.

Föreslagen lydelse

5 §¹

En ansökan om tillstånd att driva hotell- eller pensionatrörelse *ska* vara skriftlig och

a) *innehålla en* uppgift om sökandens fullständiga namn, firma och postadress samt, om sökanden tidigare haft *ett* annat *efternamn*, detta,

b) för sökande, som är enskild person, *innehålla en* uppgift om födelsetid och yrke eller titel samt *ett* bevis att han *eller hon inte* är underårig eller i konkurstillstånd eller har *en* förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken,

c) *innehålla en* uppgift om fullständigt namn, födelsetid och yrke eller titel för den som utsetts till föreståndare eller ersättare samt *ett* bevis att han *eller hon inte* är underårig eller har *en* förvaltare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken,

d) *innehålla en* uppgift om *var* den byggnad eller lägenhet där rörelsen *ska* drivas *ligger*, det största antal gäster som *ska* kunna *tas emot* samtidigt och det största antal gästrum som rörelsen *ska* omfatta.

Om ett bygglov har meddelats för hotellet eller pensionatet, ska till ansökan bifogas handlingar som visar att så har skett.

¹ Senaste lydelse 1991:1651.

Beviljas tillstånd skall skriftligt bevis utfärdas. Har bygglov inte meddelats och är det inte uppenbart att lov inte behövs, skall beviset innehålla en upplysning om att bygglov kan fordras. Finns inte någon godkänd ersättare eller, i fall när det skall finnas föreståndare enligt 3 §, godkänd föreståndare, skall det i beviset anges att tillståndet inte får utnyttjas förrän ersättare eller föreståndare utsetts och godkänts. Kopia av beviset skall sändas till den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom räddningstjänsten, inom plan- och byggnadsväsendet och inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

Om godkännande av föreståndare eller ersättare skall skriftligt bevis utfärdas.

Om tillstånd beviljas, ska ett skriftligt bevis utfärdas. Om ett bygglov inte har meddelats och det inte är uppenbart att ett bygglov inte behövs, ska beviset innehålla en upplysning om att ett bygglov kan krävas. Om det inte finns någon godkänd ersättare eller, i de fall när det ska finnas en godkänd föreståndare enligt 3 §, en godkänd föreståndare, ska det i beviset anges att tillståndet inte får utnyttjas förrän en ersättare eller en föreståndare har utsetts och godkänts. En kopia av beviset ska skickas till den eller de kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom räddningstjänsten, inom plan- och byggnadsväsendet och inom miljö- och hälsoskyddsområdet.

Det ska utfärdas ett skriftligt bevis om godkännande av en föreståndare eller en ersättare.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

3 Förslag till lag om ändring i firmalagen (1974:156)

Härigenom föreskrivs att 10, 13 och 14 §§ firmalagen (1974:156) ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt bet. 2015/16:NU18 Föreslagen lydelse

10 §

En firma får inte registreras om den

1. strider mot lag eller annan författning eller mot goda seder eller allmän ordning,

2. utan tillstånd innehåller en sådan statlig eller internationell beteckning som enligt lag eller annan författning inte får användas obehörigen som firma, eller något som lätt kan förväxlas med en sådan beteckning,

3. utan tillstånd innehåller ett sådant kännetecken som enligt lagen (2014:812) om skydd för kännetecken i den internationella humanitära rätten inte får användas obehörigen som firma, eller något som kan förväxlas med ett sådant kännetecken,

4. i annat fall är ägnad att vilseleda allmänheten,

5. är identisk med ett äldre näringskännetecken för verksamhet av samma slag,

6. är identisk med eller liknar ett äldre näringskännetecken för verksamhet av samma eller liknande slag, om det finns en risk för förväxling, inbegripet risken för att användningen av firman leder till uppfattningen att det finns ett samband mellan den som använder firman och innehavaren av näringskännetecknet,

7. är identisk med eller liknar ett äldre näringskännetecken som är känt inom en betydande del av omsättningskretsen, om användningen av firman skulle dra otillbörlig fördel av eller utan skäligen anledning vara till skada för näringskännetecknets särskiljningsförmåga eller anseende,

8. kan förväxlas med ett kännetecken som används här i landet eller i utlandet av någon annan vid tidpunkten för ansökan och som fortfarande används, om sökanden var i ond tro vid tidpunkten för ansökan,

9. innehåller eller består av något som är ägnat att uppfattas som någon annans *egenartade* efternamn, allmänt kända konstnärnamn eller likartat namn, om användningen av firman skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden,

10. innehåller något som kränker eller konstnärligt verk, eller

11. innehåller något som är ägnat att uppfattas som benämning på en stiftelse, ideell förening eller liknande sammanslutning.

9. innehåller eller består av något som är ägnat att uppfattas som någon annans efternamn *som har särskilt skydd* eller någon annans allmänt kända konstnärnamn eller *ett* likartat namn, om användningen av firman skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden,

annans upphovsrätt till ett litterärt

De hinder för registrering som anges i första stycket 5–7 gäller på motsvarande sätt för

Prop. 2015/16:180
Bilaga 4

1. ett varumärke som är registrerat enligt 2 kap. varumärkeslagen (2010:1877) eller en internationell varumärkesregistrering som gäller i Sverige,

2. ett varumärke som är registrerat enligt rådets förordning (EG) nr 207/2009 av den 26 februari 2009 om EU-varumärken eller en internationell varumärkesregistrering som gäller i Europeiska unionen, samt

3. ett inarbetat varukännetecken.

Om den firma som ansökan om registrering avser ska gälla i hela landet och den äldre rättigheten utgörs av ett inarbetat näringskännetecken eller av ett sådant namn eller inarbetat varukännetecken som är skyddat enligt 2 a §, finns det hinder mot registrering endast om skyddet för den äldre rättigheten gäller inom en väsentlig del av landet.

Trots första stycket 5–11 och andra stycket får registrering ske, om den vars rätt är i fråga medger det och hinder inte finns enligt första stycket 1–4.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

Firma får överlåtas endast i samband med överlåtelse av den näringsverksamhet i vilken firman användes.

Överlåtelse av verksamheten omfattar även firman, om *ej* annat avtalats. Detta gäller dock *ej* om firman innehåller överlåtarens eller, vid överlåtelse av handelsbolags verksamhet, bolagsmans *släktnamn*.

Ingår i dödsbo firma som innehåller den avlidnes *släktnamn*, får boutredningsman *ej* överlåta firman utan samtycke av dödsbodelägarna.

En firma får överlåtas endast i samband med överlåtelse av den näringsverksamhet i vilken firman användes.

En överlåtelse av verksamheten omfattar även firman, om *inte* annat *har* avtalats. Detta gäller dock *inte* om firman innehåller överlåtarens eller, vid överlåtelse av *ett* handelsbolags verksamhet, *en* bolagsmans *efternamn*.

Om det i ett dödsbo ingår en firma som innehåller den avlidnes *efternamn*, får *en* boutredningsman *inte* överlåta firman utan samtycke av dödsbodelägarna.

14 §

Firma får *ej* tagas i mät. *Försätts* innehavaren i konkurs, ingår dock rätten till firman i konkursboet, om *ej* firman innehåller gäldenärens eller, vid handelsbolags konkurs, bolagsmans *släktnamn*. *Firma* som *ej* ingår i konkursbo får likväl användas under den tid verksamheten *fortsätts* för boets räkning.

En firma får *inte* utmätas. *Försätts* innehavaren i konkurs, ingår dock rätten till firman i konkursboet, om *inte* firman innehåller gäldenärens eller, vid *ett* handelsbolags konkurs, *en* bolagsmans *efternamn*. *En firma* som *inte* ingår i *ett* konkursbo får likväl användas under den tid verksamheten *fortsätts* för boets räkning.

Förslag till lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481)

Härigenom föreskrivs att 31 § folkbokföringslagen (1991:481) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 §¹

Skatteverket får besluta att förelägga en person som kan antas vara skyldig att göra en anmälan enligt denna lag, att antingen göra en sådan anmälan eller skriftligen eller muntligen lämna de uppgifter som behövs för bedömningen av personens folkbokföring. Skatteverket får även i annat fall besluta att förelägga en person att lämna sådana uppgifter som behövs för kontroll av bosättningen enligt denna lag eller för kontroll och komplettering av övriga uppgifter om en folkbokförd person som får föras in i folkbokföringsdatabasen enligt lagen (2001:182) om behandling av personuppgifter i Skatteverkets folkbokföringsverksamhet. I ett beslut om föreläggande ska det anges vilka uppgifter som ska lämnas.

Skatteverket får besluta att förelägga ett barns vårdnadshavare att inom viss tid anmäla barnets förnamn, om vårdnadshavaren inte har fullgjort denna skyldighet inom föreskriven tid enligt 30 § namnlagen (1982:670).

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

¹ Senaste lydelse 2013:380. Ändringen innebär att andra stycket tas bort.

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 10 § varumärkeslagen (2010:1877) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

10 §

Ett varumärke får inte registreras om det innehåller eller består av

- | | |
|---|--|
| <p>1. något som är ägnat att uppfattas som någon annans firma,</p> <p>2. något som är ägnat att uppfattas som någon annans <i>egenartade</i> efternamn, allmänt kända konstnärsnamn eller likartat namn, om användningen av märket skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden,</p> <p>3. en bild av någon annan som uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden, eller</p> <p>4. något som kränker någon annans upphovsrätt till ett litterärt eller konstnärligt verk eller någon annans rätt till en fotografisk bild eller ett mönster.</p> | <p>2. något som är ägnat att uppfattas som någon annans efternamn <i>som har särskilt skydd eller någon annans</i> allmänt kända konstnärsnamn eller <i>ett</i> likartat namn, om användningen av märket skulle medföra en nackdel för bäraren av namnet och om namnet uppenbarligen inte syftar på någon sedan länge avliden,</p> |
|---|--|

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2017.

Lagrådets yttrande

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2016-05-03

Närvarande: F.d. justitieråden Severin Blomstrand och Annika Brickman samt justitierådet Agneta Bäcklund.

En ny lag om personnamn

Enligt en lagrådsremiss den 14 april 2016 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om personnamn,
2. lag om ändring i lagen (1966:742) om hotell- och pensionatrörelse,
3. lag om ändring i firmalagen (1974:156),
4. lag om ändring i folkbokföringslagen (1991:481),
5. lag om ändring i varumärkeslagen (2010:1877).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättssakkunniga Linnéa Brossner.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslaget till lag om personnamn

Allmänt

I remissen föreslås en ny lag om personnamn, som ska ersätta den nuvarande namnlagen. Den uttalade ambitionen är att regleringen ska moderniseras och förenklas så att enskilda får större möjligheter att själva välja sitt namn. Steg i den riktningen tas också, men i stora delar har regleringen i den gällande lagen förts över till den nya lagen. Även i den nya lagen är den enskildes valfrihet begränsad. Och vissa ofullkomligheter i den gamla lagen återkommer i den nya.

Under föredragningen har det kommit fram att den föreslagna lagen – liksom den nuvarande – är avsedd att vara uttömmande i den meningen att det inte ska vara tillåtet att förvärva eller ändra ett namn i något fall som inte föreskrivs i lagen. Det skulle vara lättare att förstå lagens bestämmelser och deras inbördes sammanhang om denna utgångspunkt kom till direkt uttryck i lagen. Exempelvis kan den inledande bestämmelsen i 1 § utformas så att det framgår att lagen föreskriver hur personnamn får förvärvas och ändras.

Ett annat grundläggande drag i regleringen som inte kommer till klart uttryck i lagen är beslutsordningen. Under föredragningen har upplysts att den ordning som normalt ska gälla innebär att en ansökan görs hos Skatteverket, som tar ställning till ansökningen och efter bifall registrerar resultatet i folkbokföringsregistret. Detta kan svårigen utläsas ur den föreslagna lagen. Under föredragningen har hänvisats till 36 §, enligt vilken en ansökan om förvärv, byte eller ändring av personnamn görs till Skatteverket. Den bestämmelsen säger inte mer än att Skatteverket ska ta emot ansökningar. När och av vem en ansökan ska göras framgår inte. På vissa ställen i lagen finns föreskrifter om ansökningar (3 § om barns efternamn, 5 § om adoptivbarns efternamn och 26 § om barns förnamn). Det finns däremot inga bestämmelser om att det krävs en ansökan i andra fall vid byte eller ändring av namn. Av 41 § framgår att det ska kunna

förekomma ansökningar vid byte enligt 12 §, men det kan inte utläsas om det är ett krav. Inkonsekvensen blir särskilt iögonfallande vid de föreslagna bestämmelserna om förnamn. Enligt 26 § ska varje barn ges ett eller flera förnamn och en ansökan om barnets förnamn ska göras inom tre månader från barnets födelse. I 27 § föreskrivs att en person får ändra sina förnamn på visst sätt, men där finns ingen föreskrift om ansökan.

Till svårigheterna att förstå beslutsordningen bidrar de skiftande sätten att uttrycka hur namn förvärvas eller ändras. Belysande är bestämmelserna om byte av efternamn. I 7 § och de följande paragraferna finns bestämmelser om att ett efternamn får bytas. Som på så många håll i lagen används i 7 § passivformen av verbet; det går då inte att utläsa vem som gör bytet. Men i de fall som regleras i 9 § är det barnet som byter sitt namn och enligt 10 och 11 §§ får en make byta sitt namn. Det är inte givet hur detta kan förenas med den tänkta ordningen där det är Skatteverket som beslutar om namnförvärvet.

Detta för över till en annan aspekt på problematiken, nämligen det sakliga innehållet i Skatteverkets beslut. Som nämnts anges i 36 § att det är fråga om en ansökan om förvärv, byte eller ändring av personnamn. De övriga bestämmelserna om ansökningar är inte mer upplysande. Av regleringen framgår inte om Skatteverket ska tilldela ett namn, godkänna ett namn som redan har tilldelats eller kanske bara besluta att registrera ett namn. Frågan inställer sig vidare om det är avsett att det ska vara en saklig skillnad i detta avseende mellan de bestämmelser där det anges att någon ska ges ett namn och de bestämmelser där det anges att någon får byta sitt namn.

I sammanhanget kan också noteras att lagen inte innehåller regler om att namn ska registreras, trots att namnregistrering ska ha en viktig funktion i regelsystemet, se 35 §.

Lagens utformning i dessa formella hänseenden bör övervägas närmare under den fortsatta beredningen.

2–11 §§

Se vad Lagrådet anför om dubbla efternamn i anslutning till 19 och 20 §§.

I 3 § regleras hur ett barn ska ges ett efternamn. Om det inte görs någon ansökan till Skatteverket om ett efternamn ska barnet enligt andra stycket förvärva ”den födande förälderns” efternamn. Bestämmelsen har utformats på detta sätt med anledning av att ett par remissinstanser påpekat att det inte alltid är en kvinna som föder barnet, och att därför betänkandets förslag – att barnet i ett sådant fall ska förvärva moderns efternamn – är mindre lämpligt.

Lagrådet konstaterar att det tempus som valts i remissförslaget leder tanken till en pågående förlossning. Under föredragningen har framhållits att bestämmelsen måste omfatta även det fallet att föräldern har avlidit efter förlossningen. Lagrådet föreslår att andra stycket ges följande lydelse.

Om det inte görs någon ansökan inom den tid som anges i första stycket, förvärvar barnet det efternamn som bärs av den person som har fött barnet. Om den personen har avlidit, förvärvar barnet det namn som personen senast bar.

I 6 och 8–11 §§ finns bestämmelser om byte till ett dubbelt efternamn som bildas av det namn en person bär vid bytet och ytterligare ett efternamn. För att beskriva det namn personen bär vid bytet används olika uttryck, ”det egna efternamnet” (6, 10 och 11 §§), ”det befintliga efternamnet” (8 §) och ”barnets efternamn” (9 §). Om avsikten är att uttrycka samma sak i de olika bestämmelserna bör samma uttryckssätt användas.

Lagrådet noterar vidare att 11 § ger möjlighet för en efterlevande make att byta sitt efternamn till ett dubbelt efternamn som består av två enkla efternamn och som är bildat av det egna efternamnet och den avlidna makens efternamn. Reglerna medger dock inte att en efterlevande make byter till den tidigare makens efternamn om inte det namnet blir ett led i ett dubbelt efternamn.

Sedan den efterlevande maken förvärvat det dubbla efternamnet är det alltid möjligt att stryka det ena namnet och på så sätt förvärva den avlidne makens namn som ett enkelt efternamn (se 20 §).

Mot den bakgrunden och med hänsyn till det angivna syftet att stärka enskildas möjlighet att själva välja sitt namn kan det ifrågasättas varför den efterlevande maken inte ska ha rätt att byta efternamn till den tidigare makens utan att behöva genomföra ändringen i två led.

12 §

I paragrafen finns bestämmelser om byte till ett nybildat eller befintligt efternamn. Enligt andra stycket anses en enkel ändring av ett efternamns stavning som inte förändrar efternamnets uttal inte som byte till ett annat efternamn. Detsamma ska gälla en ändring av ett efternamns genusform. De ändringar som avses i andra stycket är alltså inte tillåtna enligt paragrafen. Det finns ingen annan bestämmelse i lagen som tillåter sådana ändringar. Till följd av lagens uttömmande karaktär är ändringarna därmed förbjudna. Under föredragningen har framgått att ett sådant förbud inte har varit avsett.

Paragrafens utformning bör övervägas ytterligare under den fortsatta beredningen.

19 och 20 §§

I paragraferna finns bestämmelser om dubbla efternamn. Ett efternamn får enligt 19 § första stycket bytas till ett dubbelt efternamn som inte kan förvärvas enligt 2–12 eller 30 §. Ett dubbelt efternamn anses som huvudregel som ett namn (jfr dock 14, 15, 23 och 24 §§).

Med dubbelt efternamn avses enligt andra stycket ett namn som är bildat av två skilda efternamn som var för sig kan förvärvas enligt denna lag. Vid föredragningen har upplysts att definitionen i andra stycket ska gälla bara vid tillämpning av första stycket och när en särskild hänvisning görs till 19 § andra stycket (se 2, 4 och 6–11 §§) samt vid tillämpning av 35 och 41 §§.

Uttrycken dubbelt/dubbla efternamn används även i andra paragrafer (se 14, 15, 20, 23, 24, och övergångsbestämmelserna) och ska då inte begränsas genom definitionen i 19 § andra stycket.

Det är inte en godtagbar ordning att ett definierat uttryck används i lagen i en annan betydelse än den som framgår av definitionen.

Med ”två skilda” efternamn i definitionen avses två enkla efternamn som kan förvärvas genom ett familjerättsligt eller administrativt förvärv.

Formuleringen avses uttrycka att fler än två enkla namn inte får ingå i ett dubbelt efternamn. Ett namn som ingår i ett dubbelt efternamn kan dock bestå av två ord, t.ex. da Silva, och ett dubbelt efternamn kan också bestå av två likalydande namn, t.ex. Nilsson-Nilsson.

Lagrådet anser att ordet "skilda" inte ger uttryck för den avgränsning som är avsedd och förordar att ordet "skilda" ersätts av ordet "enkla" som bättre återspeglar avgränsningen och som används i författningskommentaren. Vidare anges att ett dubbelt namn ska bildas av två namn som "var för sig kan förvärvas" enligt den föreslagna lagen. Det bör uttryckligen framgå att det är just den som vill förvärva det dubbla namnet som ska kunna förvärva vart och ett av de namn som ska ingå i det nya namnet.

Enligt 20 § får en person ändra sitt dubbla efternamn genom

1. byte av ett av namnen som ingår i det dubbla efternamnet eller av båda namnen, om förutsättningarna för detta är uppfyllda enligt denna lag,

2. strykning av ett av namnen,

3. ändring av ordningsföljden mellan namnen, eller

4. tillägg eller strykning av ett bindestreck mellan namnen.

Vid föredragningen har upplysts att uttrycket dubbla efternamn i 20 § används utan den begränsning som följer av definitionen i 19 §. Det framgår inte av paragrafen.

I punkten 4 anges att ett tillägg eller en strykning av ett bindestreck mellan namnen får ske. Det framgår inte om en sådan förändring är att betrakta som en sådan ändring av namnet som kräver en ansökan till Skatteverket.

I författningskommentaren till bestämmelsen anges att enkla stavningsändringar enligt 12 § andra stycket som inte förändrar namnets uttal inte anses som byte av efternamn och att detsamma gäller en ändring av ett efternamns genusform. Vid föredragningen har upplysts att avsikten är att sådana ändringar med tillämpning av 12 § andra stycket ska tillåtas även beträffande dubbelnamn. Vad Lagrådet har anført i anslutning till 12 § gäller även här. Lagen är avsedd att vara uttömmande i den meningen att det inte ska vara tillåtet att förvärva eller ändra ett namn i något fall som inte föreskrivs i lagen (se vad som anförts inledningsvis). Mot den bakgrunden är det inte möjligt att förstå att andra smärre förändringar av dubbla efternamn än de som anges i punkten 4 ska vara tillåtna. Det går inte att ur lagtexten utläsa att 12 § andra stycket ska tillämpas på dubbla efternamn. Formuleringen i 20 § 4 ger intryck av att den bestämmelsen uttömmande reglerar enklare justeringar av dubbla efternamn. Vad en tillämpning av 12 § andra stycket skulle innebära framgår inte heller av lagtexten, jämför Lagrådets påpekande i anslutning till 12 §.

Det är också svårt att förstå varför ett tillägg eller en strykning av ett bindestreck mellan namnen inte utgör en sådan enkel ändring som regleras 12 § andra stycket om den bestämmelsen ska kunna tillämpas på dubbla efternamn.

Sammanfattningsvis konstaterar Lagrådet att regleringen av dubbla efternamn har utformats på ett sätt som inte lever upp till kraven på tydlighet. Det finns risk för att problem kan uppstå vid rättstillämpningen. Frågan är komplex och inte enkel att reglera, inte minst eftersom dubbla

efternamn ska regleras på olika sätt beroende på om de lagligen används vid lagens ikraftträdande eller inte. Regleringens utformning bör övervägas ytterligare.

Lagrådet förordar att de särbestämmelser som ska gälla i vissa fall tydligt och uttryckligen anges. Exempelvis torde 20 § kunna utgå om punkterna 2 och 3 flyttas till 12 §. Vidare torde 19 § kunna ändras på så sätt att definitionen i andra stycket första meningen arbetas in som en uttrycklig bestämmelse i första stycket, som då skulle kunna ges exempelvis följande lydelse.

En person får byta sitt efternamn till ett dubbelt efternamn, om det är bildat av två enkla efternamn som den personen kan förvärva var för sig. Namnen i ett dubbelt efternamn ska bäras i en bestämd ordning och får förenas med ett bindestreck.

Om en sådan ändring görs bör det föreskrivas att ett nybildat dubbelt efternamn som förvärvas enligt någon bestämmelse i 2–11 §§ får bestå endast av två enkla efternamn.

21 §

Om någon har förvärvat ett efternamn utan att ha rätt till det och detta leder till besvär för någon annan, ska enligt paragrafen en domstol på talan av den sistnämnde besluta att ”namnet förloras” om det inte finns särskilda skäl mot det. En talan om namnförlust som grundar sig på att ett föräldraskap har hävts får inte väckas senare än ett år efter hävandet. I övriga fall får talan inte väckas senare än fem år efter det att Skatteverkets beslut vann laga kraft.

Enligt författningskommentaren gäller följande. Den som har förvärvat en förälders efternamn saknar rätt till detta namn om föräldraskapet sedan hävs. En förvärvare saknar också rätt till ett familjerättsligt förvärvat namn om förvärvet har godkänts på grund av att Skatteverket har gjort en oriktig bedömning av den familjerättsliga relationen mellan förvärvaren och namnhavaren. Ett administrativt förvärv kan angripas om Skatteverket har beviljat en ansökan trots att det enligt 14 § har funnits hinder mot förvärvet. Det saknar betydelse om det felaktiga förvärvet beror på att underlaget har varit bristfälligt eller på att det har förekommit ett förbiseende eller annan oriktig handläggning av Skatteverket. Om Skatteverket däremot, efter att ha konstaterat att förutsättningarna för att förvärva ett efternamn saknas, ändå godkänner förvärvet på grund av särskilda skäl enligt 12 §, är beslutet normalt inte att anse som oriktigt. Det kan dock inte uteslutas att det t.ex. efter beslutet tillkommer ytterligare omständigheter som, om de varit kända i ärendet, skulle ha lett till en annan bedömning.

Regleringen väcker frågor. Inledningsvis kan det konstateras att en talan om förlust av efternamn framstår som ett slag i luften om efternamnet inte är skyddat enligt bestämmelserna i 14–18 §§, eftersom den som förlorar namnet kan återta det omgående genom ett administrativt namnförvärv. Såvitt framgår hindrar inget att en sådan ansökan görs medan processen om namnförlust pågår eller redan innan den inleds.

Vidare är det inte alldeles lätt att förstå hur bestämmelsen ska tillämpas. Enligt författningskommentaren kan en felaktig bedömning eller

bristfällig hantering som har påverkat Skatteverkets uppfattning om förutsättningarna för ett namnförvärv medföra att förvärvaren anses sakna rätt till namnet. Om Skatteverket däremot har gjort en felaktig bedömning i frågan om det, trots bristande förutsättningar, föreligger särskilda skäl ”enligt 12 §” för att namnet får förvärvas, är beslutet ”normalt inte att anses som oriktigt”. Uttalandet ger vid handen att förvärvet i ett sådant fall inte kan angripas enligt 21 §, om det inte efter beslutet tillkommer omständigheter som föranleder en annan bedömning. Av lagtexten framgår inte att det ska göras någon sådan skillnad mellan olika slags felbedömningar eller misstag. Skatteverkets tillämpning av undantaget för ”särskilda skäl” måste kunna överprövas i domstol.

Vidare har det i samband med föredragningen uppstått tvivel om begreppet ”särskilda skäl” har samma innebörd i 12 och 21 §§. Detta bör klargöras under den fortsatta beredningen.

Uttalandet i författningskommentaren om omständigheter som tillkommer efter ett beslut och som skulle ha lett till en annan bedömning om de varit kända indikerar att ett beslut i ett sådant fall kan angripas därför att de särskilda skälen inte längre kan åberopas. Om detta är avsikten bör det klargöras. (Se också vad Lagrådet anför om denna fråga i anslutning till 45 §.)

32 §

Enligt paragrafens andra stycke får lagen tillämpas på andra utländska medborgare som har hemvist i Sverige än danska, finska och norska medborgare. Det är den utländske medborgaren som själv väljer om han eller hon vill att de svenska bestämmelserna ska tillämpas.

Den föreslagna lagen bygger, liksom 1982 års namnlag, på nationalitetsprincipen. Som utgångspunkt prövas namnförvärv för en svensk medborgare av svensk myndighet med tillämpning av den svenska lagen. En utländsk medborgare får förvärva namn i det land där han eller hon är medborgare med tillämpning av lagen där. Ett sådant utländskt förvärv godtas sedan vid folkbokföring i Sverige.

Reglerna om internationella förhållanden har inte varit föremål för någon översyn i detta lagstiftningsärende.

Lagrådet noterar att en utländsk medborgare som har hemvist här har möjlighet att förvärva ett namn som är skyddat av bestämmelserna i lagen och alltså inte möjligt att förvärva för en svensk medborgare, t.ex. historiskt kända namn, gårdsnamn eller namn som kan väcka anstöt. Den enda förutsättningen är att namnet godkänns i det land där personen är medborgare. Namn är ofta kulturellt begränsade som betydelsebärare och det torde många gånger vara möjligt att få ett tillstånd i ett annat land att bära ett namn som i Sverige inte kan förvärvas på grund av dess koppling t.ex. till en viss släkt. Med hänsyn till att personer i ökad omfattning rör sig över gränserna kan nationalitetsprincipens tillämpning på sikt leda till att syftet med lagen – att bevara namnstabilitet och det svenska namnskicket – inte fullt ut kan uppnås.

35 §

Enligt sin rubrik och ordalydelsen i första stycket reglerar paragrafen när ett personnamn ska anses förvärvat – förvärvstidpunkten. Enligt första stycket förvärvas namnet vid registreringen om inte annat anges i andra–

fjärde styckena. I dessa senare stycken föreskrivs att ett efternamn i ett antal situationer genom registreringen ska anses vara förvärvat ”genom” födelsen, adoptionen eller vigseln.

Med den föreslagna lokutionen utpekas noga taget inte en förvärvstidpunkt utan snarare att en process eller ett förfarande är avgörande för förvärvet av ett visst namn. Lagrådet föreslår att bestämmelsen förtydligas genom att förvärvstidpunkten i stället beskrivs som ”vid” födelsen, adoptionen eller vigseln.

Se också vad Lagrådet har anfört inledningsvis om svårigheterna att förstå beslutsordningen.

36 §

I paragrafen anges att en ansökan om förvärv, byte eller ändring av personnamn görs till Skatteverket. Orden förvärv, byte och ändring, som förekommer i många paragrafer, används inte på ett konsekvent sätt. Det framstår som om uttrycket förvärv främst avser familjerättsliga förvärv och att byte används för andra förvärv, s.k. administrativa förändringar. Frågan om bruket av de olika uttrycken bör övervägas ytterligare i syfte att förtydliga regleringen. Därvid bör beaktas att byte är en form av förvärv.

42 §

Skatteverkets beslut enligt lagen får enligt 42 § överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Beslut som innebär att en ansökan vinner bifall trots att en invändning har framställts får överklagas av den som gjort invändningen. Beslutet ska överklagas till den förvaltningsrätt inom vars domkrets ”personen vars namn det gäller” var folkbokförd vid tidpunkten för beslutet.

I författningskommentaren anføres att det framgår av 22 § förvaltningslagen vem som har rätt att överklaga Skatteverkets beslut, nämligen den som beslutet angår, om det har gått henne eller honom emot. Bestämmelsen i andra meningen innebär emellertid enligt författningskommentaren att endast den som har gjort en invändning mot ansökan får överklaga Skatteverkets beslut. Om en person berörs av beslutet men av olika skäl har avstått från att invända mot ansökan kan han eller hon inte senare överklaga beslutet (s. 125).

Lagrådet konstaterar att det inte framgår av lagtexten att klagorätten är begränsad till den som har framställt en invändning. Bestämmelsen kan förstås så att den som har invänt har klagorätt oavsett om han eller hon berörs på sådant sätt att det föreligger klagorätt enligt 22 § förvaltningslagen. Det är inte givet att bestämmelsen ska läsas e contrario så att den som inte invänder förlorar sin klagorätt enligt 22 § förvaltningslagen. Lagtexten behöver förtydligas under den fortsatta beredningen.

I remissen analyseras inte heller hur den avsedda begränsningen förhåller sig till 22 § förvaltningslagen eller till allmänna principer om rätten för en enskild att överklaga beslut som går henne eller honom emot. Lagrådet förutsätter att denna fråga analyseras närmare under den fortsatta beredningen av lagstiftningsärendet.

44 §

I paragrafen finns bestämmelser om förfarandet vid allmän domstol i ärenden om förklaring att ett namnbyte är förenligt med ett barns bästa. Tredje stycket föreskriver att domstolen ska hämta in ett yttrande från socialnämnden. En sådan föreskrift bör inte gälla utan undantag. Av författningskommentaren framgår att syftet är i första hand att barnets åsikt ska komma fram. Enligt Lagrådets erfarenhet kan ett barn som närmar sig 18-årsåldern ofta själv meddela sig med domstolen på ett sådant sätt att ett yttrande från socialnämnden framstår som en onödig omgång. Även andra fall kan tänkas där ett yttrande från socialnämnden inte behövs.

45 §

Enligt 45 § förs talan i tvist om efternamn i allmän domstol. De tvister som avses i denna bestämmelse är enligt författningskommentaren bl.a. sådana som rör förlust av efternamn enligt 21 §. Det framgår inte hur en sådan talan förhåller sig till ett överklagande av ett bifallsbeslut enligt 42 §. Som nämnts i det föregående framhålls det vidare i författningskommentaren till 21 § att det efter beslutet kan tillkomma omständigheter som skulle ha lett till en annan bedömning om de hade varit kända i ärendet. Om avsikten är att sådana omständigheter ska påverka bedömningen i ett mål enligt 45 § aktualiseras frågan hur en sådan talan förhåller sig till en ansökan om resning av Skatteverkets beslut.

Lagrådet förordar – i syfte bl.a. att lagstiftningen ska bli mer tillgänglig för den enskilde – att lagtexten utformas så att det tydligt framgår vilka rättsmedel som står till buds för den som av en eller annan anledning är missnöjd med ett beslut om namnförvärv.

I 45 § finns också bestämmelser om förfarandet i tvister om efternamn. Enligt tredje stycket ska domstolen hämta in ett yttrande från socialnämnden, om tvisten rör ett barn som är under 18 år. Lagrådet hänvisar till vad Lagrådet har anfört i anslutning till motsvarande bestämmelse i 44 §.

46 §

Paragrafen innehåller regler om vem som får ansöka om barns namn och om hur barnets åsikter ska beaktas av domstolen. Enligt första stycket ska en ansökan som avser ett barn som är under 18 år göras av barnets vårdnadshavare. Om barnet står under gemensam vårdnad, krävs att båda vårdnadshavarna gör ansökan. Det framgår av allmänna bestämmelser i 6 kap. föräldrabalken att barnets vårdnadshavare har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Paragrafens första mening bör därför utgå.

Enligt andra stycket krävs som huvudregel barnets samtycke till ansökan, om barnet har fyllt 12 år. Samtycke kan underlåtas endast om barnet är förhindrat att lämna samtycke på grund av en psykisk störning eller på grund av något annat liknande förhållande.

Termen psykisk störning används som övergripande beteckning på psykiska sjukdomar, tvångssyndrom, ångest, ADHD, personlighetsstörningar m.m. Det finns många former av psykiska störningar som inte alls påverkar förmågan att ta ställning till frågor av det slag som paragrafen

reglerar. Mot den bakgrunden kan det ifrågasättas om inte uttrycket ”psy-
kisk störning” bör ersättas av något mer träffande begrepp.

Övergångsbestämmelserna

Enligt punkten 4 ska den upphävda lagen gälla fortfarande vid över-
klagande av Patent- och registreringsverkets slutliga beslut. Vid före-
dragningen har upplysts att alla ifrågavarande beslut är slutliga. Ordet
”slutliga” bör därför utgå.

I punkten 11 regleras ”prövning av frågor om namnskydd” enligt vissa
uppräknade paragrafer. Alla dessa paragrafer reglerar inte namnskydd.
Uttrycket ”om namnskydd” bör därför utgå.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 16 juni 2016

Närvarande: statsminister Löfven, ordförande, och statsråden Lövin, Wallström, M Johansson, Baylan, Bucht, Hultqvist, Hellmark Knutsson, Andersson, Ygeman, A Johansson, Bolund, Damberg, Bah Kuhnke, Strandhäll, Shekarabi, Fridolin, Wikström, Eriksson, Linde, Skog

Föredragande: statsrådet M Johansson

Regeringen beslutar proposition 2015/16:180 En ny lag om personnamn